

อพท

รายงานการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสม
พื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา
เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

18 พฤศจิกายน 2565

จัดทำโดย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	6
บทที่ 1 บทนำ.....	13
1.1 หลักการและเหตุผล/ความเป็นมาแห่งประกาศ.....	13
1.2 วัตถุประสงค์.....	16
1.3 พื้นที่เป้าหมาย.....	16
1.4 วิธีดำเนินการ.....	16
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะคอเขา.....	18
2.1 สภาพทั่วไป.....	18
2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	19
2.1.2 ภูมิประเทศ.....	20
2.1.3 ภูมิอากาศ.....	20
2.1.4 เขตการปกครอง.....	21
2.1.5 ประชากร.....	21
2.1.6 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ.....	24
2.1.7 ลักษณะชุมชนชนบท.....	28
2.1.8 สถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย.....	40
2.2 ทรัพยากรทางธรรมชาติ.....	42
2.2.1 แหล่งน้ำ.....	42
2.2.2 เกาะ.....	43
2.2.3 ภูเขา.....	43
2.2.4 ป่าไม้.....	44
2.2.5 ทรัพยากรสัตว์ป่าและเขตอนุรักษ์.....	46
2.2.6 ชายหาด.....	49
2.3 พัฒนาการทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์.....	51

2.3.1 เมืองท่ายุคแรกชายฝั่งทะเลอันดามัน.....	51
2.3.2 ท่าเรือจุดเชื่อมโยงเส้นทางการค้าทางทะเลของโลก.....	54
2.3.3 ท่าเรือบนเส้นทางข้ามคาบสมุทร	55
2.3.4 ท่าเรือกับเมือง “ดักโกลา”	64
2.4 มรดกทางวัฒนธรรม.....	69
2.4.1 โบราณสถาน.....	69
2.4.2 โบราณวัตถุ.....	74
2.5 วัฒนธรรมแห่งชีวิต.....	87
2.5.1 การดำรงชีพ / การประกอบอาชีพ	87
2.5.2 ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และงานประจำปี.....	90
2.5.3 ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น	93
2.5.4 ศิลปกรรม งานช่างท้องถิ่น นาฏศิลป์ ดนตรี และการละเล่นพื้นบ้าน	98
2.5.5 รูปแบบทางสังคมและเศรษฐกิจ.....	101
บทที่ 3 ศักยภาพและความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	103
3.1 คุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	103
3.1.1 คุณค่าทางธรรมชาติ.....	103
3.1.2 คุณค่าทางประวัติศาสตร์	104
3.1.3 คุณค่าทางวัฒนธรรม	105
3.2 สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว.....	106
3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่	106
3.2.2 สถิตินักท่องเที่ยว	111
3.2.3 การประกอบธุรกิจด้านการบริการ	111
3.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่	113
3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกาศพื้นที่พิเศษ	114
3.5 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	119
3.6 การประเมินความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษ	123
3.7 ประโยชน์และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประกาศพื้นที่พิเศษ.....	126

3.7.1 ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ	126
3.7.2 ความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคม	128
บทที่ 4 ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนพื้นที่พิเศษ	153
4.1 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม	153
4.2 ความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ	157
4.2.1 การขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579	160
4.2.2 กรอบการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน	163
4.3 ศักยภาพและการขับเคลื่อนสู่การเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	165
4.3.1 คุณค่าทางการท่องเที่ยว	165
4.3.2 ศักยภาพด้านการตลาดท่องเที่ยว	168
4.3.3 ศักยภาพและความพร้อมในการเป็นพื้นที่พิเศษ.....	170
4.4 การกำหนดขอบเขตพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	173
4.5 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา	175
4.6 ยุทธศาสตร์/แผนงาน/โครงการ การพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา.....	179
สรุป	181
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก.....	187

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเกาะคอเขาภายใต้แนวคิดของจังหวัดพังงา	15
ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา.....	19
ภาพที่ 3 แผนที่ผังเมืองตะกั่วป่า ปี 2550, 2556 ,2560.....	29
ภาพที่ 4 แผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพ	30
ภาพที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอตะกั่วป่า, 2565	32
ภาพที่ 6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลเกาะคอเขา, 2565	33
ภาพที่ 7 การเดินทางสู่เกาะคอเขา.....	35
ภาพที่ 8 การจัดเก็บขยะมูลฝอยเกาะคอเขาไปยังแผ่นดิน.....	36
ภาพที่ 9 พื้นที่เสี่ยงภัย.....	39
ภาพที่ 10 ผังบริเวณแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก	71
ภาพที่ 11 แผนที่คลองบางลำชัก	95
ภาพที่ 12 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา	107
ภาพที่ 13 ภาพรวมเศรษฐกิจโลกปี 2565 (ราคาปัจจุบัน).....	129
ภาพที่ 14 รายได้ต่อหัวปี 2565 (ราคาปัจจุบัน).....	129
ภาพที่ 15 รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น พ.ศ. 2558	130
ภาพที่ 16 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	140
ภาพที่ 17 แนวทางการจัดทำ “การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา”	162
ภาพที่ 18 แผนผังของขอบเขตที่มีศักยภาพประกาศพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา	174

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันที่ฝนตกของสถานีศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออกจังหวัดพังงา ปี 2562 - 2565.....	20
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเขตการปกครอง	21
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากร.....	21
ตารางที่ 4 แสดงสถิติจำนวนประชากรเปรียบเทียบย้อนหลัง 5 ปี	22
ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ	23
ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนในตำบลเกาะคอเขา ปีการศึกษา 2565	24
ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรจำแนกตามประเภทอาชีพ	25
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนรายชื่อสถานประกอบการ/โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ	26
ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว	27
ตารางที่ 10 แสดงภาษาพูดของชาวพังงา.....	93
ตารางที่ 11 แสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา	108
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมด จังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2558 – 2565	111
ตารางที่ 13 แสดงรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมด จังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2558 – 2565	111
ตารางที่ 14 จำนวนสถานประกอบการที่ให้บริการที่พักในพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา พ.ศ.2565	112
ตารางที่ 15 แสดงจำนวนร้านอาหารในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา.....	113
ตารางที่ 16 แสดงอัตราขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มูลค่าที่แท้จริงและโครงสร้างการผลิต ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต	132
ตารางที่ 17 แสดงอัตราขยายตัวและโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิตรายภาค	133
ตารางที่ 18 แสดงผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita).....	133
ตารางที่ 19 แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita).....	134
ตารางที่ 20 แสดง GROSS REGIONAL PRODUCT AT CURRENT MARKET PRICES (SOUTHERN)	136
ตารางที่ 21 แสดง GROSS PROVINCIAL PRODUCT AT CURRENT MARKET PRICES (PANGNGA)	137
ตารางที่ 22 แสดงผลิตภัณฑ์ภาคใต้ จำแนกตามจังหวัด.....	138
ตารางที่ 23 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2561–2563 แยกรายจังหวัด (หน่วย: คน).....	142
ตารางที่ 24 แสดงความสอดคล้องของนโยบาย แผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา	145
ตารางที่ 25 แสดงประเด็นการพัฒนาและวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน	149
ตารางที่ 26 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของสถานการณ์ศักยภาพของชุมชน	154

บทสรุปผู้บริหาร

เอกสารรายงานฉบับนี้เป็นรายงานการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอกะทู้ป่า จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จังหวัดพังงาได้จัดทำโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Phangnga Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) เพื่อขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของประเทศตามนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการแพทย์และสุขภาพระดับโลก (Medical Hub) ตามแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจสุขภาพอันดามัน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระหว่างกาโรคระบาดและหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดพังงาจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอกะทู้ป่า จังหวัดพังงา ให้เป็นเกาะอัจฉริยะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาครัฐและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

จังหวัดพังงาได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับที่จังหวัดพังงาได้มีหนังสือขอแจ้งความประสงค์ขอรับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเสนอพื้นที่เกาะคอเขา และได้ส่งผลการประเมินตนเองให้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อพท. พิจารณา ซึ่ง อพท. ได้ดำเนินการตรวจสอบผลคะแนนการประเมินตนเองของแหล่งท่องเที่ยวเกาะคอเขา ตามแบบประเมินของคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. ทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท.กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ ในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่เกาะคอเขาจึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็น “พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกาะคอเขา” ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในพัฒนาความหลากหลายคุณภาพและสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวโลก ที่มีความเป็นมืออาชีพและสร้างความประทับใจที่คุ้มค่าแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งพัฒนาเมืองท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเมือง เมื่อมีการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษแล้ว อพท. จะเข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดยอพท. มีเป้าหมายการทำงานเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ อพท. มีบทบาทในการบริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการเป็นองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์

ประสานงานกับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ

คุณค่าทางธรรมชาติ ตำบลเกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ภูมิประเทศบนเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ อุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและมีพื้นที่ป่าบกบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก โดยทางด้านทิศตะวันตกของเกาะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ทางทิศใต้ของเกาะจนถึงทิศเหนือของเกาะ มีหาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตรที่กว้างต่อเนื่องไปถึงแนวทุ่งหญ้าป่าชายหาด คาดว่าในอดีตอาจเคยเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเลมาก่อน และแนวหาดทรายมีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งหากินของสัตว์หลายชนิดที่อาศัยอยู่ในหาดทราย ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในหาดทรายมักเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มีบทบาทสำคัญในระบบห่วงโซ่อาหารที่สามารถถ่ายทอดต่อเนื่องไปยังระบบนิเวศแหล่งอื่น ๆ ได้ จึงนับเป็นระบบนิเวศที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งในพื้นที่นี้ มีแนวปะการังที่เป็นระบบนิเวศสำคัญในทะเล โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศชายฝั่งอื่น ๆ เช่น หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล เนื่องจากเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังทั้งทางด้านชนิดและรูปร่าง เช่น ปะการังสมอง ปะการังโขด ปะการังเขากวาง ปลานกขุนทอง เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังจุดนี้ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากสีสันความสวยงาม

พื้นที่ป่าชายหาดบนเกาะคอเขามีลักษณะเป็นป่าเสม็ดขาวและเสม็ดแดงขึ้นปะปนอยู่ในทุ่งหญ้า ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วเกาะ และนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีความเด่นชัดที่สุดจนสามารถนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา ในด้านความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าชายหาดของเกาะคอเขาที่น่าสนใจ เช่น เสม็ดขาว เสม็ดแดง พุดทุ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนกหายากอีกหลายชนิด เช่น นกเป็ดน้ำใหญ่มีพื้นที่ป่าพรุซึ่งเป็นของเอกชน มีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก เช่น ต้นหม้อข้าวแกงลิง เป็นพืชที่ขึ้นเฉพาะถิ่น และในพื้นที่ชุ่มน้ำก็มีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งพันธุ์กล้วยไม้ป่าที่ขึ้นเกาะอยู่ตามไม้ใหญ่ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายหาดที่เกาะคอเขา เช่น โกก้าง แสม ลิงแสม ตะกวด และนกไม่น้อยกว่า ๓๐ ชนิด ทั้งยังมีพื้นที่ป่าดิบเขา ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่สำคัญเนื่องจากโดยมากแล้วต้นน้ำสำคัญในพื้นที่ต่าง ๆ มักเกิดจากป่าดิบ โดยชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในระบบนิเวศป่าดิบเขา

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ เกาะคอเขาเป็นเมืองท่าอันสำคัญ ที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะอินเดีย จีน กรีก โรมัน จนมีการเรียกเกาะคอเขาในยุคนั้นว่า “ทุ่งตึก” หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “เหมืองทอง” โดยเหมืองทองนี้ เป็นคำเปรียบเทียบกับว่า ดินแดนแห่งนี้เป็นเมืองธุรกิจการค้า ที่รุ่งเรืองเป็นเมืองพักสินค้า ที่จะรอขนถ่ายสินค้า จากฝั่งอันดามันไปขายทางฝั่งอ่าวไทย โดยใช้เส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่า ที่สามารถล่องเรือไปตามลำน้ำ เข้าไปในแผ่นดิน จากนั้นขนถ่ายสินค้าทางบก โดยใช้ช้างเป็นพาหนะ เพื่อที่จะนำสินค้าลงเรืออีกครั้งหนึ่ง แล้วล่องเรือตามลำน้ำตาปี หรือ ตามลำน้ำพุมดวง เพื่อนำสินค้าไปขายยังเมืองไชยา จากหลักฐานที่ปรากฏ มีให้เห็นหลายอย่าง อาทิ เทวรูปพระนารายณ์ ศิวลึงค์ และวัตถุโบราณอีกหลายอย่าง ที่เป็นหลักฐานระบุว่า เป็นอารยธรรมของอินเดียโบราณ ส่วนบริเวณเกาะคอเขา ยังปรากฏว่ามีลูกปัด ที่นิยมใช้เป็นเครื่องประดับ ตกกราดเกลื่อนเต็มไปหมด จนมีการบุกรุกของชาวบ้านเข้าทำการขุดค้นครั้งใหญ่ เมื่อปี 2525 นี้เอง จนทำให้โบราณสถาน เสียหายเป็นจำนวนมาก

ล่าสุดกรมศิลปากรได้เข้ามาขุดแต่ง เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเก็บไว้เพื่อการศึกษา สืบค้น ความเป็นมาของสถานที่แห่งนี้

ในด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม เกาะคอเขาเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุค การทำเหมืองแร่ดีบุก ลักษณะสังคมจึงเป็นชุมชนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพื้นถิ่นได้เข้ามาอาศัยอยู่ รวมกัน อาชีพในอดีต คือ การทำเหมืองแร่ดีบุกและการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเกาะจึง มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูงลักษณะทางสังคมจึงเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน จนกระทั่งมีการ พัฒนาการท่องเที่ยวเกาะอันเจียบสงบ และเต็มไปด้วยความสวยงามทางธรรมชาติจึงได้มีโอกาสรองรับนักท่องเที่ยว ต่างวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ มนต์เสน่ห์ทางด้านวิถีและวัฒนธรรมของพื้นที่แห่งนี้ ยังคงดึงดูดหลายๆ คนให้ไป เยี่ยมเยือนไม่ว่าจะเป็นหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันทั้งต่างเชื้อชาติ และต่างศาสนา คือมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยดั้งเดิมในพื้นที่ ชาวไทยใหม่หรือชาวเล และแรงงานชาวพม่าที่ เข้ามารับจ้างแต่ในความหลากหลายเหล่านี้ก็ได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นแก่สังคมทุกคนจึงสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างกลมกลืนภายใต้จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างมีแบบ แผน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามและมนต์เสน่ห์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แห่งนี้

ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม นำไปสู่จุดเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวิถีนั้นๆ ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยังคงความงามทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านรูปแบบประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมา กันหลายชั่วอายุคนประเพณีเหล่านี้เกี่ยวพันกับการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ประเพณีวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาต่างๆ เป็นต้น ด้วยพื้นฐานความเชื่อทางด้านศาสนา อันนำไปสู่การกล่อมเกลাজิตใจให้ตั้งอยู่ในสิ่งที่ ดีงามร่วมกัน ชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น นับถือศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปแต่ มีความพิเศษและน่าสนใจในเรื่อง ประเพณีการกินเจ ซึ่งถือเป็นประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมาช้านานหรือเรื่อง วัฒนธรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น ส่วนชาวไทยใหม่ หรือชาวเล ชนเผ่าเร่ร่อนตามท้องทะเลเมื่อครั้งอดีต

สถานการณ์และศักยภาพการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา พบว่า จุดแข็ง ประกอบด้วย ความโดดเด่นของพื้นที่ เกาะคอเขามีตำแหน่งที่ตั้งเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลันและเกาะพระทอง เป็นเมืองท่าอันสำคัญในอดีตที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะ อินเดีย จีน กรีก โรมัน มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและในทะเลพื้นที่ เหมาะสมในการประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย เช่น อาชีพ ประมง การท่องเที่ยว การเกษตร เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวตากอากาศชายฝั่งทะเล ที่เป็นถิ่นนิยมของชาวต่างชาติ มีแหล่งปะการังน้ำตื้นที่มีความสวยงาม เกาะผ้า น้ำตกโดนทอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดอ่อนประกอบด้วย สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะคอเขาโดยทั่วไปเป็น สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบชายทะเลจากหัวเกาะ-ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย การกัดเซาะของชายฝั่ง ภาวะภัยแล้ง สึนามิ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ ยังไม่ได้มาตรฐาน -ขาดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญของพื้นที่เกาะคอเขา ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้กลุ่ม

Hub Marina เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลที่สนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ โดยไม่ต้องกักตัวอยู่ในพื้นที่อันดามันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมระบบโลจิสติกส์กับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) และอยู่ในพื้นที่ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทางทะเลร่วมกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกาศพื้นที่พิเศษ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นต่อการประกาศพื้นที่พิเศษผ่านทางกิจกรรมอันประกอบด้วย การจัดประชุมขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island) เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2565 จัดขึ้น ณ ศาลาอเนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา นายจำเริญ ทิพญพงศ์ธาดา ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา (ในขณะนั้น) พร้อมด้วยนาวาเอก อธิคุณ คงมี ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายเถลิงศักดิ์ นุชประหาร รองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา หัวหน้าส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่และภาคประชาชน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 54 คน เข้าร่วมประชุมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island) เพื่อพิจารณาขั้นตอนและวิธีการในการประกาศให้พื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ การวางตำแหน่งการพัฒนาเกาะคอเขาในทุกมิติ อาทิ การสร้างสะพาน สร้างท่าเรือ เป็นการพัฒนาที่เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนพื้นที่โดยรอบต้องได้รับประโยชน์ด้วย และเกาะคอเขาต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจริง ๆ โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเป็นล้อเกวียนในการสนับสนุน

การจัดเวทีชี้แจงการศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา สร้างการรับรู้ เตรียมความพร้อมผู้นำชุมชน แกนนำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับมอบหมายจากจังหวัดพังงาในการดำเนินการโครงการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดจัดกิจกรรมลงพื้นที่ ณ ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เพื่อจัดเวทีทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระหว่างวันที่ 28 – 30 กันยายน 2565 โดยกำหนดจัดขึ้น ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา และห้องประชุมดิบูก ศาลากลางจังหวัดพังงา มีตัวแทนส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นและทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การนำเสนอ “การประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง” โดยคณะทำงานโครงการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเป็นตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนในพื้นที่ ร่วมทำแบบประเมิน

พื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา จัดขึ้นในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 ณ ห้องประชุมภูผา ชั้น 2 ศาลากลางจังหวัดพังงา มีตัวแทนส่วนราชการ ตัวแทนชุมชน ผู้นำ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เข้าร่วมจำนวน 70 คน โดยตัวแทนจากส่วนราชการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่า “เกาะคอเขาแหล่งท่องเที่ยวไร้มลพิษ บทบาทเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อชีวิตมีสุข การท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดย Smart City เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะ สุขภาพดี มีความสุข เมืองท่องเที่ยวสงบ สะอาด ปลอดภัย บนฐาน Smart City แหล่งท่องเที่ยวครบวงจร เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสากล เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งสุขภาพ เชื่อมโยงการค้านานาชาติ บนพื้นฐานระบบนิเวศที่ยั่งยืน” ตัวแทนชุมชน ผู้นำ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประตูสู่อันดามัน แหล่งเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ควบคู่ประเพณีวัฒนธรรม คนมั่นคงทางอาชีพ สุขภาพดีมีความสุข ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

รายงานผลการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ จังหวัดพังงาและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอต่อ คณะกรรมการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พพท.) และ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) พิจารณาให้ความเห็นชอบประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามลำดับขั้นตอนแห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ตามความในมาตรา 35 ที่บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษ คณะกรรมการมีอำนาจประกาศให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ” ซึ่ง อพท.ได้ประสานกับจังหวัดพังงา เพื่อขอรับความยินยอม และจัดทำข้อตกลงความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการประกาศพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา นำเสนอขอความเห็นชอบจาก พพท. และ ท.ท.ช. ต่อไป

ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของ “พื้นที่พิเศษ” นั้น เป็นการใช้หลักการเชิงวิชาการ เชิงเทคนิค มาวิเคราะห์และกำหนดสถานการณ์ปัญหา และอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะกับบริบทแต่ละพื้นที่ ซึ่งบางครั้งมีความเหมาะสม มีความซับซ้อน หรือไม่มีเจ้าภาพชัดเจนในการดำเนินงาน จนเราเรียกว่า Pain Point การแก้ปัญหาเหล่านั้น รวมถึงการก้าวข้ามและพัฒนาต่อยอดไปข้างหน้า อาจต้องการกลไกเข้ามาเสริมเพื่อดำเนินการให้ผ่านพ้นและลุล่วงไปได้ การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ เมื่อได้รับการประกาศเป็น “พื้นที่พิเศษเกาะคอเขา” แล้ว อพท. จะประสานความร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

ในการร่วมกันจัดทำ “แผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา” ขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ในมาตรา 21 ที่กำหนดว่า “การจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมาตรา 20(1) จะต้องสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ ของแผนพัฒนาจังหวัดและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กรอบการขับเคลื่อน “แผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาเพื่อเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” จะมีส่วนร่วมขับเคลื่อนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยพ.ศ. 2579 ที่มีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” รวมทั้งได้นำหมุดหมายที่ 2 ในกรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ที่มีเป้าหมายหลักเพื่อพลิกโฉมประเทศไปสู่ “เศรษฐกิจสร้างคุณค่าสังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” หรือ “Hi-Value and Sustainable Thailand” มาประกอบการจัดทำแผน รวมทั้งเน้นการพัฒนาและขับเคลื่อนตาม “วาระแห่งชาติโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ BCG” ที่รัฐบาลประกาศวาระแห่งชาติ และยังมีแนวคิดในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการยกระดับสู่ “การท่องเที่ยวสีขาว” ซึ่งเป็นแนวนโยบาย ซึ่งนายพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีเป้าหมายเพื่อสร้างมาตรฐานให้แก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในการให้บริการพัฒนาการให้บริการของผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีความเป็นธรรม ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความสะอาดปลอดภัย ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และเพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติมีความสุข และประทับใจรับวิถีใหม่หลัง COVID-19

“แผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา” จะทำให้การพัฒนาของภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ มีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติและขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ลดความซ้ำซ้อนของการใช้งบประมาณ การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษนี้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดยในการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษ จะเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม ตามปรัชญาการทำงานแบบ Co-creation เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนในการ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ” บนพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ ภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา จะได้พัฒนาและยกระดับการจัดการการท่องเที่ยว โดยเครื่องมือสำคัญที่ อพท. ได้นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างต้นแบบเพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การใช้เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria:GSTC) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มุ่งสร้างความยั่งยืน และดูแลครอบคลุมในทุกมิติทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพการอนุรักษ์ทรัพยากร คุณภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางสังคม และโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เป็นผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการใช้มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management Standard: STMS) ที่ อพท. พัฒนาขึ้น ได้รับการรับรองในระดับสากลแล้ว และสำหรับการพัฒนาและยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชุมชนและชมรม ที่ดำเนินการด้านท่องเที่ยว อพท. เป็นหนึ่งในภาคีหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อน เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย (Community-Based

Tourism: CBT) โดยหลังจากขับเคลื่อนตามแผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา และตามแผนการถอนตัวจากพื้นที่ (Exit plan) อย่างเหมาะสม ชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายจะมีกลไกที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ แสดงให้เห็นว่า มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้น พื้นที่เกาะคอเขาจึงเป็นพื้นที่ศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ และมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล/ความเป็นมาแห่งประกาศ

การประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิเคราะห์ในแง่มุมมองของสังคมหรือของชุมชนโดยรวมเพื่อพิจารณาถึงการจัดสรรทรัพยากรทุกอย่างของพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อใช้ในการดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนา ว่าการใช้ทรัพยากรดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยรวม มีความคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ได้จากการเสียสละการใช้ประโยชน์ในทางเลือกอื่นๆ มาใช้ตามแผนงานพัฒนาพื้นที่นั้นมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้ โดยใช้ปัจจัยชี้วัดความเหมาะสมทางด้านการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนและทางด้านเศรษฐศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยการเปรียบเทียบต้นทุนการใช้ทรัพยากรและผลประโยชน์ที่ได้รับกลับคืนระหว่างสถานการณ์ที่มีแผนการพัฒนา กับไม่มีแผนการพัฒนา โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบกระแสมูลค่าของการใช้ทรัพยากรและผลประโยชน์ที่แท้จริงที่เกิดจากการพัฒนาตามระยะเวลาที่ใช้ในการวิเคราะห์ของแผนพัฒนาโดยเน้นการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

ในการศึกษาความเหมาะสมของแผนพัฒนาเพื่อความยั่งยืนและทางด้านเศรษฐกิจ จะพิจารณาจากผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการพัฒนา เปรียบเทียบกับค่าลงทุนของแผนการพัฒนา ตลอดระยะเวลาในการวิเคราะห์ จะใช้แนวทางการประเมินขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (องค์การมหาชน) และคำนวณในรูปดัชนีหลักทางด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เพื่อกำหนดแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

พื้นที่เกาะคอเขาตั้งอยู่ในพื้นที่ จ.พังงา มีเนื้อที่ 39,375 ไร่ หรือประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นแผ่นดินซึ่งถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ ด้วยลำน้ำขนาดใหญ่ จึงมีลักษณะเป็นเกาะน้ำล้อมรอบ มีพื้นที่ราบกว้าง เกาะคอเขาห่างจากที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่าเป็นระยะทาง 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพังงาระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร สภาพที่ตั้งของเกาะคอเขาจึงเป็นตำแหน่งยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแม่เหล็กทั้ง เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน และเกาะพระทอง

ภูมิประเทศบนเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ หาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตร ร่มรื่นด้วยแนวต้นสนและต้นมะพร้าว เกาะคอเขาอุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์มาก บนเกาะคอเขามีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน มีพื้นที่ป่าบกบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก การเดินทางสู่เกาะคอเขาสามารถเข้าถึงได้โดยเดินทางจากเขาหลักขึ้นที่แพขนานยนต์หรือเรือเล็กรับจ้างที่ทำเรือบ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า และลงสู่ท่าเรือบ้านปากเกาะของเกาะคอเขา โดยมีระยะทางข้ามช่องแคบระหว่างสองท่าราว 600 เมตร ในอดีตบนเกาะคอเขามีสนามบินซึ่งมีการใช้งานในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปัจจุบันได้เลิกใช้งานไปแล้ว

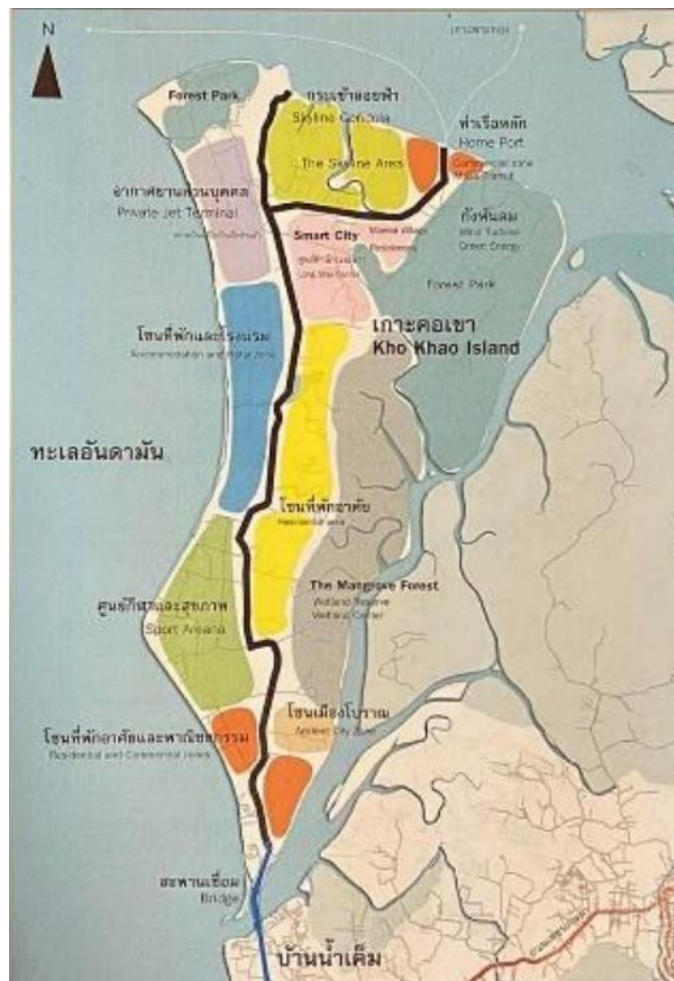
เกาะคอเขาอยู่ในพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา มี 5 หมู่บ้าน ประชากรรวม 952 คน ชาย 489 คน และ หญิง 463 คน ครวี่เรือน 778 ครวี่เรือน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อแบ่งโครงสร้างประชากรตามช่วงอายุพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชากรในช่วงวัย 35-49 ปี ร้อยละ 31.41 รองลงมา เป็นช่วงวัย 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.37 และช่วงวัย 50-59 ปี ร้อยละ 16.40 บนเกาะคอเขามีสถานศึกษา 3 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต.เกาะคอเขา 1 แห่งและโรงเรียนขนาดเล็กอีก 2 แห่ง จำนวนบุคลากรทางการศึกษารวม 9 คนประกอบด้วย ผู้ดูแลเด็ก 1 คน ครู 6 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน จำนวนนักเรียนในโรงเรียนรวม 106 คน คิดเป็นอัตรานักเรียนต่อครู 17.6:1

ประชาชนส่วนใหญ่บนเกาะคอเขาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 37.87 รองลงมามีอาชีพเกษตร ทำสวนยางพารา ปาล์ม มะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 10.30 ลำดับ 3 อาชีพประมงคิดเป็นร้อยละ 8.90 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรบางรายมีรายได้เสริมจากผลผลิตตามธรรมชาติ เช่น เห็ดเมล็ด แผลงพลัด ส่วนการเลี้ยงสัตว์มีจำนวนน้อยและทำในลักษณะครวี่เรือนเพื่อบริโภคในครวี่เรือนหรืออาชีพเสริมไม่ได้เป็นอาชีพหลัก ผลิตภัณฑ์สำคัญของเกาะคอเขาจึงเป็นสินค้าของฝากจากอาหารทะเลซึ่งแปรรูปมาจากผลผลิตจากการทำประมง ในปี 2565 พบว่า สถานการณ์โควิดที่ระบาดทั่วโลกกว่า 3 ปี ทำให้รายได้หลักจากการท่องเที่ยวและบริการของคนในชุมชนลดลงไปมาก ภาพรวมคนจนในเกาะคอเขา ปี 2565 พบว่ามีคนจนเพิ่มขึ้นจากเดิมปี 2562 จำนวน 7 คน เพิ่มขึ้นเป็น 16 คน โดยพบว่า 14 ใน 16 คนเป็นความจนจากภาวะไม่มีงานทำ

ในอดีต เกาะคอเขาเป็นเมืองท่าสำคัญที่มีการติดต่อค้าขายกับอินเดีย จีน อาหรับ และมลายู จนมีการเรียกเกาะคอเขาในยุคนั้นว่า “ทุ่งตึก” หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “เหมืองทอง” ซึ่งเป็นคำเปรียบเทียบกับเป็นเมืองธุรกิจการค้าที่รุ่งเรืองและเป็นเมืองพักสินค้าที่รอขนถ่ายสินค้าจากฝั่งอันดามันไปขายทางฝั่งอ่าวไทยผ่านเส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่าที่สามารถล่องเรือตามลำน้ำเข้าไปในแผ่นดินและขนถ่ายสินค้าทางบกเพื่อนำสินค้า ลงเรือแล้วล่องเรือตามลำน้ำตาปีไปยังเมืองไชยา บนเกาะคอเขามีร่องรอยอารยธรรมโบราณหลายอย่างอาทิ เทวรูป ลูกปัด เศษเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถัง และเศษแก้วจากเปอร์เซียซึ่งคาดว่าอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-13 เกาะคอเขาจึงมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และกรมศิลปากรได้ดำเนินการเข้ามาขุดแต่งและเก็บรวบรวมหลักฐานเพื่อการศึกษาและสืบค้น

เกาะคอเขามีศักยภาพด้านท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางทะเล (ชายหาดที่สวยงาม แหล่งปะการังน้ำตื้น ใกล้กับเกาะผ้าที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล กุ้งหอย ปู ปลา ทางบก (เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน น้ำตก) และแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จึงดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศมาลงทุนด้านสถานที่พัก ร้านอาหาร และร้านค้า มีโรงแรมและรีสอร์ทจำนวน 10 แห่ง ร้านจำหน่ายอาหาร 20 แห่ง และร้านค้าต่างๆ 10 แห่ง มีระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า และระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ปัจจุบันเกาะคอเขาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวผู้ชอบแสวงหาความสงบและความเป็นส่วนตัวมักแวะเข้ามาเยี่ยมชม ธุรกิจการท่องเที่ยวในเกาะคอเขาเติบโตและเป็นที่รู้จักมากขึ้นเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สงบ และอยู่ใกล้กับเขาหลักที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น

ในช่วงที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวและจังหวัดได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเสาหลักของการพัฒนาทำให้ชุมชนในพื้นที่บริเวณรอบๆ เช่น ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขาหลักมีรายได้มากขึ้น ชุมชนดั้งเดิมของชุมชนเกาะคอเขาจึงสร้างทางเลือกใหม่ด้านการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศน์ โดยรวมตัวกันจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาใกล้ชิดและเห็นคุณค่าของระบบนิเวศป่าชายเลนมากขึ้น และได้สัมผัสวิถีชีวิตเรียบง่าย กันเอง และอบอุ่นของชุมชนผ่านรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ จุดยืนในการพัฒนาของท้องถิ่นคือ การพัฒนาเกาะคอเขาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจหลักและเป็นเมืองที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของพังงา และด้วยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของเกาะคอเขาตัวเอง ทำให้รัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณสร้างสะพานข้ามเกาะคอเขาโดยมุ่งหมายที่จะเพิ่มคุณภาพชีวิตประชาชน ยกกระดับเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับพื้นที่และเกิดการพัฒนาย่างมีระบบ นอกจากนี้ จังหวัดพังงาเองต้องการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาครัฐและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเกาะคอเขาภายใต้แนวคิดของจังหวัดพังงา

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาเกาะคอเขาตรงตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับความจำเป็น/ความต้องการของพื้นที่ และสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับพื้นที่โดยต้องเป็นไปตามแนวทางเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) บนฐานศักยภาพของเกาะคอเขา ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งและเร่งด่วนที่จะต้องมีการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อวางแผนทางและแผนการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะทำให้รัฐบาลให้กรอบแนวทางและแผนพัฒนา กลยุทธ์การพัฒนา และการประเมินผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

1.3 พื้นที่เป้าหมาย

ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 การรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและเอกสารรายงานการศึกษาความเหมาะสมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการพัฒนาเกาะในต่างประเทศ

1.4.2 การรวบรวมข้อมูลและบทวนเอกสารรายงาน อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ยุทธศาสตร์ของกระทรวงท่องเที่ยว แผนพัฒนาภาคใต้ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดอันดามัน แผนพัฒนาจังหวัดพังงา ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกาะคอเขา

1.4.3 การรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเกาะคอเขา อาทิ เอกสารการพัฒนาเกาะคอเขาของจังหวัดพังงา ข้อมูลแผน Andaman Wellness Corridor ข้อมูลโครงการสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกาะคอเขา

1.4.4 การจัดประชุมระดมความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญประกอบด้วย ภาคเอกชน หอการค้า สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม และภาคประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เกาะคอเขา ชุมชนบ้านน้ำเค็ม ชุมชนเกาะพระทอง เพื่อจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนา แผนและผังการพัฒนา กลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน และแผนการบริหารจัดการ โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

(1) ค้นหาแกนนำและองค์กรท้องถิ่น สร้างทีมงานที่ริเริ่มขบวนการจัดทำแผนแม่บทและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกัน

(2) จุดประกายความคิด โดยใช้คู่มือการประเมินการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนเป็นฐาน

1.4.5 การจัดทำประชาพิจารณ์แผนพัฒนาพื้นที่เพื่อความยั่งยืน กรอบแนวทางการพัฒนา แผนและผังการ พัฒนา กลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน และแผนการบริหารจัดการ ของการพัฒนาเกาะคอเขา

1.4.6 การออกแบบและจัดทำแผนการตลาดตามแนวทางการพัฒนาเกาะคอเขา

1.4.7 การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และสังคม

(1) รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ประชากร การจ้างงาน รายได้ ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ ตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนโอกาส การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันและศักยภาพการพัฒนาในอนาคตของพื้นที่

(2) ศึกษาและวิเคราะห์ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแผนพัฒนาที่จะได้รับ เช่น การขยายตัว ของการท่องเที่ยวและการลงทุน เป็นต้น

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

รายงานการศึกษาคความเหมาะสมการพัฒนาเกาะคอเขาที่ประกอบด้วย กรอบแนวทางการพัฒนาและ แผนการพัฒนาสู่ความยั่งยืน แนวทางการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ แนวทางการบริหาร จัดการท่องเที่ยว แนวทางการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การ วิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ และผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาตามแนวทางการ พัฒนาสู่ความยั่งยืน

บทที่ 2

ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา

2.1 สภาพทั่วไป

ตำบลเกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ มีร่องรอยความเจริญของอารยธรรมในอดีต เดิมเป็นเส้นทางการค้าขายของชาวอินเดีย จีน อาหรับและมลายู เป็นเมืองท่าค้าขายและจอดเรือหลบมรสุม มีการค้นพบแหล่งโบราณคดี “ทุ่งตึก” ซึ่งปัจจุบันเรียก “เหมืองทอง”

สมัยรัชกาลที่ 5 เกาะคอเขามีฐานะเป็น “อำเภอเกาะคอเขา” ขึ้นอยู่กับจังหวัดตะกั่วป่า พ.ศ. 2444 มีการย้ายที่ตั้งของ “จังหวัดตะกั่วป่า” มาที่เกาะคอเขา บริเวณบ้านเมืองใหม่ พ.ศ. 2456 ย้ายที่ตั้งจังหวัดตะกั่วป่าไปอยู่บริเวณบ้านย่านยาว (ที่ตั้งอำเภอตะกั่วป่าในปัจจุบัน) ปรับฐานะเกาะคอเขาเป็น “อำเภอเกาะคอเขา”

พ.ศ. 2482 มีการยุบจังหวัดตะกั่วป่าเป็นอำเภอตลาดใหญ่ (เปลี่ยนเป็นอำเภอตะกั่วป่าในเวลาต่อมา) และปรับฐานะเกาะคอเขาเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า “กิ่งอำเภอเกาะคอเขา” สถานที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอขณะนั้น ตั้งอยู่บ้านเมืองใหม่ (หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ ตำบลเกาะคอเขาในปัจจุบัน)

วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2508 กระทรวงมหาดไทยประกาศย้ายที่ว่าการกิ่งอำเภอมายังตั้งขึ้นใหม่ที่ริมทางหลวงแผ่นดินสายที่ 4 (ถนนเพชรเกษม) หมู่ที่ 2 ตำบลกระ ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอกระบุรีในปัจจุบัน

วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2511 กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอเกาะคอเขาเป็น “อำเภอกระบุรี”

วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2531 กระทรวงมหาดไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอกระบุรีกับอำเภอตะกั่วป่า โดยโอนตำบลเกาะคอเขามาขึ้นกับอำเภอตะกั่วป่าเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

พื้นที่เกาะคอเขาตั้งอยู่ในพื้นที่ จ.พังงา มีเนื้อที่ 39,375 ไร่ หรือประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นแผ่นดินซึ่งถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ ด้วยลำน้ำขนาดใหญ่ จึงมีลักษณะเป็นเกาะน้ำล้อมรอบ มีพื้นที่ราบกว้าง เกาะคอเขาห่างจากที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่าเป็นระยะทาง 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพังงาระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร สภาพที่ตั้งของเกาะคอเขาจึงเป็นตำแหน่งยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแม่เหล็กทั้ง เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน และเกาะพระทอง

ภูมิประเทศบนเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ หาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตร ร่มรื่นด้วยแนวต้นสนและต้นมะพร้าว เกาะคอเขาอุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์มาก บนเกาะคอเขามีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นป่าชายหาด มีพื้นที่ป่าบกบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก การเดินทางสู่เกาะคอเขาสามารถเข้าถึงได้โดยเดินทางจากเขาหลักขึ้นที่แพขนานยนต์หรือเรือเล็กรับจ้างที่ทำเรือบ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า และลงสู่ท่าเรือบ้านปากเกาะของเกาะคอเขา โดยมีระยะทางข้ามช่องแคบระหว่างสองท่าราว 600 เมตร ในอดีตบนเกาะคอเขามีสนามบินซึ่งมีการใช้งานในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปัจจุบันได้เลิกใช้งานไปแล้ว

2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลเกาะคอเขา มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 39,375 ไร่ หรือประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นแผ่นดินซึ่งถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ ด้วยลำ น้ำ ขนาดใหญ่จึงมีลักษณะเป็นเกาะน้ำ ล้อมรอบมีพื้นที่ราบกว้างเกาะคอเขาห่างจากที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่าเป็นระยะทาง 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพังงา ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ จด ทะเล ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี
- ทิศใต้ จด คลองบ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง
- ทิศตะวันออก จด คลองบ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง
- ทิศตะวันตก จด ทะเลอันดามัน

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

2.1.2 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นแผ่นดินซึ่งถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ด้วยลำน้ำขนาดใหญ่มีสภาพเป็นเกาะ น้ำล้อมรอบมีพื้นที่ราบกว้าง มีสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่ สภาพป่าไม้บนเกาะที่สำคัญ คือแนวป่าชายเลน ป่าดิบเขา ป่าไม้ผลัดใบและทุ่งหญ้าที่กระจายตัวอยู่ทั่วเกาะ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ป่าชายหาดและป่าทุ่งเสม็ดขาวของหาดท้ายเหมือง แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของระบบนิเวศในอดีต พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกโดยประชาชนในท้องที่เพื่อทำการเกษตร เช่น ไม้ผล ยา พารา ปาล์มน้ำมัน บางส่วนมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ความเสียหายของป่าชายหาดภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติทำให้พื้นที่ป่าชายหาดเสื่อมโทรมลงเป็นอันมาก ดังนั้น ในปัจจุบันพื้นที่ของเกาะคอเขาจึงมีระบบนิเวศร่อยถ่อน้อยลงเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกแบ่งแยกออกเพื่อการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ ป่าไม้ผลัดใบที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีพื้นที่น้อยลงมากและไม่มีความหลากหลายยังคงมีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่มากโดยเฉพาะริมฝั่งด้านตะวันออกของเกาะ แต่จากสภาพของการเป็นป่าปลูกโดยมนุษย์ ทำให้ความหลากหลายของพื้นที่ ทั้งในด้านพันธุ์ไม้ และสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ จึงไม่มีความหลากหลายและสมบูรณ์เท่ากับป่าดั้งเดิม สภาพพื้นที่แบบเกาะทำให้มีความจำกัดทางด้านพื้นที่ และราคาที่ดินซึ่งสูงขึ้นตอบสนองกับกระแสการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินบนเกาะมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบกับแหล่งนิเวศทางธรรมชาติในอนาคต

2.1.3 ภูมิอากาศ

เกาะคอเขาอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี ลักษณะอากาศร้อนชื้น มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่ประมาณเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม และฤดูร้อนจะเริ่มประมาณเดือนธันวาคม - เดือนพฤษภาคมของปีถัดไป

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันที่ฝนตกของสถานีศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออกจังหวัดพังงา ปี 2562 - 2565

พ.ศ.	ข้อมูล	ค่าเฉลี่ยรายปี	ค่าเฉลี่ยสูงสุด	ค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2562	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		33.9 (มี.ค.)	22.7 (ม.ค.)
	ความชื้นสัมพัทธ์ (เปอร์เซ็นต์)	82.23	87.34 (ต.ค.)	75.34 (ก.พ.)
	ปริมาณฝนรวม (มิลลิเมตร)	3,405.7	630.8 (ส.ค.)	1.1 (ก.พ.)
	จำนวนวันฝนตก (วัน)	178	27 (พ.ค.)	2 (ก.พ.)
2563	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		34.3 (มี.ค.)	19.1 (ก.พ.)
	ความชื้นสัมพัทธ์ (เปอร์เซ็นต์)	83.17	87.34 (ต.ค.)	75.34 (ก.พ.)
	ปริมาณฝนรวม (มิลลิเมตร)	3,889.1	905.7 (ต.ค.)	0.5 (ก.พ.)
	จำนวนวันฝนตก (วัน)	192	28 (ต.ค.)	2 (ม.ค., ก.พ., มี.ค.)
2564	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		33.9 (มี.ค.)	18.7 (ก.พ.)
	ความชื้นสัมพัทธ์ (เปอร์เซ็นต์)	82.49	89.35 (พ.ย.)	71.56 (ก.พ.)
	ปริมาณฝนรวม (มิลลิเมตร)	4,310	678.6 (ก.ย.)	8.4 (ก.พ.)

พ.ศ.	ข้อมูล	ค่าเฉลี่ยรายปี	ค่าเฉลี่ยสูงสุด	ค่าเฉลี่ยต่ำสุด
	จำนวนวันฝนตก (วัน)	213	29 (ส.ค.)	1 (ก.พ.)
2565	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		33 (ม.ค.)	19.4 (ม.ค.)
	ความชื้นสัมพัทธ์ (เปอร์เซ็นต์)	83.60	87.73 (ก.ค.)	73.99 (ม.ค.)
	ปริมาณฝนรวม (มิลลิเมตร)	3,389.2	613.5 (ส.ค.)	0.0 (ม.ค.)
	จำนวนวันฝนตก (วัน)	173	29 (พ.ค.)	0 (ม.ค.)

ที่มา : ข้อมูลสถิติจากศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันตก

2.1.4 เขตการปกครอง

ตำบลเกาะคอเขา มีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 5 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเขตการปกครอง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน	หมายเหตุ
1	บ้านเมืองใหม่	นายสมภพ โดยดี	ผู้ใหญ่บ้าน
2	บ้านนอกนา	นายมนัส จาริการ	ผู้ใหญ่บ้าน
3	บ้านปากเกาะ	นางทิพย์สุคนธ์ ลิ้มพานิช	ผู้ใหญ่บ้าน
4	บ้านทุ่งตึก	นายเสนห์ ชูราษฎร์	กำนันตำบลเกาะคอเขา
5	บ้านบางเนียง	นายอุทิศ หงส์ขุมแพ	ผู้ใหญ่บ้าน

(ข้อมูล ณ กุมภาพันธ์ 2565)

2.1.5 ประชากร

ประชากรของตำบลเกาะคอเขา (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2565) ทั้งหมดมีจำนวน 952 คน เป็นเพศชาย 489 คน เพศหญิง 463 คน และจำนวนบ้าน 778 ครัวเรือน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากร

จำนวนประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา				
หมู่ที่	พ.ศ. 2565			
	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	ประชากร		
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่	134	98	87	185
หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	163	167	156	323
หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ	236	98	93	191
หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก	190	76	85	161
หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง	55	50	42	92
รวม	778	489	463	952

(ที่มา : ข้อมูล ทร.14 สำนักทะเบียนอำเภอตะกั่วป่าข้อมูลของ ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า กุมภาพันธ์ 2565)

ตารางที่ 4 แสดงสถิติจำนวนประชากรเปรียบเทียบย้อนหลัง 5 ปี

สถิติจำนวนประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา (เปรียบเทียบย้อนหลัง 5 ปี)																				
หมู่ที่	พ.ศ. 2560				พ.ศ. 2561				พ.ศ. 2562				พ.ศ. 2563				พ.ศ. 2564			
	ครัวเรือน	ประชากร			ครัวเรือน	ประชากร			ครัวเรือน	ประชากร			ครัวเรือน	ประชากร			ครัวเรือน	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
1 บ้านเมืองใหม่	128	98	88	186	129	98	89	187	129	95	86	181	131	95	82	177	134	98	87	185
2 บ้านนอกนา	153	153	160	313	154	157	158	315	155	154	154	308	158	163	154	317	163	168	160	328
3 บ้านปากเกาะ	224	107	94	201	224	108	98	206	225	107	96	203	229	101	94	195	235	99	92	191
4 บ้านทุ่งตึก	183	67	79	146	183	66	80	146	183	66	79	145	185	74	86	160	188	76	85	161
5 บ้านบางเนียง	53	51	38	89	53	49	38	87	53	50	36	86	54	51	41	92	55	50	42	92
รวม	741	476	459	935	743	478	463	941	745	472	451	923	757	484	457	941	775	491	466	957

ช่วงอายุและจำนวนประชากร ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับ อปท. ปี 2564

***ข้อมูล จปฐ. ระดับตำบล ปี 2564

❖ จำนวนประชากร จำแนกตามช่วงอายุ ปี 2564 ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนในวันสำรวจ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับ อปท. ปี 2564

- มีครัวเรือนทั้งหมด 272 ครัวเรือน
- จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง ทั้งหมด 573 คน
- เพศชาย 304 คน
- เพศหญิง 269 คน

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	ชาย		หญิง		รวม	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1 เดือน - 5 เดือน	0	0.00	0	0.00	0	0.00
6 เดือน - 1 ปี 0 เดือน	1	0.17	0	0.00	1	0.17
1 ปี 1 เดือน - 2 ปี	0	0.00	2	0.35	2	0.35
3 ปี - 5 ปี	2	0.35	5	0.87	7	1.22
6 ปี - 12 ปี	25	4.36	20	3.49	45	7.85
13 ปี - 14 ปี	13	2.27	5	0.87	18	3.14
15 ปี - 18 ปี	14	2.44	6	1.05	20	3.49
19 ปี - 25 ปี	12	2.09	19	3.32	31	5.14
26 ปี - 34 ปี	33	5.76	31	5.41	64	11.17
35 ปี - 49 ปี	91	15.88	89	15.53	180	31.41
50 ปี - 59 ปี	54	9.42	40	6.98	94	16.40
60 ปี ขึ้นไป	59	10.30	52	9.08	111	19.37
รวม	304	53.05	269	46.95	573	100.00

(ที่มา : ข้อมูล จปฐ.ระดับตำบล ปี 2564)

2.1.6 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

(1) การศึกษา

ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนในตำบลเกาะคอเขา ปีการศึกษา 2565

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนในตำบลเกาะคอเขา ปีการศึกษา 2565

ที่	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน	จำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2565		
		ชาย	หญิง	รวม
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา	8	7	15
2	โรงเรียนบุญสูงอุปถัมภ์	21	21	42
3	โรงเรียนบ้านนอกนา	37	27	64
รวม		66	55	121

(ที่มา : กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ณ กุมภาพันธ์ 2565)

(1.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา

- ผู้ดูแลเด็ก (ทักษะ) จำนวน 1 คน

(1.2) โรงเรียนบุญสูงอุปถัมภ์

- ผู้บริหาร จำนวน 1 คน

- ครู จำนวน 3 คน

(1.3) โรงเรียนบ้านนอกนา

- ผู้บริหาร จำนวน 1 คน

- ครู จำนวน 1 คน

(2) สาธารณสุข

การบริการด้านสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา มีศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 แห่ง คือ

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปากเกาะ

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนอกนา

(3) อาชญากรรม

- ที่พักสายตรวจประจำตำบลเกาะคอเขา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ

- หอหลบภัยสึนามิ หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ ,หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก

- หอสัญญาณเตือนภัย หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ ,หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา ,หมู่ที่ 4

บ้านทุ่งตึก

(4) ยาเสพติด

ปัญหาเสพติดในพื้นที่ มีปัญหาค่อนข้างน้อย จากสภาพชุมชน/หมู่บ้านในพื้นที่เกาะที่ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างเครือญาติ สามารถควบคุมไม่ให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่และผู้คน

ภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่ ส่วนมากมาทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โรงแรม และได้รับการสวดส่งจากผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่

(5) เศรษฐกิจ

จำนวนประชากรจำแนกตามประเภทอาชีพ (ข้อมูลจาก จปฐ. ปี 2564) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับตำบล

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	เพศชาย		เพศหญิง		รวม	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
กำลังศึกษา	55	9.60	48	8.38	103	17.98
ไม่มีอาชีพ	9	1.57	13	2.27	22	3.84
เกษตร - ทำนา	0	0.00	0	0.00	0	0.00
เกษตร - ทำไร่	9	1.57	0	0.00	9	1.57
เกษตร - ทำสวน	43	7.50	16	2.79	59	10.30
เกษตร - ประมง	46	8.03	5	0.87	51	8.90
เกษตร - ปศุสัตว์	1	0.17	0	0.00	1	0.17
พนักงาน - รับราชการ	3	0.52	1	0.17	4	0.70
พนักงาน - รัฐวิสาหกิจ	0	0.00	0	0.00	0	0.00
พนักงานบริษัท	2	0.35	0	0.00	2	0.35
รับจ้างทั่วไป	105	18.32	112	19.55	217	37.87
ค้าขาย	17	18.32	12	4.01	40	6.98
ธุรกิจส่วนตัว	11	2.97	5	0.87	16	2.79
อาชีพอื่น ๆ	3	1.92	46	8.03	49	8.55

(ที่มา : ข้อมูล จปฐ.ระดับตำบล ปี 2564)

(5.1) การเกษตร

ราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่เกาะคอเขา ประกอบอาชีพ การทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนมะพร้าว อีกทั้งยังมีอาชีพอื่น ๆ ที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน จากผลผลิตที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในฤดูกาลต่าง ๆ เช่น เห็ดเหมีด แผลงพลัด เป็นต้น

(5.2) การประมง

พื้นที่ตำบลเกาะคอเขา ประกอบอาชีพประมง รองลงมาจากการทำสวน ใช้เรือและเครื่องมือประมงขนาดเล็กทำการประมงรูปแบบต่าง ๆ ในบริเวณป่าชายเลนและนอกชายฝั่ง เช่น ใช้อวนถ่วง อวนลอย และอวนล้อมจับปลา โดยขนาดตาอวนจะเป็นตัวกำหนดชนิดของปลา ใช้สวิงจับปลาในคลองบริเวณป่าชายเลน เรียกว่า “ตีปลา” มีการ “ไล่กุ้ง” โดยใช้ฉมวกแทงกุ้งในเวลากลางคืนในช่วงน้ำเกิด (ข้างขึ้นและแรม 13 ค่ำ – 5 ค่ำ) โดยใช้แสงไฟล่อ และ “ตกปูดำ” โดยใช้หยองและเหยื่อล่อในช่วงน้ำเกิด บริเวณคลองเล็ก ๆ ในป่าชายเลนที่มีรากโกงกางหนาแน่น

(5.3) การปศุสัตว์

การปศุสัตว์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด โค สุกร กระบือ เพื่อจำหน่ายและบริโภคเองในครัวเรือน

(5.4) การบริการ

โรงแรม/รีสอร์ท	จำนวน 10 แห่ง
ร้านจำหน่ายอาหาร	จำนวน 20 แห่ง
ปั้มน้ำมันหยอด	จำนวน 3 แห่ง
ร้านค้าต่าง ๆ	จำนวน 10 แห่ง

รายชื่อสถานประกอบการ/โรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนรายชื่อสถานประกอบการ/โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ

รายชื่อสถานประกอบการ/โรงงาน	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์	ประเภทกิจการ
Freshy mart	หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ	-	ร้านค้าต่างๆ
TACO TIME	หมู่ที่ 4	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
ควายทะเล แคมป์ปิ้ง เกาะคอเขา	หมู่ที่ 4	081-090-9125	สถานที่กางเต็นท์
kokai	หมู่ที่ 3	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์
ก๋วยเตี๋ยวหมูตุ๋น	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
บ. วอเตอร์ คิง เพท จำกัด	หมู่ที่ 4	-	โรงงานผลิตน้ำดื่ม
The sunset beach resort	หมู่ที่ 4	-	โรงแรม
เกาะคอเขาผัดไทย อาหารตามสั่ง	หมู่ที่ 3	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
ปราณีบังกาโล	หมู่ที่ 3	-	รีสอร์ท/ที่พัก
Baan Boon	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	รีสอร์ท/ที่พัก
รัตนา	หมู่ที่ 3	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
ร้านนิตซีฟู้ด	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	ร้านจำหน่ายอาหาร

รายชื่อสถานประกอบการ/โรงงาน	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์	ประเภทกิจการ
C & N KAOKHAO BEACH	หมู่ที่ 3	-	โรงแรม
นายศรชัย ลิ้มพานิช	หมู่ที่ 4	-	กิจการนำเที่ยว
พาราดีส วิลล่า	หมู่ที่ 4	-	โรงแรม
หาดหาลา	หมู่ที่ 4	-	รีสอร์ท
อนันดาห์ บีชรีสอร์ท	หมู่ที่ 4	-	รีสอร์ท
เกาะคอเขาแคมป์ปิ้ง	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	สถานที่กางเต็นท์
สุณี ซีฟู้ด	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
Cousin Resort	หมู่ที่ 4	-	โรงแรม
P'moo thai food	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา	-	ร้านจำหน่ายอาหาร
สวิส ไกเกอร์ การ์เด็น	หมู่ที่ 3	-	ที่พัก
ดรีมซี รีสอร์ท แอนด์สปา	หมู่ที่ 3	-	โรงแรม
มิลาเคิล รีสอร์ท	หมู่ที่ 3	-	โรงแรม
ตะโกลา	หมู่ที่ 3	-	โรงแรม
อตามัน	หมู่ที่ 4	-	โรงแรม
โอเรียลเต็ล บีช วิลเลจ	หมู่ที่ 4	-	โรงแรม

(5.5) การท่องเที่ยว

ตารางที่ 9 ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว

ลำดับที่	ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว	เขตพื้นที่
1	- เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน - น้ำตกโตนทอง (คลองโตน) - น้ำตกโตนน้อย (คลองโตน) - ที่ทำการกิ่งอำเภอกระบุรี - ท่าเทียบเรือ หมู่ 1 บ้านเมืองใหม่	หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่
2	- ชายทะเลบ้านนอกนา - ชายทะเลอ่าวหัวเขา	หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา
3	- ชายทะเลบ้านปากเกาะ - แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก (เหมืองทอง)	หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ
4	- ชายทะเลบ้านทุ่งตึก	หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก

ลำดับที่	ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว	เขตพื้นที่
	- แหล่งดำน้ำแนวปะการังน้ำตื้นเกาะผ้า	
5	- ชายทะเลบ้านบางเนียง	หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง

(5.6) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

- (6.1) กลุ่มแม่บ้าน
- (6.2) กลุ่มเรือจ้าง
- (6.3) กลุ่มแท็กซี่
- (6.4) กลุ่มเครื่องแกง
- (6.5) กลุ่มประมง

(5.7) แรงงาน

ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา มีแรงงานแฝงซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว และแรงงานนอกพื้นที่ ประกอบอาชีพทำสวน และงานบริการ (โรงแรม)

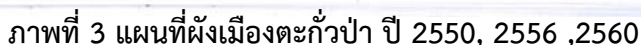
2.1.7 ลักษณะชุมชนชนบท

เกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ในอดีตเป็นเส้นทางการค้าขายของชาวอินเดีย จีน อาหรับและมาลายู เป็นเมืองท่าค้าขายและที่จอดเรือหลบมรสุม มีแหล่งโบราณคดี “ทุ่งตึก” ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า “เหมืองทอง” เกาะคอเขา มีพื้นที่ประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร (39,375 ไร่) ตั้งอยู่ตะวันตกของที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า ห่างจากจังหวัดพังงา 80 กิโลเมตร มีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเกาะพระทอง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบางนายสี ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบางม่วง ทะเลอันดามัน ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

ลักษณะภูมิประเทศเกาะคอเขาทั่วไปสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบชายทะเล จากหัวเกาะ – ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ทางทิศเหนือของเกาะคอเขาเป็นส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีน้ำตกโดนทอง เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ มีการทำเหมืองแร่ดีบุก จึงทำให้มีบึงหนองน้ำหลายแห่ง

ลักษณะชุมชนบนเกาะคอเขา เกาะกลุ่มลักษณะชุมชนชนบทหรือชุมชนชายทะเล เป็นแกนหลักและนอกนั้นมีการกระจายตัวเป็นระยะๆ ไปตามริมหาด ส่วนใหญ่บริเวณการกระจายตัวกันออกไปจะเป็นการย้ายเข้ามายึดถือครองที่ดินเป็นหลัก ชุมชนเกาะคอเขา แบ่งออกได้เป็น 5 หมู่บ้านในตำบลเกาะคอเขา อันได้แก่ หมู่บ้านเมืองใหม่ มีผู้อยู่อาศัย 134 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 185 คน หมู่บ้านนอกนา ผู้อยู่อาศัย 163 ครัวเรือน จำนวนประชากร 323 เป็นหมู่บ้านมีผู้อยู่อาศัยมากที่สุดของเกาะ หมู่บ้านปากเกาะ มีผู้อยู่อาศัย 236 ครัวเรือน เป็นจำนวนครัวเรือนที่มากที่สุด มีจำนวนประชากร 191 คน หมู่บ้านทุ่งตึก มีผู้อยู่อาศัย 190 ครัวเรือนมีจำนวน 161 คน และหมู่บ้านบางเนียง มีผู้อยู่อาศัย 55 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด 92 คน (ที่มา : ทร.14

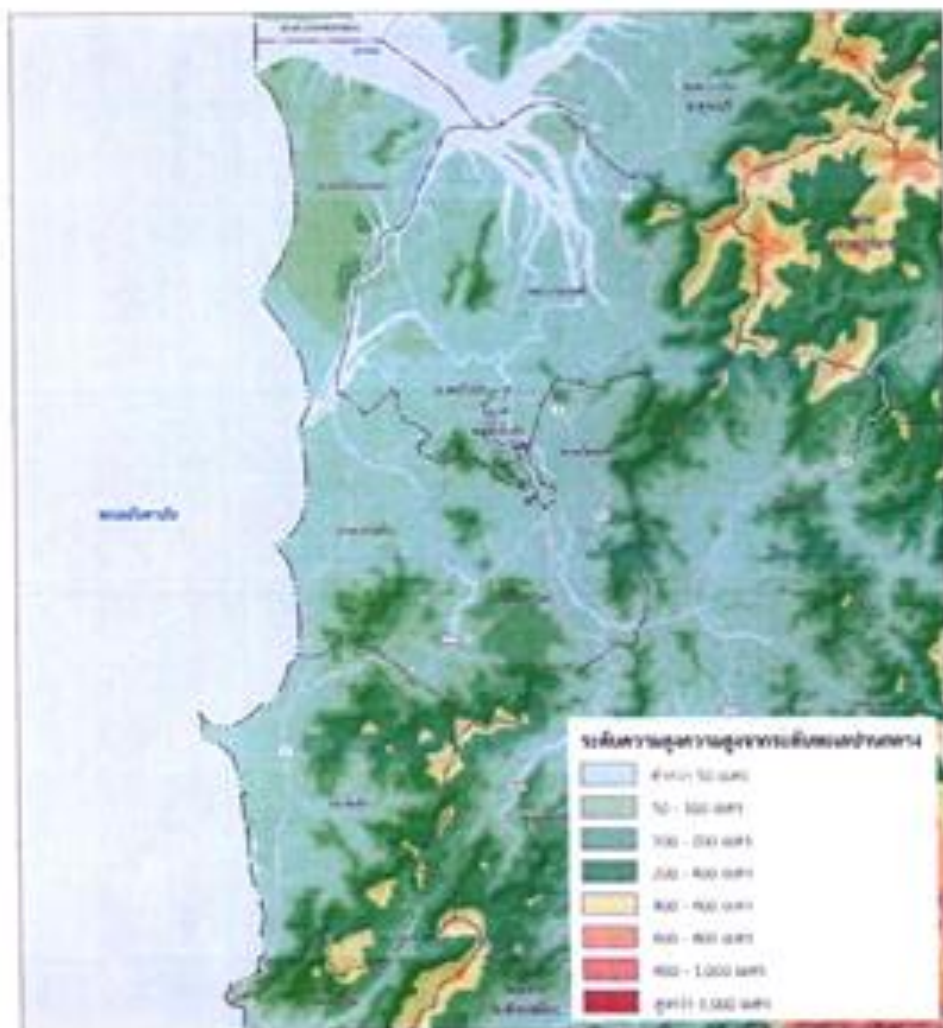
การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของผังเมืองอำเภอดงหลวง จากปี พ.ศ. 2550 , 2556 , 2560 และสำหรับปี 2566 ยังอยู่ในการปรับปรุงผังเมือง 2565 จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลา 15 ปีนี้ เกาะคอเขาที่เป็นระดับต่ำลุ่ม ยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินมากนัก ส่วนในด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น มีการเปลี่ยนไปมาก โดยมีการพัฒนาจากภายนอกเขตเข้ามา ครอบครองที่ดิน และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาของการท่องเที่ยว ควรจะต้องมีมาตรการในการพัฒนาให้เป็นไปในรูปแบบของการพัฒนาและอนุรักษ์ควบคู่กันไปเพื่อความยั่งยืนของศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และประชากร มีความสุข และสิ่งสำคัญ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ โดยการไม่บุกรุกและทำลาย

รายงานศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เกาะคอเขา มีระดับความสูงอยู่ 3 ระดับด้วยกันคือ ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระหว่างต่ำกว่า 50 เมตร พื้นที่ริมทะเลจนถึงชายหาด เป็นบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกและด้านใต้ ส่วนบริเวณด้านทิศตะวันออก เป็นที่ราบดินตะกอนจากลำน้ำ ที่ราบปานกลางจะอยู่ถัดเข้ามา จะมีความสูงระหว่าง 50 เมตร ถึง 100 เมตร เป็นลักษณะที่ราบป่าเสม็ดและสนรวมทั้งพันธุ์ไม้เบญจพรรณ ส่วนที่ราบสูงระดับสุดท้ายของเกาะจะอยู่ระหว่างความสูง 100 เมตร – 200 เมตร ลักษณะเป็นเนิน หรือควน จะอยู่ในตำแหน่งกลางเกาะ และด้านเหนือ และบริเวณใกล้เกาะพระทอง สรุบบริเวณพื้นที่เกาะคอเขาเป็นที่ราบโดยทั่วไป ความแตกต่างของพื้นที่น้อยมาก

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพ

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2565

พื้นที่เกาะคอเขาเส้นรุ้ง 8 องศา 35 ลิปดา 20 พิลิปดาเหนือ เส้นแวง 98 องศา 16 ลิปดา 52 พิลิปดา ตะวันออก เกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความสวยงามดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนโดยเฉพาะป่าชายเลนผืนใหญ่ที่ทอดตัวทางทิศตะวันออกซึ่งกำลังฟื้นตัว และหาดทรายขาวทางทิศตะวันตก อีกทั้งยังมีร่องรอยความเจริญของวัฒนธรรมในอดีต จากการสันนิษฐานของนักโบราณคดี เดิมทีนี้เป็นเส้นทางค้าขายของชาวอินเดีย จีน อาหรับ และมลายู เนื่องจากเป็นเมืองท่าค้าขายและที่จอดเรือหลบมรสุม เกาะคอเขามีแหล่งโบราณคดี “ทุ่งตึก” ซึ่งขุดพบเทวรูปพระคเณศ ลูกปัด เศษเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน เศษแก้วจากเปอร์เซีย ราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 ทิศเหนือจดทะเล เกาะพระทองของอำเภอคุระบุรี ทิศใต้จดคลองบ้านน้ำเค็ม และทิศตะวันตกจดทะเลอันดามัน รวมพื้นที่ 39,375 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมอำเภอตะกั่วป่า จำแนกออกเป็น 5 ประเภท ด้านกัน ได้แก่

1) **ที่ดินประเภท “ชุมชน” (สีชมพู)** เป็นที่ดินให้ใช้ประโยชน์ เพื่อการอยู่อาศัย การพาณิชยกรรม เกษตรกรรม สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันราชการ การสาธารณสุข และสาธารณูปการ

2) **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท “ชนบท และเกษตรกรรม” (สีเขียว)** เป็นที่ดินให้ใช้ประโยชน์ เพื่อการเกษตรกรรม หรือเกี่ยวข้องกับการเกษตร การท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันราชการ การสาธารณสุข และสาธารณูปการ

3) **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท “อนุรักษ์สภาพแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยว” (สีเขียวมีกรอบและเส้นทแยงมุมสีขาว)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย การเกษตรกรรม สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันราชการ การสาธารณสุข และสาธารณูปการ และสาธารณประโยชน์ สำหรับการท่องเที่ยว เท่านั้น

4) **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท “อนุรักษ์ป่าไม้” (สีเขียว และเส้นทแยงสีขาว)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการสงวนและคุ้มครอง ดูแลรักษา หรือบำรุงป่าไม้ สัตว์ป่า ต้นน้ำ ลำธาร และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ดินประเภทนี้ซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของ หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการเกษตร หรือที่อยู่อาศัยที่เป็นอาคารสูงได้ไม่เกิน 6 เมตร และมีใช้การจัดสรรที่ดิน ฯ

5) **การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท “ที่โล่ง เพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” (สีฟ้า)** ให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การประมง การท่องเที่ยว หรือสาธารณประโยชน์ เท่านั้น ที่ดินประเภทนี้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ เขตอุทยานแห่งชาติ ให้ใช้ที่ดินเพื่อสงวนและคุ้มครองดูแลรักษา หรือบำรุงป่าไม้ สัตว์ป่า ต้นน้ำ ลำธาร และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เท่านั้น

การใช้ประโยชน์ที่ดินบนเกาะคอเขา และบริเวณทะเล และลำน้ำบริเวณรอบเกาะ มีประเภทที่ผังเมืองรวมตะกั่วป่า มีปรากฏในการใช้ที่ดินด้วยกัน 3 ประเภท จาก 5 ประเภทดังกล่าว อันได้แก่ ที่ดินประเภท “อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว” (สีเขียวมีกรอบเส้นทแยงมุมสีขาว) อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกติดทะเลอันดามัน ทิศเหนือของเกาะ และทิศใต้ของเกาะที่ติดทะเลอันดามันและคลองบ้านน้ำเค็ม

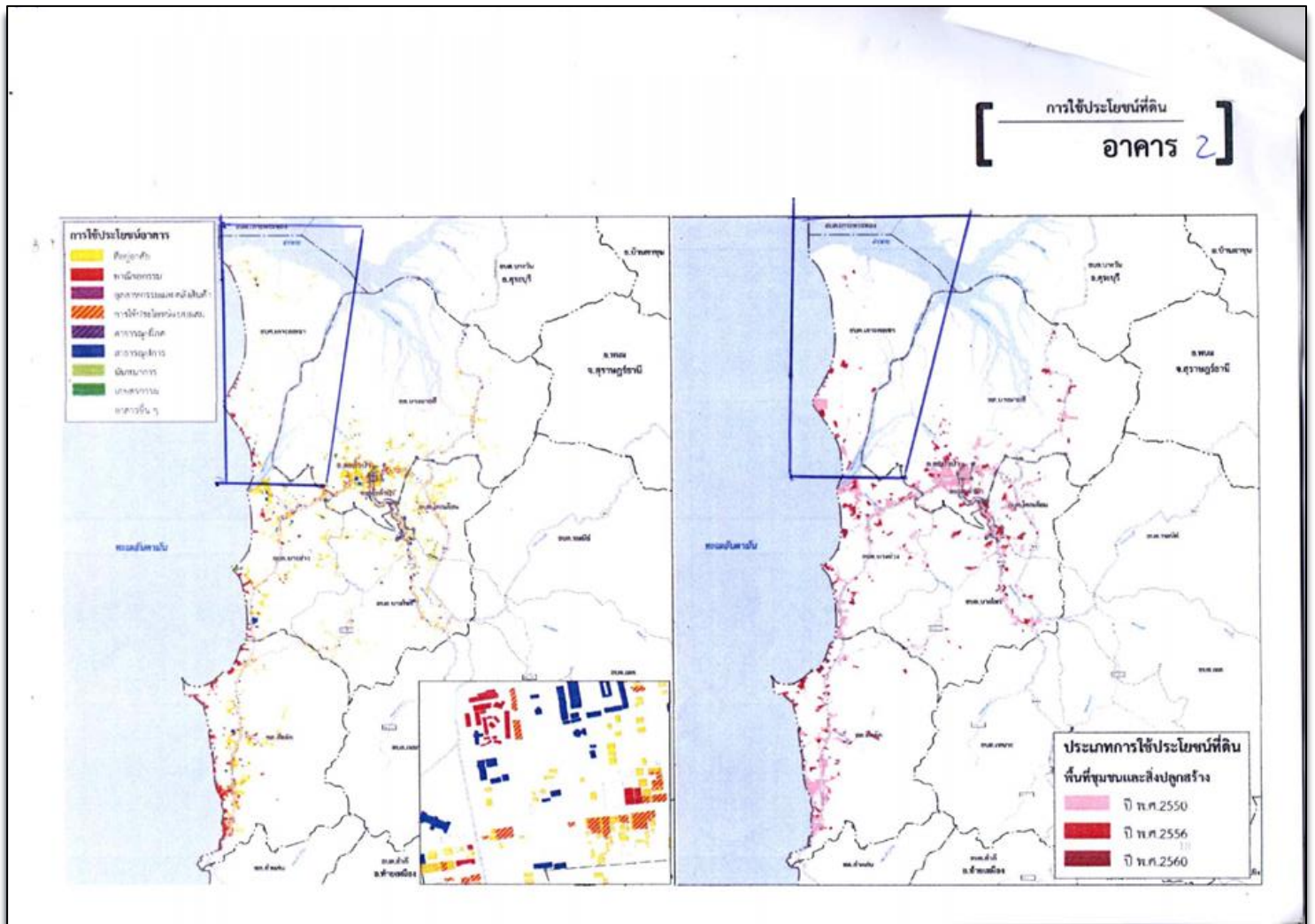
1. ที่ดินประเภท “อนุรักษ์ป่าไม้” (สีเขียวอ่อนและเส้นทแยงมุมสีขาว) อยู่บริเวณด้านทิศเหนือ จรดทิศตะวันออก

2. ที่ดินประเภท “ที่โล่งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” (สีฟ้า) อยู่บริเวณชายหาดรอบ เกาะ ด้านทิศตะวันตก ทะเลอันดามัน และบริเวณชายฝั่งตลอดรอบเกาะ อีกทั้งบริเวณในเกาะที่เป็นที่โล่ง และมีระบบนิเวศเฉพาะของแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอเกาะกัวป่า, 2565

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา

ภาพที่ 6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลเกาะคอเขา, 2565

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา

จากการศึกษา สํารวจจากการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมอำเภอตะกั่วป่า ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

ผลการได้ศึกษา สํารวจการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม อำเภอตะกั่วป่า ที่ได้กำหนดให้เกาะคอเขา เป็นพื้นที่ “อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว” พื้นที่ “อนุรักษ์ป่าไม้” และ พื้นที่ “โล่งเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” และจากการสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินยังเป็นไปตามผังเมืองรวมอำเภอตะกั่วป่า และความต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์ และพัฒนาควบคู่กันไป จำเป็นที่จะต้องรักษาสภาพของพื้นที่ไว้โดยการวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและอนุรักษ์ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาและอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2) คมนาคมขนส่ง

(2.1) การเข้าถึงพื้นที่

1. การเดินทาง จากถนนเพชรเกษมหมายเลข 4 ซึ่งเป็นถนนเลียบริมชายหาดมาจากเขาหลักมายังตะกั่วป่า เลี้ยวซ้ายเข้าสู่บ้านน้ำเค็ม ตรงแถวโรงเรียนบ้านบางม่วง เข้าสู่ หมู่ที่ 2 บ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง ด้วยถนนคอนกรีต ถึงท่าเทียบเรือในบ้านน้ำเค็มและโดยสารเรือรับจ้าง

2. การคมนาคมภายในเกาะคอเขา การเดินทางไปยังเกาะคอเขา เดินทางมายังท่าเรือ เพื่อขึ้นเรือ – แพขนานยนต์ ที่สามารถรับผู้โดยสาร และรถยนต์ และจักรยานยนต์ 15 นาที ให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ตำบลคอเขา

- เรือเฟอร์รี่ สามารถบรรทุกรถยนต์ 4 ล้อ เล็ก ครึ่งละประมาณ 4 คัน ราคาค่าโดยสารไปกลับ 300 บาท นอกจากนี้สามารถบรรทุกที่ใหญ่มากกว่า เช่น รถสิบล้อ หกล้อ ราคาตามที่ตกลง (เรือเฟอร์รี่หยุดให้บริการเวลา 6 โมงเย็น ส่วนเรือโดยสารหางยาวสามารถเรียกได้ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ราคาโดยสารตอนกลางคืนไม่ควรต่ำกว่า 2 เท่าของราคาปกติ)
- เรือโดยสารหางยาวบรรทุกได้เฉพาะรถจักรยานยนต์เท่านั้นราคาโดยสารต่อเที่ยวไม่รวมคนซ้อนท้ายคันละ 20 บาท ผู้ขับขี่กับ คนซ้อนท้ายคิดราคา 30 บาท กลางคืนคันละ 40 บาท
- ค่าโดยสารคนละ 10 บาทกรณีไม่มีพาหนะข้าม

ประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะคอเขา จะใช้รถจักรยานยนต์เป็นหลัก ส่วนผู้มีฐานะอาจใช้รถยนต์ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังพื้นที่ใช้รถยนต์เป็นหลัก และนักท่องเที่ยวสามารถเช่ารถจักรยานยนต์ขับขึ้นรอบเกาะไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้

ภาพที่ 7 การเดินทางสู่เกาะคอเขา

(3) การสาธารณูปโภค

การสาธารณูปโภคภายในเกาะคอเขาตามสภาพปัจจุบัน ประกอบด้วย

3.1 ระบบประปา

ประปาในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา มีทั้งหมด จำนวน 3 แห่ง ดังนี้

- บาดาลหอดังเหล็ก หมู่ 1 บ้านเมืองใหม่
- แบบบาดาลขนาดกลาง หมู่ 4 บ้านทุ่งตึก
- แบบแหล่งน้ำผิวดินขนาดใหญ่มาก หมู่ 5 บ้านบางเนียง

3.2 การระบายน้ำ

การระบายน้ำบนเกาะคอเขา มีการระบายน้ำอยู่ 2 ระบบ คือ การระบายน้ำฝน และการระบายน้ำเสีย

1. การระบายน้ำฝน เนื่องจากพื้นที่บนเกาะ เป็นลักษณะพื้นที่ราบความลาดเอียงน้อย การระบายน้ำโดยส่วนใหญ่จะไม่เป็นปัญหา เนื่องจากยังไม่มีอาคารสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางน้ำ และบริเวณถนนข้างทางจะต่ำกว่าระดับถนน สภาพจึงเป็นคูระบายน้ำไปในตัว ปัญหาในหน้าฝนชุก การระบายจะใช้เวลามากกว่าปกติ

2. การระบายน้ำเสีย และบำบัดน้ำเสีย จากการสำรวจ ยังไม่พบ และเป็นมาตรฐาน อันเนื่องจากประชากรที่มีบนเกาะคอเขายังน้อย อาจจะมีบางกรณี มีนักท่องเที่ยวเข้ามาค้างแรมในจำนวนมากขึ้นเกินกว่าระบบบำบัดโดยวิธีธรรมชาติใช้ระบบบ่อเกรอะ – บ่อซึม จะรองรับได้ในอนาคต องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเกาะคอเขา การวางนโยบาย และแผนการบำบัดน้ำเสียในอนาคต เพื่อรองรับความเจริญที่จะเข้ามาสู่เกาะคอเขา

3.3 ระบบการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอย ภายในเกาะคอเขา เป็นระบบเก็บรวบรวมจากชุมชน โดยมีรถจัดเก็บขยะ ออกมารวบรวม และนำไปจัดการบนแผ่นดิน ด้วยเหตุนี้ในพื้นที่ที่ยังไม่มีระบบการกำจัดบนเกาะคอเขาในช่วงระยะเวลาหนึ่งมีปริมาณขยะมีจำนวนน้อยกว่าหน้าถุการท่องเที่ยวจะมีจำนวนขยะที่มากกว่าปกติ ปัญหานี้จะเกิดขึ้นแทบทุกสถานที่ (ในเกาะ) ที่เป็นปัญหาการจัดการเก็บขยะ

ภาพที่ 8 การจัดเก็บขยะมูลฝอยเกาะคอเขาไปยังแผ่นดิน

ที่มา : คณะผู้ศึกษา , 2565

3.4 การพลังงานและการสื่อสาร

3.4.1 พลังงานไฟฟ้า

ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ ประชาชนในคลองโตนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ประมาณ 50 หลังคาเรือน มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ดิน บางช่วงอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สปก.) บางช่วงอยู่ในเขตพื้นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเขาพระพิชัย

การพลังงานที่ใช้ในการผลิตจากแสงอาทิตย์ และพลังงานลม สำหรับเกาะคอเขา มีความเป็นไปได้มาก เนื่องจากมีแสงอาทิตย์ และแรงลม – คลื่นแรงจากลมทะเลเปิดลมจากทะเลอันดามันพัดผ่านเข้าสู่เกาะโดยตรง เป็นโอกาสที่ใช้แรงลมและแรงคลื่นจากทะเล ผลิตพลังงานไฟฟ้า เพื่อให้บริการแก่ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนบนเกาะ

3.4.2 การสื่อสาร

การสื่อสารบนเกาะคอเขา ระบบการสื่อสารภายในเกาะส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ ระบบ เอไอเอส จะมีสัญญาณครอบคลุม เกือบทั้งเกาะ ดีแทคใช้ได้เกือบทั้งเกาะ ทรูมูฟใช้ได้เฉพาะหมู่ที่ 3, 4 ระบบ cat CDMA ใช้ได้หมู่ที่ 3, 4

4. ระบบสาธารณูปการ

การสาธารณูปการที่ให้บริการแก่ชุมชนเกาะคอเขานั้น มีบริการในลักษณะชุมชนชนบท ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และความเจริญจากการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น อันเนื่องจากมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งประชากรแฝง รวมถึงนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพักผ่อน และท่องเที่ยว รวมถึงการทำธุรกิจ และแรงงานบริการในอนาคตมีความจำเป็นที่จะต้องขยายเพื่อให้มีศักยภาพเพียงพอในการรองรับความต้องการการที่จะเกิดขึ้น หน่วยงานในปัจจุบันที่รองรับการให้บริการแก่ชุมชน มีหน่วยงาน ดังนี้

ตาราง หน่วยงานให้บริการชุมชน และนักท่องเที่ยว

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	ที่ตั้ง
1	องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา	หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ
2	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเกาะคอเขา	หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง

ที่มา : คณะผู้ศึกษา , 2565

5. สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ชุมชน

พื้นที่เกาะคอเขามีภูมิประเทศเป็นเกาะมีสภาพบรรยากาศเกาะที่มีพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ เป็นพื้นที่ราบและหาดทรายขาว สะอาดหลายกิโลเมตร มีความร่มรื่นด้วยพรรณไม้ แนวต้นไม้ และต้นมะพร้าว มีความเป็นธรรมชาติ ยังคงสภาพที่สมบูรณ์ เกาะคอเขามีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ และเป็นเขตอนุรักษ์ป่าไม้ และพื้นที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว มีป่าบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก และป่าชายเลน อดีตสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บนเกาะมีสนามบินในปัจจุบัน ซึ่งมีการเลิกใช้ไปแล้ว

ลักษณะชุมชนในอดีตเกาะคอเขาเป็นเมืองท่าสำคัญติดต่อการค้าขาย กับชาวต่างชาติ อินเดีย จีน เป็นต้น จนเรียก เกาะคอเขาว่า “ทุ่งตึก” หรืออีกชื่อหนึ่งว่า “เหมืองทอง” พื้นที่เกาะคอเขามีศักยภาพสูงสำหรับการท่องเที่ยว ทั้งทางทะเลที่มีหาดทรายยาวสวยงาม ถึงแม้ในอดีตมีการขุดเหมืองแร่ในทะเล ทำให้ทะเลชายฝั่งเสียหายไปมาก จากระยะเวลาทำให้สภาพชายฝั่งทะเลกลับคืนสู่ธรรมชาติที่สวยงาม ส่วนชุมชนที่อยู่อาศัยบนเกาะคอเขาส่วนใหญ่ยึดอาชีพ ประมงพื้นบ้าน และทำการเกษตร การอยู่อาศัยเป็นกลุ่มอาศัยอยู่ตามริมทะเล เพื่อความสะดวกกับการประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ทั้ง 5 หมู่บ้าน อาศัยอยู่ตามแนวชายหาด โดยมีถนนอยู่จากทางเหนือเกาะคอเขาไปทางทิศใต้ของเกาะคอเขา เป็นแกนหลักในการติดต่อเชื่อมโยงติดต่อกันและกันภายในเกาะ ส่วนด้านการพัฒนาที่ได้มีมาเป็นลักษณะการลงทุนก่อสร้างรีสอร์ท และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หลังจากเกิดภัยพิบัติสึนามิ การพัฒนาเริ่มขึ้นอีก และปิดการท่องเที่ยวในช่วงโรคระบาดโควิด ทำให้สภาพธุรกิจการ

ท่องเที่ยวชบเซาลง แต่มีข้อดีที่มากับการปิดการท่องเที่ยวได้ทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนมาสภาพที่สมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

ในแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้คงไว้ซึ่งศักยภาพของพื้นที่เกาะคอเขา มีความเห็นสมควรที่ภาครัฐ จัดให้มีนโยบาย และวางแผนพัฒนา และมาตรการควบคุม การพัฒนาเป็นไปในแนวทางการอนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อมแบบยั่งยืน เพื่อเกาะคอเขาจะได้มีทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืน

5. สิ่งแวดล้อมและการป้องกันภัยธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม

- อากาศ
- เสียงรบกวน
- น้ำ
- ขยะ (ดิน)

ภัยทางธรรมชาติ

- ทะเล (สึนามิ)
- ลมแรง (มรสุม)
- ขุดแร่ในทะเล

2.1.8 สถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

(1) สภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพดี แต่มีหลักฐานหรือข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่แย่ลง เช่น ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล บริเวณด้านทิศใต้ติดกับคลองปากเกาะระยะทาง ประมาณ 1 กิโลเมตร โดยสาเหตุหลักมาจากเหตุการณ์สึนามิเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ทำให้ชายฝั่งทะเลขาดเสถียรภาพ และเกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นแนวชายฝั่ง (ทบพวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดพังงาประจำปี พ.ศ. 2564, หน้า 35)

(2) การใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ส่งผลต่อแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างจากแหล่งชุมชน แต่มีการเดินทางเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบางส่วน การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง หรืออาจส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี สภาพความเป็นอยู่ปกติของประชาชนในวงกว้างเกินพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ (แผนพัฒนาจังหวัดพังงา 2561-2564, หน้า 38)

(3) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ

พื้นที่จังหวัดพังงาเกิดภัยพิบัติครั้งร้ายแรงที่ควรค่าแก่การจดจำและการเตรียมพร้อมสำหรับการรับมือกับสาธารณภัยเช่น จากเหตุการณ์สึนามิ ในปี พ.ศ.2547 มีผู้เสียชีวิต 4,225 คน มีผู้สูญหายจำนวนมาก หลังเหตุการณ์สึนามิ จังหวัดพังงา ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการภัยพิบัติมากขึ้น การบริหารจัดการภัยพิบัติ ได้ดำเนินการขึ้นทั้งในส่วนที่เป็นโครงสร้าง การจัดสร้าง หอเตือนภัย อาคารหลบภัย หอกระจายข่าว แผนที่แสดงเส้นทางหลบหนีคลื่นยักษ์ และป้ายบอกทางแสดงเส้นทางไปยังสถานที่ปลอดภัย และไม่ใช่โครงสร้าง เช่น การฝึกอบรมชุมชน ให้มีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ การสร้างเครือข่ายชุมชนเฝ้าระวังและเตือนภัย การฝึกซ้อมแผนอพยพในกรณีเกิดเหตุการณ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่จากข้อมูลสถิติการเกิดสาธารณภัย และสภาวะแวดล้อม ซึ่งนับวันก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามวัฏจักรทางธรรมชาติอันเป็นผลให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ อันเนื่องมาจากการเร่งรัดการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างมาก สภาพทางนิเวศวิทยาเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และมีแนวโน้มที่จะทวีความเสียหายและความรุนแรง นับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้จังหวัดพังงามีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย (แผนพัฒนาจังหวัดพังงา 2561-2564, หน้า 88) ดังนี้

- 1) ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน
- 2) อุทกภัยและดินโคลนถล่ม
- 3) ภัยจากอัคคีภัย
- 4) ภัยจากการคมนาคมและขนส่ง
- 5) ภัยแล้ง
- 6) ภัยจากไฟฟ้าและหมอกควัน

- 7) ภัยจากแผ่นดินไหว
- 8) ภัยจากโรคระบาดพืชและสัตว์
- 9) ภัยจากโรคระบาดในมนุษย์
- 10) ภัยจากคลื่นสึนามิ
- 11) ภัยจากการกัดเซาะชายฝั่ง

(4) ขนาดของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งท่องเที่ยวมีขนาดกลางครอบคลุมพื้นที่ มีพื้นที่ประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร (39,375ไร่) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า ระยะทางห่างจากที่ทำการปกครองอำเภอตะกั่วป่า 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพังงา 80 กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.บางนายสี อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.บางม่วง ทะเลอันดามัน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

ระบบหาดเกาะคอเขาความยาวระบบหาดประมาณ 5.89 กิโลเมตร บริเวณหมู่ที่ 3 ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่เกาะสันดอนขนาดใหญ่ที่มีแนวหาดทรายสวยงาม มีระบบนิเวศของป่าชายหาดและป่าพรุที่อุดมสมบูรณ์ มีหน่วยงาน/องค์กรรับผิดชอบมากกว่า 2 หน่วยงาน ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การป้องกันการบุกรุกพื้นที่ และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพังงา ที่สามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง (แผนพัฒนาจังหวัดพังงา 2561-2564, หน้า 4)

(5) ผลกระทบด้านมลพิษ

พื้นที่ท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้แก่ น้ำเสียจากบ้านเรือนและชุมชนเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำทิ้งจากชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ของเสียและคราบน้ำมันจากเรือ จากห้องส้วม และการเททิ้ง ในอดีตที่ผ่านมายังมีปริมาณน้ำทิ้งน้อย ธรรมชาติยังคงบำบัดได้แต่ปัจจุบันปริมาณน้ำทิ้งมีมากกว่าที่กระบวนการทางธรรมชาติจะบำบัดได้ทัน ซึ่งมาตรการควบคุมยังไม่มีประสิทธิภาพพอหรือไม่ชัดเจน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคต (แผนพัฒนาจังหวัดพังงา 2561-2564, หน้า 19)

(6) การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศหรือสภาพดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่โดยรอบไม่มีโครงการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในปัจจุบัน แต่มีนโยบายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตและยังไม่มีการศึกษาถึงแผนการป้องกันผลกระทบที่ชัดเจน ในส่วนของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้แก่ แนวปะการัง ช่วงมรสุมทำให้ซากอวนพัดเข้ามาตีในแนวเขตปะการัง หรือการทำประมงในแนวปะการังและการทิ้งสมอเรือ แหล่งหญ้าทะเล ซึ่งอาจการเปลี่ยนแปลงของขอบเขตการแพร่กระจาย (เนื้อที่) องค์ประกอบชนิดและระดับความอุดมสมบูรณ์ (ร้อยละการปกคลุมของหญ้าทะเล) แต่เนื่องจากหญ้าทะเลเป็นพืชมีดอก สามารถแพร่พันธุ์ได้ทั้งแบบไม่อาศัยเพศและแบบอาศัยเพศ ทำให้อาจสามารถ

พบหญ้าทะเลเจริญขึ้นได้ในพื้นที่ห่างไกลจากแหล่งหญ้าทะเลเดิมได้ สัตว์ทะเลหายาก อาจเกิดผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์เป็นหลัก รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่งของจังหวัดพังงา, หน้า 4-6)

2.2 ทรัพยากรทางธรรมชาติ

เกาะคอเขาเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศตามธรรมชาติ แบ่งได้ 3 ระบบ ได้แก่ ระบบนิเวศบนบก ระบบนิเวศน้ำจืด และระบบนิเวศน้ำเค็มและน้ำกร่อย โดยมีความหลากหลายทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม มีทรัพยากรที่สำคัญ ดังนี้

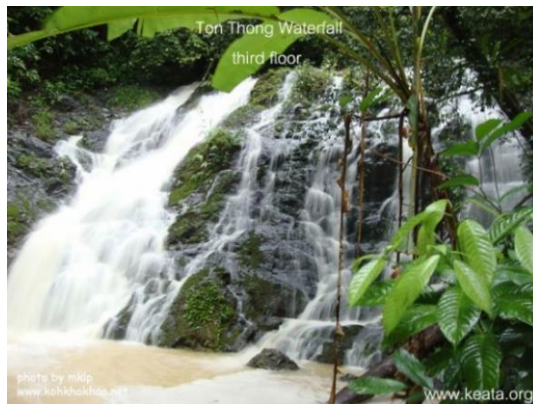
2.2.1 แหล่งน้ำ

(1) แหล่งน้ำผิวดิน ที่เกิดพยุบริเวณชายหาดและแหล่งน้ำที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ดีบุกในอดีต ซึ่งมีหนองน้ำขนาดใหญ่ มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2 แห่ง ได้แก่ หนองน้ำบตี่ช้าง และหนองน้ำบตัก้าน บริเวณหมู่ 5 บ้านบางเนียง

(2) แหล่งน้ำบาดาล เพื่อผลิตน้ำประปาจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บาดาลหอดังเหล็ก บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ และ บาดาลขนาดกลาง บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก

(3) น้ำตกโดนทอง

น้ำตกแห่งเดียวบนเกาะคอเขา ตั้งอยู่ที่ ชุมชนคลองโดน หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ ต.เกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ต้นน้ำอยู่บนยอดเขาโดน เทือกเขาบางเนียง มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ช่วงหน้าฝนจะมีน้ำเยอะ ไหลลงคลองโดน ตรงข้ามกับเกาะแมว ฝั่งทิศตะวันออกของเกาะคอเขา เป็นน้ำตกอันงดงามหนึ่งเดียวของชาวเกาะคอเขา อันเป็นต้นน้ำจืดแหล่งสุดท้ายของชาวเกาะคอเขา เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน พบกับความงามของแผ่นน้ำที่กระจายเป็นละอองเย็นที่คุ้มค้ำกับการเดินทางที่น่าตื่นเต้น และผาดโผนเพื่อเข้าไปเยี่ยมชม น้ำตกโดนทองนั้นปิดซ่อนตัวอยู่ในจุดไข่แดงของต้นน้ำที่ชุมชนพยายามดูแลรักษาไว้ในรูปของป่าชุมชนคลองโดน รอผู้มาเยือน สัมผัสความงามอันมีช่วงเวลาที่เปิดให้เยี่ยมชมในช่วงเดือนตุลาคม – กุมภาพันธ์

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/1993/menu/1619>

(4) ลำคลอง

เกาะคอเขา มีลำคลองจำนวน 9 ลำคลอง ได้แก่ คลองบางเนียง คลองหมากับ คลองบางส้ม คลองปากกว้าง คลองโดน คลองบางสังข์ คลองบางผักเบี้ย คลองวัด คลองชั้นแก้ว

2.2.2 เกาะ

(1) เกาะผ้า เป็นส่วนหนึ่งของเกาะคอเขา อำเภอนาทม จังหวัดพังงา อยู่ห่างจากชายฝั่ง

ที่มาภาพ : <https://travel.kapook.com/view238690.html>

ประมาณ 10 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นเกาะเล็ก ๆ มีหาดทรายสีขาวทอดยาวไปกลางทะเลสีฟ้าครามซึ่งเกิดจากความมหัศจรรย์ทางธรรมชาติก่อตัวของทรายละเอียดหรือเรียกว่า Sands Bank หากมองมุมสูงจะมีความสวยงามแปลกตาให้ความรู้สึกราวกับผ้าขาวบางลอยอยู่กลางทะเล เดิมเกาะผ้าแห่งนี้เคยเป็นเกาะที่มีต้นไม้ใหญ่ ซึ่งก่อนหน้านี้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปพักผ่อน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนอน เล่น อาบแดดปิกนิก แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี พ.ศ. 2547 ต้นไม้

บนเกาะก็ถูกซัดโค่นหาย แทบไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่เลย นอกจากชายหาดและน้ำทะเล จนเป็นที่มาของชื่อ “เกาะผ้า” เนื่องจากเรียบเหมือนผ้า จุดเด่นอีกหนึ่งของเกาะผ้า คือ การเกิดปรากฏการณ์คล้ายทะเลแหวก ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเมื่อน้ำทะเลต่ำจนสันทรายของเกาะโผล่พ้นน้ำขึ้นมา นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือไปเที่ยวได้ หรือถ้าวันไหนที่น้ำลดระดับลงไม่สุดก็จะเห็นเป็นเกาะเล็กๆ 3 เกาะ แต่ถ้าวันนั้นเป็นวันที่น้ำทะเลลดต่ำสุด จะกลายเป็นเกาะเดียวที่มีขนาดเกือบ 1 ตารางกิโลเมตร

2.2.3 ภูเขา

ตำบลเกาะคอเขา อยู่ในเขตพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาพระพิชัย พื้นที่ 5,929.22 ไร่

ที่มาภาพ : facebook กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

2.2.4 ป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกาะคอเขา มีสภาพความเป็นธรรมที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาพระพิชัย ตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 9 เล่ม 90 ตอนที่ 178 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2516 กฎกระทรวง ฉบับที่ 640 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 โดยระบุอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงไว้ ให้ป่าเขาพระพิชัย ในท้องที่ตำบลเกาะคอเขา กิ่งอำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่เกาะคอเขาส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และดินมีความเหมาะสมในการทำเกษตร การจำแนกทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกาะคอเขา แบ่งตามระบบนิเวศน้ำเค็มและน้ำกร่อยได้ 4 ประเภท คือ

(1) **พื้นที่ป่าชายหาด** ระบบนิเวศป่าชายหาดบนเกาะคอเขา มีลักษณะคล้ายคลึงกับป่าชายหาดในบริเวณหาดท้ายเหมืองบางส่วน คือ มีลักษณะเป็นป่าเสม็ดขาวและเสม็ดแดงขึ้นปะปนอยู่ในทุ่งหญ้าซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วเกาะ และนับว่าเป็น ระบบนิเวศที่มีความเด่นชัดที่สุดจนสามารถนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา ป่าชายหาดบางส่วนเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการตัดเข้ามาของคลื่นยักษ์ทำให้ต้นไม้ที่ไม่สามารถทนความเค็มได้ล้มตายไปเป็นจำนวนมาก การพบระบบนิเวศป่าชายหาดขนาดใหญ่แสดงถึงอายุการเป็นแผ่นดินของเกาะแห่งนี้เนื่องจากป่าชายหาดเป็นป่าที่ยังไม่มีการพัฒนาการถึงขั้นสูงสุดซึ่งต้องอาศัยระยะเวลายาวนานกว่านี้

ที่มาภาพ : <https://www.thai-tour.com/place/4205>

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.igetweb.com/index.php?mo=3&art=42225571>

(2) **พื้นที่ป่าพรุ** พื้นที่ป่าพรุส่วนใหญ่ในเกาะคอเขาเป็นพื้นที่ของเอกชนที่มีการซื้อขายกันเพื่อวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและการเกษตร เนื่องจากนี้เป็นพื้นที่เอกชนเป็นส่วนใหญ่จึงไม่ได้มีการสำรวจถึงความสำคัญและความหลากหลายทางชีวภาพ แต่เท่าที่มีผู้เชี่ยวชาญลงไปสำรวจพื้นที่ปรากฏว่ามี พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก เช่น ต้นหม้อข้าวแกงลิง เป็นพืชที่ขึ้นเฉพาะถิ่นและในพื้นที่ชุ่มน้ำก็มีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์รวมทั้งพันธุ์กล้วยไม้ป่า ที่ขึ้นเกาะอยู่ตามไม้ใหญ่หากมีการสำรวจพื้นที่ป่าพรุเพิ่มเติมอาจพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่และหายากเพิ่มมากขึ้นได้

(3) **พื้นที่ป่าชายเลน** ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญต่อชายฝั่งเนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน และเป็นแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิตอีกหลายชนิด ทั้งนกสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน ฯลฯ นอกจากนี้ในทางนิเวศป่าชายเลนยังเป็นแหล่งที่กรองพลังงานคลื่นเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่ง โดยคลื่น และเป็นแหล่งดักตะกอนและธาตุอาหารที่จะไหลลงสู่ทะเลทำให้พื้นที่ในบริเวณป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์สูง ป่าชายเลนในเกาะคอเขาพบขึ้นกระจายตัวอย่างหนาแน่นในพื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกซึ่งติดกับแผ่นดินใหญ่เป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งได้รับการฟื้นฟูภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ทำให้ยังคงสมบูรณ์อยู่ แต่เนื่องจากการเป็นพื้นที่ป่าปลูกทำให้ความหลากหลายของสังคมพืชมีน้อยกว่าป่าแบบดั้งเดิม ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายเลนที่เกาะคอเขา เช่น โกงกาง แสม ลิ้นแสม ตะกวด และนกไม่น้อยกว่า 30 ชนิด เช่น นกยางเขียว นกกินเปี้ยว เหยี่ยวแดง สัตว์น้ำได้แก่ ปลาตีน ชนิดต่างๆ ปูก้ามดาบ กุ้งดีดขัน เป็นต้น

ที่มาภาพ : <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2976024926043537&set=pb.100064165294434.-2207520000>

(4) **พื้นที่ป่าดิบเขา** เป็นระบบนิเวศที่สำคัญเนื่องจากโดยมากแล้วต้นน้ำสำคัญในพื้นที่ต่าง ๆ มักเกิดจากป่าดิบ ในเกาะคอเขายังเหลือพื้นที่ซึ่งมีพรรณไม้ป่าดิบเขาอยู่เพียงเล็กน้อยในบริเวณภูเขาด้านเหนือของ

ที่มาภาพ : <https://th.readme.me/p/32289>

เกาะ พื้นที่โดยรอบถูกเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรมทำให้ระบบนิเวศแห่งนี้ถูกตัดขาดจากระบบนิเวศอื่น ๆ ซึ่งเคยเป็นพื้นที่แห่งนี้หยุดชะงัก ซึ่งหากไม่มีการควบคุมที่ดีอาจทำให้พื้นที่เหล่านี้สูญหายเปลี่ยนแปลงไปได้ ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในระบบนิเวศป่าดิบเขาได้แก่ ไม้ยาง (*Dipterocarpus*) ต้นพะยอม (*Shorea roxburghii* G.Don) นกที่พบได้แก่ นกออก เหยี่ยวแดง นกตีนทอง นกโพระกธรธรรมา นกหัวทองขาว กระรอกปลายหางดำ เป็นต้น

2.2.5 ทรัพยากรสัตว์ป่าและเขตอนุรักษ์

ด้านความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ที่พบในพื้นที่ป่าชายหาดของเกาะคอเขาที่น่าสนใจ เช่น เสม็ดขาว เสม็ดแดง พุดทุ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนกหายากอีกหลายชนิด เช่น นกเป้ล่าใหญ่ ส่วนนกที่พบทั่วไปได้แก่ นกเขาขาว นกเขาใหญ่ นกกินปลีอกเหลือง นกปรอดหน้าขาว เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ ได้แก่ เต่ามะเฟือง กวาง หูทองขาว กระรอกปลายหางดำ ลิงแสม แะ จิ้งเหลนบ้าน

นกเป้ล่าใหญ่ หรือ นกพิราบเขียวใหญ่ (อังกฤษ: Large green pigeon; ชื่อวิทยาศาสตร์: *Treron capellei*) เป็นนกชนิดหนึ่ง ในวงศ์นกพิราบและนกเขา (Columbidae) ¹

มีรูปร่างลักษณะคล้ายนกในวงศ์นี้ส่วนใหญ่ จัดเป็นนกที่มีขนาดใหญ่ ปากหนาใหญ่สีเขียวแกมเขียว หน้าสีเทา หนังรอบตาสีเหลือง ขนลำตัวเขียวแกมเทา มีแถบสีเหลืองที่ปีก ขนปีกสีดำ แข็งและตื้นสีเหลือง นกเพศผู้ที่อกมีแถบสีส้มแกมน้ำตาลอ่อน ก้นและขนคลุมใต้โคนหางสีน้ำตาลเข้ม ในขณะที่นกเพศเมีย ที่อกมีแถบเหลือง ก้นและขนคลุมใต้โคนหางสีน้ำตาลอ่อน มีน้ำหนักเมื่อโตเต็มที่ประมาณ 400 กรัม จัดเป็นนกที่กระจายพันธุ์ในหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ปัจจุบันเป็นนกที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์อย่างวิกฤต เนื่องจากสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย ในประเทศไทยจะพบได้ในป่าดิบและป่าพรุ อาทิ ป่าพรุโต๊ะแดง และจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535

เต่ามะเฟือง (Leatherback sea turtle, *Dermochelys coriacea*) ² จัดเป็นสัตว์ทะเลหายากและใกล้สูญพันธุ์ที่ได้รับความสำคัญจากนานาประเทศ เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นระยะไกล จึงมีแหล่งอาศัยในพื้นที่ทางทะเลระหว่างประเทศ จัดเป็นทรัพยากรร่วมของภูมิภาคและระดับโลก เต่ามะเฟืองเป็นเต่าทะเลที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับเต่าทะเลที่มีอยู่ 7 ชนิดทั่วโลก จำนวนประชากรพ่อแม่พันธุ์เต่ามะเฟืองที่มาผสมพันธุ์และวางไข่ในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงปีละไม่ถึง 10 ตัวในปัจจุบัน ทำให้ต้องมีการทบทวนแนวทางการอนุรักษ์เต่ามะเฟือง เพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการคุ้มครองเต่าทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของโลก ชนิดนี้ ให้เป็นสัตว์สงวนลำดับที่ 18 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ผลจากการดูแลเต่ามะเฟืองและแหล่งที่อยู่อาศัยจะช่วยคุ้มครองระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

เต่ามะเฟือง (Leatherback sea turtle, *Dermochelys coriacea*) เป็นเต่าทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ขนาดโตเต็มที่ยาว 210 เซนติเมตรหนัก 900 กิโลกรัม กระดองเป็นหนังหนาสีดำมีจุดประสีขาวยาว มีร่องสันนูนตามยาว 7 สัน อาศัยอยู่ในทะเลเปิดกินแมงกะพรุนเป็นอาหารหลัก ในประเทศไทยพบวางไข่เฉพาะบริเวณชายหาดฝั่งตะวันตกของจังหวัดพังงาและภูเก็ต ออกลูกเป็นไข่ แม่เต่ามะเฟืองจะขุดหลุมฝังไข่บริเวณชายหาดอันเงียบสงบ ที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง จากนั้นจึงคลานลงสู่ทะเล ปล่อยให้ลูกเต่าฟักออกมาเป็นตัวเพียงลำพัง โดยทั่วไปจะใช้ระยะเวลาในการฟักตัวประมาณ 55-60 วัน ในระหว่างนี้อุณหภูมิจะเป็นตัวแปรที่สำคัญต่ออัตราการฟัก ระยะเวลาที่ใช้ฟัก และที่สำคัญเป็นตัวกำหนดเพศของลูกเต่า โดยทั่วไปสัดส่วนของลูกเต่าเพศเมียจะมีมากขึ้นเมื่ออุณหภูมิในหลุมฟักไข่สูงขึ้น ลูกเต่าที่ฟักออกเป็นตัว จะยังคงอยู่ในหลุมฟักไข่อีก 1-2 วัน เพื่อรอให้ไข่ฟองที่เหลือฟักตัวออกมา จากนั้นจึงอาศัยในช่วงเวลากลางคืนเพื่อคลานออกมาจากหลุมพร้อมๆ กัน ก่อนมุ่งหน้าลงสู่ทะเลลูก

¹ “นกเป้ล่าใหญ่” สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2565.

² สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน. (2561). เต่ามะเฟือง.

เต่าแรกเกิดยังคงมีถุงไข่แดงจำนวนหนึ่งอยู่บริเวณท้อง ลูกเต่าจะใช้ไข่แดงที่เหลืออยู่นี้เป็นแหล่งพลังงานในการว่ายน้ำอย่างไม่หยุดหย่อน เพื่อหลบหนีศัตรูตามธรรมชาติอันมีมากมายบริเวณชายฝั่งมุ่งออกทะเลลึก เต่ามะเฟืองซึ่งใช้เวลาเกือบทั้งชีวิตหากินในบริเวณทะเลลึกไกลจากฝั่ง และจะเข้ามาชายฝั่งอีกครั้งเพื่อการผสมพันธุ์และวางไข่

ด้านความมั่นคงของระบบนิเวศและชุมชนเกาะคอเขา (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย : 2553, 19) มีการกำหนด เขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ ชุมชนบ้านเมืองใหม่กำหนดให้คลองบางหอยเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ห้ามเข้าไปทำการประมงใด ๆ และมีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ได้แก่ ปูดำ และหอยจืด

เสม็ดขาว

ที่มาภาพ : http://www.qsb.org/Database/Botanic_Book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=2353

พุททัง

ที่มาภาพ : <https://medthai.com/พุททัง/>

นกเป่าใหญ่

ที่มาภาพ : <https://dktnfe.com/web59/?p=1434>

นกเขาขาว

ที่มาภาพ : <https://sites.google.com/site/thammaratoonruam/home/prawati-nkkhea-chwa-1>

นกกินปลือกเหลือง

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/olbsun2?siteLanguage=th>

นกปรอดหน้าขาว

ที่มาภาพ : <https://ebird.org/species/olbsun2?siteLanguage=th>

เต่ามะเฟือง

ที่มาภาพ : <https://www.bbc.com/thai/thailand-52210228>

กระรอกปลายหางดำ

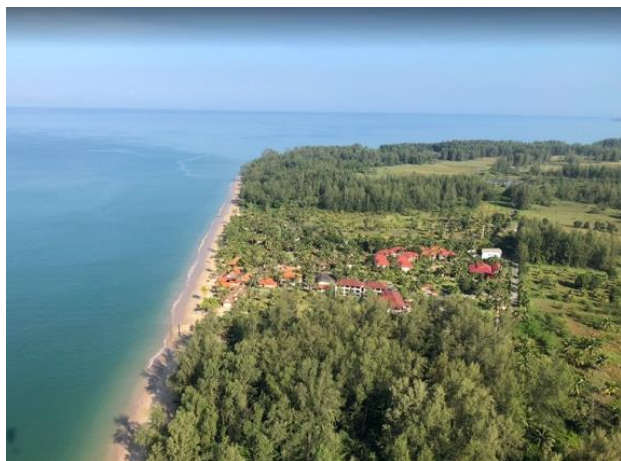

ที่มาภาพ : https://www.navanurak.in.th/satungeopark/site/theme/specimenshowdetail.php?picid=195&specimenid=119&ac3_id=&ac2_id=&ac1_id=8

2.2.6 ชายหาด

(1) **พื้นที่ชายหาด** ด้านทิศตะวันตกของเกาะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ทางทิศใต้ของเกาะจนถึงทิศเหนือของเกาะ ชายหาดยังมีสภาพที่คงเดิมแต่พบว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งของน้ำทะเลทำให้หาดทรายบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างหาดทรายมีความกว้างต่อเนื่องไปถึงแนวทุ่งหญ้าป่าชายหาด คาดว่าในอดีตอาจเคยเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเลมาก่อน ลักษณะของหาดมีความคล้ายคลึงกับหาดท้ายเหมืองแต่อาจมีความลาดชันน้อยกว่า แนวหาดทรายมีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งหากินของสัตว์หลายชนิดที่อาศัยอยู่ในหาดทรายซึ่งสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในหาดทรายมักเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มีบทบาทสำคัญในระบบห่วงโซ่อาหารที่สามารถถ่ายทอดพลังงานไปยังระบบนิเวศแหล่งอื่นๆ ได้จึงนับเป็นระบบนิเวศที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งในพื้นที่นี้ โดยพื้นที่ชายหาดประกอบด้วย ชายหาด-ชายทะเล หมู่ 3 (บ้านปากเกาะ) หาดนอกนา หาดทุ่งตึก เกาะผ้า ชายทะเลอ่าวหัวเขา

ชายหาด-ชายทะเล หมู่ 3 (บ้านปากเกาะ)

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/2046/menu/1619/page/1>

หาดนอกนา

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/2043/menu/1619/page/1>

หาดทุ่งตึก

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/2042/menu/1619/page/1>

เกาะผ้า

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/1994/menu/1619/page/1>

ชายทะเลอ่าวหัวเขา

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/1992/menu/1619/page/1>

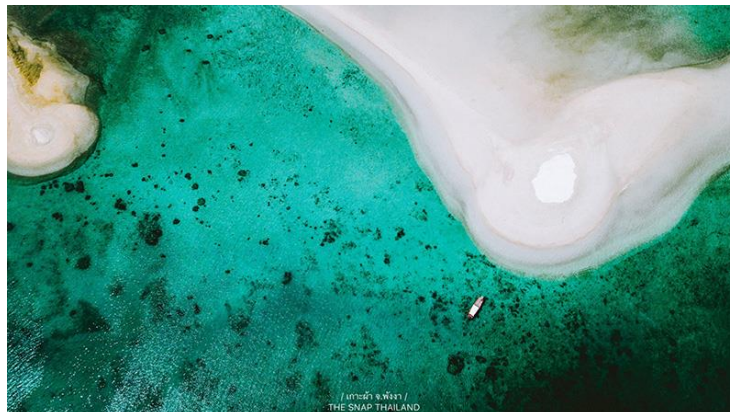
2.2.7 แนวปะการัง (เกาะผ้า)

แนวปะการังเป็นระบบนิเวศในทะเลที่สำคัญ และมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศชายฝั่งอื่นๆ เช่น หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล เนื่องจากเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน นอกจากนี้ความ

ที่มาภาพ : <https://travel.kapook.com/view238690.html>

หลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังยังเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากสีสันความสวยงาม และรูปทรงของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง ภายหลังเหตุการณ์สึนามิพบว่าเกิดความเสียหายแนวปะการังเกาะผ้าในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก และมีการฟื้นตัวเข้าสู่ระดับปกติในระยะเวลาไม่นาน แม้แนวปะการังที่เกาะผ้าจะเป็นแนวปะการังขนาดเล็ก แต่ก็ยังคงเป็นที่ที่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง เช่นปะการังชนิดต่างที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านชนิดรูปทรง เช่นปะการังสมอง ปะการังโขดปะการังเขากวางปลานกขุนทอง เป็นต้น

ที่มาภาพ : <https://travel.kapook.com/view238690.html>

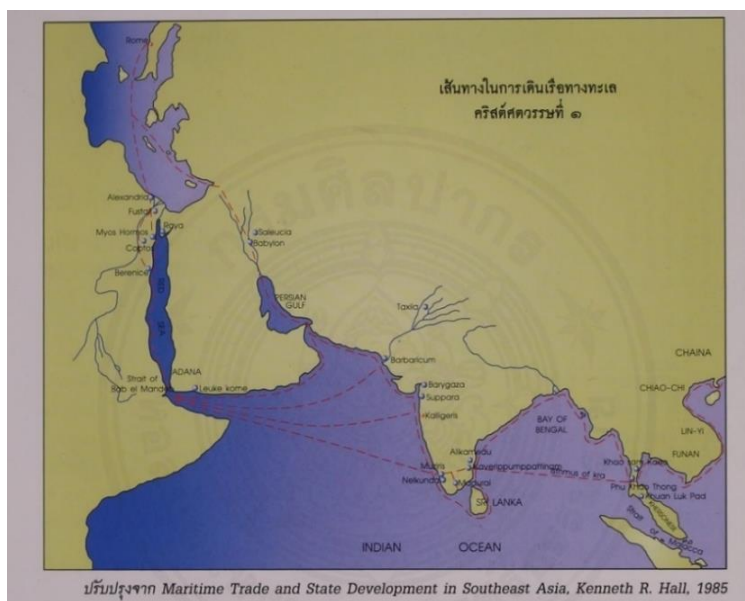
2.3 พัฒนาการทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์

ทุ่งตึกเมืองท่าชายฝั่งทะเลอันดามัน

ดินแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะฝั่งทะเลอันดามัน มีหลักฐานที่แสดงถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับดินแดนภายนอกโพ้นทะเลมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษเส้นทางการค้าทางทะเลของโลก ได้โยงจากยุโรปตะวันตกโดยผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง ไปยังอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีนตอนใต้ เป็นเส้นทางการค้าทางทะเลของโลกที่เรียกว่า World System ทำให้เศรษฐกิจของดินแดนต่างๆ เกือบทั้งโลกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Glover, I. C. : 1996, 59) ซึ่งสิ่งนี้ได้ส่งผลอย่างสำคัญประการหนึ่งคือ ชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าดังกล่าวได้ พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นเมืองท่าหรือสถานีการค้าสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.3.1 เมืองท่ายุคแรกชายฝั่งทะเลอันดามัน

จากลักษณะทางกายภาพและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีลักษณะเหมือนกำแพงธรรมชาติยื่นไปในทะเล จึงเป็นจุดปะทะของเส้นทางการเดินเรือระหว่างดินแดนด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตกของแหลมมลายู จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดเมืองท่าหรือสถานีการค้า (Trading-Station) ยุคแรกๆ ขึ้น แถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่เกิดจากการเดินเลียบชายฝั่งทะเลที่จำเป็นจะต้องมาแวะพักเป็นจุดๆ เมืองท่าในยุคแรกนี้น่าจะเกิดจากการเข้ามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของนักเดินเรือ หรือพ่อค้าจากภายนอก โดยเฉพาะจากอินเดียในช่วงแรก แล้วจึงค่อยๆ ผสมผสานเข้ากับคนพื้นเมืองในภายหลัง พ่อค้าชาวอินเดียได้พากันมาตั้งนิคมการค้าตามเมืองท่าต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งวรรณกรรม โบราณของอินเดียเรียกว่า “ดินแดนสุวรรณภูมิ หรือสุวรรณทวีป” ดังนั้น สินค้าจากเมืองท่าต่าง ๆ ของอินเดียที่มีการตั้งสถานีการค้าของโรมัน จึงมีทั้งสินค้าของอินเดียและโรมัน รวมทั้งสินค้าเลียนแบบโรมันหลังไหลเข้ามายัง เมืองท่าโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนอกจากพ่อค้าชาวอินเดีย พ่อค้าซีเลี่ยนแล้ว อาจมีพ่อค้าชาวโรมันเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยตรง ด้วย (ผาสุข อินทราวุธ : 2542, 37)

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ที่ตั้งอยู่แถบชายฝั่งทะเลอันดามันเริ่มพบหลักฐานว่ามีการติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเลอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นๆ คริสต์ศตวรรษ แหล่งโบราณคดีแห่งนี้พบลูกปัดเป็นจำนวนมากพอที่จะกล่าวได้ว่า เป็นแหล่งผลิตลูกปัดแหล่งใหญ่ที่พบในประเทศไทยแล้ว ยังพบโบราณวัตถุจากภายนอกที่น่าจะนำติดตัวมาเป็นเครื่องราง เครื่องประดับ หรือใช้สำหรับแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมือง (เครื่องเทศ สมุนไพร ไม้หอม งาช้าง เขา สัตว์ ดีบุก เป็นต้น) ที่สำคัญอาทิ ลูกปัดแก้วรูปหน้าคน (Face Bead) คล้ายสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์ ลักษณะสีและรูปร่างคล้ายกับลูกปัดโรมัน หัวแหวนแผ่นหินคาร์เนเลียน รูปกลมรีขนาดเล็กสลักเป็นภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยายกรีก-โรมัน ซึ่งได้รับความนิยมมากในอาณาจักรกรีกและอาณาจักรโรมัน จัดเป็นสินค้าออกที่สำคัญประเภทหนึ่งของอาณาจักร ดังได้พบตามเมืองท่าโบราณทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออกที่มีการติดต่อค้าขายกับอาณาจักรโรมัน และพบแพร่หลายอยู่ตามเมืองท่าโบราณของอินเดียที่มีการติดต่อค้าขายและมีการตั้งถิ่นฐานของชาวโรมันช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-7 นอกจากนี้ที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ยังพบตราประทับของอินเดีย (พุทธศตวรรษที่ 6-9) แบบที่ชาวกรีก ชาวโรมัน และชาวเปอร์เซียนิยมใช้มา เป็นสื่อกลางการติดต่อสื่อสารกับประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ผาสุข อินทราวุธ : 2544, 54, 57)

แหล่งโบราณคดีที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเลอันดามันที่สำคัญอย่าง ยิ่งอีกแห่งหนึ่ง ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงวิชาการมากนักมีอายุสมัยคาบเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีคลองท่อมก็คือ “กลุ่มแหล่งโบราณคดีภูเขาทอง” อันประกอบไปด้วย ภูเขาทอง บ้านบางกล้วยนอก เขากล้วย และไรโน นับเป็นชุมชนเมืองท่าหรือสถานีการค้าขนาดใหญ่ในเขตกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ในพื้นที่กลุ่มแหล่งโบราณคดีนี้ภูเขาทองดูเหมือนจะเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากพบหลักฐานหนาแน่น กว่าบริเวณอื่นๆ โดยเฉพาะเครื่องประดับทองคำอันเป็นที่มาของชื่อภูเขาแห่งนี้ กลุ่มโบราณคดีแห่งนี้พบลูกปัดทั้ง แก้วและหินเป็นจำนวนมาก และมีหลักฐานมากพอที่จะกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งผลิตลูกปัด (Beadmaking Site) ทั้ง แก้วและหินที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยเฉพาะลูกปัดแก้วที่ผลิตจากแหล่งนี้เป็นลูกปัดแบบที่เรียกว่า “Indo-Pacific Bead” (Francis, P. : 1996, 139) ซึ่งมีเทคนิคการผลิตโดยดัดแก้วสีเดียวเป็นท่อยาวๆ แล้ว นำมาตัดสั้นๆ ให้เป็นเม็ดลูกปัด จากนั้นนำไปผ่านความร้อนอีกครั้ง (Reheating) เพื่อลบคมของแก้วที่ถูกตัดให้หายไป การผลิตด้วยวิธีนี้ทำให้ได้สีเดียวในหนึ่งเม็ด (Monochrome) เช่น สีเหลือง สีน้ำเงิน สีดำ สีเขียว เป็นต้น หลักฐานบ่งชี้ว่าภูเขาทองเป็นแหล่งผลิตลูกปัด คือ พบก้อนแก้ว และหินวัตถุดิบในการทำลูกปัด ลูกปัด แก้วและหินที่ยังทำไม่เสร็จ รวมถึงลูกปัดแก้วที่หลอม รวมติดกันเป็นก้อนเป็นจำนวนมาก แต่ไม่พบหลักฐาน การผลิตลูกปัดแก้ว หรือภาชนะแก้วที่ทำด้วยเทคนิค โมเสก (Mosaic Glass) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงแต่อย่างใด ตัวอย่างลูกปัดแก้วและภาชนะแก้วบางชิ้นได้รับ การวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์โดย James W. Lankton (UCL Institute of Archaeology) ตัวอย่างเช่น ภาชนะแก้วโมเสก (Mosaic Glass Vessel) สีเขียว และเหลือง ซึ่งมีองค์ประกอบของธาตุเหมือนแก้วโรมัน (Roman Mosaic Glass) หลักฐานดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของระบบการค้าออกไปได้อย่างกว้างขวาง

แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง พบจี้สิงโตครึ่งตัวอยู่ในท่าหมอบ แกะสลักจากคริสตัล (Rock Crystal) มีรายละเอียดและสัดส่วน สวยงามมาก ในประเทศไทยพบสิงโตทำจากหินคาร์เนเลียนที่บ้าน ดอนตาเพชร จังหวัดกาญจนบุรี และที่ท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปสิงโตที่แกะสลักจากหินต่างๆ พบเป็นจำนวนมากที่เมืองดักชีลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย โดยพบในชั้นวัฒนธรรมสมัยกรีกสมัยศกะ (ซิเลี่ยน) ตอนต้น และศกะ-ปาเลี่ยน (พุทธศตวรรษที่ 5-4) แล้วยังพบอยู่ในเมืองโบราณในภูมิภาคตะวันตกในสมัยราชวงศ์สาตวาหนะอีกด้วย เช่น ที่เมืองสัมภร (Sanbhar) เมืองนาสิก (Nasik) ในประเทศพม่าพบ

หินคาร์เนเลียนรูปสิ่งโตและเสื่อจำนวนหลายตัวที่เมืองฮาลิน และ ฟินกะนะ จี้สิ่งโตจัดเป็นเครื่องรางประเภทหนึ่ง คือ เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและความยิ่งใหญ่ ในสมัยราชวงศ์กุษาณะ (พุทธศตวรรษที่ 5-8) ได้ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงสถานภาพของพระพุทธเจ้าทรงเป็นสิงห์ แห่งศากยะ (ผาสุข อินทราวุธ : 2544, 58) รวมทั้งพบสัญลักษณ์มงคลทางศาสนาหลายอย่างได้แก่สังข์ ศรีวัตสะ (Srivatsa) สวัสติกะ (Svastika) และที่สำคัญคือ ไตรรัตน์ (Triratana) ซึ่งพบที่เขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร ด้วย ในประเทศอินเดียก่อนที่จะมีการสร้างพระพุทธเจ้าเป็นรูปเคารพได้พบสัญลักษณ์ไตรรัตน์เป็นเครื่องรางห้อยคอในรูปสลักหินสมัยอินเดียโบราณ รวมทั้งใช้ตกแต่งลายบนภาชนะดินเผาพบที่ Arikamedu ด้วย (Wheeler, R.E.M. : 1946, XXXL. No. A, Ray, HP. : 1996, 50) สัญลักษณ์ต่างๆ ทางศาสนาเหล่านี้เริ่มส่อเค้าถึงการเข้ามาของพระพุทธ ศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

นอกจากนี้ กลุ่มแหล่งโบราณคดีภูเขาทองยังพบโบราณวัตถุหลายอย่างที่บอกได้อย่างชัดเจนว่ามาจากดินแดนภายนอก เช่น หัวแหวนหิน สลักรูปคนขี่ม้าแกะสลักได้อย่างงดงาม แผ่นหินคาร์เนเลียนเล็กๆ สลักเป็นรูปบุคคลแบบโรมัน (Roman Intaglio) เหมือนกับที่พบในเมืองท่าในยุคแรกๆ หลายแห่ง เช่น ที่ควนลูกปิด (Veraprasert, M. : 1992,159) อนูราธปุระ (Anuradhapura) ประเทศศรีลังกา (Ulrich Von Sechroeder : 1990, 68-71) ออกแอะ (Oc Eo) ประเทศ เวียดนาม (ผาสุข อินทราวุธ : 2554, 54) และที่สำคัญพบลูกปิดทองคำที่ทำโดยใช้เทคนิคด้วยการนำเม็ดทอง เล็กๆ มาติดไว้ (Granulated Gold Beads) เหมือนกับที่พบในอิหร่าน (Lois Sherr Dubin : 1995, 21)

หลักฐานที่ย้ำถึงการเป็นสถานีการค้าของกลุ่มแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ได้อย่างชัดเจนขึ้นอีกชนิดหนึ่งได้แก่ภาชนะดินเผาที่นำเข้ามาจากอินเดีย ซึ่งมีเทคนิคการผลิต เนื้อดิน และรูปทรงแตกต่างจากภาชนะดินเผาพื้นเมืองอย่างชัดเจน โดยภาชนะเหล่านี้มีจำนวนหนึ่งที่เขียนตัวอักษรลงบนภาชนะ (Inscribed Sherds) ลักษณะการเขียนตัวอักษรลงบนภาชนะดินเผาที่พบเป็นจำนวนมากที่ Arikamedu (Wheeler : 1946, 110-114) ส่วนที่พบ ที่ภูเขาทองนั้นชิ้นแรกเขียนด้วยตัวอักษร Tamil Brahmi โดยใช้ภาษาทมิฬอ่านว่า “tu ra 0.” ซึ่งอาจจะมาจาก คำว่า “turavon” หมายถึง “พระ” นับเป็นจารึกภาษาทมิฬที่เก่าแก่ที่สุดที่พบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อายุราว พุทธศตวรรษที่ 7 และอีกชิ้นอาจจะเป็นสัญลักษณ์ 2 ตัว หรืออาจจะเขียนด้วยอักษร Brahmi ก็อาจจะอ่านได้ว่า “pu aa” ซึ่งเป็นคำที่ไม่มีความหมายอายุราวพุทธศตวรรษที่ 9 ทั้ง 2 ชิ้นได้รับอ่านแปลโดย Iravantham Mahadevan (India Council of Historical Reseach) ผู้เชี่ยวชาญภาษาโบราณชาวอินเดีย

ภาชนะดินเผาที่สำคัญเป็นพิเศษที่พบในแหล่งโบราณคดีนี้คือ Rouletted Ware ซึ่งพบเป็นจำนวนมากและนับเป็นการขุดพบเป็นครั้งแรกในดินแดนแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ภาชนะชนิดนี้มีรายงานพบมากถึง 50 แหล่งทั้งในประเทศอินเดีย และศรีลังกา มีอายุประมาณ 2,000-2,200 ปีมาแล้ว (Vimala Begley : 1988,427) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบภาชนะดินเผาชนิดนี้ที่ Bunai Complex ที่ชายฝั่งทะเลด้านทิศเหนือเกาะชวา (Java) และที่ Sembiran ชายฝั่งทะเลด้านทิศเหนือ ของเกาะบาหลี (Bali) ประเทศอินโดนีเซีย พบที่ Tra Kieu ภาคกลางของประเทศเวียดนาม ภาชนะดินเผา ชนิดนี้อาจจะผลิตใน Tamil Nadu ทางภาคใต้ของ อินเดีย (Bellina, Berenice : 2004,78) ได้มีการ ศึกษาวิเคราะห์ Rouletted Ware ทางวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธี X-Ray Diffraction (XRD) และ Neutron Activation (NAA) โดยใช้ตัวอย่างจาก Anuradhapura, Arikamedu, Karaikadu, Sembiran และ Pacung พบว่ามีองค์ประกอบของธาตุต่างๆ ในเนื้อดินที่ใกล้เคียงกันมาก จึงยืนยันได้ว่า Rouletted Ware เป็นภาชนะ ดินเผาที่ผลิตจากแหล่งๆ เดียวกัน (Adika, I.W. : 1991, 224) แล้วส่งออกไปยัง

ดินแดนต่างๆ นอกจากนี้ที่ภูเขาทองยังพบภาชนะดินเผารูปแบบอื่นๆ อีกหลายชนิดที่เหมือนกับที่ขุดพบที่ Arikamedu (Wheeler, R.E.M. : 1946, 17-125) หลักฐานดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกอินเดีย และชายฝั่งทะเลอันดามันตอนบนว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันอย่างยิ่ง และทำให้ แนวความคิดเดิมที่เชื่อว่าไม่มีการติดต่อค้าขายอย่างจริงจังจากมหาสมุทรอินเดียไปเกินกว่าอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) ในช่วงต้นคริสตกาล (Raschke M.G. 1978, 653, Glover, Ian : 1996, 62) ต้องเปลี่ยนไป

2.3.2 ท่งตึกจุดเชื่อมโยงเส้นทางการค้าทางทะเลของโลก

บทบาทการเป็นเมืองท่าของชายฝั่งทะเลอันดามันที่เชื่อมโยงระบบการค้าทางทะเลหรือที่เรียกว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” ระหว่างดินแดนตะวันตกและตะวันออกมาปรากฏเด่นชัดมากขึ้นที่แหล่งโบราณคดีท่งตึก หรือ เมืองทอง ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เหตุผลที่ทำให้เกิดเมืองท่าหรือสถานีการค้าที่ท่งตึกขึ้น เมื่อเทคโนโลยีการเดินเรือได้พัฒนาจากการเดินเรือเลียบชายฝั่งทะเลมาเป็นการเดินเรือระยะทางไกลตัดข้ามมหาสมุทร วิธีการเดินเรือในสมัยนั้นเมื่อเรือออกจากอินเดียตอนใต้ หรือจากลังกา ซึ่งอยู่ที่ละติจูดประมาณ 5 องศา และตั้งหัวเรือทางทิศตะวันออก เมื่อแล่นด้วยแรงเฉื่อยของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เรือเปี่ยงขึ้นทางเหนือ แต่นักเดินเรือจะแก้ทิศทางโดยยึดทิศตะวันออก จึงคาดว่า เรือจะเข้าแหลมมลายู ประมาณในแนวละติจูดที่ 7 องศา หรือน้อยกว่าเล็กน้อย แต่ไม่ควรเกินละติจูด 8 องศา เว้นแต่จะพบกระแสลมแรงบริเวณดังกล่าวจะอยู่ระหว่างจังหวัดตรังไปถึงจังหวัดพังงา โดยกระบี่และตะกั่วปากอู่ในช่วงนี้เส้นทางนี้มีแนวหมู่เกาะนิโคบาร์ขวางอยู่ ถ้าเกิดปัญหาเรือชำรุดอาจแวะซ่อมได้ ส่วนขากลับอาจแล่น เรือเลียบชายฝั่งขึ้นไปถึงละติจูดที่ 10 องศา บริเวณจังหวัดระนอง แล้วตั้งหัวเรือมุ่งตะวันตก เรือจะเข้าตอนเหนือของเกาะลังกา หรือเข้าชายฝั่งของอินเดียตอนใต้

สำหรับการเดินเรือด้านตะวันออกของคาบสมุทรลายนูน เรือที่มาจากจีนแล่นตามลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งลมนี้จะพัดเข้าปะทะฝั่งเวียดนามที่ดานัง จากดานังจะเลียบชายฝั่งมาจนกระทั่งถึงปลายแหลมญวน แล้วจึงนำเรือเข้าชายฝั่งของคาบสมุทรลายนูน ส่วนขากลับอาศัยมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ตัดเข้าแหลมญวนเลียบชายฝั่งทะเลไปจนถึงดานัง แล้วจึงตัดเข้าสู่ประเทศจีน ลักษณะการเดินเรือระหว่างอินเดียและจีนในสมัยโบราณถูกจำกัดโดย สภาพภูมิศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในขณะนั้น และลักษณะทางภูมิศาสตร์อีกเช่นกันที่ทำให้คาบสมุทรตอน กลางมีความสำคัญขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

1. การเดินเรือระหว่างอินเดียกับจีนในขณะนั้นต้องอาศัยลมมรสุมทำให้นักเดินเรือทั้งสองพวกไม่มีโอกาสพบกันในช่วงระยะเวลาเดียวกันได้ จึงจำเป็นต้องมีเมืองท่าหรือสถานการค้าในการแลกเปลี่ยนสินค้ากันในตอนกลางของคาบสมุทร

2. เทคโนโลยีการต่อเรือและขนาดของเรือตลอดจนการแล่นใบเรือไม่อำนวยให้การเดินเรือไปได้ไกลเมื่อเรือมาถึงคาบสมุทรจำเป็นจะต้องซ่อมแซม ระยะเวลาที่ซ่อมแซมเป็นระยะเวลาที่เรือคอยลมมรสุมไปด้วย การทำเช่นนี้เป็นวัฏจักรในรอบปีซึ่งต้องใช้เวลาดังนั้นพวกเดินเรือจากอินเดีย เมื่อถึงเมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรแล้ว ยังต้องเตรียมสิ่งของต่างๆ ในการเดินทางกลับ ส่วนพวกพ่อค้าของขนของสัมภาระต่างๆ ข้ามคาบสมุทรมายังเมืองท่าหรือสถานีการค้าด้านทิศตะวันออก เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากจีนกลับมาและเดินทางกลับได้ในรอบปี ส่วนทางจีนก็เช่นเดียวกัน

3. สภาพทางภูมิศาสตร์บังคับให้ต้องใช้ตอนกลางของคาบสมุทรหลาย มีข้อที่น่าสังเกตในการเดินเรือคือ บริเวณดอลดรัม (Doldrum) ซึ่งเป็นแนวลมสงบและทิศทางลมไม่แน่นอน คือเลยแนวละติจูดที่ 5 องศา ไปทางศูนย์สูตร ทำให้แนวเส้นทางการเดินเรือสมัยแรกๆ จากอินเดียต้องมาขึ้นบกที่คาบสมุทรหลายตอนกลางๆ เป็นทางที่เหมาะสมที่สุดของการเดินเรือในสมัยนั้น ภายหลังเทคโนโลยีการเดินเรือตลอดจนการเดินเรือดีขึ้น จึงได้ ปรับปรุงเส้นทางการเดินเรือเข้าช่องแคบมะละกาอ้อมคาบสมุทรหลาย ทำให้เส้นทางการค้าเลื่อนไปอยู่ปลายแหลมมลายูและเกาะสุมาตราแทน หลังจากปลายพุทธศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เส้นทางการเดินเรือโดยอาศัย ผ่านตอนกลางของคาบสมุทรหมดความสำคัญลง ทำให้เมืองท่าหรือสถานการณ์การค้าทางฝั่งด้านตะวันตกและด้าน ตะวันออกพลอยหมดความสำคัญลงไปด้วย (ประเสริฐ วิทยารัฐ : 2526, 14-16)

ทุ่งตึกเป็นแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลอันดามันที่อยู่ตอนกลางของคาบสมุทรที่พบโบราณวัตถุภายนอกจากดินแดนโพ้นทะเล ทั้งทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออกเป็นจำนวนมากที่สุดในภาคใต้หรืออาจจะมากที่สุดในประเทศไทยในรอบอายุเกินกว่า 1,000 ปีมาแล้วก็เป็นได้ โบราณวัตถุนำเข้าที่เป็นสินค้าชั้นดีหรือสินค้า พุ่มเพื่อยได้แก่ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถังตอนปลายหลายชนิด เครื่องถ้วยเปอร์เซียหรือบาสุรา แวร์ เครื่องแก้วจากแถบตะวันออกกลางหรือแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ลูกปัดแก้วและหินจากตะวันออกกลางหรืออินเดีย อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งหมดนี้มีอายุในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-16 จากหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งชี้ถึง ฐานะการเป็นเมืองท่าหรือสถานการณ์การค้าของสถานที่แห่งนี้ได้อย่างชัดเจน ทุ่งตึกมีตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการเป็นเมืองท่าในการขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทร โดยมีการเลือกที่ตั้งชุมชนที่อยู่ด้านทิศตะวันออกของเกาะคอเขา ซึ่งเป็นด้านกำบังลมสามารถจอดเรือได้ในทุกฤดูกาลแม้ฤดูมรสุมที่มีคลื่นลมรุนแรง

จุดที่ตั้งชุมชนจึงใจจะเลือกตั้งอยู่ตรงข้ามปากแม่น้ำตะกั่วป่า เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรโดยใช้แม่น้ำตะกั่วป่า ดังนั้นจึงทำให้สามารถคิดไปได้ว่า เมื่อดินแดนแถบชายฝั่งทะเลอันดามันของไทยเริ่มติดต่อกับดินแดนภายนอกในระยะแรกๆ ดังปรากฏหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุที่ถูกนำเข้ามามากมายที่ควนลูกปัด และภูเขาทอง หลังจากนั้นน่าจะเป็นช่วงแห่งการสำรวจเส้นทางการเดินเรือ และทำความเข้าใจกับสภาพภูมิประเทศในดินแดนแถบนี้อยู่ระยะหนึ่งรวมทั้งรู้ความลับของทิศทางลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้เป็นอย่างดี จนกระทั่งมาสำรวจพบเส้นทางที่สามารถตัดข้ามคาบสมุทรระหว่างระหว่างฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งทะเลอ่าวไทยโดยอาศัยระบบของแม่น้ำเป็นเส้นทางหลัก โดยไม่ต้องเดินเรืออ้อมผ่านช่องแคบมะละกา นอกจากจะอ้อมแล้วยังมีโจรสลัดชุกชุมอีกด้วย จึงทำให้เกิดเส้นทางข้ามคาบสมุทรที่เรียกสั้น ทางนี้ว่า ตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน (ทุ่งตึก-แหลมโพธิ์) ขึ้นจากความต้องการใช้เส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรเส้นทางนี้ ทำให้ทุ่งตึกเหมาะสมสำหรับการเป็นเมืองท่าด้านชายฝั่งทะเลอันดามัน

2.3.3 ทุ่งตึกบนเส้นทางข้ามคาบสมุทร

เส้นทางการค้าที่มีการเดินทางตัดข้ามคาบสมุทรเพื่อย่นระยะทางโดยไม่ต้องเดินเรืออ้อมผ่านช่องแคบมะละกา นอกจากเหตุผลต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว บริเวณช่องแคบมะละกายังมีโจรสลัดชุกชุมจึงน่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่ง ในการเลี้ยวมาใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรจากฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวบ้านดอน เส้นทางคาบสมุทรนอกจากเส้น ทางตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอนแล้วยังมีผู้เสนอเส้นทางอื่นๆ อีกหลายเส้นทางไว้ด้วย ดังนี้

เส้นทางสายคลองปากลาว-อ่าวบ้านดอน เส้นทางนี้บ้างก็เรียกว่าเส้นทางสายปากพนม โดยเดินทางจากปากคลองลาว อำเภ่อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรแล้วเดินบกผ่านเขาต่อเข้ามายังบ้านปาก

พนมอันเป็นจุดรวมของคลอง 2 สาย คือ คลอกศกและคลองพนม เดินทางต่อไปลงแม่น้ำพุมดวง โดยผ่าน บ้าน พังกา บ้านยางยวนและบ้านตาขุน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกสู่อ่าวบ้านดอน

เส้นทางปะกาไสย-อ่าวบ้านดอน จากคลองประกาไสยฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรไทรบุรีผ่านอำเภอเมือง และ อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ไปลงคลองสินปุนลงไปออกแม่น้ำตาปีหรือแม่น้ำหลวง (ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช) ที่อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วลงไปสู่อ่าวบ้านดอน

เส้นทางสายคลองท่อม-อ่าวบ้านดอนเป็นเส้นทางที่เดินทางออกจากคลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัด กระบี่ ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทร ผ่านอำเภอคลองท่อมลงมาคลองสินปุน แล้วเดินทางต่อไปตามแม่น้ำตาปีไป ออก อ่าวบ้านดอน

แม้มีผู้เสนอเส้นทางจากฝั่งทะเลอันดามันตัดข้ามคาบสมุทรไปอ่าวบ้านดอนไว้หลายเส้นทาง (ดู ชัยวุฒิ พิ ยะกุล : 2546, 50-62, นงคราญ สุขสม : 2545, 24, ปรีชา นุ่นสุข : 2550, 349-350, Wheatley, P., : 1969, XXVI-XXVII) แต่เส้นทางตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน (ทุ่งตึก-แหลมโพธิ์) เป็นเส้นทางที่มีหลักฐานทางโบราณคดีรองรับ มากที่สุดด้วยเหตุผล ดังนี้

1. มีเมืองท่าที่อยู่ร่วมสมัยกันทั้ง 2 ด้าน โดยมีทุ่งตึกเป็นเมืองท่าแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน แหลมโพธิ์ เป็น เมืองท่าฝั่งทะเลอ่าวไทย จากผลการขุดค้นทางโบราณคดีจากทั้ง 2 แห่ง พบโบราณวัตถุที่เหมือนกัน หลักฐานต่างๆ แสดงว่าเป็นเมืองที่อยู่ร่วมสมัยในยุคเดียวกันอย่างชัดเจน (อมรา ศรีสุชาติ : 2532, 32-37, Bennet Bronson : 1496, 141-197) ต่างจากเส้นทางอื่นๆ ที่ไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงความ สัมพันธ์กันของเมืองท่า ทั้ง 2 ด้าน คือตั้งอยู่ลอยๆ เช่น ที่ควนลูกปัดที่ตั้งอยู่แถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ไม่พบ หลักฐานทางโบราณคดีด้าน ฝั่งทะเลอ่าวไทย ที่จะมีความสัมพันธ์ในการแสดงถึงการติดต่อในช่วงระยะเวลา เดียวกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็น จุดสำคัญที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้อ้างถึง หากต้องการจะอธิบายถึงเส้นทางขนถ่าย สินค้าข้ามคาบสมุทร

2. มีแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานรองรับตามเส้นทางแม่น้ำภายใน เส้นทางนี้นอกจากมีเมืองท่า หรือ สถานีการค้ารับทั้ง 2 ด้านแล้ว ตามเส้นทางแม่น้ำภายในยังมีแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานที่อยู่ร่วมสมัย เดียวกันรองรับเป็นระยะๆ ด้วย ต่างจากเส้นทางอื่นนอกจากจะหาความสัมพันธ์ของเมืองท่าทั้ง 2 ด้านได้ยากแล้ว ยังไม่มีหลักฐานทางโบราณคดีรองรับตามเส้นทางภายในที่ชัดเจนเหมือนเส้นทางนี้ ทั้งนี้เพราะการเดินทางเมื่อ ประมาณกว่า 1,000 ปีมาแล้ว ไม่สามารถเดินทางตัดตรงข้ามป่าเขาที่มีอุปสรรคมากมายได้แล้ว และยังไม่ สามารถ เดินทางตัดข้ามคาบสมุทรตามเส้นทางลำน้ำซึ่งมีความยาวมากกว่า 150 กิโลเมตรในคราวเดียวโดยไม่หยุดพัก ดังนั้น ตามเส้นทางภายในจะต้องมีสถานีหรือจุดแวะพักต่างๆ ตามเส้นทางลำน้ำเป็นระยะๆ ด้วย

เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้เส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรเส้นทางนี้ที่ชัดเจนขึ้นจะขอกล่าวถึง แหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางดังนี้

เขาพระเหิน ตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พิกัดภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 8 องศา 53 ลิปดา 20 พิลิปดาเหนือ เส้นแวง 78 องศา 17 ลิปดา 50 พิลิปดาตะวันออก เขาพระเหินเป็นเขาสูงเล็กๆ ตั้งอยู่ ตรงข้ามกับ แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก บนยอดเขามีเทวสถานเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปพระนารายณ์ ปัจจุบันไม่ปรากฏ รูปทรงของ อาคารใดให้เห็น มีเพียงเศษอิฐอยู่บ้างแต่มีปริมาณไม่มากนัก สถานที่แห่งนี้รัชกาลที่ 5 เสด็จฯ ทอด พระเนตรเทว รูปพระนารายณ์บนยอดเขา เมื่อวันที่ 23 เมษายน ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2552) ขณะนั้นพบว่าหัก เป็นสองท่อนแล้ว ดัง รายละเอียดที่ทรงบันทึกไว้ดังนี้

“สวยแล้วเสด็จขึ้นไปทอดพระเนตรพระนารายณ์เทวรูปบน ยอดเขาพระเหิน เทวรูปองค์นี้ทำด้วยหินทราย บัดนี้หักเสียเป็นสอง ท่อนหักเฉพาะที่เอว ถ้าไม่หักคงสูงราว&คอก เครื่องสนิมพิมพาภรณ์ไม่ วิจิตรเหมือนองค์ที่เขาเวียง (พระนารายณ์จากเขาพระนารายณ์ ปัจจุบันจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกลาง) แต่ฝีมือทำกล้ำเนื้อ ดีเหมือนคน เทวรูปนี้ขึ้นอยู่กลางฐานใหญ่ก่อด้วยอิฐแผ่น ใหญ่ ซึ่งให้เห็นได้ว่าจะเป็นศาลหรืออะไรสักอย่างหนึ่ง แต่เรื่องราว อะไรก็สืบไม่ได้” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : 2506, 72)

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพโปรดให้นำมาเก็บรักษา ที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2470 พระนารายณ์องค์นี้แสดงกล้ำเนื้อ อย่างมนุษย์สง่างามมาก นายปิแอร์ ดูปองต์ (Pierre Dupont) นักประวัติศาสตร์ศิลปะชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงเทวรูปองค์นี้เป็นศิลปะแบบปัลลวะ สร้างขึ้นโดยช่างผู้เชี่ยวชาญและกำหนดอายุไว้ที่พุทธศตวรรษที่ 11-12 ดร.เอช จี ควอริทซ์ เวลส์ (Dr. H. G. Quaritch Wales) กำหนดอายุไว้ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 ในขณะที่ศาสตราจารย์สแตนลีย์ โอ คอนเนอร์ วินิจฉัยว่ามีลักษณะแบบหลังคุปตะ (Post Gupta) มีอายุระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงกลาง พุทธศตวรรษที่ 14 (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2529, 1224 - 1226)

เขาพระนารายณ์หรือเขาเวียง ตำบลเหล อำเภอกะปง จังหวัดพังงา พิกัดภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 8 องศา 40 ลิปดา 20 พิลิปดาเหนือ เส้นแวง 99 องศา 25 ลิปดา 12 พิลิปดาตะวันออก เขาพระนารายณ์เป็นเขาสูง เล็กๆ ตั้งอยู่ตรงจุดที่คลองเหลและคลองรมณีย์ไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำตะกั่วป่า บนยอดเขามีเทวสถานเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปพระนารายณ์ เทวรูปบริวารอีก 2 องค์ แผ่นหินสลักเทวรูปแบบๆ 1 ชิ้น และศิลาจารึกหลักที่ 26 สภาพปัจจุบันยังปรากฏเศษอิฐและหินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เทวรูปพระนารายณ์ เทวรูปบริวารอีก 2 องค์ และศิลาจารึกนั้นได้ถูกพายุยกนำลงมาจากยอดเขามาตั้งไว้ที่ฝั่งน้ำตรงข้ามกับเขาพระนารายณ์ตั้งใจจะนำกลับไปพม่าแต่ไม่สามารถนำกลับไปได้และได้ตั้งฝังต้นไม้ไว้ดังปรากฏตามบันทึกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จเขาพระนารายณ์เมื่อวันที่ 22 เมษายน ร.ศ. 124 (2552) มีรายละเอียดดังนี้

“สิ่งสำคัญที่เสด็จทอดพระเนตรในวันนี้ คือพระนารายณ์เทวรูป ซึ่งตรงอยู่บนเนินที่ทำลัปลา ประทับร้อน เทวรูปมี 3 องค์ เป็นรูปพระนารายณ์อยู่กลาง ข้างขวามือเป็นรูปเทพธิดานั่ง ซึ่งบางทีจะเป็นพระลักษมี ข้างซ้ายมีอีกรูปหนึ่ง แปลไม่ออกจะเป็นรูปพระเป็นเจ้าองค์ใด เทวรูปทั้ง 3 องค์นี้ทำด้วยศิลา สลักเครื่องทรงดู เป็นอย่างแบบข้างอินเดียแท้ จึงเข้าใจว่าเป็นช่างฝ่ายมณฑลประเทศเป็นผู้ทำหรืออย่างน้อยก็เป็นผู้ให้อย่าง เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจว่าชาวมณฑลประเทศได้เคยออกมาตั้งเป็นคณะอยู่ที่นี่ จะสืบเอาเรื่องราวก็ไม่มากนัก คงได้ความแต่ว่าเทวรูปนี้เดิมอยู่บนเขาเวียงบนนั้นยังมีฐานก่อด้วยอิฐปรากฏอยู่ครั้นพม่ามาตีเมืองไทยได้ลงมาที่เขาเวียง ยกเทวรูปลงมาได้ถึงเนินนี้ ตั้งใจจะลงไปทางแม่น้ำ เผอิญเกิดฝนตกลงมาเป็นท่าใหญ่ พม่าจึงต้องทิ้งเทวรูปไว้หนีเอาตัวรอด และโดยเหตุที่พม่าได้ให้หลังที่ตรงนี้ จึงได้เรียกนามตำบลว่าหลังพม่าต่อมา รูปพระนารายณ์เวลานี้ต้น ตะแบกได้ขึ้นหุ้มห่อไว้เสียหน่อยหนึ่งที่ริมรูปนั้นมีศิลาแผ่นหนึ่งมีตัวอักษรจารึกแต่อ่านไม่ออกกว่าเป็นหนังสืออะไร ไม่ใช่หนังสือไทย และไม่ใช่ตัวหนังสืออย่างที่จารึกคาถาเยธัมมาที่พระปฐมเจดีย์” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : 2506, 08-69)

ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้อธิบายถึงพระนารายณ์องค์นี้ว่าเป็นพระนารายณ์ปางมถยมโยคะสถาน-กมุรติ เทวรูปที่นั้งคุกเข่าที่ชาวบ้านเรียกว่าพระลักษมณ์นั้น เป็นรูปฤษีมารกัณเฑยะ ส่วนรูปสตรีที่ชาวบ้านเรียกว่า นางสีดาเป็นรูปนางภูเทวี เทวรูปกลุ่มนี้จำลองแบบมาจากเทวรูปของอินเดียในสมัยราชวงศ์ปัลลวะ กำหนดอายุประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 15 (พิริยะ ไกรฤกษ์ : 2554, 152-143)

ส่วนศิลาจารึกหลักที่ 26 ที่พบร่วมกันนั้น เป็นจารึกด้วยภาษาทมิฬ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 กล่าว ถึง การขุดสระไกล์ (เมือง) นคร ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ แปลเป็นภาษาไทยพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือประชุม ศิลาสยาม ภาคที่ 2 จารึก ดังนี้ (กองแก้ว วีระประจักษ์ : 2542, 2460-7461)

“สระชื่อศรีอวนินารณัม ซึ่งรพรรณ คุณ...ได้ขุดเองไกล์ (เมือง) นคร อยู่ในรักษาของ สมาชิกแห่งมณิคราม และของกองทัพพระวังหน้ากับ ชาวไร่ชาวนา...”

ศาสตราจารย์นิลกันตะ ศาสตรี (K.A. Nilakanta Sasteri) แปลจารึกหลักที่ 26 นี้ใหม่และ วินิจฉัย เรื่องราวของจารึกไว้ในบทความเรื่อง Takuapa and Its Tamil Inscription (JMBRAS XXII, 1949) โดยมีคำแปล ดังนี้

“สระน้ำได้รับการขุดขึ้นโดยนางครุ-อุไทยัน (และ) เรียกกันว่าอวนิ-นารณัม (ได้ตั้งอยู่ภายใต้) การ ปกป้อง คัมภีร์ของครูและภิกษุของมนิกรามัน, ผู้อยู่อาศัย ของกองทหาร และ...” ข้อวินิจฉัยที่สำคัญได้แก่การตีความว่าผู้ให้

ฤๅษีมารกันเตยะ (เขาพระนารายณ์) ขุดสระน้ำ (นั่งครุอุไทยัน) ตามปรากฏเรื่องราวในจารึก เป็นนาม บุคคลซึ่งบังคับบัญชากองทหารอยู่ที่นคร หมู่บ้าน ในแคว้นตันซอร์ อินเดียนาคใต้ และผู้ดูแลสระน้ำ (มนิกรามัน) เป็นสมาคมพ่อค้าซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้และคง เป็นจารึกของพวกนับถือศาสนาในพุทธศตวรรษที่ 14 เนื่องจากข้อความแรกในจารึก (ที่ขาดหายไป) น่าจะหมายถึงพระนามของกษัตริย์ราชวงศ์ปัลลวะที่นับถือศาสนา ทรงแพระนามนันทิวัรมันที่ 3 (Nandivarman II) ครอง ราชย์ระหว่าง พ.ศ. 1369-1393 (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2529, 1224-1225)

ควนพุนพินหรือควนสราญรมย์ ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิกัดภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 9 องศา 5 ลิปดาเหนือ เส้นแวง 99 องศา 14 ลิปดา 13 พิลิปดาตะวันออก สถานที่แห่งนี้เป็นเนินเขาเตี้ยๆ ตั้งอยู่ ใกล้บริเวณที่ลำน้ำสายต่างๆ ไหลมาบรรจบกันได้แก่ แม่น้ำพุมดวงและแม่น้ำตาปี (แม่น้ำหลวง) เมื่อปี พ.ศ. 2504 มีราษฎรขุดพบพระพิมพ์หลายองค์ ทำให้นายมานิต วัลลิโกดม นักโบราณคดีจากกรมศิลปากรได้เข้ามา ดำเนินการสำรวจและขุดค้นระหว่างปี พ.ศ. 2504-2505 ได้พบพระโพธิสัตว์สำริด 2 องค์ พระพิมพ์แบบต่างๆ ทำด้วยดินดิบสี แดงเป็นจำนวนมาก สลุปดินเผาจำลอง ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีน ขวานหินขัดลูกปัด เหรียญ เงินอาหรับ (มานิต วัลลิโกดม : 2524, 53) หลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากควนพุนพินที่สำคัญมีรายละเอียด ดังนี้

1. ฐานอาคารก่ออิฐ ลักษณะเป็นฐานเจดีย์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาวด้านละ 7 เมตร ขนาดของอิฐ และ ลักษณะของอิฐใกล้เคียงกับอิฐที่ใช้กันอยู่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาสมัยทวารวดี แต่ดินที่ใช้ทำอิฐไม่มีแคลเซียมผสม ศาสตราจารย์ของ บวสเชอเลียร์ ให้ความเห็นว่าวิธีการก่ออิฐเป็นแบบวัฒนธรรมทวารวดีไม่เหมือนโบราณสถานที่ อำเภอไชยา

2. พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร 2 กร สำริดสูง 21.2 เซนติเมตร พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระเกศา กล้าเป็น รูปชฎามุกุฏ มีพระอมิตาภะอยู่ด้านหน้า ทรงสวมกะบังหน้าพระหัตถ์ขวาแสดงปางวิตรรกะ พระหัตถ์ซ้าย เดิมถือ หม้อน้ำ ทรงสะพายแพรเฉียงพระอังสาซ้าย ท่อนล่างหักตั้งแต่พระโสณิ (สะโพก) พระโพธิสัตว์องค์นี้มีรูป แบบ คล้ายกับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริดที่พบที่ลุ่มแม่น้ำกฤษณา สร้างขึ้นสมัยต้นราชวงศ์ปัลลวะซึ่ง ปกครอง ภายใต้อาณัติของอินเดียระหว่าง พ.ศ. 1143-1393 พระโพธิสัตว์องค์นี้กำหนดอายุราวต้นพุทธศตวรรษที่ 12 ปัจจุบันจัด แสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี (พิริยะ ไกรฤกษ์ : 2528, 21-22)

3. พระพิมพ์ดินดิบ มี 2 รูปแบบที่สำคัญ คือ แบบที่ 1 เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางทำเป็นรูปยืนปาง เสด็จลงดาวดิงส์ ด้าน ซ้ายและด้านขวามีรูปพระอินทร์และพระพรหมยืน ตอนบนทำเป็นรูป เทวดาเหาะลอย 2

หรือ 3 องค์ แบบที่ 2 เป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านบนเจียนมน ตอนกลางทำเป็นพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาทปางเทศนา ด้านซ้ายและ ด้านขวามีรูปพระอินทร์และพระพรหมยืน ตอนบนทำรูปพระพุทธรูป ปางสมาธิ 3 องค์

4. เศียรและส่วนองค์พระพุทธรูป เศียรพระพุทธรูปมีพระ พักตร์กลม เม็ดพระศกเป็นขมวดก้นหอยขนาดใหญ่ ุณษะนูนต่ำพระ ศอเป็นลอน ครองจีวรเป็นริ้ว ลักษณะประติมากรรมได้รับอิทธิพล อินเดียแบบอมราวดี ตอนปลาย มีต้นแบบมาจากศิลปะลุ่มแม่น้ำกฤษณา ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11 ปัจจุบันจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี

5. เหรียญเงินอาหรับ รุ่น พ.ศ. 1310 มีตัวอักษรอาหรับ

ชุมชนโบราณควนพุนพิน ตั้งอยู่ท่าเลทางภูมิศาสตร์ที่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร 22 กร สำริด เหมาะสมต่อการตั้งชุมชนที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำ เป็น สูง 21.2 เซนติเมตร (ควนพุนพิน) ตำแหน่งที่มีแม่น้ำพุมดวงกับแม่น้ำตาปีไหลมาบรรจบกันใกล้ควนพุนพิน สามารถติดต่อกับชุมชนต้นแม่น้ำ พุมดวงอันเป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทร ที่ข้ามเขาสกมาจากแม่น้ำตะกั่วป่าอันเป็นที่ตั้งเมืองท่าชายฝั่งทะเลอันดามัน และชุมชนโบราณตามแนวแม่น้ำตะกั่วป่า นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อกับชุมชนเมืองโบราณเวียงสระได้อีกด้วย

นายมานิต วัลลิโกดม เสนอว่า แหล่งโบราณคดีควนพุนพินรวมถึงเขาศรีวิชัย คือรัฐพัน-พัน หรือเมือง พัน-พาน ที่บันทึกไว้ในจดหมายเหตุจีนราชวงศ์เหลียง พงศาวดารราชวงศ์ถัง และบันทึกของมาตวนหลิน ได้อธิบายถึงรัฐพัน-พาน ว่าตั้งอยู่ที่อ่าวชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศหลินยี่ (จามปา) มีทะเล น้อยคันระหว่างหลินยี่ จากเกียวเจา (ตั้งเกียว) เรือสำเภอาจแล่นถึงภายใน 40 วัน ประชาชนศึกษาหนังสือของ พวกพราหมณ์ และท่องบ่นบทบัญญัติของพุทธศาสนา ในปี 9 แห่งรัชกาลพระเจ้าถังไท่จง พ.ศ. 1175 ได้จัด สิ่งของพื้นเมืองเป็นเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าจักรพรรดิฉิน ในประเทศนี้มีพราหมณ์จำนวนมากมาจาก อินเดีย มาแสวงหาความมั่นคงเป็นที่โปรดปรานของกษัตริย์ (มานิต วัลลิโกดม : 2525, 22, นงคราญ สุขสม 2544, 54-95)

เขาศรีวิชัย ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 บ้านหัวเขา ตำบลเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิกัดทางภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 9 องศา 9 ลิปดา 15 พิลิปดา เหนือ เส้นแวง 99 องศา 13 ลิปดา 35 พิลิปดา ตะวันออก กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 กันยายน 2478

เขาศรีวิชัยเป็นภูเขาสูงเดี่ยวโดดๆ ในพื้นที่ราบ กว้างประมาณ 100 เมตร ยาวประมาณ 650 เมตร สูงประมาณ 20-30 เมตร บนยอดเขามีที่ราบกว้างประมาณ 45-50 เมตร ยาวตลอดแนวสันเขาอยู่ห่างจาก แม่น้ำพุมดวงหรือแม่น้ำศรีรัฐประมาณ 400 เมตร ส่วนที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เขาพระรายณ์” เนื่องจากว่าพบ เทวรูปพระนารายณ์อยู่บนซากโบราณสถานบนยอดเขาชาวบ้านเรียกว่า ฐานพระนารายณ์ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพโปรดฯ ให้นำไปเก็บรักษาไว้ที่กรุงเทพฯ ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ต่อมาชาวบ้านได้ขุดพบเทวรูปพระนารายณ์ศิลาอีกองค์หนึ่งบริเวณเชิงเขาด้านทิศใต้ สภาพชำรุดไม่มีเศียรสูง 40 เซนติเมตร เป็นเทวรูปรุ่นเดียวกันมีลักษณะคล้ายกัน ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช และเมื่อปี พ.ศ. 2518 มีการตัดถนนผ่านวัดได้พบลูกปัดจำนวนมาก และพบรวมไปถึงบริเวณ เชิงเขาไปจนจรดฝั่งแม่น้ำตาปี โบราณสถานโบราณวัตถุที่สำคัญที่พบมีดังนี้

1. โบราณสถาน บนยอดเขาศรีวิชัยพบโบราณสถาน 4 แห่ง ก่อสร้างด้วยอิฐและหิน โดยเฉพาะโบราณสถานหมายเลข 1 มีการก่อสร้างด้วยการนำหินขนาดใหญ่มาก่อเรียงซ้อนกันขึ้นไปเป็นชั้นฐานขนาด 50x50 เมตร โดยปรับแนวระนาบให้เรียบแล้วจึงก่ออาคารด้วยอิฐเป็นฐานสูงขนาด 14518 เมตร สันนิษฐาน ว่าเป็นฐานเทวาลัยพบหินฐานเสาจำนวน 16 ต้น พบกระเบื้องดินเผาฝังหลังคาหินเผาจำนวนมาก ซึ่งลักษณะ การก่อสร้างดังกล่าวมีเทคนิคที่คล้ายกับโบราณสถานที่ทุ่งตึก โดยพบหินฐานเสาอาคาร และกระเบื้องฝังหลังคา เช่นเดียวกัน

2. เทวรูปพระนารายณ์หรือพระวิฆณุ พบทั้งสิ้น จำนวน 4 องค์ได้แก่

- พระนารายณ์ สูง 170 เซนติเมตร อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 ลักษณะพระพักตร์รูปไข่ พระเนตรเบิก พระโอษฐ์แย้มสรวลอย่างอ่อนโยน พระวรกายแสดงกล้ามเนื้อตามธรรมชาติ พระอঙ্গกว้าง นั้น พระองค์เล็ก ทรงกรัณุมุทตรงสูง ทรงพระภูษาโจงยาวขมวดเป็นปมอยู่ใต้พระนาภี และคาดทับด้วยปิ่นแห่งผ้า ผูกเป็นโบอยู่ด้านหน้า คาดผ้าคาดพระโสณเฌียงและผูกเป็นโบอยู่เหนือต้นพระเพลาขวา พระหัตถ์ขวาล่างชำรุด พระหัตถ์ซ้ายล่างทรงคทา ส่วนพระหัตถ์หลังทั้ง 2 ข้างหักหายไป ปัจจุบันจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

- ชิ้นส่วนองค์พระนารายณ์ อายุประมาณพุทธ ศตวรรษที่ 13 พระเศียรหักหายไป แต่ลักษณะพระวรกายแสดง ถึงกายวิภาคใกล้เคียงธรรมชาติ ทรงพระภูษาโจงยาวขมวดเป็น ปมอยู่ใต้พระนาภี และคาดรัดประคดผ้าทับ และผูกเป็นโบอยู่ด้าน หน้า คาดผ้าคาดพระโสณเฌียงและผูกเป็นโบไว้ที่ต้นพระเพลาขวา พระหัตถ์หลังทั้งสองข้างหักหายไป พระหัตถ์ขวาหน้าทรงถือธนู (ก้อน ดิน) พระหัตถ์ซ้ายหน้าทรงถือคทา ชำรุดหักเหลือแต่ส่วนบนปัจจุบัน จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช

- ชิ้นส่วนองค์พระนารายณ์ อายุประมาณพุทธ ศตวรรษที่ 12 ลักษณะคล้ายคลึงกับรูปพระวิฆณุที่ศาลพระนารายณ์ อำเภอเวียงสระ กล่าวคือ พระวรกายแสดงถึงกายวิภาค ใกล้เคียงธรรมชาติ พระอঙ্গกว้าง ปิ่นพระองค์คอด พระโสณเฌียง ทรงพระภูษาโจงยาวขมวดเป็นปมใต้พระนาภี และคาดผ้าคาด พระโสณเฌียงตามแนวนอนผูกเป็นโบอยู่ด้านหน้า 1

- ชิ้นส่วนองค์พระนารายณ์ อายุประมาณครึ่ง หลังพุทธศตวรรษที่ 13 ลักษณะพระอ้งกว้าง พระอุระเล็กสูง นั้นพระองค์คอด พระโสณเฌียง ต้นพระเพลาใหญ่ พระขงฆ์ใหญ่ พระบาทโต ทรงพระภูษาโจงยาวขมวดเป็นปมอยู่ใต้พระนาภี และ ไม่มีผ้าคาดพระโสณเฌียง พระกรทั้ง 4 ข้างหักหายไป ปัจจุบันจัด แสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จันทรเกษม จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

3. พระพิมพ์ดินดิบ หรือที่เรียกว่า “พระเม็ดกระดุม ลักษณะเป็นรูปทรงกลมขนาดเล็กคล้ายเม็ดกระดุมภายในเป็น ภาพพระพุทธรูปนูนต่ำนั่งขัดสมาธิราบบนดอกบัว ปางสมาธิ บริเวณพระเศียรมีประภาณทล (รัศมี) รอบพระองค์มีจารึกคาถาเย ธมมา ฯ พบบริเวณที่ราบระหว่างเขาศรีวิชัยกับแม่น้ำพุมดวง หน้าวัดเขาศรีวิชัย

4. ฐานประติมากรรมรูปเคารพศิลา รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 88X84 เซนติเมตร เจาะรูกลมตรงกลางพบบริเวณเนินโบราณสถานขนาดใหญ่ในเขตโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย ปัจจุบันถูกไถปรับหมดสภาพแล้ว

5. ลูกปัด พบเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นลูกปัดแก้วสีเขียวเป็นสีต่างๆ ได้แก่ สีฟ้า สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง สีส้ม สีแดงเข้ม สีน้ำตาล สีดำ และสีขาว ลูกปัดหินพบในปริมาณน้อยส่วนใหญ่เป็นหินอาเกตสีขาวสลัดำ หินควอทซ์สีขาว คาร์เนเลียนสีส้ม นอกจากนี้ยังพบลูกปัดทองคำทรงผลฟักทอง ลูกปัดเหล่านี้คล้ายกับลูกปัดที่พบตามแหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ ควบลูกปัด และแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทยโดยทั่วไป

จากหลักฐานทางโบราณคดีพบที่เขาศรีวิชัยและบนพื้นที่ราบบริเวณโดยรอบได้แก่ โบราณสถานบนยอดเขาฐานรูปเคารพ เทวรูปพระนารายณ์ ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม เช่น ธรณีประตู กรอบประตู ฐานเสา อีกทั้งเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องประดับ เครื่องถ้วยจีน เศษภาชนะดินเผาพื้นเมือง และลูกปัดอีกเป็นจำนวนมาก สันนิษฐานได้ว่าเขาศรีวิชัยเป็นชุมชนโบราณขนาดใหญ่มีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-13 เป็นต้นมา มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกหรือชุมชนโพ้นทะเล โดยใช้เส้นทางตามแม่น้ำพุมดวงและแม่น้ำตาปี เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาฮินดูทั้งไวเชณิกาย (นับถือพระวิษณุ) และไศวนิกาย (นับถือพระศิวะ) ต่อมาพุทธศาสนาหายานได้เผยแพร่เข้ามาในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 14-15 นงคราญ สุขสม : 2544, 50-100)

แหลมโพธิ์ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิกัด ทางภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 9 องศา 22 ลิปดา 30 ฟลิปดาเหนือ เส้นแวง 99 องศา 16 ลิปดา 30 ฟลิปดาตะวันออก แหลมโพธิ์ เป็นสันทรายขนาดใหญ่ มี คลองพุมเรียงไหลผ่าน สภาพโดยทั่วไป เป็นป่าโปร่ง บริเวณใกล้ปากน้ำเป็นที่ตั้ง หมู่บ้าน และที่จอดเรือของชาวประมงด้านทะเลฝั่งตะวันออกเป็นดินโคลน มี ป่าโกงกางขึ้นอยู่ทั่วไป จากปลายแหลม เข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร มีซากโบราณสถานก่ออิฐ 1 แห่ง แต่ปัจจุบันผังบริเวณแหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์พังทลายไปมากแล้วใกล้ๆ กันเป็นบ่อน้ำรูป 5 เหลี่ยม พบเสาธรณีประตูทำด้วยหินปูน

พ.ศ. 2524 โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) สำรวจพบซากเรือบริเวณแหลมโพธิ์ และได้พบโบราณวัตถุต่างๆ เช่น เครื่องถ้วยต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าคงเป็นที่จอดเรือของชาติต่างๆ โดยอาจเป็นที่พำนักชั่วคราว เพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับเมืองโบราณไชยา ทั้งหาเสบียงอาหารน้ำจืด เพื่อทำการเดินเรือค้าขายกับชาติอื่นไกลออกไป จึงได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีจำนวน 2 หลุม

ระหว่างปลายปี พ.ศ. 2531 ถึงต้นปี พ.ศ. 2532 มีโครงการศึกษาการตั้งถิ่นฐาน และการค้าสมัย โบราณในประเทศไทย (Program for Ancient settlement and Trade in Thailand) หรือ PASTT เป็นโครงการร่วมไทย-อเมริกัน ระหว่างกรมศิลปากร กับพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ธรรมชาติแห่งชิคาโก สหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาเส้นทางการค้าโบราณ ได้ดำเนินการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์อีกครั้งหนึ่งรวมทั้งที่ทุ่งตึกด้วย โบราณวัตถุที่สำคัญที่พบแหลมโพธิ์มีดังนี้

9. ลูกปัด พบลูกปัดแก้วจำนวนมากกว่าร้อยละ 90 ที่เหลือเป็นลูกปัดหินจำพวกอาเกต (Agate) และ คาร์เนเลียน (Carnelian) ลูกปัดแก้วทรงแบบกลองร่มมะเงาะรู (Capped Bead) พบมากที่สุด รองลงไปเป็น แบบวงแหวน (Annular) ทรงรูปไข่ ทรงกระบอก ส่วนใหญ่มีสีเหลือง น้ำเงิน ฟ้า ดำ นอกจากนี้ยังพบลูกปัดหลายสี (Polychrome Beads) ลูกปัดตาเป็นชั้นๆ (Stratified Eye Bead) ลูกปัดตาหมากรุก (Chequer Bead) และเศษแก้วที่เป็นภาชนะเล็กๆ หลากสีอีกด้วย

2. เหรียญเงิน พบจำนวน 3 เหรียญ เป็นเหรียญเงินสมัยราชวงศ์ถัง ลักษณะเป็นเหรียญกลมเจาะรู ตรงกลางเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีอักษรปรากฏอยู่บนเหรียญ 4 ตัว อ่านว่า คาย เอวียน ถ่ง ปาว (Khai Evian Thong PaO) แปลว่าทำในรัชกาลคายเอวียน ผลิตและออกใช้ใน พ.ศ. 1164 ถึง พ.ศ. 1209 และใช้ต่อมาจนถึงราชวงศ์ถัง พ.ศ. 1450

3. เครื่องถ้วย พบเครื่องถ้วยพื้นเมือง เครื่องถ้วยเปอร์เซีย และเครื่องถ้วยจีน โดยเฉพาะเครื่องถ้วย จีน สมัยราชวงศ์ถังอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-15 พบหลายชนิดแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- เขี้ยวมีพวยและลวดลาย เนื้อภาชนะสีขาวนวล เคลือบสีน้ำตาลเข้ม และสีน้ำตาลอ่อน พวยกา รูป 5 เหลี่ยม หูมีลวดลายแปดติต (Applique) เป็นรูปแบบต่างๆ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ เครือเถา เถาอุ้งนงก เป็ด เป็นต้น เป็นเครื่องถ้วยจีนแบบฉางซ่า อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14 เครื่องถ้วยแบบนี้พบที่บริเวณเกาะชวา เมือง ซีราฟ (Siraf) บริเวณอ่าวเปอร์เซีย เมืองนิชฮาปุร์ (Nisshapur) ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศเปอร์เซีย และเมืองฟอสตัส เมืองไคโร ประเทศอียิปต์

- ถ้วยถ้วยที่พบมีหลายรูปแบบ เช่นถ้วยเคลือบใสสามสี มีสีเขียวน้ำตาลมักเคลือบอยู่ภายในเคลือบภายนอกเป็นสีเหลืองอ่อน ลวดลายภายในเขียนอย่างอิสระเป็นรูปใบไม้ ดอกบัว เป็นต้น เครื่องถ้วยแบบนี้พบที่เมืองซีราฟ ริมอ่าวเปอร์เซีย ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ถ้วยที่มีการขูดเคลือบออกภายใน น้ำเคลือบสีขาว หรือสีเหลืองอ่อน ภายในจะถูกขูดเคลือบออกก่อนเผาเป็นรูปคล้ายสี่เหลี่ยมประมาณ 5-6 ตอนด้วยกัน ส่วนก้นภายในมีลักษณะเป็นวงแหวนเป็นร่อง ถ้วยเคลือบสีขาวเนื้อดินทำด้วยดินขาวอย่างดี เคลือบสีฟ้าขาว

- ไหดูขุน ทรงคล้ายถังเบียร์มี 4 หู อยู่บริเวณส่วนไหล่เคลือบสีเขียวมะกอก หรือน้ำตาลอ่อน ชื่อ ดูขุนมาจากชาวดูขุนที่อาศัยอยู่ตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว ซึ่งได้มีการจำหน่ายไหแบบนี้ในราคาที่สูงมาก และ พบอยู่ตามหลุมฝังศพโบราณ ไหดูขุนมีการใช้มาก่อน พ.ศ. 1400 ในปี พ.ศ. 1425 ได้มีการสั่งขายนกใน บริเวณตะวันออกกลาง

แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ มีลักษณะเป็นเมืองท่า หรือแหล่งรวบรวมสินค้าที่นำเข้าและส่งออก การแพร่กระจายของโบราณวัตถุซึ่งเป็นของต่างประเทศ ทำให้ทราบถึงเครือข่ายการค้าที่ครอบคลุมคาบสมุทรมลายูรวม ไปถึงเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรที่มีทุ่งตึกเป็นเมืองท่าฝั่งทะเลอันดามัน (เขมชาติ เทพไชย : 2525, 188-191)

เมืองท่าหรือสถานีการค้าที่ทุ่งตึกแห่งนี้ เกิดจากความจำเป็นที่ต้องการที่จอดเรือไม่ว่าจะเป็นเรือที่มาจากตะวันออกกลางหรืออินเดีย หากต้องการใช้เส้นทางคาบข้ามสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน จะต้องมาจอดเรือที่นี้ซึ่งสามารถจอดได้ในทุกฤดูกาล สถานที่แห่งนี้จึงเป็นจุดแวะพักใหญ่เพื่อขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็กสำหรับเดินทางต่อไปตามแม่น้ำตะกั่วป่า ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ขนถ่ายสินค้าจากเรือเล็กขึ้นเรือใหญ่เพื่อเดินทางทางทะเลต่อไป แต่ การเดินทางทางทะเลในเวลานั้นต้องอาศัยลมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากช่วงจังหวะฤดูกาลไม่เหมาะสมก็ไม่ สามารถเดินทางไปได้ สถานที่แห่งนี้จึงจำเป็นต้องมีไว้เพื่อการพักคอยด้วย และที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่นี่ ยังน่าจะเป็นตลาดในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งสินค้าพื้นเมืองได้แก่เครื่องเทศของป่าต่างๆ อาจรวมถึงดีบุกด้วย กับ

สินค้าจากจีนได้แก่ ถ้วยชามต่างๆ ผ้าไหม และสินค้าจากตะวันออกกลางได้แก่ ลูกปัด เครื่องแก้ว เหล่านี้นับว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยที่เข้ามาในระบบการค้าทางของโลกในยุคนั้น 1

สำหรับเส้นทางข้ามคาบสมุทรเริ่มทางเดิน เมื่อขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็ก แล้วใช้เรือเล็กเข้าไปทางปากแม่น้ำตะกั่วป่าจุดที่เป็นที่ตั้งเขาพระเหิน ล่องเรือตามแม่น้ำตะกั่วป่ามีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตรจนถึงเขาพระนารายณ์ตำแหน่งที่เป็นต้นแม่น้ำตะกั่วป่า (จุดที่คลองเหล และคลองรมณีย์ไหลมาบรรจบกัน) จุดนี้สามารถใช้เป็นจุดแวะพักได้ จากนั้นใช้เส้นทางตามคลองรมณีย์ จนถึงบ้านท่าหิน จากบ้านท่าหินไม่สามารถเดิน ทางโดยทางเรือต่อไปได้ จะต้องเดินเท้าไปตามคลองหินลับซึ่งเป็นธารน้ำตื้นๆ เพื่อเดินตัดข้ามเขาสก ในอดีตก่อน ที่จะมีการสร้างถนนหมายเลข 401 ตัดทับเส้นทางโบราณ ชาวบ้านทั้งที่บ้านท่าหินและบ้านสกซึ่งอยู่กันคนละ ฟากเขาที่อายุเกิน 60 ปี เคยใช้และยังคงจดจำเส้นทางดังกล่าวได้ดี เนื่องจากเดินทางไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน อย่างสม่ำเสมอ เด็กนักเรียนที่บ้านสกต้องข้ามมาเรียนที่บ้านท่าหิน เนื่องจากที่บ้านสกไม่มีโรงเรียน รวมทั้งชน สินค้าไปค้าขายระหว่างตะกั่วป่ากับสุราษฎร์ธานี เช่น ติบูก ข้าวสาร สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ แม้กระทั่งต้อนหมูจาก สุราษฎร์ธานีไปขายที่ตะกั่วป่า การเดินเท้าหรือใช้ช้างขนสัมภาระหรือสินค้าต่างๆ นั้นจะใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมงในการข้ามเขาสก และจะมาทะเลด้านทิศตะวันออกของ เขาสกตรงบริเวณที่เรียกว่าช่องช้างอา หรือจอมน้ำค้าง แล้วจึงเดินลงเขาสกไปยังบ้านสก จากบ้านสกสามารถ ขนสินค้าลงเรือได้ที่ท่าสกโดยใช้เส้นทางตามคลองสก ต่อเนื่องไปจนกลายเป็นแม่น้ำพุมดวงจนมาถึงควน พุนพิน ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำพุมดวงกับแม่น้ำตาปีไหลมา บรรจบกัน ที่นี่เรือสินค้าสามารถแวะพักได้และเพื่อรับ ทราบข้อมูลมิให้สับสนเดินทางผิดสายน้ำ เนื่องจาก เป็นจุดทางแยกของแม่น้ำหลายสาย จากนั้นล่องเรือ ผ่านชุมชนโบราณเขาศรีวิชัย ซึ่งสามารถแวะพักได้ ก่อนเดินทางออกทะเลที่อ่าวบ้านดอน เรือสินค้าจะเดิน ทางเลียบชายฝั่งทะเลไปยังแหลมโพธิ์ แหลมโพธิ์จะมีหน้าที่เดียวกับทุ่งตึกคือ เป็นจุดแวะพักใหญ่ เป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า และขนถ่ายสินค้าขึ้นเรือใหญ่ เพื่อเดินทางไปยังเมืองท่าอื่นๆ หรือจีนต่อไป

แหลมโพธิ์เป็นเมืองท่าการค้าสำคัญที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลด้านฝั่งทะเลอ่าวไทย แหลมโพธิ์ตั้งอยู่ใกล้ๆ กับเมืองไชยา จนสามารถพูดได้ว่าแหลมโพธิ์คือท่าเรือของเมืองไชยา เหตุที่เมืองท่าด้านทิศตะวันออกต้องมาตั้ง อยู่ที่แหลมโพธิ์ ทั้งที่อยู่ห่างจากปากแม่น้ำตาปีตามเส้นทางข้ามคาบสมุทรมัน ถ้าหากวัดระยะทางตัดตรงจากปาก แม่น้ำตาปีถึงแหลมโพธิ์จะมีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร หากเดินเรือเลาะชายฝั่งระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร เหตุผลหลายประการสำคัญที่สุดก็น่าจะเพื่อให้เมืองไชยาควบคุมดูแลและจัดเก็บผลประโยชน์จากพ่อค้าที่ต้องใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรดังกล่าวได้ง่ายขึ้น อาจจะเป็นในเรื่องของการเก็บภาษีค่าผ่านทาง หรือไม่ก็เป็นพ่อค้า คนกลางในการค้าแลกเปลี่ยนสินค้าที่มาจากด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของแหลมมลายูพร้อมๆ กับทำ หน้าที่ขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรไปด้วย เนื่องจากมีความชำนาญในเรื่องของเส้นทางโดยที่พ่อค้าที่มาจากทั้งสองด้านของคาบสมุทร อาจจะไม่ต้องมาพบปะแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันโดยตรง ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าเส้นทางข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอนถูกควบคุมด้วยอำนาจทางการเมืองจากเมืองไชยาในสมัยศรีวิชัย

2.3.4 พุ่งตึกกับเมือง “ตักโกลา”

พุ่งตึกเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีนักวิชาการส่วนหนึ่ง ให้ความเห็นว่าจะหมายถึงเมือง “ตะโกลา” เนื่องจาก พ้องกับคำว่า “ตะกั่วป่า” ซึ่งเป็นชื่อของแม่น้ำและชื่ออำเภอในปัจจุบัน และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ตามแนวแม่น้ำตะกั่วป่าพบโบราณวัตถุโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของอินเดียมาแต่ครั้งอดีตอย่างชัดเจน การปรากฏชื่อเมืองตักโกลาหรือชื่ออื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ทั้งในจารึก คัมภีร์ และบันทึกการเดินทางต่างๆ ทำให้ นักวิชาการส่วนหนึ่งเห็นว่าชื่อเมืองดังกล่าวน่าจะหมายถึงเมืองเดียวกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าเมือง “ตะโกลา” มีความเกี่ยวข้องกับเมืองโบราณที่บ้านพุ่งตึกด้วยหรือไม่ อย่างไร

คำว่า “ตักโกลา” มีชื่อเรียกอื่นๆ ที่คล้ายคลึง กันคือ ตะโกละ ตะโกลา ตักโกละ การปรากฏชื่อตักโกลาพบในเอกสารโบราณชิ้นแรกคือ คัมภีร์มิลินทปัญหา ซึ่งพระปิฎกจูฬภิกษุเถระได้รับจนาขึ้นเป็นภาษาบาลีเมื่อ พ.ศ. 500 (มานิต วัลลิโภดม : 2525, 64) เป็นถ้อยคำของพระนาคเสนยกมาอุปมาถวายพระเจ้ามิลินทร์ (เมณินเดอร์ พ.ศ. 242-413) เช่นที่ว่า

“มหาบพิตร ฉันท ไฉ นายเรือผู้มีทรัพย์ ได้ชำระภาษีที่ทำเรือเรียบร้อยแล้ว ก็แล่นเรือไปในมหาสมุทร ไปวังคะ (วังกะ) ไปตักโกละ ไปจินนะ ไปสวี่ระ ไปสุรัฏฐะ ไปอลลสันทะ ไปท่าโกละ ไปสุวัณณภูมิ หรือสถานที่ ชุมชุม การเดินเรือแห่งอื่นๆ” (ธนิต อยู่โพธิ์ : 2545, 44-45, Whealey : 1961, 2659) “เมื่อแสวงหาโภคทรัพย์ ย่อมแล่นเรือไปในมหาสมุทรไปคุมพะ (หรือ ติคุมพะ) ไปตักโกละ ไปตักกสิลา ไปกาลมุข ไปมรณะปาร ไปเวสุกะ ไปเวราภ ไปชวา ไปกมะลี (หรือตมะลี) ไปวังกะ (หรือวังคะ) ไปเอฟัททนะ” (ธนิต อยู่โพธิ์ : 2555 : 44, Whealey : 1911, 268-269)

พระศาสตรจารย์ฟลินซ์ (G. E, Gerini) เสนอแนวความคิดไว้ใน Researchs on Ptolemy's Geography of Eastern Asia (further India and Indo Malay Archipelago) ว่าเมืองท่าตะโกลา (Takola Emporion of Takola mart) ที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ปโตเลมีราวพุทธศตวรรษที่ 7 น่าจะอยู่ในตำแหน่งที่เป็นชุมชนโบราณตะกั่วป่าโดยสันนิษฐานว่า “ตักโกลา” เป็นคำเดียวกันกับกาพะ (Kala) ในภาษาสันสกฤตซึ่งหมายความว่า “ดำ” และเป็นชื่อเดียวกับ Kalah ตามจดหมายเหตุอาหรับ (Abu Zaid) ซึ่งคำว่า “ตะกั่วป่า” หรือ “ตะกั่ว” (Takua) กับคำว่า “ตะโก” น่าจะมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า กาละ (Kala) โดยคำว่าตะโกเป็นชื่อพันธุ์ไม้ที่เกี่ยวข้อง กับความหมายว่า ดำ นัยหนึ่งเช่น นิลตะโก ดำตะโก หรือความหมายของดำของทั้ง 2 คำนี้หมายถึงธาตุโลหะสีดำ หรือดีบุกซึ่งพบมากในเมืองนี้ตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุอาหรับ กาลาห์จึงอาจมาจาก AL-Kali ซึ่งนัก ภูมิศาสตร์อาหรับในพุทธศตวรรษที่ 14 ใช้เรียกแร่ธาตุที่มีมากในเมืองในเมื่องกาลาห์ และน่าจะหมายถึงดีบุก ซึ่ง เป็นสินแร่ที่มีมากในเมืองตะกั่วป่า

ศาสตราจารย์ซิลแวง เลวี (Professeur Sylvain Levi) ชาวฝรั่งเศส กล่าวถึงแนวความคิดของนักปราชญ์ต่างๆ ที่สันนิษฐานเกี่ยวกับตักโกลา เป็นต้นว่า M. Kanakasabhai ได้ชี้ลงไปว่า Takola (ตักโกลา) ของปโตเลมีคือ ตาลิตตักโกลัม (Talitakolam) ที่ปรากฏชัดในศิลาจารึกเมืองตันจอร์ (Tanjore) ซึ่งเป็นเรื่องของการยกทัพมาโจมตีและได้รับชัยชนะเหนือเมืองท่าต่างๆ ของราชชนทรโจระที่ 1 (Rajendra Cola 1) ในระหว่าง พ.ศ. 1555 - 1988

ส่วนศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ เสนอความเห็นต่อเนื้อเรื่องไว้ว่า ตไลต์ตักโกลม น่าจะเป็นเมืองท่าในคาบสมุทรมลายู โดยอยู่ฝั่งตรงข้ามกับมาทมาลึงคัม (Madamalingam) หรือเมืองตามพรลิงค์ (Tambralinga) หรือนครศรีธรรมราช

นอกจากนั้นแล้ว ศาสตราจารย์ซิลแวง เลวี ได้รวบรวมความหมายของคำ ตักโกลา และชื่อที่คล้ายคลึงกัน เช่น กักโกละ กักโคลัม (Kakkola Kakolam) ตักโกลม (Takkolam) ในภาษาต่างๆ เช่น ภาษาบาลี สันสกฤต ทมิฬ ว่าเป็นคำที่หมายถึงพืชพันธุ์พื้นเมืองในแถบเมืองร้อนและยังใช้เป็นชื่อเมืองทั้งยังกล่าวถึงข้อวินิจฉัยของ M. Pelliot ที่ว่าคำว่า ตักโคลัม (Takkolum) หมายถึงเครื่องเทศชนิดหนึ่ง คือ Cardamome ซึ่งในภาษาไทยเรียกว่ากระวาน ชื่อพฤกษศาสตร์คือ Elettaria Curdamomum Maton อยู่ในวงศ์ Zingiberaceae คำว่า ตักโกลา ซึ่งหมายถึงชื่อเมืองอาจหมายถึง ติว-กูล (Tiu-ku-li) หรือเคีย คูโล (Kie-kou-lo) หรือโก กูโล (ko ku lo) ตามจดหมายเหตุจีน หรือากุลลาร์ (Oaqulah) หรือกาลาห์ (Kalah) ตามจดหมายเหตุอาหรับ

ต่อมาศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ (G. Caedes) เขียนเรื่อง “ราชอาณาจักรทะเลใต้” แลงต่อสยามสมาคม เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2546 โดยกล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า ตะกั่วป่าและไชยามีหลักฐานทางโบราณคดีที่ แสดงว่าได้เคยเป็นแหล่งใหญ่แห่งความเจริญ และในระหว่าง 2 แห่งนี้ ได้มีทางข้ามจากฝั่งตะวันตกมายังฝั่ง ตะวันออก เป็นสายใหญ่อันหนึ่งด้วย และพวกอินเดียซึ่งเลือกทางเดินโดยตัดข้ามมหาสมุทรอินเดีย หมู่เกาะ นิโคบาร์และอันดามันจะต้องมาขึ้นบกที่ใกล้ๆ ตะกั่วป่า และในปี พ.ศ. 1518 ตามศิลาจารึกของเมืองตันจอร์ (Tanjore) ของฝ่ายโจฬะได้ยกทัพข้ามมหาสมุทรอินเดียมาโจมตีศรีวิชัย และยึดดินแดนศรีวิชัยและเมืองขึ้น ซึ่ง ตักโกลา (หรือตะกั่วป่า) และตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) ก็ถูกยึดเป็นเมืองขึ้นของโจฬะในครั้งนั้นด้วย

พ.ศ. 247 เซอร์โรแลนด์ แบรดเดล (Sir, Roland Braddell) เสนอแนวความคิดใหม่ไว้ใน Notes on Ancient Time in Malaya (JRS M.B. 1949 Vol. XXI/1) ว่าเมืองท่าตะโกลาไม่น่าจะอยู่ที่ตะกั่วป่าแต่น่าจะ อยู่ใต้ตะกั่วป่าลงไปแถวจังหวัดตรัง ซึ่งเมืองตะโกลานี้ในวรรณคดีทมิฬ เรียกว่าตะไลต์ ตักโคลัม แต่ที่ตรังยังไม่ พบหลักฐานจึงสันนิษฐานว่าอาจอยู่ที่รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย (ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันนัก) เป็นที่พบหลักฐานมากกว่า

อลาสแตร์ แลมป์ (Alastair Lamb) นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้สนับสนุนแนวความคิดที่ว่า ชุมชน โบราณ ตะกั่วป่าน่าจะเป็นเมืองท่าสำคัญ ซึ่งปรากฏตามจดหมายเหตุอาหรับในพุทธศตวรรษที่ 14ว่า “กาลาห์” (Kalah) และเป็นเมืองเดียวกับเมืองตะโกลา ตามจดหมายเหตุปโตเลมีในพุทธศตวรรษที่ 7 แต่คงเป็นชุมชนเมืองท่า สำคัญ ในพุทธศตวรรษที่ 12 ตรงกับสมัยราชวงศ์ถัง (Tang Dynasty) ของจีน (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2529, 1223-1225)

ศาสตราจารย์มานิต วัลลิโกดม เห็นว่าเมืองตะโกลาในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ปโตเลมีอยู่ที่เมืองตรัง และกำหนดตำแหน่งในสถานที่ที่เรียกว่า “ตรังกรุงธานี” ที่ตำบลหูนาน ซึ่งมีเขาหรือควนย่อมๆ ลูกหนึ่งอยู่ริมแม่น้ำตรัง (มานิต วัลลิโกดม : 2525, 77)

จากที่กล่าวมามีนักวิชาการส่วนหนึ่งเห็นว่าชุมชนโบราณตะกั่วป่าที่มีทุ่งตึกเป็นศูนย์กลางนั้นคือเมืองตะโกลา แต่ถ้าหากหมายถึงเมืองตะโกลาตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ปโตเลมีในพุทธศตวรรษที่ 7 แล้ว จาก

ผลการขุดค้นทางโบราณคดีทั้ง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2525-2526 และในปี พ.ศ. 2546 ยังไม่พบหลักฐานทางโบราณคดีที่มีอายุเก่าถึงพุทธศตวรรษที่ 7 ดังนั้นสถานที่แห่งนี้จึงน่าจะไม่ใช่เมืองตะโกลาในจดหมายเหตุปโตเลมี

แต่จากหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงชื่อเมืองตะโกลาหรือชื่ออื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันนักวิชาการส่วนใหญ่ ยอมรับว่าน่าจะหมายถึงเมืองเดียวกันนั้น มีปรากฏทั้งในคัมภีร์มิลินทปัญหา ชื่อ “ตะโกละ” ในพุทธศตวรรษที่ 5 คัมภีร์ มหานิทเทศ ชื่อ “ตักโกละ” ในพุทธศตวรรษที่ 7 จดหมายเหตุอาหรับชื่อ “กาลาห์” (Kalah) “กากุลลาห์” (Oaquallah) ในพุทธศตวรรษที่ 14 จดหมายเหตุจีนชื่อ “เคียคูโล” (Kiekoulo) หรือโกกุลโล (Kokulo) ในพุทธศตวรรษที่ 12-15 และจารึกเมืองตันซอร์ ในพุทธศตวรรษที่ 16 ถ้าหากชื่อต่างๆ เหล่านี้หมายถึงเมืองเดียวกันแล้ว แสดงว่าเมือง “ตะโกลา” จะมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 5-16

เมื่อนำหลักฐานดังกล่าวมาพิจารณาพร้อมกับโบราณวัตถุและโบราณสถานประกอบกันแล้ว เมืองตักโกลาตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ปโตเลมี ในพุทธศตวรรษที่ 7 น่าจะหมายถึงแหล่งโบราณคดีควนลูกปัดจังหวัดกระบี่ หรือภูเขาทอง จังหวัดระนอง มากกว่า เพราะพบโบราณวัตถุที่นำเข้าภายนอกจำนวนมาก และที่สำคัญมีหลักฐานที่เก่าไปถึงพุทธศตวรรษที่ 7 เช่นบรรดาหัวแหวนหินคาร์เนเลียนที่สลักเป็นรูปบุคคลต่างๆ แบบโรมัน ตัวอย่างเช่น รูปสลักเทพีแห่งสันติภาพ (Goddess of Peace) รูปเทพีนี้ปรากฏบ่อยๆ ในเหรียญโรมัน สมัยโบราณ นายซอง บอสเซลิเยร์ เห็นว่าการแต่งกายของเทพีนี้คล้ายกับเครื่องแต่งกายในสมัยของมาร์คัส ออริเลียส (Marcus Aurelius) ซึ่งเป็นจักรพรรดิของชาวโรมันในราวคริสต์ศักราช 161-180 หรือราว พ.ศ. 694-723 (มยุรี วีระประเสริฐ : มปป, 46) รวมทั้งผลการขุดค้นจากแหล่งโบราณคดีภูเขาทองที่พบโบราณวัตถุ ที่นำเข้าจากดินแดนต่างๆ จำนวนมากมีค่าอายุทางวิทยาศาสตร์อยู่ระหว่างประมาณ 1,300-2,200 ปีมาแล้ว

แต่แหล่งโบราณคดีควนลูกปัดและภูเขาทอง มิได้เจริญสืบมาจนเป็นเมืองที่สำคัญที่มีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 พบโบราณวัตถุในช่วงนี้บ้างแต่เพียงเล็กน้อย ได้แก่ เครื่องถ้วยเปอร์เซีย ภาชนะแก้ว ข้อสังเกตสำคัญคือ ไม่พบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง และยังไม่ปรากฏอิทธิพลทางศาสนาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นรูปเคารพ หรือโบราณสถาน ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้ดูเหมือนทุ่งตึกเป็นเมืองท่าที่เจริญถึงขีดสุดปรากฏอิทธิพลทางศาสนาทั้งพุทธและฮินดู พบศาสนสถานหลายแห่ง แต่กลับไม่พบบรรดาจีหรือหัวแหวนที่สลักเป็นรูปบุคคล แบบโรมันบนแผ่นหินคาร์เนเลียน หรือภาชนะดินเผาที่นำเข้าจากอินเดียเช่น Rouletted Ware

ผลจากการขุดค้นทางโบราณคดี ที่ทุ่งตึกไม่พบหลักฐานที่มีอายุเก่ากว่าพุทธศตวรรษที่ 13 ทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่า แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด ภูเขาทอง และทุ่งตึก มีความสัมพันธ์กันและมีช่วงสมัยที่เชื่อมต่อกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าเมือง “ตะโกลา” อาจเป็นชื่อเรียกรวมๆ ที่ใช้เรียกชื่อเมืองท่าด้านชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย โดยเมืองท่าด้านนี้ได้เปลี่ยนศูนย์กลางมาอยู่ที่ทุ่งตึกเมื่อมีการเดินเรือตัดตรงข้ามมหาสมุทรและค้นพบเส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน ทำให้ควนลูกปัดและภูเขาทองลดความสำคัญลง ในขณะที่ทุ่งตึกมีบทบาทขึ้นทดแทน เนื่องจากมีตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมมากกว่า จากข้อสันนิษฐานนี้แม้ศูนย์กลางเมืองตะโกลาจะเปลี่ยนไปตามพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลา แต่ยังคงมีการเรียกชื่อเดิมอยู่ ดังนั้นปรากฏชื่อเมืองที่พ้องกับคำว่า “ตะโกลา” ทั้งในจดหมายเหตุจีน อาหรับ และศิลาจารึกเมืองตันซอร์ของอินเดียตั้งแต่

พุทธศตวรรษที่ 13-16 ซึ่งถ้าหากหมายถึงเมืองเดียวกันและอยู่ในดินแดนแถบชายฝั่งทะเลอันดามันจริงแล้ว แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกก็น่าจะหมายถึงเมือง “ตะโกลา” ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้เช่นกัน

และจารึกเมืองตันซอร์ ในพุทธศตวรรษที่ 16 ถ้าหากชื่อต่างๆ เหล่านี้หมายถึงเมืองเดียวกันแล้ว แสดงว่าเมือง “ตะโกลา” จะมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 5-16

เมื่อนำหลักฐานดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับโบราณวัตถุและโบราณสถานประกอบกันแล้ว เมืองตักโกลาตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์โปโตเลมี ในพุทธศตวรรษที่ 7 น่าจะหมายถึงแหล่งโบราณคดีควนลูกปัด จังหวัดกระบี่ หรือภูเขาทอง จังหวัดระนอง มากกว่า เพราะพบโบราณวัตถุที่นำเข้าภายนอกจำนวนมาก และที่สำคัญมีหลักฐานที่เก่าไปถึงพุทธศตวรรษที่ 7 เช่นบรรดาหัวแหวนหินคาร์เนเลียนที่สลักเป็นรูปบุคคลต่างๆ แบบโรมัน ตัวอย่างเช่น รูปสลักเทพีแห่งสันติภาพ (Goddess of Peace) รูปเทพีนี้ปรากฏบ่อยๆ ในเหรียญโรมัน สมัยโบราณ นายซอง บอสเชลเยร์ เห็นว่าการแต่งกายของเทพีนี้คล้ายกับเครื่องแต่งกายในสมัยของมาร์คัส ออริเลียส (Marcus Aurelius) ซึ่งเป็นจักรพรรดิของชาวโรมันในราวคริสต์ศักราช 161-180 หรือราว พ.ศ. 694-723 (มยุรี วีระประเสริฐ : มปป, 46) รวมทั้งผลการขุดค้นจากแหล่งโบราณคดีภูเขาทองที่พบโบราณวัตถุ ที่นำเข้าจากดินแดนต่างๆ จำนวนมากมีค่าอายุทางวิทยาศาสตร์อยู่ระหว่างประมาณ 1,300-2,200 ปีมาแล้ว

แต่แหล่งโบราณคดีควนลูกปัดและภูเขาทอง มิได้เจริญสืบมาจนเป็นเมืองท่าสำคัญที่มีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 พบโบราณวัตถุในช่วงนี้บ้างแต่เพียงเล็กน้อย ได้แก่ เครื่องถ้วยเปอร์เซีย ภาชนะแก้ว ช้อน สังกะสี สำคัญคือ ไม่พบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง และยังไม่ปรากฏอิทธิพลทางศาสนาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นรูปเคารพ หรือโบราณสถาน ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้ดูเหมือนทุ่งตึกเป็นเมืองท่าที่เจริญถึงขีดสุดปรากฏอิทธิพลทางศาสนาทั้งพุทธและฮินดู พบศาสนสถานหลายแห่ง แต่กลับไม่พบบรรดาหัวหรือหัวแหวนที่สลักเป็นรูปบุคคล แบบโรมันบนแผ่นหินคาร์เนเลียน หรือภาชนะดินเผาที่นำเข้าจากอินเดียเช่น Rouletted Ware

ผลจากการขุดค้นทางโบราณคดี ที่ทุ่งตึกไม่พบหลักฐานที่มีอายุเก่ากว่าพุทธศตวรรษที่ 13 ทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่า แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด ภูเขาทอง และทุ่งตึก มีความสัมพันธ์กันและมีช่วงสมัยที่เชื่อมต่อกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าเมือง “ตะโกลา” อาจเป็นชื่อเรียกรวมๆ ที่ใช้เรียกชื่อเมืองท่าด้านชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย โดยเมืองท่าด้านนี้ได้เปลี่ยนศูนย์กลางมาอยู่ที่ทุ่งตึกเมื่อมีการเดินเรือตัดตรงข้ามมหาสมุทรและค้นพบเส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน ทำให้ควนลูกปัดและภูเขาทองลดความสำคัญลง ในขณะที่ทุ่งตึกมีบทบาทขึ้นทดแทน เนื่องจากมีตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมมากกว่า จากข้อสันนิษฐานนี้แม้ศูนย์กลางเมืองตะโกลาจะเปลี่ยนไปตามพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลา แต่ยังคงมีการเรียกชื่อเดิมอยู่ ดังนั้นปรากฏชื่อเมืองที่พ้องกับคำว่า “ตะโกลา” ทั้งในจดหมายเหตุจีน อาหรับ และศิลาจารึกเมืองตันซอร์ของอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13-16 ซึ่งถ้าหากหมายถึงเมืองเดียวกันและอยู่ในดินแดนแถบชายฝั่งทะเลอันดามันจริงแล้ว แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกก็น่าจะหมายถึงเมือง “ตะโกลา” ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้เช่นกัน

สรุป

แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกมีความสำคัญอย่างยิ่งไม่เฉพาะสำหรับประเทศไทยเท่านั้น เพราะสถานที่แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าทางทะเลของโลกที่เชื่อมโยงระหว่างดินแดนด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นแหล่งโบราณคดีแห่งนี้จึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของโลกกว่าได้ดินแดนแถบชายฝั่งทะเลอันดามันยังคงมีแหล่งโบราณคดีอีกหลายแห่งที่ปรากฏหลักฐานการตั้งชุมชนที่เริ่มติดต่อกับดินแดนภายนอกแล้ว แต่ยังมีได้มีการศึกษาทางโบราณคดีอย่างจริงจัง รวมทั้งแหล่งโบราณคดีทุ่งตึกยังต้องมีความจำเป็นจะต้องศึกษาทั้งทางกว้างและทางลึกให้มากกว่านี้ อย่างไรก็ตามผลจากการขุดค้นทางโบราณคดีในปี พ.ศ. 2546 ที่ผ่านมามีพบหลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงความเชื่อมโยงกับระบบการค้าทางทะเลของโลกเพิ่มมากขึ้น และการขุดพบโบราณสถาน 4 แห่ง ได้ทำให้เห็นภาพการเป็นชุมชนเมืองท่าขนาดใหญ่ที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้น พอสรุปเป็นข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ดังนี้

1. ทุ่งตึกเป็นเมืองท่าสำคัญที่อยู่ตอนกลาง ของคาบสมุทรมลายู ที่ตั้งอยู่ในทางเส้นทางขนถ่าย สินค้าข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน มีความสำคัญในฐานะเป็นจุดแวะพักใหญ่ หากจะต้องรอลม ตามช่วงฤดูกาลที่เหมาะสมในการเดินเรือทางทะเล พร้อมกับเป็นจุดที่จำเป็นจะต้องมีเพื่อใช้เป็นสถานที่ ในการขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็ก เพื่อเดินทางตัดข้าม คาบสมุทรตามแม่น้ำตะกั่วป่า ในขณะเดียวกันก็ใช้ เป็นที่ขนถ่ายสินค้าขึ้นเรือใหญ่เพื่อเดินทางทางทะเล ต่อไป และสถานที่แห่งนี้น่าจะใช้เป็นตลาดในการ แลกเปลี่ยนสินค้าทั้งสินค้าพื้นเมือง สินค้าฟุ่มเฟือย ที่มาจากด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออกของ แหลหมมลายู

2. แหล่งโบราณคดีตามเส้นทางภายใน ไม่ว่าจะเป็นเขาพระเห่นอ เขาพระนารายณ์ เขาศรีวิชัย ควนพุนพิน นอกจากมีศาสนสถานและรูปเคารพ ทางศาสนาที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อให้การเดินทางปลอดภัยและประสบผลสำเร็จทางการค้าแล้ว หากพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศของแต่ละแห่งที่ตั้ง อยู่บนภูเขาสูงเล็กๆ ตรงตำแหน่งปากแม่น้ำ ต้นแม่น้ำ ทางแยกของน้ำ นอกจากจะสามารถใช้เป็นจุดแวะ พักตามเส้นทางได้แล้ว น่าจะยังมีหน้าที่ที่สำคัญอีก ประการหนึ่งคือ เป็นจุดสังเกตหรือที่หมายตา (Land Mark) ในการเดินทางได้อีกด้วย

3. ทุ่งตึกน่าจะหมายถึงเมืองตะโกลา ที่ ปรากฏชื่อในเอกสารจีน อาหรับ และศิลาจารึกของ อินเดียในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 โดยเมืองตะโกลาที่ปรากฏในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ปโตเลมีในพุทธศตวรรษที่ 7 ที่มีการพูดถึงในวงวิชาการบ่อยครั้งนั้น น่าจะหมายถึงแหล่งโบราณคดีที่ควนลูกปัด ภูเขาทองมากกว่า ดังนั้น “ตะโกลา” อาจเป็นชื่อเรียกรวมๆ ที่ใช้เรียก ชื่อเมืองท่าด้านชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย

4. ผลการจากขุดค้นทางโบราณคดีในปี พ.ศ. 2546 ที่ผ่านมา โดยเฉพาะค่าอายุทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้จากชั้นดินการอยู่อาศัยหลุมขุดค้นสอดคล้องกับหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วย เปอร์เซีย และภาชนะแก้วเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงกำหนดค่าอายุของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีอายุราวประมาณ พุทธศตวรรษที่ 13-16

5. สาเหตุของการทิ้งร้าง เป็นไปได้หลายกรณี เช่น เส้นทางทางการค้าเปลี่ยน เทคโนโลยีในการต่อเรือเดินเรือดีขึ้นทำให้แม้จะต้องเดินเรืออ้อมแหลมมลายู ซึ่งต้องเสียเวลามากกว่าแต่สามารถขนสินค้าได้คราวละมากๆ ไม่ต้อง

ยุ่งยากในการขนถ่ายสินค้าหลายครั้ง โดยเฉพาะในการเดินทางบกข้ามคาบสมุทรทำให้สินค้าเสียหายได้ง่าย หรือ
จีนเปลี่ยนนโยบายการค้าไม่ค้าขายกับดินแดนภายนอก ทำให้เมืองท่าเหล่านี้ซบเซาลงและหมดความสำคัญในที่สุด
หรือไม่ก็ถูกกองทัพพวกโจเซ่เข้าโจมตีจนต้องทิ้งบ้านเมือง ดังปรากฏหลักฐานในจารึกเมืองตันซอร์ เมื่อพุทธ
ศตวรรษที่ 16

6. เส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทร ตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน ที่มีทุ่งตึกและแหลมโพธิ์เป็นเมืองท่านั้น น่าจะถูก
ควบคุมด้วยอำนาจทางการเมืองจากเมืองใหญ่ที่อยู่ในบริเวณนี้ และได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการควบคุม
เส้นทางดังกล่าว ซึ่งก็น่าจะเป็นเมืองไชยาที่ตั้งอยู่ใกล้แหลมโพธิ์นั่นเอง ไชยาพบโบราณวัตถุ โบราณสถาน มากมาย
ที่สามารถยืนยันได้ว่า เป็นเมืองสำคัญในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 และเส้นทางค้านี้น่าจะเป็น ตัวแปรสำคัญ
ในการอธิบายถึงการก่อกำเนิด ความเจริญรุ่งเรือง หรือความเสื่อมถอยของเมืองไชยา ด้วยบทบาทที่เป็นส่วนหนึ่ง
ของเส้นทางค้าทางทะเลของโลกที่ใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรสายนี้ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะ
นำมาใช้เป็นเหตุผลสำคัญหากต้องการอธิบายถึงศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งจะทำให้แนวความคิดที่
เชื่อว่า อาณาจักรศรีวิชัยมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองไชยาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-16 นั้น มีน้ำหนัก
น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

2.4 มรดกทางวัฒนธรรม

2.4.1 โบราณสถาน

(1) โบราณสถานทุ่งตึก

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา
ตอนพิเศษ เล่ม 52 หน้า 3694 วันที่ 8 มีนาคม 2478 โบราณสถานทุ่งตึก ตั้งอยู่ที่พิภักดภูมิศาสตร์ เส้นรุ้ง 8 องศา
35 ลิปดา 20 พิลิปดาเหนือ เส้นแวง 98 องศา 16 ลิปดา 52 พิลิป

ตามประวัติศาสตร์เล่าว่า
ประมาณปี พ.ศ. 2300 ตรงกับช่วงสมัยอยุธยา
(ตวันรัตน์ ชูวงศ์ : 2553, 60) หลังพระพุทธกาลใน
ประเทศอินเดียได้มีการอพยพอย่างยิ่งใหญ่ของ
ชาวเมืองกลิงค์ราจะจึงได้อพยพหลบหนีมาทาง
ตะวันออกโดยทางเรือ โดยผู้นำชุดแรกชื่อว่า
ภาสกมันและผู้ติดตามอพยพเป็นกลุ่มแรกที่อพยพ
มาถึงดินแดนแถบนี้เพื่อเตรียมการรองรับกลุ่มต่อไป
ที่จะตามมาจากนั้นจึงมีการสร้างชุมชนเล็ก ๆ และ
ค่อย ๆ กลายเป็นเมืองท่าใหญ่โตในสมัยต่อมา

บ้านทุ่งตึก อยู่บนเกาะคอเขา
ตอนท้ายเกาะ คือ อยู่ระหว่างปลายคลองทองกับปลาย

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/1758/menu/1619>

คลองทุ่งตึก ซึ่งบริเวณนี้เป็นปากแม่น้ำตะกั่วป่าลักษณะ พื้นที่เป็นลานทรายมีต้นไม้ขึ้นห่าง ๆ เหตุที่ชาวบ้านเรียกว่า “ทุ่งตึก” เนื่องจากบนลานทรายระหว่างป่าละเมาะแห่งนี้มีซากอาคารโบราณสถานคล้ายกับตึกหรือวิหารปรากฏอยู่และได้พบชิ้นส่วนของศาสนสถานและสัญลักษณ์รูปเคารพในศาสนาพราหมณ์ อาทิเช่น แผ่นศิลา ศิลาสลัก เป็นแท่นเจาะรูคล้ายกับแผ่นศิลารองฐานศิวลึงค์หรือเทวรูป แผ่นศิลาปักดิน ซึ่งล้วนเป็นหินชนวนเหมือนกันทั้งหมด นอกจากนี้แล้วตามพื้นดินยังเต็มไปด้วยเศษกระเบื้องเคลือบของจีน เศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผา เศษภาชนะทำด้วยแก้วสีต่าง ๆ พร้อมด้วยลูกปัดชนิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เงินเหรียญอินเดียกระจายแผ่เต็มบริเวณที่เป็นโบราณสถานทุ่งตึก จากหลักฐานเหล่านี้ทำให้นักปราชญ์ทางโบราณคดีส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าทุ่งตึกเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณ ซึ่งชาวอินเดีย จีน อาหรับ และชาวมลายูมาทำการค้าขาย เพราะตั้งอยู่ในทำเลและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสม ซึ่งสันนิษฐานว่าทุ่งตึกคงจะเจริญรุ่งเรืองอยู่ในสมัยศรีวิชัยในนามเมืองตะโกลาและตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยเป็นเวลานานส่วนสาเหตุการขบเข้านั้นไม่ทราบสาเหตุ สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากการเกิดสงครามหรือถูกรุกรานในตอนปลายของศรีวิชัย

แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา หรือที่เรียกว่า แหล่งโบราณคดีบ้านทุ่งตึก เกาะคอเขา เป็นเกาะขนาดเล็กยาวประมาณ 15 กิโลเมตร กว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณ ปากแม่น้ำตะกั่วป่า

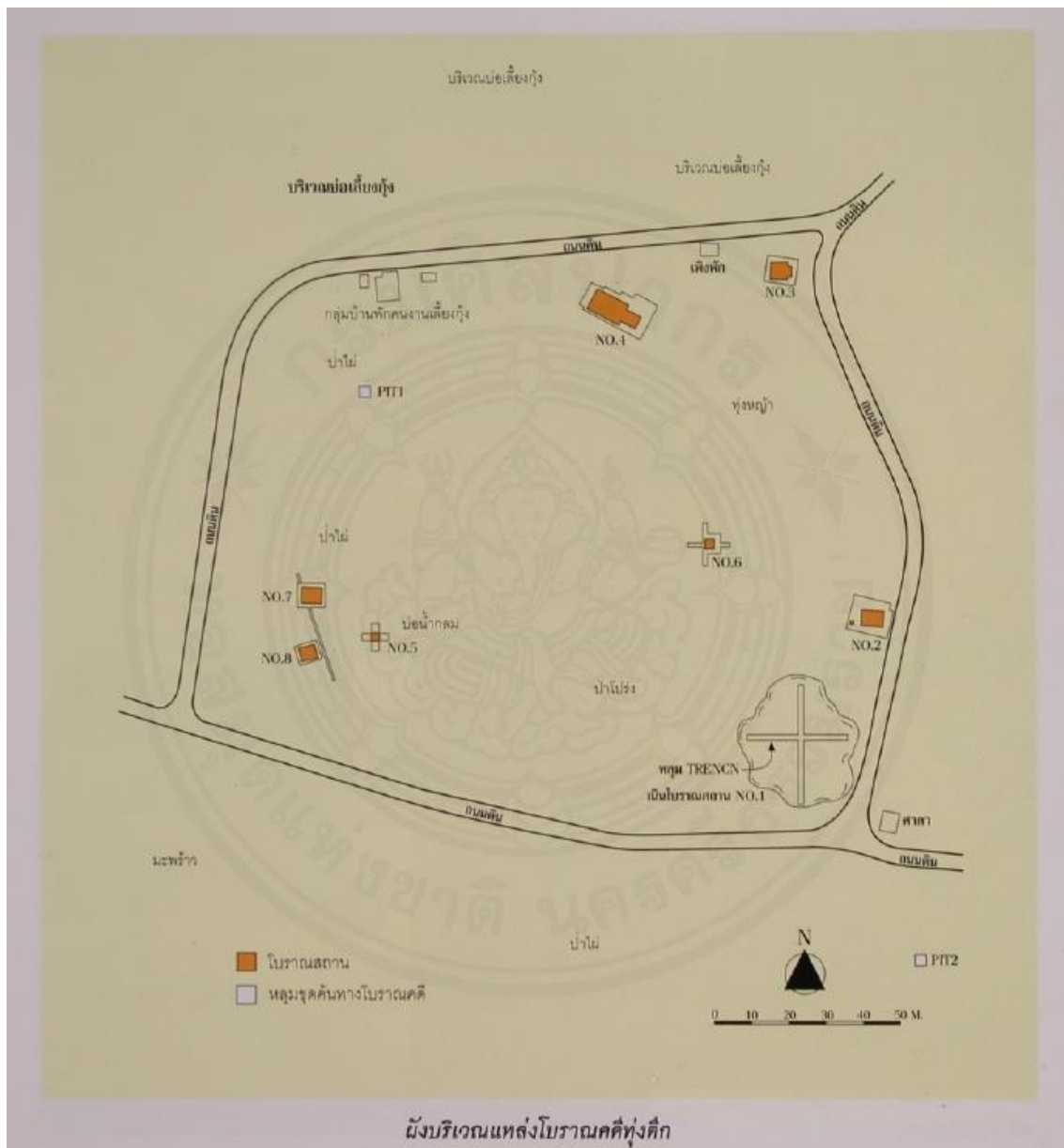

ที่มาภาพ : <https://kohkhokhao.go.th/public/list/data/detail/id/1758/menu/1619>

มีลักษณะคล้ายสันทราย มีป่าไม้ โกงกางทางด้าน ผึ่งตะวันออก ของเกาะส่วนทางด้านผึ่งตะวันตกของเกาะหันหน้าออกสู่ทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดียทางด้านเหนือของเกาะมีภูเขาเตี้ย ๆ ทอดตัว ในแนวเหนือ-ใต้ แหล่งโบราณคดีที่สำคัญบนเกาะคอเขาตั้งอยู่ในบริเวณที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ทุ่งตึก” หรือ “เหมืองทอง” เหตุที่เรียกเช่นนี้คงจะเป็นเพราะว่าในบริเวณนี้มีซากอาคารโบราณสถานอยู่ 3 แห่ง นอกจากนี้ในบริเวณนี้ยังได้ พบฐานเทวรูป เหรียญเงิน อินเดีย เศษทองคำ และผงทรายทองปัจจุบันโบราณ สถาน ดังกล่าวถูกทำลายไป คงเหลือแต่เพียงซากของฐานก่ออิฐเพียงบางส่วนเท่านั้น แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา หรือ

เหมืองทอง การสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2478 โดยพบซากโบราณสถานก่อด้วยอิฐขนาดยาว 60 หลา กว้าง 30 หลาสูงจากระดับพื้นดินประมาณ 6 ฟุต และพบเศษภาชนะดินเผา ที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน (ราวพุทธศตวรรษที่ 12-13) และเครื่องแก้วของ ชาวเปอร์เซีย โดยที่ไม่ได้ดำเนินการขุดค้นในชั้นดินธรรมชาติ โบราณวัตถุ เหล่านี้จัดได้ว่า มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 จากโบราณวัตถุที่พบเป็นจำนวนมาก แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ทำให้นักโบราณคดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดร.เอช.จี ควอริทซ์ เวลส์ นักโบราณคดีชาวอังกฤษก็เคยมาขุดตรวจดูชั้นดินครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2477 และนักปราชญ์ทางโบราณคดีส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า ทุ่งตึกเป็นที่ตั้งเมืองท่าโบราณซึ่งชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวมลายู มาทำมาค้าขาย เพราะตั้งอยู่ในทำเลและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมในการเป็นที่จอดเรือหลบคลื่นลม มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้ทะเลหลวงขนาดใหญ่สามารถเข้าออกสะดวก อีกทั้งตั้งอยู่ตรงปากแม่น้ำตะกั่วป่าซึ่งการคมนาคมทางเรือทั้งขึ้นและล่องตามลำแม่น้ำจะต้องผ่านเสมอ

ทุ่งตึกนอกจากจะเป็นเส้นทางผ่านของเรือสินค้าหลายชนิดแล้ว ยังมีหลักฐานน่าเชื่อว่า เมื่อครั้งที่ชาวอินเดียอพยพหนีภัยลงเรือหนีมายังดินแดนทางเอเชียอาคเนย์ ได้มาขึ้นบกและตั้งหลักแหล่งที่ทุ่งตึกหรือตะกั่วปากอ่นระยะหนึ่ง ต่อมาเมื่อถูกข้าศึกศัตรูตามรบกวณและโรคร้ายไข้เจ็บรบกวน จึงได้อพยพเดินทางข้ามไปตั้งเมืองทางบริเวณริมฝั่งทะเลตะวันออก เพราะได้พบว่าตลอดเส้นทางอพยพชาวอินเดียได้ก่อสร้างเทวสถานและรูปเคารพเอาไว้ อาทิ รูปปั้นพระนารายณ์ ซึ่งปรากฏในหลายแห่งจึงเป็นเครื่องแสดงถึงอารยธรรมอินเดียที่แพร่เข้าสู่ในเขตภูมิภาคนี้

ภาพที่ 10 ผังบริเวณแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก

ทุ่งตึกคงจะเจริญรุ่งเรืองอยู่ในสมัยศรีวิชัยในนามเมืองตะโกลาและตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยเป็นเวลานาน ส่วนสาเหตุการซบเซาลงไปนั้นยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด สันนิษฐานว่าคงมาจากเกิด

สงครามหรือถูกศัตรูรุกรานในตอนปลายของสมัยศรีวิชัย จากงานศึกษาของ ลักษณณ์ บุญเรือง (2561, 138) ได้ศึกษาเรื่อง หลักฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยในคาบสมุทรมลายูได้ พบว่า ได้มีชุดค้นครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2452 สมัยรัชกาลที่ 6 ตัวแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นเกาะอยู่ใกล้ปากน้ำตะกั่วป่า และเมื่อพิจารณาแหล่งนี้ร่วมกับ แหลมโพธิ์ ที่ไชยา สุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่อีกฝั่งของคอคอดกระแล้ว เห็นได้ชัดเจนว่าทั้งสองแหล่งมีความสัมพันธ์กัน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้น ชุมชนชนในบริเวณคาบสมุทรมลายูได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เกิดจากการสั่งสมความรู้จากภายใน ประกอบกับการติดต่อกับชาวต่างชาติ ทำให้ชุมชนหรือสถานการค้าต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้นเป็นบ้านเมือง มีผู้ปกครองหรือเจ้าเมือง และมีการรับรูปแบบวัฒนธรรมจากอินเดียมาใช้เกือบทั้งสิ้น

ลักษณะทั่วไป

แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา มีซากอาคารโบราณสถานอยู่ 3 แห่ง และพบ ฐานเตวรูป เหยียญ เงิน อินเดีย เศษทองคำ และผงทรายทอง และโบราณสถาน ก่อด้วยอิฐขนาดยาว 60 หลา กว้าง 30 หลา สูงจากระดับ พื้นดินประมาณ 6 ฟุต และได้พบเศษภาชนะดินเผา ที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน เครื่องแก้วของ ชาวเปอร์เซีย

หลักฐานที่พบ

1. ประติมากรรมเทพีและโอรส ประติมากรรมชิ้นนี้ทำจากหินปูน แต่ลวดลาย ต่าง ๆ ลบเลือนมาก เเทวรูปนี้มีฐานกว้าง 60 เซนติเมตร ส่วนสูง 65 เซนติเมตร ประติมากรรม เทพี ประทับนั่งชันพระชงฆ์ซ้ายวางพระบาทซ้ายทับบนพระบาทขวา พระหัตถ์ซ้าย โอบโอรส พระหัตถ์ขวาลือลูกกลมหรือก้อนดิน หรือธรรณี โอรส ประทับนั่งบนพระชงฆ์ซ้าย เทพีโดยพระบาทลงเบื้องล่าง พระหัตถ์ขวาชูเหนือ ศีรษะ ทั้งเทพีและโอรสนุ่มนวลสูง ทรงสวมกรองคอพาทูร์ดี ส่วนกุนฑล ทรงกลม นุ่งผ้าเว้าลงใต้พระนาภี ปรางกุ ขายผ้านุ่ง ของพระบาททั้งสองข้าง
2. ฐานเตวรูปเป็นฐานเตวรูปที่ทำจากหินปูน ตรงกลางจะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้างด้านละ 12 เซนติเมตร
3. แท่งหินปูน เป็นแท่งหินปูนที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีขนาดกว้าง 31 เซนติเมตร สูง 55 เซนติเมตร แท่งนี้อาจจะเป็นที่สำหรับวางรูปเคารพก็ได้
4. เครื่องประดับทำด้วยหิน แร่ประกอบหิน เช่น กำไล หิน จักรหิน ลูกปัดหิน
5. เศษภาชนะดินเผา ก็จะมีภาชนะประเภทพื้นเมือง เช่น พวยการูปแบบตรง กลางป่องเป็นรูปวงแหวน เนื้อละเอียดและพวยกาสั้นและยาวแต่โค้งลง เนื้อมัก หยาบ และภาชนะดินเผาประเภทที่มาจากต่างประเทศ เป็นภาชนะดินเผา เคลือบสีน้ำตาล แบบฉาง-ชา (Shang - Sha) ในมณฑลโฮนาน (Honan) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และเครื่องมือเครื่องใช้โลหะ (สำริด - เหล็ก)

ภาชนะดินเผาแบบเคลือบสีฟ้า-เขียว (วันวิสาข์ ธรรมานนท์ : 2557, 278) เป็นภาชนะแบบเคลือบที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางที่สุดในช่วงยุคกลางของโลกอิสลาม เนื่องจากถูกส่งเป็นสินค้าออกในการค้าขายทางทะเล ไกลสุดถึงจีนและญี่ปุ่น นักวิชาการรู้จักกันในชื่อภาชนะแบบซัสซานี-อิสลาม (Sasanian-Islamic Ware) อย่างไรก็ดีการเคลือบดังกล่าวไม่ได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงอิสลาม แต่ย้อนไปไกลได้ถึงอย่างน้อยตั้งแต่ในราว 200 ปี ก่อนคริสกาลหรือในสมัยราชวงศ์ปาร์เธียนของอิหร่าน และถูกใช้เรื่อยมาในสมัยซัสซานี (ค.ศ.224-651) จนกระทั่งเข้าสู่ยุคอิสลาม ภาชนะดินเผาชนิดนี้มัก มักพบรวมอยู่กับภาชนะดินเผาของจีนในสมัยราชวงศ์ถังตาม

แหล่งโบราณคดีโดยเฉพาะเมืองท่าโบราณในภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นแหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา แหล่งโบราณคดีนางยอน อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีรายงานวาพบตามเมืองโบราณสมัยทวารวดีในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย อีกด้วย อาทิ แหล่งโบราณคดีศรีมโหสถ อำเภอโคกปบ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น

(2) ศาลเจ้าจีนโบราณ

ในขณะที่ชาวจีนทำมาค้าขายที่บ้านเมืองใหม่ในยุคเป็นกิ่งอำเภอนั้นเป็นธรรมดาของชาวจีนโพ้นทะเลที่ไม่เคยละทิ้งวัฒนธรรมของตนที่ริมฝั่งอ่าวคอเขา – พระทอง คนจีนได้สร้างไว้เพื่อการบูชา และยังคงอยู่คู่บ้านเมืองใหม่จนถึงปัจจุบันนี้

(3) หลุมฝังศพคนจีนโบราณ

หลุมฝังศพคนจีนโบราณ หรือ ฮวงซุ้ย ระหว่างทางตามถนนดินจากหมู่ 2 บ้านนอกนา หมู่ 1 บ้านเมืองใหม่มีหลุมฝังศพคนจีนโบราณ อยู่ 2 หลุม ซึ่งสันนิษฐานกันว่าเป็นของคนจีนที่อพยพมายุคแรกๆ หรืออาจจะก่อสร้างในสมัยเกาะคอเขาเป็นกิ่งอำเภอ

(4) แหล่งแร่ดีบุกโบราณ และตำนานคนร่อนแร่

บนพื้นที่เกาะคอเขามีสินแร่ดีบุกกระจายไปทั่วพื้นที่เกาะ ทั้งบนพื้นดิน และในคลองปากเกาะ เคยมีการประกอบธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกกระจายไปทั่ว และหลังจากปี พ.ศ. 2524 ธุรกิจการทำเหมืองแร่เริ่มซบเซา เพราะการแข่งขันในตลาดโลก การทุ่มตลาดของประเทศผู้ผลิตรายใหม่ ทำให้ความสำคัญของธุรกิจดีบุกจากประเทศไทยค่อย ๆ ลดบทบาทลงในที่สุดก็เลิกไปโดยปริยาย แต่สำหรับคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านแล้ว การร่อนแร่เป็นเรื่องราวที่น่าจดจำและมีตำนานและเรื่องราวต่าง ๆ มากมายที่พร้อมจะนำเสนอให้กับลูกหลานได้รับรู้ช่วงเวลาเหล่านั้น

(5) วัดกันตาราม หรือวัดทุ่งตึก

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึกซึ่งได้ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2527 โดยชาวบ้านในยุคนั้นต้องการให้มีการสร้างวัดเพื่อปฏิบัติกิจทางศาสนาแต่ไม่มีวัดใกล้บ้านจึงนิมนต์ พระอาจารย์บรรจบ กันตะจาโร มาเป็นหัวแรงในการสร้างวัดทุกตึกขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 และได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดกันตาดาราม ซึ่งในเวลาต่อมาวัดได้ถูกคลื่นยักษ์สึนามิถล่มไปบางส่วนและยังขาดงบประมาณในการซ่อมแซมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมรุเผาศพ ซึ่งยังใช้การไม่ได้ พระอาจารย์บรรจบมีทางออกโดยการไปสร้างสำนักสงฆ์แห่งใหม่ชื่อ สำนักสงฆ์ธรา ในเขตหมู่ที่ 4 บ้านบางเนียงและปัจจุบันที่วัดกันตาดารามมีพระจำพรรษาประมาณ 5 รูป

(6) สำนักสงฆ์บ้านนอกนา

เป็นศูนย์รวมจิตใจของเหล่าชนิกชนทั้งหลายในพื้นที่ โดยชาวบ้านหมู่ 1 และหมู่ 2 และซึ่งเดิมมาจากบ้านตำหนิง อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงาได้ร่วมมือกันสร้างสำนักสงฆ์บ้านนอกนาและสร้างเมรุเผาศพขึ้น

2.4.2 โบราณวัตถุ

แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกพบโบราณวัตถุจากการดำเนินการขุดค้น และการขุดแต่งโบราณสถานเป็น 60 จำนวนมาก และอาจจะนับได้ว่าเป็นแหล่งโบราณคดีที่พบโบราณวัตถุจากดินแดนภายนอกโพ้น ทะเลมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยก็ได้ น่าเสียดายที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ถูกขุดทำลายอย่างมาก ทำให้โบราณวัตถุที่ขุดพบโดยเฉพาะจากการขุดแต่งโบราณสถานพบในพื้นที่ที่ถูกขุดรบกวนแล้วเกือบทั้งหมด

แต่อย่างไรก็ตามโบราณวัตถุต่างๆ ที่พบจากการขุดค้นและขุดแต่งในครั้งนี้ รวมถึงจากการสำรวจ ศึกษาในอดีตที่ผ่านมาสามารถกล่าวได้ว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้พบโบราณวัตถุที่เป็นสินค้าชั้นดีหรือสินค้าฟุ่มเฟือย ที่เข้ามาพร้อมกับระบบการค้าเป็นจำนวนมาก จึงเป็นหลักฐานที่แสดงว่าทุ่งตึกเป็นเมืองทำการค้าที่สำคัญอย่าง มากในอดีต สำหรับโบราณวัตถุที่พบนั้นสามารถแยกออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. โบราณวัตถุประเภทดินเผา

1.1 ภาชนะดินเผาพื้นเมือง พบจำนวนมาก แสดงถึงความหนาแน่นของชุมชนของแหล่งโบราณคดี แห่งนี้ สำหรับภาชนะดินเผาพื้นเมือง อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

- **กลุ่มภาชนะในครัวเรือน** (Domestic Wares) ภาชนะกลุ่มนี้มีเนื้อค่อนข้างหยาบ และหนาจัด เป็นภาชนะใช้สอยของชุมชนโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสืบทอดรูปแบบและเทคนิคการผลิตมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ และยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันตามชนบทต่างๆ ของไทย และเนื่องจากเป็นภาชนะที่ใช้สอยในชีวิตประจำวันจึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ แต่มีการพัฒนาด้าน เทคนิคการผลิตคือในสมัยประวัติศาสตร์จะรู้จักใช้การ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน และมีการตกแต่งลวดลายให้งดงามกว่าเดิม แต่ยังคงเผาด้วยเตาเผากลางแจ้งซึ่ง ควบคุมอุณหภูมิไม่ได้ เนื้อภาชนะจึงสุกไม่ทั่ว ไล่กลาง มักจะเป็นสีเทา หรือดำ จึงเปราะและแตกง่าย (ผาสุข อินทรารุธ : 2528, 73)

แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก พบภาชนะดินเผา กลุ่มนี้เนื้อดินมีตั้งแต่เหลืองครีม น้ำตาลแดง ถึงสีเทา มีการตกแต่งผิวด้านนอกด้วยลวดลายและเทคนิคต่างๆ กันเช่น ลายขีดขีด ลายเชือกทาบ ลายกดประทับร่อง ลีกรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอนเรียงแถวขนานกัน เป็น ลวดลายที่ตกแต่งส่วนใต้คอและไหล่ ภาชนะแบบหม้อ กลมเนื้อดินผสมทรายค่อนข้างมาก สีน้ำตาล สีส้มแดง ลายกดประทับเป็นตารางรูปสี่เหลี่ยมตาหมากรุก เป็น ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนส่วนลำตัวของภาชนะแบบหม้อ กลมคอสั้น เนื้อดิน

ลวดลายกลุ่มภาชนะในครัวเรือน

ลายกดประทับเป็นตารางรูปสี่เหลี่ยมตาหมากรุก

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองทำการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ผสมทรายละเอียดค่อนข้างมาก มี สีน้ำตาลดำ สีแดง ภาชนะดินเผาผุสลาย แบบนี้พบที่ ชุมชนโบราณไชยาด้วย (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2529, 579)

- **ภาชนะกลุ่มพิเศษ** (Special Ware) ภาชนะกลุ่มนี้มีเนื้อละเอียดขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเร็วและผ่านการเผาด้วยไฟอุณหภูมิสูง และควบคุมอุณหภูมิ ได้ดีกว่ากลุ่มแรก เนื่องจากเนื้อดินสุกเสมอกันแต่ยัง คงเป็นแบบเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) ภาชนะกลุ่มนี้แม้จากการขุดค้นและขุดแต่งไม่พบรูปแบบที่สมบูรณ์ แต่จากเนื้อดินและชิ้นส่วนที่พบสามารถบอก ได้ว่าเป็นกลุ่มที่เป็นหม้อน้ำแบบมีพวยที่เรียกกันว่าหม้อ กุณที (kendi) หรือไม่ก็เป็นหม้อน้ำแบบไม่มีพวยที่ เรียกกันว่า คนโท หม้อน้ำทั้งสองแบบจะมีรูปร่างเป็น หม้อน้ำทรงกลมแป้น คอสูงมีทั้งปากแคบ แบบปากขวด และปากกว้างและผายออกแบบปากแจกัน (ผาสุข อินทราวุธ : 2528, 74)

กุณที เป็นรูปแบบที่นิยมของภาชนะดินเผาในภาคใต้ มักจะพบในชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมาในสมัยประวัติศาสตร์ส่วนมาก มักพบร่วมกับคนโท ภาชนะกลุ่มนี้เนื้อดินขาวนวล ละเอียดลำตัวกลมหรือกลมแป้น มีเชิงชั้นเดียว หรือ สองชั้น ตกแต่งบริเวณไหล่ และส่วนลำตัวด้วยลาย เขียนสี ลายขีดขีด และ

ส่วนคอกุณที หรือคนโท

กุณที แหล่งโบราณคดีเขาพระเวียง นครศรีธรรมราช

กดประทับ สำหรับส่วนพวยกา ของหม้อน้ำแบบกุณที ที่พบจากแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก มีหลายแบบ เช่น พวยกาเรียวแหลม พวยกาปลายเป็น รูปกลม เป็นต้น ลักษณะของพวยกาดังกล่าวคล้ายกับ ที่พบที่ Canh Den ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีบริเวณ ที่ราบปากแม่น้ำโขงเช่นเดียวกับอ็อกแอ (Oc Bo) ประเทศเวียดนาม (Khoo, C.M.J. : 109-110)

คนโท ที่พบบริเวณเตาปะโอ และชุมชน สทิงพระเป็นเพียงชิ้นส่วนต่างๆ ไม่ครบสมบูรณ์ แต่ที่ได้จากการขุดค้นที่ชุมชนโบราณไชยา (การขุดค้นที่วัด เวียง โดยนายประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ุ) เป็นคนโทที่มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์รูปทรงเรียบคล้ายหม้อน้ำดินเผา แต่มีเชิงสั้นๆ ชั้นเดียว คอคอดปากมนเรียบ ตกแต่ง ผิวด้วยการเขียนสีแดงเป็นลายเส้นขนานหลายเส้น ตั้งแต่ส่วนคอจนถึงส่วนกลางลำตัวบนผิวภาชนะสีนวลเนื้อดินขาวผสมทรายละเอียดมาก (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2529, 554)

นอกจากนี้ทุ่งตึกยังพบฝาและจุกภาชนะดินเผา ที่ส่วนใหญ่จัดอยู่ในภาชนะกลุ่มพิเศษด้วย เนื่องจาก มีเนื้อดินละเอียดและเผาด้วยอุณหภูมิสูงเช่นเดียวกันและมีรูปแบบเฉพาะชวนให้น่าศึกษาฝาภาชนะจะมีสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นฝาครอบและส่วนที่เป็นจุก ส่วนที่เป็นฝาครอบพบรูปแบบสมบูรณ์ได้น้อยเนื่องจากเป็นส่วนเปราะบาง แตกหักได้ง่ายแต่เท่าที่พบเป็นฝาครอบแบบหยักเป็นสองชั้นปลายแหลมมีรูเล็กๆ ทะลุถึงส่วนปลาย

เพื่อระบายอากาศ มักเป็นฝาครอบภาชนะแบบกุณที และคนโท และขามีสันสูง ซึ่งมีร่องขอบปากสำหรับรองรับหยักของฝาครอบ ลักษณะนี้

ส่วนจุลภาชนะดินเผาที่พบมีหลายรูปแบบ เช่นจากรูปแท่งกลมขอบบนจุกตัดตรงเนื้อดินค่อนข้างหยาบ สีเทาจากรูปแบบนี้จะอยู่ในภาชนะกลุ่มครัวเรือนพบตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำตันเหวียง อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ และสืบทอดมาจนถึงชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนโบราณเขาสามแก้ว ชุมชนโบราณท่าเรือ นอกจากนี้ยังพบจุกเป็นรูปคล้ายดอกบัวตูม และจุกที่พบมากได้แก่ จุกเป็นรูปกลมแบนๆ ตรงกลางมีปุ่มนูนขึ้นมาเล็กน้อย

1.2 เครื่องถ้วยจีน แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกพบภาชนะดินเผาปลายสมัยราชวงศ์ถัง ประมาณพุทธศตวรรษ ที่ 13-14 จำนวนมาก เครื่องถ้วยจีนที่พบในภาคใต้ นั้น มีการศึกษาอย่างจริงจังในโครงการศึกษาการตั้งถิ่นฐาน : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร) ;ระหว่าง พ.ศ. 2530-2532 โดยมีการขุดที่แหล่งโบราณคดีที่แหลมโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก และสำรวจเพิ่มเติมแหล่งต่างๆ ในภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2533 พบ ว่าไม่มีแหล่งใดพบเครื่องถ้วยจีนก่อนพุทธศตวรรษที่ 13

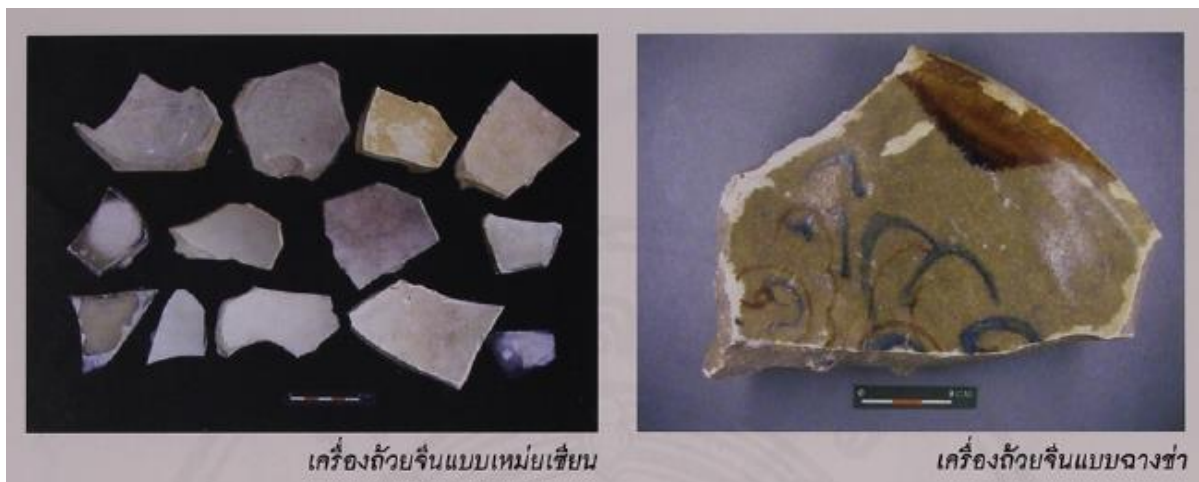
ในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ถังของจีน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14 ได้พบหลักฐานการผลิตและการส่งออกเครื่องถ้วยจีน และเฟื่องฟูอยู่ตามแหล่งโบราณคดีในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการขุดทางโบราณคดีจากแหล่งโบราณคดีทั้ง 2 แห่งข้างต้นนั้น อาจพบมากที่สุดที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ เอเชียใต้ ถ้าหากไม่นับแหล่งโบราณคดีที่มันไทร์ ในประเทศศรีลังกา

จากการจำแนกเศษเครื่องถ้วยจีนที่ได้ พบว่ามีการนำเข้าเครื่องถ้วยจีนถึง 10 ชนิด บางชนิดไม่เคยพบการนำเข้าในที่อื่นของแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อน เครื่องถ้วยจีนที่สำคัญได้แก่ เครื่องถ้วยเนื้อดินขาวแบบตั้ง (Ding Ware) จากเตาภาคเหนือของจีน เครื่องถ้วยแบบฉางซ่า (Changsha Ware) จากภาค กลางของจีน เครื่องถ้วยเคลือบเขียวแบบยว่ว (Yue Ware) จากภาคตะวันออกของจีน เครื่องถ้วยแบบเหมยเซียน (Meixian) ผลิตจากทางตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ส่วนเครื่องถ้วยจากจีนตอนใต้ ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก ได้แก่ เครื่องถ้วยแบบเฟิงไค มีแหล่งผลิตทางตะวันตกของมณฑลกวางตุ้ง จากหยางกาน และแถบฝั่งทะเลกวางตุ้ง เครื่องถ้วยแบบฉางซ่า พบมากมายหลายชนิดมีทั้งที่เคลือบและตกแต่งลวดลายที่ต่างๆ กัน ส่วนเครื่องถ้วยจาก จีนตอนใต้เป็นของที่มาจากมณฑลกวางตุ้งเป็นส่วนใหญ่

แบบตั้ง (Ding Ware) เตาตั้งเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยที่มีชื่อเสียงอย่างมากในสมัยราชวงศ์ถัง แหล่ง เตาที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านเจียนซี (Jianci Village) เขตคุหยาง (Quyang) เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังตอนปลาย และเจริญมากในสมัยราชวงศ์ถังภาคเหนือ ผลผลิตที่สำคัญคือ เครื่องถ้วยเคลือบสีขาว มีเคลือบสีดำ และสีน้ำตาลบ้าง ส่วนเคลือบสีเขียวมีน้อยหายาก ในยุคต้นๆ เครื่องถ้วยจะเป็นแบบเรียบๆ ไม่มีลาย ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถังภาคเหนือมีการตกแต่งลวดลายด้วยการแกะลายและกดประทับ ซึ่งเครื่องถ้วยที่มีลวดลายกดประทับ จะมีคุณภาพดีที่สุด วิธีการเผาซึ่งที่เราตั้งจะใช้การวางคว่ำภาชนะลงและซ้อนกันขึ้นไปเพื่อจะเผาให้ได้จำนวนมาก ดังนั้นจึงพบว่าขอบปากภาชนะจะมีการปาดน้ำเคลือบออก หรือขอบปากไม่เคลือบ (Raw Mouth) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะแบบหนึ่งจากเตาตั้ง

แบบฉางซ่า (Changsha Ware) แหล่งเตาฉางซ่า ที่ว่าซาปิง (Wazhaping) เขตตงกวน (Tongguan Zhen) มณฑลหูหนาน มีอายุระหว่างสมัยราชวงศ์ถังถึงสมัยห้าราชวงศ์ถูกค้นพบ ค.ศ. 1956 (พ.ศ. 2559) ลวดลายที่ตกแต่งมีลวดลายหลายแบบ เป็นการเขียนลายใต้เคลือบที่มีมานานกว่าพันปี จัดเป็นอุตสาหกรรมเริ่ม แรกสีน้ำเคลือบที่มีมากนั้น ผลิตจากออกไซด์ของโลหะต่างๆ เป็นการคิดค้นออกนอกแบบจากการเคลือบสี

เซียว สีเดียวที่เคยทำกันมา ดังเช่น เหยือกน้ำที่เขียนลายเด็กถือดอกบัวกำลังวิ่งเล่น เป็นตัวอย่างเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ถังที่เป็นงานเขียนลายใต้เคลือบด้วยสีหลายสีได้อย่างสวยงามและเป็นของที่หายาก

ที่มาภาพ : หนังสือ พงศก้องเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

แบบยว่ (Yue Ware) เครื่องถ้วยจากมณฑลเจ้อเจียงมีอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-15 ที่พบ ในประเทศไทย เป็นเครื่องถ้วยที่ผลิตจากเตายว่ (Yue Kilns) ตั้งอยู่ที่ย้งเหยา เป็นแหล่งเตาเผาที่ผลิตเครื่องถ้วย เคลือบเซียวที่สำคัญแห่งหนึ่งในสี่แห่งของมณฑลเจ้อเจียง เตายว่เริ่มผลิตเครื่องถ้วยมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์จิ้นตะวันออก (Eastern Jin Period) เจริญมากในสมัยราชวงศ์ถังและสมัยห้าราชวงศ์ แต่การผลิตได้สิ้นสุดใน สมัยราชวงศ์ซ่งได้มีการค้นพบซากเตามากกว่า 20 เตา และเศษเครื่องถ้วยจำนวนมากที่บริเวณทะเลสาบชางหลิน (Shanglin Lake) และทะเลสาบบิน (Bin Lake) เรียกว่าเตาชางยว่ (Shangyu)

เครื่องถ้วยจากเตายว่สมัยราชวงศ์ถังมีเนื้อปั้นหนา ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถังตอนกลางเริ่มมีการตกแต่งด้วยวิธีการแกะลายและการกดประทับ ซึ่งวิธีการแกะลายเป็นที่นิยมมากในสมัยห้าราชวงศ์ ลวดลายที่ แกะเป็นรูปบุคคล ภาพทิวทัศน์ ลายดอกไม้ ลายนก ภาพสัตว์ต่างๆ และภาพแมลง เตาตัวเป็นศูนย์กลางสำคัญ ในการผลิตเครื่องถ้วยที่จักรพรรดิทรงใช้เป็นเครื่องราชบรรณาการ และผลิตเครื่องถ้วยเนื้อกระเบื้องเป็นจำนวน มากในสมัยราชวงศ์ซ่ง แต่ในที่สุดก็เสื่อมไปเมื่ออาณาจักรคูยว่ (Wu Yue Kingdom) ล่มสลายลง

แบบหมี่เซียน (Mian-style Ware) ในมณฑลเหอหนานมีแหล่งเตาอีก 2 แห่ง พบที่เซตมิ (Mi) คือเตา ซีกวน และเตาเหยาเกว่ แหล่งเตาซีกวน (Kiguan) กำหนดอายุได้ว่าผลิตมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังถึงสมัยราชวงศ์ซ่ง โดยผลิตเครื่องถ้วยห้าแบบที่สำคัญ มีเครื่องถ้วยเคลือบขาว สีเหลือง สีเซียว สีดำ และที่แกะลายพื้นเป็นลายไข่มุก ซึ่งเครื่องถ้วยแบบหลังที่ผลิตจากเตาซีกวนจะเป็นแบบเก่าที่สุด การตกแต่งลายมักได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องโลหะสมัยราชวงศ์ถัง แหล่งเตาเหยา-เกว่ (Yao-gou Kiln) เริ่มผลิตเครื่องถ้วยในสมัยราชวงศ์จิ้น (Jin) แต่สมัยราชวงศ์หยวน (Yuan) ผลิตเครื่องถ้วยเคลือบสีขาวเป็นหลัก แม้ว่าจะมีเครื่องถ้วยเคลือบสีขาวที่เขียนลาย สีดำบ้างก็เป็นการเขียนลายเส้นเรียบๆ

เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีที่เป็นเมืองท่าในภาคใต้ โดยเฉพาะที่ทุ่งตึกและแหลมโพธิ์ น่าจะเป็นสินค้าซื้อเข้ามาแล้วส่งไปขายต่อยังดินแดนอื่นนอกประเทศไทย เนื่องจากพบเครื่องถ้วยเหล่านี้ไม่มากนัก

ในแหล่งที่เป็นชุมชนใหญ่ๆ เช่น ชุมชนโบราณท่าชนะ (แหล่งท่าม่วง) ชุมชนโบราณไชยา (แหล่งวัดเวียง) ใน จังหวัด สุราษฎร์ธานี และชุมชนโบราณท่าเรือ เมืองพระเวียง จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากจะพบเครื่องถ้วย ปลาย ราชวงศ์ถังจำนวนน้อยแล้ว กลับพบว่าแหล่งเหล่านี้มีเครื่องถ้วยสมัยหลัง คือเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ถัง ราวพุทธ ศตวรรษที่ 17-18 มากกว่า อย่างไรก็ตามเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ถัง พบในแหล่งโบราณคดีที่สุโขทัยมา สรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ด้วยเช่นกัน (เหอ ชูเหม่ย : 2532, 27 - 28)

1.3 เครื่องถ้วยเปอร์เซีย หรือบาสร่า แวร์ (Basra Turquoise Ware) เป็นภาชนะดินเผา เคลือบสีฟ้า หรือ เขียวอมฟ้า จากการขุดค้นขุดแต่งโบราณสถานไม่พบลักษณะที่สมบูรณ์มากพอ ที่จะบอกถึง รูปทรงที่สมบูรณ์ได้ ภาชนะชนิดนี้เคลือบหนามาก น้ำเคลือบหลุดออกง่าย เนื้อดินสีเหลืองอ่อน ยุง่าย ใช้เล็จัก เข้า จากศึกษา เปรียบเทียบทราบว่าภาชนะดินเผาที่มีแหล่งผลิตจากตะวันออกกลาง ประเภทนี้นิยมเรียกกัน โดยทั่วไปว่าเครื่อง ถ้วยเปอร์เซีย หรือบางที่เรียกว่าบาสร่า เทอร์ควอยส์ แวร์ เนื่องจากพบแพร่หลายในเมือง บาสร่า ประเทศอิรัก

Prof. Feng Xianming, Head of the Ceramics Department, Palace Museum, Beijing ประเทศจีนได้วิเคราะห์เศษภาชนะดินเผานี้ว่า ผลิตในเปอร์เซียทางตะวันออกกลางมีอายุประมาณพุทธ ศตวรรษ ที่ 13-14 ภาชนะดินเผาประเภทนี้ ขุดพบพร้อมกับเศษภาชนะดินเผาของจีนหลายแบบ Prof. Feng Xianming ได้วิเคราะห์ว่าเป็นของจาก Guang-tong, Hebei และ Hunan ซึ่งมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 14 หรือ ปลายสมัยราชวงศ์ถัง (ราชวงศ์ถัง 618-907 A.D.)

ภาพ : หนังสือ ขุดค้นเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ตอนรับเป็นอย่างดี จากกลางคริสต์ศตวรรษที่ 7-8 เปอร์เซียได้ส่งคณะทูตไปจีนอย่างเป็นทางการถึง 20 กว่าครั้ง แสดงถึงความ สัมพันธ์บ่อยครั้งระหว่างสองประเทศนี้ (พรชัย สุจิตต์, 2529 : 19)

เครื่องปั้นดินเผาเปอร์เซียพบแพร่หลายในยุคเดียวกันกับเครื่องปั้นดินเผาแบบยวในสมัยราชวงศ์ ถัง ของจีน (ปริชา นุ่นสุข : 2529, 236) พบที่แหล่งโบราณคดีอื่นๆ ในภาคใต้ของไทยหลายแห่งด้วยคือ แหลมโพธิ์ และเขาศรีวิชัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควนลูกปัด จังหวัดกระบี่ ภูเขาทอง จังหวัดระนอง นางยอน จังหวัดพังงา

เศษภาชนะดินเผาเหล่านี้ขุดพบที่

Fuzhou, Hangzhou, Yangzhou และ Beijing ใน ประเทศจีน อิหร่านมีประวัติการติดต่ออันยาวนาน กับจีนในระหว่างราชวงศ์ฮั่น จักรพรรดิ Wudi (140-87 B.C.) ได้ส่งคณะ ทูตไปยังจักรวรรดิ Parthian (B.C.247 - 244 A.D.) และได้ มี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศใน ตอนต้นของศตวรรษที่ 2 B,C จากประมาณ ค.ศ. 450 ถึง ค.ศ. 520 ราชวงศ์ Sassanian (ค.ศ. 224-651) ได้ส่งคณะทูตจากเปอร์เซียไปยังจีนถึง 10 ครั้ง และได้มีการบันทึกว่าคณะทูตนี้ได้รับการ

เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้อาจเป็นของที่พ่อค้าเปอร์เซียนำติดเรือเข้ามาใช้ หรือเป็นสินค้าที่นำมาค้าขาย แลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมืองในตามเมืองท่าต่างๆ ในภาคใต้ของไทยรวมไปถึงจีนด้วย เครื่องถ้วยเปอร์เซียที่พบ ที่ทุ่งตึก จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงว่า แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อกับดินแดนแถบตะวันออกกลางตรงกับปลายสมัยสมัยราชวงศ์ถัง หรือเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14

1.4 กระเบื้องดินเผา แหล่งโบราณคดี ทุ่งตึกพบ
กระเบื้องมุงหลังคาดินเผาที่โบราณสถาน หมายเลข 1, 2 และ 5 โดยเฉพาะที่เนินโบราณสถาน หมายเลข 1 ด้านทิศตะวันออกจะพบเป็นจำนวนมาก ลักษณะของกระเบื้อง เป็นกระเบื้องขอลขนาดเล็กหน้า แคบแต่ยาว ความกว้างมีขนาดไม่แน่นอนเฉลี่ยประมาณ 5 เซนติเมตร ความหนาประมาณ 1 เซนติเมตร ส่วน ความยาวนั้นไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน เนื่องจาก ไม่พบแผ่นกระเบื้องในสภาพเต็มสมบูรณ์ ตรงส่วนที่เบียดินเผา เป็นขอลเกี่ยวนั้นด้านนอกจะมีร่องนิ้วมือปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ส่วนปลายกระเบื้องมีสามลักษณะคือ ปลายโค้งมน ปลายตัดเป็นมุมแหลม และปลายตัดเป็นมุมแหลมเล็กๆ 2 มุม กระเบื้องแบบปลายโค้งมนนั้นพบมากที่สุด

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

กระเบื้องดินเผาที่พบจากแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ มีความคล้ายคลึงกับกระเบื้องดินเผาที่พบจากแหล่งโบราณคดี Bujang Valley ประเทศมาเลเซีย เป็นอย่างมากทั้งขนาดและรูปทรง ดังนั้นจึงเป็นหลักฐานสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งโบราณคดีทั้ง 2 แห่งได้เป็นอย่างดี ดังนั้นทุ่งตึกจึงเป็นแหล่งโบราณคดีที่พบโบราณสถานที่มียุคมาคู่ด้วยกระเบื้องดินเผาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งที่พบในประเทศไทย

1.4 เบียดินเผา เบียดินเผา คือ ภาชนะดินเผาที่ถูกนำมาขัดผิวให้มีลักษณะกลมคล้ายเบียร์ ยังไม่ทราบถึงประโยชน์ใช้สอยที่ชัดเจน แต่อาจจะเป็นของเล่นหรือใช้ในการเล่นพื้นบ้านอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นสะบ้าก็เป็นได้ เบียดินเผาพบได้ทั่วไปในแหล่งโบราณคดีวัฒนธรรมในสมัยทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทย พบต่อเนื่องมา ในสมัยสุโขทัย และอยุธยา

สำหรับเบียดินเผาที่พบจากแหล่งโบราณคดีทุ่งตึกพบจำนวน 5 ชิ้น มีขนาดแตกต่างกัน ทำจากเศษภาชนะดินเผาพื้นเมือง 2 ชิ้น และทำจากเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง 3 ชิ้น ซึ่งทั้งหมดถูกขัดผิวให้กลมอย่างประณีต

2. โบราณวัตถุประเภทแก้ว

2.1 ลูกปัด ลูกปัดเป็นเครื่องประดับที่พบแพร่หลายทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยด้วย เราจึงพบลูกปัด รูปแบบต่างๆ ตามแหล่งโบราณคดีทั่วไปแสดงให้เห็นว่าในสมัยโบราณนั้น ใช้ลูกปัดเป็นเครื่องประดับ หรืออาจจะใช้เป็นเครื่องรางของขลัง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่และอาจจะใช้ลูกปัดเป็นของมีค่าที่ สามารถแลกเปลี่ยนแทนเงินตราในการค้าขาย ลูกปัดในสมัยโบราณเป็นเครื่องแสดงความเจริญของคนแต่ละยุค สมัยในการประดิษฐ์คิดค้น และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันทางอารยธรรมระหว่างชุมชนได้อีกด้วย ดังนั้น การพบลูกปัดจำนวนมากมายและหลากหลายรูปแบบที่แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก จึงเป็นหลักฐานสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้เราทราบว่า ทุ่งตึกมีความสัมพันธ์ติดต่อกับประเทศอินเดีย กลุ่มประเทศอาหรับ ในฐานะที่เป็นเมืองท่า ชายฝั่งหรือที่พักสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งบนฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมระหว่างอินเดีย กับดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ |

ลูกปัดขุดพบที่โบราณสถานหมายเลข ๒๐

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ลูกปัดเป็นโบราณวัตถุที่มีความเป็นมาอันยาวนาน ลูกปัดที่ทำด้วยเปลือกหอย ดินเผา และดินสีต่างๆ นั้น จะเห็นได้ว่าพบในทุกแหล่งอารยธรรมและยังไม่มีข้อสรุปว่าที่ใดเป็นแหล่งกำเนิด คิดค้นขึ้นเป็นครั้งแรก แต่ สำหรับลูกปัดแก้วนั้นเนื่องจากพบอยู่ทั่วไปทั้งในยุโรปแถบเยอรมันอิตาลี บริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียนในเปอร์เซีย อียิปต์ เมโสโปเตเมีย อินเดีย ไทย ลาว เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ขึ้นไปถึงจีน ญี่ปุ่น และอลาสกา ได้มี นักวิชาการพยายามศึกษาค้นคว้ากันมานาน โดยพยายามหาดินแดนที่เป็นต้นกำเนิดที่รู้จักผลิตแก้วขึ้นเป็นเครื่องประดับและเครื่องใช้ครั้งแรก แต่ก็ไม่มีหลักฐานที่แน่นอน ในบริเวณประเทศอียิปต์ และแถบเมโสโปเตเมีย รู้จักผลิตแก้วมาแล้วตั้งแต่ 4,000 ปีก่อนคริสตกาล แต่ยังไม่กว้างขวางนักมาแพร่หลายจริงๆ ราว 1,000 ปีก่อน คริสตกาล

ในประเทศไทยปรากฏหลักฐานว่า รู้จักทำลูกปัดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว เพราะจากการ ขุดค้นที่บ้านเก่า ตำบลจระเข้เผือก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้พบโครงกระดูกเพศหญิง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ ซึ่งมีอายุราวประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว มีการแต่งตัวศพด้วยเครื่องประดับ เช่น เปลือกหอยแครง และเปลือกหอยขม เจาะรูนำมาร้อยเป็นสายสร้อย กับพบลูกปัด เป็นแว่นกลมแบนที่ทำจากเปลือก หอยหรือกระดูก และลูกปัดที่ทำจากหินซึ่งมีขนาดยาวประมาณ 3-5 เซนติเมตร ส่วนก่อนประวัติศาสตร์ยุคหิน ใหม่ที่อื่นที่พบก็เช่น ที่ตำบลลุ่มสุม อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ที่ตำบลกลางแดด อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ก็พบลูกปัดที่ทำด้วยเปลือกหอย และลูกปัดที่ทำด้วยกระดูกสัตว์รูปร่างคล้ายตะกรุด ส่วนที่ หนองแซ่ เสา อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี พบโครงกระดูกคนยุคหินใหม่สองโครงประดับด้วยสร้อยลูกปัดที่ ทำด้วยเปลือกหอยเช่นกัน รวมทั้งที่บ้านโคกเจริญ ตำบลมะกอกหวาน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบทั้งลูกปัด กำไล และเครื่องประดับอื่นๆ ที่ล้วนทำด้วยเปลือกหอยทั้งสิ้น

แหล่งก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะที่น่าสนใจที่สุดแห่งหนึ่งคือที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่นี้พบว่ามีการใช้ลูกปัดเป็นเครื่องประดับมากมาย และทำด้วยวัสดุต่างๆ เช่น ดินเผา หินคาร์เนเลียน และ แก้วสีเขียว สีฟ้า สีน้ำเงินเข้ม โดยมีรูปแบบที่น่าสนใจหลายแบบ นอกจากนี้ยังพบหลักฐานที่สื่อให้เห็นว่า บ้านเชียงเป็นแหล่งผลิตลูกปัดแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของยุคโลหะในประเทศไทย เช่นเดียวกับที่บ้านดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเข้าใจว่าผลิตขึ้นเองในท้องถิ่น และอาจจะมีบางแบบที่นำมาจากภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องศึกษาเปรียบเทียบในรายละเอียดต่อไป |

ลูกปัดจากแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะภาคใต้ได้พบลูกปัดทั่วไปทุกแห่งที่เป็นแหล่งโบราณคดีสำคัญ เช่น ควนพุนพิน ไชยา และท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ท่าศาลา และอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งที่ภาคใต้นี้จะพบลูกปัดที่ทำจากวัสดุต่างๆ เช่น ดินเผา หินต่างๆ และแก้วสีต่างๆ มีรูปแบบมากมาย อาจจะมีมากกว่าที่อำเภออุทงศังจัดว่าเป็นแหล่งผลิตลูกปัดที่ใหญ่มาก แบบที่พบทางภาคใต้คือ ลูกปัดมีตา ลูกปัดรูปคล้ายทุ่นเบ็ดมีขั้วที่ปลายทั้งสองด้าน ลูกปัดรูปพระจันทร์เสี้ยว รูปคล้ายกระดุม และลูกปัด ที่มีลวดลายสีต่างๆ ลูกปัดแผ่น ลูกปัดเกลียว เป็นต้น (ณัฐภัทร จันทวิช : 2527, 36-45)

ลูกปัดนับเป็นโบราณวัตถุเด่นในแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ จากการขุดค้นได้พบลูกปัดหลายชนิดหลาย แบบ และหลายขนาด ทั้งหินและแก้ว ลูกปัดหินพบเพียงเล็กน้อยและไม่มีความโดดเด่นเท่าลูกปัดแก้ว สำหรับ ลูกปัดแก้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

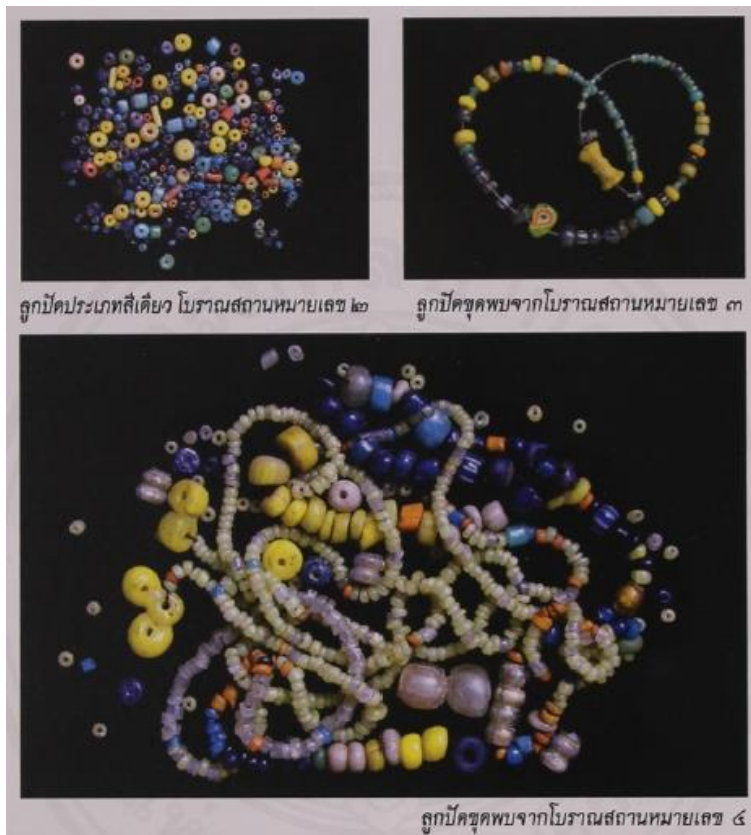
- **ลูกปัดแก้วสีเขียว (Monochrome Beads)** หมายถึง ลูกปัดมีเพียงสีเขียวในแต่ละเม็ด เช่น น้ำเงิน ดำ ขาว เขียว เหลือง ฟ้า และแดงแบบสีอิฐ เป็นต้น ลูกปัดแบบนี้จะมีจุดเริ่มการผลิตที่อริกาเมด (Arikamedu) ทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย เมื่อประมาณ 2,200-2,100 ปีมาแล้ว และผลิตต่อมาจนถึง พุทธศตวรรษที่ 2 แล้วต่อมาจึงไปตั้งแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ที่เมนไท (Mantai) ประเทศศรีลังกา (Francis : 1984, 14) และเชื่อว่าจากนั้นได้แพร่กระจายไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และดินแดนหมู่เกาะในแปซิฟิกมีเรียกชื่อลูกปัดชนิดนี้ว่า “ลูกปัดลมสินค้า” (Trade-Wind Beads) เพราะพบตามเมืองท่าที่มีการติดต่อกันทางทะเลที่อาศัยลมสินค้าเป็นสำคัญในการเดินเรือ แต่นายปีเตอร์ ฟรานซิส (Peter Francis, Jr. : 2002, 87 - 95) จากหนังสือ Asia's Maritime Bead Trade 300 B.C. to the Present ศึกษาเรื่องลูกปัดสีทอง ตั้งชื่อเรียกใหม่ให้สอดคล้องกันตามภูมิภาคที่ว่า “ลูกปัดแบบอินโด-แปซิฟิก” (Indo-Pacific Beads) คืออยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ : 2532, 15)

ลูกปัดแก้วสีเดียวส่วนใหญ่จะพบร่วมกับลูกปัดหินคาร์เนเลียน และอาเกต ที่มีแหล่งผลิตในอินเดีย ในประเทศไทยพบตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย จึงสันนิษฐานว่าลูกปัดแก้วเหล่านี้ ในช่วงแรกคงถูกนำเข้ามาจากแหล่งผลิตในประเทศอินเดีย ทั้งทางภาคเหนือและภาคใต้ ต่อมาช่วงต้นคริสตกาลจึงเกิดมีแหล่งผลิต ลูกปัดแก้วของชาวพื้นเมืองในบริเวณคาบสมุทรมาลายู แหล่งผลิตสำคัญๆ ที่นักโบราณคดีค้นพบแล้วคือ แหล่ง โบราณคดีควนลูกปัด อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ แหล่ง โบราณคดีกัมปงสุไหงลัง (Kampong Sugai Lang) แหล่งโบราณคดีกัวลาเซลินซิง (Kuala Selinsing) ในประเทศมาเลเซีย และแหล่งโบราณคดีซันลิบาร์ (Sunlibar) บนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย (ผาสุข อินทรารุ : 2544, 59)

นอกจากนี้การขุดค้นทางโบราณคดีที่แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง ตำบลกำแพงนึ่ง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง ของสำนักงานศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต เมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ นอกจากจะพบ ลูกปัดเป็นจำนวนมากแล้ว ยังพบวัตถุในการทำลูกปัดทั้งแก้วและหิน เช่น สะเก็ดหินเล็กที่เกิดจากกะเทาะหิน คาร์เนเลียนอยู่ในรูปโกลนเป็นรูปร่างลูกปัด แต่ยังมีได้ขัดฝนและเจาะรูก่อนแก้วเป็นจำนวนมาก ลูกปัดที่จับตัวกันเป็นก้อน และขี้ตะกรันที่เกิดจากการเผาแก้ว เป็นต้น จากหลักฐานดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าภูเขาทองเป็น แหล่งผลิตลูกปัดที่สำคัญและมีหลักฐานชัดเจนอีกแหล่งหนึ่งในประเทศไทย

- **ลูกปัดแก้วหลายสี (Polychrome Beads)** หมายถึง ลูกปัดที่มีหลายสีในเม็ดเดียวกัน ส่วนใหญ่ทำด้วยเทคนิคโมเสก (Mosaic Beads) ลูกปัดแก้วหลายสี โดยเฉพาะลูกปัดมีตามีแหล่งผลิตอยู่แถบทะเล เมดิเตอร์เรเนียนในอาณาจักรกรีก อาณาจักรโรมัน รวมทั้งอาณาจักรเปอร์เซีย ตั้งแต่ช่วง 800 ปีก่อนคริสตกาลถึงคริสต์ศตวรรษที่ 1 สำหรับลูกปัดมีตาเป็นลูกปัดแก้วสีที่มีเทคนิคการผลิตที่ซับซ้อน รูปร่างตาที่มีเส้นวงแหวนล้อมรอบโดยใช้แก้วหลายสี เช่น มีตาสีฟ้า 7 ดวง แต่ละดวงมีเส้นวงกลมสีขาว และน้ำตาลล้อมรอบ หรือทำเป็นรูปตาเป็นคู่ๆ กระจายไปรอบลูกปัด ถ้าทำเป็นลูกปัดตาเดียวก็มีจำนวนตั้งแต่ 3-7 ดวง

ลูกปัดมีตาที่เก่าแก่ที่สุดพบในอนาโตเลีย (ตุรกี) อียิปต์ และปาเลสไตน์ ในช่วง 9,000-800 ปีก่อนคริสตกาล และพบว่าแพร่กระจายอยู่แถบเมดิเตอร์เรเนียนในช่วง 800-400 ปีก่อนคริสตกาล และยังพบที่เกาะคอร์ซิกา เกาะไซปรัส สุสานของกษัตริย์อิทรูสกัน และในอิตาลี

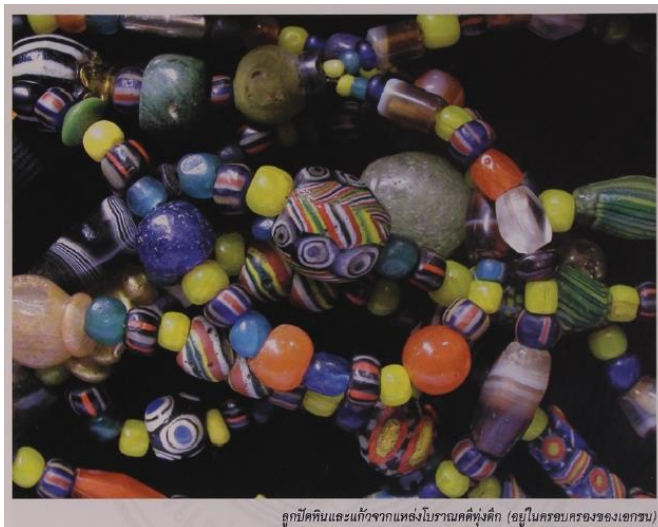

ที่มาภาพ : หนังสือ หุ่นดินเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ในประเทศอินเดียพบลูกปัดตาข่ายแรกทีดักชีลาเมื่ออายุราว 500-400 ปีก่อนคริสตกาล เป็นลูกปัดตาข่ายฟ้าม่วงหรือเขียวอ่อนตั้งแต่ 5-7 ดวง แต่ละดวงมีเส้นวงกลมล้อมรอบเป็นเส้นสีน้ำตาล และขาวสลับกัน เป็นรูปแบบที่แพร่หลายอยู่ในแถบเมดิเตอร์เรเนียน (ในอาณาจักรกรีกและโรมัน) และในอาณาจักรเปอร์เซียจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 1 (พุทธศตวรรษที่ 5)

นอกจากดักชีลาแล้ว ในอินเดียยังพบมากที่เมืองอุชเชน และเมืองโบราณในภาคเหนือ และภาคกลางของอินเดีย เช่น เมืองศราวาสติ โกตามพิ พารานสี อหิจัตร์ โกณฑินยะปุระ โดยจะพบมากในสมัยราชวงศ์โมริยะปกครองอินเดีย (300-200 ปีก่อนคริสตกาล) ซึ่งแสดงถึงการติดต่อทางการค้ากับต่างชาติในสมัยนี้โดยเฉพาะกับเปอร์เซีย อย่างไรก็ตามลูกปัดมีตาได้พบแพร่หลายอยู่ในอินเดีย ภาคเหนือ และภาคกลาง ตั้งแต่ช่วง 300 ปีก่อนคริสตกาล ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 1 หรือพุทธศตวรรษที่ 2-5 สำหรับแหล่งที่มาลูกปัดมีตาที่พบใน อินเดียนี้ยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่ ดิกชิต (Dikshit) สันนิษฐานว่า คงจะมาจากแหล่งผลิตในอนาโตเลีย (ตุรกี) อียิปต์ และปาเลสไตน์ ส่วนเบค (Beck) มีความเห็นว่าลูกปัดมีตาที่พบที่ดักชีลาก่อนสมัยราชวงศ์โมริยะ (600-400 ปีก่อนคริสตกาล) นั้นเหมือนลูกปัดที่แพร่หลายอยู่ในดินแดนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนกลุ่มที่พบในชั้น วัฒนธรรมสมัยราชวงศ์โมริยะนั้น คงจะนำเข้ามาจากเปอร์เซีย เนื่องจากสมัยราชวงศ์โมริยะมีการติดต่อกับ เปอร์เซียและรับวัฒนธรรมจากเปอร์เซียอย่างชัดเจน

การค้นพบลูกปัดหลายสีทั้งแบบที่มีแถบสี และแบบมีตาในบริเวณแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายจนถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ จะพบร่วมกับ

ลูกปัดหินและแก้วจากแหล่งโบราณคดีทุ่งคอก (อยู่ในครอบครองของเอกชน)

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งคอกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ลูกปัดหินคาร์เนเลียน และอาเกต หรือโบราณวัตถุจากอินเดียประเภทอื่นๆ จึงนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ว่า ลูกปัด ดังกล่าวคงจะมาจากเมืองท่าของอินเดีย ร่วมกับโบราณวัตถุอื่นๆ ของอินเดีย เนื่องจากพ่อค้าโรมันเข้ามาตั้งสถานี การค้าตามเมืองท่าต่างๆ ของอินเดีย (พุทธศตวรรษที่ 6-7) โดยเฉพาะที่เมืองภรุจณะ (บารีกาชา) และเมือง อริกเมต (โปตุเก) (ผาสุข อินทราวุธ : 2554, 59-50) ลูกปัดที่มีตา (Stratified Eye Beads) นี้พบมากที่ แหลมโพธิ์ อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และควนลูกปัด อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่ ส่วนลูกปัดรูปแบบ อื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มนี้ที่สำคัญเช่น ลูกปัดแก้วมีริ้ว (Striped Bead) มีสีต่างๆ เช่น ดำ ขาว แดง และฟ้า ลูกปัด ติดต่อกัน

หลายเม็ด (Segment Bead) บางครั้งมีการเคลือบทองด้านใน (Gold Glass Bead) ชาวบ้านนิยมเรียก ว่า “อำพันทอง” (พรชัย สุจิตต์ : 2528 หน้า 39, ญัฐฐภัทร จันทวิษ : 2527 หน้า 36-45, อมรา ศรีสุชาติ : 2529 หน้า 3212-3214)

สำหรับลูกปัดแก้วหลายสีที่พบที่แหล่งโบราณคดีทุ่งคอกนั้น ทั้งจากที่ขุดพบรวมทั้งที่อยู่ในความครอบครองของเอกชนสามารถกล่าวได้ว่า แหล่งโบราณคดีแห่งนี้พบลูกปัดแก้วหลายสีที่มาก และสวยที่สุดในประเทศไทย ลูกปัดเหล่านี้ น่าจะถูกนำเข้ามาจากตะวันออกกลางพร้อมๆ กับภาชนะแก้ว และเครื่องถ้วยเปอร์เซีย

ลูกปัดกลุ่มนี้แม้จะสืบนานอายุไปได้ไกลมากถึงอายุประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าลูกปัดที่พบที่ทุ่งตึกกลุ่มนี้ จะมีอายุเก่าแก่มากถึงเพียงนั้น เนื่องจากลูกปัดเหล่านี้อยู่ในความนิยมผลิตต่อเนื่องมาโดยตลอดจนมาถึงปัจจุบันก็ว่าได้ และอีกประการหนึ่งสิ่งของที่เป็เครื่องประดับจะมีการตกทอดใช้ต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้นจึงไม่สามารถนำลูกปัดมาใช้กำหนดอายุแหล่งโบราณคดีแต่เพียงอย่างเดียวได้ จะต้องกำหนดอายุ ร่วมกับโบราณวัตถุที่พบอื่นๆ อย่างละเอียด อย่างไรก็ตามลูกปัดคือหลักฐานที่สามารถอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์การติดต่อค้าขาย หรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และเป็นสิ่งยืนยันว่าทุ่งตึกเป็นเมือง ท่าการค้าที่มีการติดต่อกับดินแดนภายนอกโพ้นทะเลอย่างกว้างขวาง

2.2 ภาชนะแก้ว เมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว มีการใช้แก้วอยู่ในรูปของน้ำยาเคลือบ ที่ทาบนลูกปัดหิน หรือดินเผาในรูปต่างๆ เครื่องปั้นดินเผาที่มีการเคลือบสีนั้น น้ำเคลือบสีก็ถือเป็นแก้วเช่นกัน เมื่อประมาณ 4,500 ปีมาแล้ว มีการผลิตวัตถุชิ้นเล็กๆ ที่เป็นตัวแก้วล้วนในประเทศอียิปต์ประมาณ 1,000 ปี หลังจากนั้น ก็มีการผลิตภาชนะแก้วขึ้นทั้งในอียิปต์ และเมโสโปเตเมีย ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าใครรับอิทธิพลจากใครในการผลิต หรืออาจจะมาจากแหล่งที่สามคือ ซีเรีย

ภาชนะที่ทำด้วยแก้วที่มีอายุเก่าแก่มาก คือ ที่ได้จากหลุมฝังศพของ Thutmose (ปกครอง 1507-1479 ก่อนคริสต์ศักราช) ประเทศในอียิปต์ ตัวภาชนะเป็นแก้วน้ำเงินมีเส้นแก้วสีเหลืองประดับโดยรอบ วิธีการทำเป็นแบบ Modeled Refractory Cores กล่าวคือนำ วัตถุทนไฟ เช่น ดินเหนียวปนทรายมาปั้นเป็นรูป แล้วนำไปติดที่ปลายแท่งเหล็กแล้วนำไปจุ่มน้ำแก้วที่หลอมจนเหลว และยกขึ้นมา น้ำแก้วจะติดที่ตัวดินเหนียวที่ยกขึ้นมา พอ เย็นแก้วแข็งตัวแล้วจึงค่อยๆ ดึงดินเหนียวปนทรายออกจากภาชนะแก้ว

ประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว การผลิตแก้วใน อียิปต์ได้ลดลง และได้หยุดในศตวรรษไม่นานต่อมา การผลิตแก้วในเมโสโปเตเมียก็ได้พัฒนาถึงขั้นสูงใน สมัยการปกครองของ Sargon II (721 - 705 ก่อน คริสต์ศักราช) เทคนิคใหม่ในการผลิตแทน Core Technique ได้เกิดขึ้นในเวลาต่อมาเช่น การนำเศษแก้วมา หลอม และแต่งรูปแบบโดยหมุนบนเครื่องกลึงกับวัตถุที่ หยาบ เช่น ในการเจียรไนพลอย การคิดริเริ่มวิธีนี้เป็นจุด เริ่มของ ประเพณีเจียรไนพลอยที่ทำด้วยแก้ว การตัดแก้ว ก็ได้ค่อยๆ พัฒนาในเมโสโปเตเมีย ซีเรีย เปอร์เซีย และ จบลงด้วยผลงานอันประณีตในสมัยโรมันและอิสลาม

เศษภาชนะแก้วสีต่างๆ

ภาชนะแก้วเขียนสี (Lustre-stained glass)

ที่มาภาพ : หนังสือ ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ (กรมศิลปากร)

ในเมืองอเล็กซานเดรีย ประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว มีการหลอมแก้วใสแม่พิมพ์ และตัวอักษรสามารถนำมาตัด ขัด สลัก หรือทำเป็นลวดลายหลาย ๆ สี (Millefiori) ในเวลาเดียวกันตามชายฝั่งทะเลของซีเรียตาม บันทึกของนักเขียนสมัยโบราณ Piny และ Josephus ว่า ที่ซีเรียมีทรายบริสุทธิ์อยู่มาก ตามเมืองต่างๆ ในซีเรียได้ ผลิตภาชนะแก้ว (Core Technique) ไม่แพ้ของอียิปต์ที่ เดียว ผลผลิตเห็นได้จากขวดแก้วเล็กๆ ที่ใช้ใส่น้ำหอม หรือ ของอื่นๆ ตามที่พบในตลาดสมัยโบราณหลายแห่ง

ตามแนวชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมีเมืองไทร์ และไซดอน เป็นที่รู้จักว่าเป็นผู้ริเริ่มการเป่าแก้ว ครึ่งสมัยตอนปลายของศตวรรษที่หนึ่งก่อนคริสต์ศตวรรษ การค้นพบเทคนิคใหม่ๆ นี้อาจจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือเป็นการพัฒนาอย่างจงใจ โดยเฉพาะในสมัยที่มีการเพิ่มสมรรถภาพทางเทคนิค การเป่าแก้วทำให้เกิดการพัฒนาการทางด้านเทคนิค เช่น เป่าหลอดและเตาขนาดใหญ่ การเป่าแก้วได้อำนวยให้เกิดการผลิตอย่างรวดเร็วของ ภาชนะที่มีลักษณะบาง และมีหลากหลายรูปแบบ ตามความต้องการของช่างเป่าแก้ว นอกจากนี้ก็มีการเป่าแก้ว เข้าไปในแม่พิมพ์ ที่ประกบกันสองชั้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการผลิตขนาดใหญ่ของภาชนะที่มีรูปแบบเหมือนกัน

ในสมัยอิสลามตอนต้น (คริสต์ศตวรรษที่ 9-12) มีการผลิตแก้วใสที่ไม่มีสีและมีรูปแบบที่ซับซ้อนกว่าสมัยก่อนๆ มีการใส่ลวดลาย Arabesques รวมทั้งรูปสัตว์ตามความนิยมของเปอร์เซียในเมืองดามัสกัส และ ไคโร มีการผลิตที่มีลวดลายที่ซับซ้อนและเป็นสีเดียวกัน โดยมีการใส่ Silver Salt ปนเข้าไปก่อนเผาเพื่อให้ผลออกมาเป็นสีโลหะ (Metallic) ที่มันและเป็นเงา

ทุ่งดึกพบเศษแก้วชิ้นเล็กๆ เป็นจำนวนมาก แก้วเหล่านี้อาจนำเข้ามาจากตะวันออกกลางหรือโรมัน ใน บรรดาเศษแก้วที่พบนั้น มีขวดแก้วขนาดเล็กๆ เป็นจำนวนมาก ขวดแก้วเล็กๆ นี้จะนำเข้ามาจากซีเรียเนื่องจากซีเรียเป็นแหล่งผลิตขวดแก้วเล็กๆ ที่ใช้ใส่น้ำหอม หรือยา ซึ่งพบตามตลาดหรือเมืองท่าสมัยโบราณหลายแห่ง (พรชัย สุจิตต์ : 2522, 38) ภาชนะแก้วและขวดแก้วนี้ยังพบเป็นจำนวนมากที่แหล่งโบราณคดี Fustat และ Raya บริเวณแหลม Sinai ริมทะเลแดงทางตอนเหนือของประเทศอียิปต์ นอกจากนี้ยังพบภาชนะแก้ว เขียนสี (Lustre-Stained Glass) เหมือนกับที่พบที่ Fustat, Raya, Raqqa และแหล่งโบราณคดีอีกหลาย แห่งในยุคอิสลาม (Islamic Site) ภาชนะเหล่านี้เขียนด้วยสีสันทึบสีดงาม (Polychrome) มีอายุประมาณ พุทธศตวรรษที่ 14-15 (Scanlon and Pinder-Wilson. 2001, 110-14, Shindo, Y. : 1992, 584-5) นอกจากนี้ ทุ่งดึกยังพบภาชนะแก้วที่ขูดขีดเป็นลวดลาย (Incised Decorative) ลายที่เด่นจะเป็นลายรูปสามเหลี่ยมเรียง ต่อเนื่องกัน เหมือนกับพบที่แหลมโพรี่ ภาชนะแก้วรูปแบบนี้ยังเหมือนกับที่พบทั้งที่ Fustat และ Raya (Shindo, Y. : 2001, 184)

3. โบราณวัตถุประเภทโลหะ

3.1 ชิ้นส่วนประติมากรรม พบพระหัตถ์ขวาสำริดถือลูกประคำฝีมือช่างสูงมาก การจับนิ้วทำได้ อย่าง ประณีตอ่อนช้อยงดงาม เชื่อว่าเป็นพระหัตถ์พระโพธิสัตว์ ซึ่งอาจจะเป็นขององค์ใดองค์หนึ่งในสมัยศรีวิชัย เคย พบมาแล้วก็เป็นได้ โดยเฉพาะที่ไชยาซึ่งมีอายุอยู่ร่วมสมัยกับแหล่งโบราณคดีทุ่งดึก แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ นอกจากพบเทวรูปในศาสนาฮินดู เช่น พระคเณศวรแล้ว ยังพบพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระพิมพ์ดินเผา แสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณทุ่งดึกมีการเข้ามาของกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอย่างหลากหลายทั้งพุทธนิกายหินยาน และ มหายาน ศาสนาฮินดู อาจรวมไปถึงกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลามด้วย ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าน่าจะมีพ่อค้าเข้ามาหลายกลุ่ม หลายพื้นที่ในเวลาเดียวกัน

3.2 เครื่องใช้เครื่องประดับ เครื่องประดับพบแหวนทองคำขนาดเล็ก (0.5 เซนติเมตร) อาจใช้สำหรับประดับเทวรูป ชิ้นส่วน เครื่องประดับทองคำ ลักษณะคล้ายเป็นสลัก และแหวนสำริด ฝาคือบ ภาชนะสำริด ตะปูเหล็ก

2.5 วัฒนธรรมแห่งชีวิต

2.5.1 การดำรงชีพ / การประกอบอาชีพ

(1) การกินอยู่ (อาหาร)

วัฒนธรรมด้านอาหารพื้นเมืองของชาวพังงา โดยรวมมีความคล้ายคลึงกับอาหารของชาวปักษ์ใต้ทั่วไป โดยเฉพาะภาคใต้ฝั่งอันดามัน จะเป็นการผสมผสานกันหลายวัฒนธรรมจากชาติต่างๆ ที่เคยเข้ามาติดต่อกับค้าขายและตั้งหลักปักฐานที่นี้มาตั้งแต่สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ทำให้ดินแดนแห่งนี้เป็น แหล่งรวมวัฒนธรรมอาหารจากทั้งอินเดีย จีน มุสลิม และไทย สืบทอดภูมิปัญญากลายเป็นอาหารพื้นเมืองพังงาที่มีสีสันรสชาติอันเป็นเอกลักษณ์

อาหารคาว

ชาวพังงามีวัฒนธรรมการกินค่อนข้างพิถีพิถัน อาหารคาวที่นิยมรับประทานมักมีรสจัดเหมือนอาหารปักษ์ใต้ทั่วไป แต่อาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดปลีกย่อยของการปรุงอาหารส่วนใหญ่มักปรุงด้วยพืชผักท้องถิ่น อาหารประเภทเนื้อจะนิยมเนื้อปลามากกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่นๆ สำหรับอาหารคาวของชาวพังงาที่นิยม เช่น น้ำซุบ (น้ำพริก) แกงส้มน้ำซุบหย่า น้ำพริกกุ้งเสียบ แกงพุงปลา หมูฮ้อง ต้มกะทิใบเหมียงแกงเหลียง แกงไตปลา ขนมหิน เป็นต้น

อาหารว่าง-ขนม

อาหารว่างและขนมเป็นอาหารที่รับประทานไม่อึดท้องนัก นิยมรับประทานในมือเช้าหรือรับประทานระหว่างมื้อ มีทั้งขนมแบบพื้นเมืองดั้งเดิม และขนมที่ดัดแปลงมาจากขนมของชาวจีน ขนมหรืออาหารว่างท้องถิ่น เช่น โกซุย ขนมหัวล้าน บ๊ะจ่าง เต้าส้อ ลูกชกลูกจันทน์เทศแช่อิ่ม อาโป่ง ขนมอี๋ ขนมฝักบัว โลบะ อาจาด สะเต๊ะ เม็ดกาหยูคั่ว เป็นต้น

ขนมในงานบุญ

ขนมในงานบุญสำคัญ เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 กับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาที่สำคัญของชาวพังงาและชาวนครศรีธรรมราช จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ในงานจะมีการทำขนมสำหรับทำทานแก่ผู้ยากไร้ เช่น ขนมต้ม ขนมไข่ปลา ขนมลา ขนมเทียน (ขนมท่อนใต้) ขนมก้านบัว ขนมสะบ้า เป็นต้น

เป็นเสน่ห์ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในคราวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการถนอมอาหาร การใช้ผักพื้นบ้านกรรมวิธีการปรุง ความเชื่อ และการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคภัยผ่านการนำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทาน เช่น แกงส้ม การทำปลาแห้ง การกินผักพื้นบ้านกับน้ำพริก การทำขนมหม้อข้าวแกงลิง และการทำอาหารพิเศษเนื่องในโอกาสพิเศษ เช่น การทำหมูห่อ (อาหารชนิดหนึ่งของภาคใต้มีรสออกหวาน) เป็นต้น

(2) การประกอบอาชีพ

(2.1) การเกษตร

ส่วนใหญ่ในพื้นที่เกาะคอเขา ประกอบอาชีพ การทำสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน สวนมะพร้าว อีกทั้งยังมีอาชีพอื่น ๆ ที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน จากผลผลิตที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในฤดูกาลต่าง ๆ เช่น เห็ดเหมีด แผลงพลัด เป็นต้น

(2.2) การประมง

พื้นที่ตำบลเกาะคอเขา ประกอบอาชีพประมง รองลงมาจากการทำสวน ใช้เรือและเครื่องมือประมงขนาดเล็กทำการประมงรูปแบบต่าง ๆ ในบริเวณป่าชายเลนและนอกชายฝั่ง เช่น ใช้อวนถ่วง อวนลอย และอวนล้อมจับปลา โดยขนาดตาอวนจะเป็นตัวกำหนดชนิดของปลา ใช้สวิงจับปลาในคลองบริเวณป่าชายเลน เรียกว่า “ตีปลา” มีการ “ไล่กุ้ง” โดยใช้ฉมวกแทงกุ้งในเวลากลางคืนในช่วงน้ำเกิด (ข้างขึ้นและแรม 13 ค่ำ – 5 ค่ำ) โดยใช้แสงไฟล่อ และ “ตกปูดำ” โดยใช้หยองและเหยื่อล่อในช่วงน้ำเกิด บริเวณคลองเล็ก ๆ ในป่าชายเลนที่มีรากโกงกางหนาแน่น

(2.3) การปศุสัตว์

การปศุสัตว์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด โค สุกร กระบือ เพื่อจำหน่ายและบริโภคเองในครัวเรือน

(2.4) การบริการ

โรงแรม/รีสอร์ท	จำนวน 10 แห่ง
ร้านจำหน่ายอาหาร	จำนวน 20 แห่ง
ปั้มน้ำมันหยอด	จำนวน 3 แห่ง
ร้านค้าต่าง ๆ	จำนวน 10 แห่ง

(3) รูปแบบการแต่งกายของท้องถิ่น

การแต่งกายของชาวพังงาในปัจจุบัน หากเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองมักแต่งกายแบบสากลนิยมเหมือนคนไทยทั่วไปในท้องถิ่นอื่นๆ และหากเป็นคนที่อยู่ในชนบทผู้หญิงมักนุ่งผ้าถุงลายดอกสวมเสื้อสีพื้นหรือลายดอกผ่าหน้าติดกระดุม ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้า เวลาอยู่บ้านมักไม่สวมเสื้อ

สำหรับในอดีต การแต่งกายของชาวพังงามีลักษณะดังนี้

การแต่งกายไปงานพิธี ผู้ชาย นุ่งโจงกระเบนเสื้อคอกลมสีขาวผู้หญิง นุ่งโจงกระเบน เสื้อทรงกระบอก หากไปวัดจะห่มสไบเฉียงบ่า

การแต่งกายปกติ ผู้ชายนุ่งผ้าขาวม้า ไม่สวมเสื้อ ผู้หญิง นุ่งผ้าถุง กระโจมอก ต่อมาพัฒนาเป็นเสื้อคอกระเช้านุ่งผ้านุ่งลายดอก

การแต่งกายนายหัว ผู้ชาย สวมกางเกงขาสั้นหรือยาว เสื้อสีกากีรองทับหาง สวมหมวกกะโล่
คนไทยเชื้อสายจีน ผู้หญิง สวมชุดย่าหย่า ผ้าถุงลายดอก เสื้อลูกไม้ ผู้ชาย นุ่งกางเกงขายาวเสื้อคอจีน

การแต่งกายของชาวไทยพุทธ

การแต่งกายของชาวไทยพุทธในพม่า โดยรวมไม่แตกต่างจากคนใต้หรือคนภาคกลางเท่าใดนัก ผู้หญิง มักนุ่งโจงกระเบนหรือผ้าถุงลายพื้นเมือง สวมเสื้อแขนสั้นอาจเป็นเสื้อลายลูกไม้ หรือสวมเสื้อคอกระเช้า

ผู้ชาย นุ่งโจงกระเบน โสร่ง หรือกางเกงเล เวลาอยู่บ้านมักเปลือยท่อนบน เมื่อออกจากบ้านจึงสวมเสื้อผ้าฝ้ายคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า

(4) การแพทย์แผนโบราณ / การรักษาด้วยสมุนไพร

การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย การแพทย์แผนไทย หมายถึง ปรัชญา องค์ความรู้ และวิธีปฏิบัติเพื่อการดูแลและรักษาความเจ็บป่วยของคนไทยแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และวิถีชีวิต วิธีการปฏิบัติของการแพทย์แผนไทยประกอบด้วย การใช้สมุนไพร หัตถบำบัด การรักษา กระทำการใช้พุทธศาสนาหรือพิธีกรรมเพื่อดูแลรักษาสุขภาพจิตธรรมชาติบำบัด

(5) เรือนที่อยู่อาศัย / รูปแบบที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมของชาวพม่าสามารถแบ่งประเภทตามวัสดุที่นำมาก่อสร้างได้เป็น 2 แบบ คือ เรือนเครื่องผูก และ เรือนเครื่องสับนอกจากนี้ ยังมีการแบ่งประเภทตามความเชื่อทางศาสนาได้เป็น 2 แบบเช่นกันคือ เรือนไทยพุทธ และ เรือนไทยมุสลิม

เรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับ

เรือนเครื่องผูก เป็นเรือนที่สร้างจากวัสดุลาลอง เช่น โครงสร้างหลังคาพื้น ทำจากไม้ไผ่ หลังคามุงจาก กล้วยา หรือแฝก ฝาเรือนเป็นไม้ไผ่สานมีเพียงเสาและคานที่นิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง โดยใช้ดอกหรือหวายผูกยึดส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน เป็นที่มาของคำว่า เครื่องผูก อีกประเภทคือ เรือนเครื่องสับเรือนประเภทนี้คงทนถาวรกว่าเรือนเครื่องผูก เนื่องจากส่วนประกอบต่างๆ ทั้ง เสา คาน โครงหลังคา พื้น ฝาเรือน ล้วนทำจากไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงกระเบื้องดินเผา จุดเด่น คือ การยึดส่วนประกอบต่าง ๆ ด้วยการเข้าไม้ด้วยสลัก เติดย หรือลิ้มไม้แทนการใช้ตะปู แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาเชิงช่างของคนท้องถิ่น

เรือนไทยพุทธ เรือนไทยมุสลิม

เรือนไทยพุทธ ในพม่ามีลักษณะเหมือนกับเรือนไทยภาคใต้ทั่วไป คือเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วสูงมีชายคารอบด้านเพื่อป้องกันแดดและฝนไม่นิยมฝังเสาเรือนลงดินเนื่องจากฝนตกชุกพื้นดินเหลว แต่จะทำฐานก่ออิฐฉาบปูนรองรับเสาเพื่อป้องกันเรือนทรุด บนเรือนแยกพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน แต่ละส่วนยกกระดาน ตัวเรือนด้านในมีฝากันทั้ง 4 ด้าน ใช้เป็นเรือนนอน ถัดออกมาเป็นชานเรือนมีผนังทึบ-ทึบ สำหรับนั่งเล่น พักผ่อนหรือรับรองแขกหรือ ด้านนอกเป็นชานโล่ง ใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ส่วน เรือนไทยมุสลิม เป็นเรือนที่สร้างขึ้นให้คล้ายตามวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ลักษณะเด่น คือมักสร้างเป็นเรือนหลังคาแผด มีทั้งหลังคาทรงจั่ว หลังคาทรงปั้นหยา และหลังคาทรงมะนิลาชายคาและหน้าจั่วประดับตกแต่งไม้แกะสลักลวดลายอย่างสวยงาม ตัวเรือนเพิ่มหรือลดระดับเพื่อแยกกิจกรรมต่างๆ ออกจากกัน โดยมักมีห้องกว้างด้านหน้าเรือนเพื่อใช้ในการละหมาด ด้านในยกกระดานเป็นเรือนนอน ด้านหลังลดระดับเป็นเรือนครัว

(6) เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน

การทำเครื่องมือใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือในการทำมาหากิน ส่วนใหญ่จะสานหรือทำจากไม้ไผ่ หวาย ใบเตย ใบลาน ใบไม้ จาก สาคุ ซึ่งเป็นการนำวัสดุวัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ช่างกระซอน บู้ก็ ไม้กวาด เสื่อใบเตย ฝาขัดแตะ ครกสีข้าว ครกและสากทำข้าว กระดัง ชะลอม ตะแกรง กระเชอจากมุงหลังคา และเครื่องมือในการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เช่น ค้อม รังไก่ ลอบ สุ่ม ละมู แห โพงพาง จั่น หยองปูลานง ครอบดักนก ครีน นั้งได้

2.5.2 ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และงานประจำปี

เนื่องจากเกาะคอเขาเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุคการทำเหมืองแร่ดีบุก แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม ลักษณะสังคมเป็นชุมชนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพื้นถิ่นได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน อาชีพในอดีต คือ การทำเหมืองแร่ดีบุกและการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเกาะจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูงลักษณะทางสังคมจึงเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน จนกระทั่งมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะอันเจียบสงบ และเต็มไปด้วยความสวยงามทางธรรมชาติจึงได้มีโอกาสรองรับนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ มนต์เสน่ห์ทางด้านวิถีและวัฒนธรรมของพื้นที่แห่งนี้ ยังคงดึงดูดหลาย ๆ คนให้ไปเยี่ยมเยือนไม่ว่าจะเป็นหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันทั้งต่างเชื้อชาติและต่างศาสนา คือมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยดั้งเดิมในพื้นที่ ชาวไทยใหม่หรือชาวเล และแรงงานชาวพม่าที่เข้ามารับจ้างแต่ในความหลากหลายเหล่านี้ก็มิได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นแก่สังคมทุกคนจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนภายใต้จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อที่ได้ปฏิบัติต่อกันมาอย่างมีแบบแผน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามและมนต์เสน่ห์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้

ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม นำไปสู่มีจุดเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวิถีนั้นๆ ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยังคงความงดงามทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนประเพณีเหล่านี้เกี่ยวพันกับการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงมาเข้าร่วมงาน อาทิเช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยแพ ประเพณีทำขวัญข้าว ประเพณีกินเจ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันสารทเดือนสิบ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เช่น ประเพณีตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา เป็นต้น เป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ต่อมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ด้วยพื้นฐานความเชื่อทางด้านศาสนา อันนำไปสู่การกลมเกลียวจิตใจให้ตั้งอยู่ในสิ่งที่ตั้งงามร่วมกัน ชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น นับถือศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปแต่มีความพิเศษและน่าสนใจในเรื่อง ประเพณีการกินเจ ซึ่งถือเป็นประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมาช้านานหรือเรื่องวัฒนธรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น ส่วนชาวไทยใหม่ หรือชาวเล ชนเผ่าเร่ร่อนตามท้องทะเลเมื่อครั้งอดีต ถึงแม้วันนี้จะตั้งรกรากเป็นหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลแล้วก็ตามที่ ชนเผ่านี้ยังคงยึดถือคำสอนของบรรพบุรุษ ความเชื่อดั้งเดิม การนับถือผี และความผูกพันกับธรรมชาติเชื่อมร้อยเข้าด้วยกันจนกลายเป็นบุคลิกเฉพาะของคนกลุ่มนี้ จากความเชื่อทางธรรมชาติพวกเขาจึงเน้นความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย

ง่ายและเคารพในวิถีของธรรมชาติ ประเพณีที่สำคัญได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ (เหนียะเอนหล่อโขง) การลอยกำบัง ประเพณีของส่วนบุญ เป็นต้น (ดวงรัตน์ ชูวงศ์ : 2553, 57-60)

(1) ประเพณีกินเจ

ประเพณีกินเจ หรือประเพณีกินผักเป็นประเพณีที่เก่าแก่ของประชาชนเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีโดยมีความเชื่อว่าปีหนึ่งมนุษย์ทำบาปโดยการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเพื่อนำสัตว์มาประกอบอาหารเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในแต่ละปีในช่วงระหว่างวันขึ้น 1-9 ค่ำ จะมีการถือศีลกินเจเพื่อละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม จะจัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปีชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จะไปร่วมพิธีถือศีลกินเจ ณ ตลาดเก่า อำเภอตะกั่วป่า

(2) การต่อเรือประมง

ชาวประมงมีความเชื่อว่าการต่อเรือประมงเพื่อเป็นยานพาหนะในการประกอบอาชีพที่สำคัญนั้นจะต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนและมีการกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยลำดับแรกจะต้องมีการหาวันเวลาอันเป็นมงคลฤกษ์เพื่อวางกระดูกงูเรือและประกอบทวนหัวเรือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของเรือ โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งสถิตของแม่ย่านางเรือ จึงต้องมีการบูชาด้วยการพันด้วยผ้าหลากสี คล้องพวงมาลัยและปิดทองคำเปลวเพื่อเป็นการสักการะแม่ย่านาง พร้อมกับตั้งเครื่องเซ่นไหว้และห้ามเหยียบหรือนั่งบนทวนเรือโดยเด็ดขาด ซึ่งการทำประมงเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดมาช้านานเนื่องจากสภาพทำเลที่ตั้งโดยชาวบ้านมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำเครื่องมือประมง เช่น นำไม้ไผ่มาทำลอบ ซ่อน ซ้อง ชะนาง โป๊ะ ยอ และลำโพง เป็นต้น

(3) การตั้งศาลพระภูมิ ศาลเจ้าที่ (หลาพ่อตา)

คำว่า “หลาพ่อตา” เป็นภาษาใต้ที่กร่อนมาจากคำว่า “ศาลา” หรือนัยหนึ่งคือ “ศาล” นั้นเอง เนื่องจากความเชื่อว่ามีแผ่นดินทุกแห่งมีเจ้าที่สิ่งสถิตอยู่ การเข้าไปอยู่อาศัยก็ต้องให้ความเคารพยำเกรงไม่ลบหลู่และควรมีการตั้งศาลเพื่อเป็นที่สถิตของพระภูมิเจ้าที่เพราะว่ามีความเชื่อว่าจะเกิดโชคลาภ และความสิริมงคลแก่ผู้อาศัย

(4) ประเพณีสงกรานต์

เป็นประเพณีของชาวไทยใหม่ หรือ ชาวเล ที่เกิดจากความเชื่อว่าการทำพิธีสงกรานต์แล้วสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้น หรือที่มีอยู่จะออกไปจากตัวแล้วเกิดเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองและครอบครัว โดยเมื่อถึงเดือน 5 ชาวไทยใหม่จะเดินทางไปตามบ้านเรือนต่างๆของคนไทยเพื่อขอรับบริจาค จากนั้นก็จะตระเตรียมเครื่องเซ่นไหว้และของบนบานมาตั้งรวมกันไว้ที่ศาลาแล้วจึงมีการเชิญหมอมาทำพิธีอัญเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษทุกคนมารับเครื่องเซ่นไหว้ของบนบาน

(5) ประเพณีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ (เหนียะเอนหล่อโขง)

เป็นประเพณีประจำปีที่สำคัญของชาวไทยใหม่ หรือชาวเลซึ่งจะจัดขึ้นเป็นเวลา 3 วันทุกปี ตอนเดือนห้าทางจันทระคดีโดยทั่วไปแล้วชาวไทยใหม่จะมีเสาหลักประจำตระกูลที่แกะสลักด้วยไม้เป็นรูปสัตว์ต่างไว้ที่หัวเสาและสลักเรื่องราวความเป็นมาของตระกูลของตนไว้ซึ่งเสาหลักอันนี้ถือเป็นของมรดกตกทอดของตระกูลนั้นๆ

ในช่วงนี้ชาวไทยใหม่จะหยุดทำกิจกรรมต่างๆเพื่อเข้าร่วมงานโดยพร้อมหน้ากัน ในวันงานจะมีการร่ายรำ การลอยกำบาง ซึ่งถือเป็นการลอยความทุกข์และโรคร้ายให้เจ็บออกไปให้พ้นจากครอบครัวรวมทั้งทำพิธีบวงสรวงบรรพบุรุษให้คุ้มครองลูกหลานสืบไป

(6) ประเพณีขอส่วนบุญ

เป็นประเพณีที่เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธในพื้นที่และชาวไทยใหม่เข้าด้วยกันผ่านทางความเชื่อที่ชาวไทยใหม่ยังยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังนั้นเมื่อถึงวันสารทเดือนสิบของชาวไทย ชาวไทยใหม่ทุกคนจะจัดเตรียมภาชนะสำหรับใส่สิ่งใหม่ เช่น กระสอบ ตะกร้า ถุง หรือภาชนะอื่นๆ ไปนั่งตามวัดต่างๆเพื่อรอรับสิ่งของต่างๆที่ชาวบ้านนำมาบริจาค เมื่อได้สิ่งของแล้วก็นำกลับไปบ้านเรือนของตนเองเพื่อเซ่นไหว้ผีตายายหรือผีบ้านผีเรือน

(7) ประเพณีวันสารทเดือนสิบ

เป็นประเพณีทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทุกปีเมื่อถึงวันสารทเดือนสิบ (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10) ชาวบ้านในชุมชนจะชักชวนญาติพี่น้องไปทำบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจะพากันแต่งกายสวยงาม นำอาหารไปถวายพระที่วัด ซึ่งอาหารที่นำไปถวายพระจะผัดเผดไปจากอาหารที่นำไปวัดตามปกติ คือ จะต้องมีขนมลา ขนมจัน ขนมท่อนใต้ และขนมห่อ (ขนมสอดไส้) ขนมข้าวพอง ขนมดอกจอก ขนมถั่วตัด ขนมต้ม ข้าวเหนียวกล้วย เมื่อไปถึงวัดชาวบ้านก็จะร่วมกันทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนา และถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุ นอกจากนี้ยังนำอาหารส่วนหนึ่งไปใส่กระถางเปรตเพื่อเซ่นไหว้วิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จากนั้นก็นำอาหารส่วนหนึ่งไปแจกชาวไทยใหม่ (ชาวเล) ถือเป็นการทำทานโดยชาวไทยใหม่เหล่านี้จะนำกระสอบมารอรับอาหาร เสื้อผ้า หรือ เงินทองที่ชาวไทยพุทธนำมาบริจาค ประเพณีนี้จึงเป็นประเพณีที่สร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะและเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

(8) ประเพณีลอยกระทง

เป็นการแสดงออกถึงความสำนึกในบุญคุณของแหล่งน้ำที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต ในวันนี้ชาวบ้านจะมีการจัดทำกระทงเพื่อไปลอยตามแหล่งน้ำในหมู่บ้าน ในกระทงมีการตัดเล็บมือ เล็บเท้า และเส้นผมใส่ใส่กระทงด้วยเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้ความทุกข์ความโศกเศร้าและโรคร้ายให้เจ็บต่าง ๆ ลอยไปกับกระทง

(9) ประเพณีตักบาตรเทโว

เกิดจากความเชื่อกันว่า ในวันออกพรรษาเป็นวันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ลงมาโปรดมนุษยโลก เมื่อถึงวันนี้ชาวพุทธจะนำอาหารคาวหวานไปใส่บาตร กำหนดจัดงานในวันออกพรรษาของทุกปี

(10) งานเปิดเกาะ

ถือเป็นงานประจำปีที่ต้องการบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขาเข้าร่วมกับผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขาจัดขึ้น เพื่อเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท่องเที่ยวในตำบลเกาะคอเขา ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงต้น

เดือนธันวาคมของทุกปี ถือเป็นการเริ่มต้นของฤดูกาลท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อปี พ.ศ. 2547

2.5.3 ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น

(1) ภาษาถิ่น

ภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันตก

ภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันตก ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดอยู่บริเวณพื้นที่จังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี และชุมพร ภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดอยู่บริเวณพื้นที่จังหวัดเหล่านี้ จะมีลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน เช่นออกเสียงคำว่า แตก เป็น ตะะ ดอกไม้ เป็น เตะะไม้ สามแยก เป็น สามแยะ ฯลฯ สำเนียง นครศรีธรรมราช กลุ่มฉวาง พิบูน ทุ่งใหญ่ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเขาลวง ก็อยู่ในกลุ่มนี้ ส่วนจังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี แม้จะตั้งอยู่ฝั่งทะเลตะวันออก แต่สำเนียงภาษาถือเป็นกลุ่มเดียวกับจังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต คือ ออกเสียงตัวสะกด ก.ไก่ ไม่ได้

การแบ่งเขตระหว่างพื้นที่ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันออก (คำที่มีเสียงสระยาวสามารถออกเสียง ก. สะกดได้ชัด) กับพื้นที่ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันตก (คำที่มีเสียงสระยาว ออกเสียง ก. สะกดไม่ได้) สามารถกำหนดแนวแบ่งเขตได้ คร่าวๆ ได้โดยลากเส้นแนวแบ่งเขตจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีฝั่งอ่าวไทย ลงไปทางใต้ โดยใช้แนวเขาลวง (เทือกเขานครศรีธรรมราช) เป็นแนวแบ่งเขต ผ่านลงไปถึงจุดระหว่างอำเภอกุ๋นสูง และอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากนั้นวกไปทางทิศตะวันตกไปยังอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จรดทะเลอันดามัน

ภาษาพูดของชาวพังงา

ภาษาพังงา เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ที่มีความแตกต่างจากภาษากลางและภาษาถิ่นใต้กลุ่มอื่น ๆ ในด้านระบบหน่วยเสียง หน่วยคำ และกลุ่มคำ อยู่บ้าง แต่โครงสร้างหลักหรือลักษณะส่วนใหญ่ยังคงคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ที่ใช้แตกต่างจากภาษากลางอีกหลายคำ ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 10 แสดงภาษาพูดของชาวพังงา

ภาษาพังงา	ภาษากลาง
คำเรียกเครื่องใช้ในครัวเรือน	
จุก้อง	กระบวยตักน้ำ
หมิ่นผูน	กะละมัง
เกี่ยมสี่	ตะหลิว
อุดดาว	เตารีด
คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้	
ช่วนป้าย	ไขควง
อาเอียน	สังกะสี

ภาษาพังงา	ภาษากลาง
ทุ่งหญ่หญี่	กระสอบป่าน
คำกริยาทั่วไป	
เกียด	เกียกกัน
แเกาะ	แหวกผ่าน
ขบ	กัด

(2) ตำนาน

ตำนาน คือเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นทอดๆ ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของภูมินามท้องถิ่นซึ่งมีพื้นฐานจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในอดีต บางเรื่องอาจเป็นจินตนาการของผู้เล่าโดยดุษฎีข้อมูลรอบตัวเป็นองค์ประกอบ เช่น เกร็ดเรื่องเดิม ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น ตำนานในพื้นที่เกาะคอเขา ได้แก่

ตำนานคลองบางสังข์

จากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพในเรื่อง “ตำนานพระราชนิพนธ์บทละครนอก” ความว่า

“.....ทางหัวเมืองฝ่ายตะวันตกก็อ้างว่าเมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองท่าสามนต์อีกแห่ง 1 เรียกภูเขาลูกหนึ่งว่า เขามังม้า อธิบายว่าเมื่อพระสังข์ตีคลีชนะ ได้ขี่ม้าเหาะข้ามภูเขานั้นไปดังนี้.....”

และจากหนังสือ “งานฉลองเทวรูปพระนารายณ์และเทพบริวาร 11-13 เมษายน 2525” ยังได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ดังนี้

“ ชาวเมืองพังงาเชื่อกันว่า เมืองท่าสามนต์ในเรื่องสังข์ทองหรือสุวรรณสังข์ชาดกนั้น ตั้งอยู่ที่อำเภอตะกั่วป่า ยังมีสถานที่อันเนื่องมาแต่ตำนานเรื่องนี้ปรากฏอยู่หลายแห่ง คือ สถานที่ที่พระสังข์ตีคลีก็อยู่ที่ตะกั่วป่านั้นเอง เมื่อตีคลีชนะพระอินทร์ก็ขี่ม้าเหาะตามข้าม “เขามังม้า” หลังเมืองไป สถานที่ที่พระสังข์ถอดรูปเงาะคือ “เกาะพระทอง” สถานที่ที่พระสังข์ลับมีดคือ “คลองหินลับ” สถานที่ที่พระสังข์อุ้มเนื้อคือ “ทุ่งอุ้มเนื้อ” อยู่บนเกาะพระทอง สถานที่ที่เก็บศพนางพันธุรัตคือ “เขาศก” ซึ่งเดิมชาวบ้านกล่าวว่าชื่อ “เขาศพ”.....สถานที่ที่พระสังข์ทูปเปลือกหอยออกเรียก “เขาลอก” บริเวณที่พระอินทร์ลงมาตีคลีเรียก “เขาตะพานอินทร์” อยู่ใน ต.กระโสม อ.ตะกั่วป่า บริเวณที่ลูกคลีตกคือ “บ้านบางคลี” ใน อ.ท้ายเหมือง และสถานที่ที่นางพันธุรัตเขียนมนต์สอนวิชาหาเนื้อหาปลาให้พระสังข์ทองคือ “เขาเขียน” อันเป็นภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อยู่ใน ต.เกาะปันหยี อ.เมืองพังงา.....” บ่อเงินบ่อทองที่พระสังข์ชุบตัวตั้งอยู่บนเขาพระบาท หลังวัดคีรีเขตหรือโรงเรียนตะกั่วป่าคีรีเขต

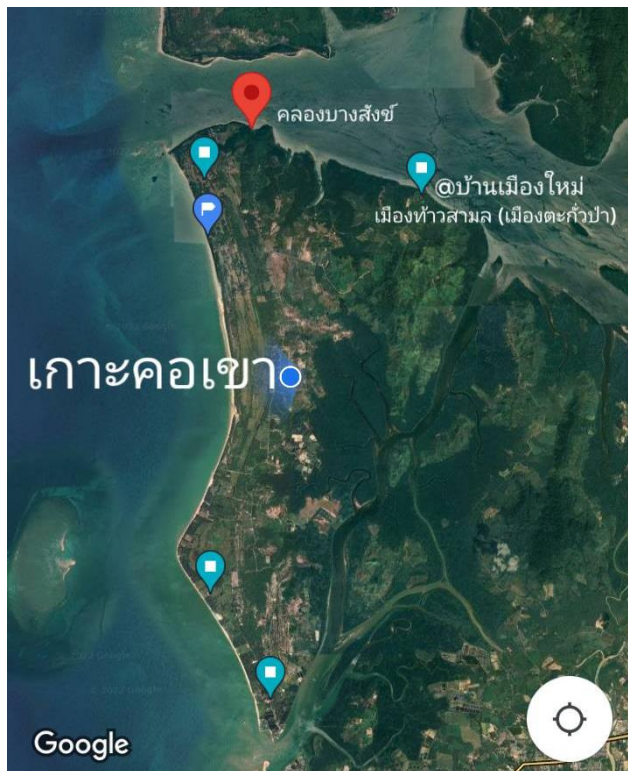
จากคำบอกเล่าจากคนในพื้นที่ ในตำนานคลองบางสังข์³ มีความเกี่ยวข้องกับ พระสังข์ทอง หรือที่ว่าเรียก พระสังข์ สังข์ทอง เจ้าเงาะ คลองบางสังข์ ชาวบ้านเรียกแบบนี้มานานแล้ว เชื่อว่าในอดีต พระสังข์เคยมาร่ายมนต์ หรือ มหาจินตามนต์ เรียกเนื้อเรียกปลากันในบริเวณนี้ เนื่องจากพื้นที่เกาะคอเขาและบริเวณใกล้เคียงเช่น เกาะ

³ มงคล ลุนโสภา ผู้ประสานงานประจำศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเกาะคอเขา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2565

พระทอง (เดิมเรียกว่า เกาะพระสังข์ทอง) มี กวาง หรือเนื้อทราย ชาวบ้านเรียกหลายชื่อ บางคนเรียก ละองละมั่ง (ทุ่งละอง ต.บางวัน ก็มาจาก “ละอง” ปลายคลองบางสังข์ มีต้นไทรมากมาย เรียกบริเวณนั้นว่า “ห่านไทร” เชื่อว่าพระสังข์นี้ได้อยู่ใต้ต้นไทรตรงบริเวณห่านไทร เนื้อความจากบทละครนอก เรื่องสังข์ทอง ตอนที่ 7 ท้าวสามนต์ให้ลูกเขยหาปลาหาเนื้อ บทละครความว่า

๑ พันด้านบ้านช่องล่องเลย	ถึงท้องคั่งที่เคยมีมัจฉา
หกองค์ทรงแหทอดปลา	ลอยมาสองฟากลากเบ็ดราว
บั้งเอาลอบลงดักตักสวิง	ริมตลิ่งลากอวนอื้อฉาว
ติดแต่จระเข้อยู่เกรียวกราว	นายบ่าวต่างโกรธโทษกัน
แล้วพายเสียบริมฝั่งมาทั้งพวก	ถือนวมยกยื่นคอยแทงหัว
บั้งลงเผือกปิดคลองไว้สองชั้น	แล้วช่วยกันตักน้ำร่ำมา

คลองบางสังข์ อยู่บริเวณทิศเหนือของเกาะคอเขา ตรงข้ามกับเกาะพระทอง ปัจจุบันเป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวสามารถพายเรือคายัค ซึ่งเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดยศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเกาะคอเขา

ภาพที่ 11 แผนที่คลองบางสังข์

ตำนานพื้นบ้านเหล่านั้นนอกจากจะเป็นเรื่องเล่าสู่กันฟังเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการผูกร้อยเรื่องราวต่างๆ อีกด้วย

(3) ตำรา

รายงานการสาธารณสุขไทย ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก 2552-2553 (สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความรู้ และการดำรงอยู่ของการแพทย์พื้นบ้านที่แตกต่างกันไป อีกทั้งศักยภาพของระบบการแพทย์พื้นบ้านยังสัมพันธ์กับระบบนิเวศของแต่ละพื้นที่ซึ่งจะเห็นว่าหมอพื้นบ้านสามารถแสวงหาสมุนไพรจากพรรณไม้ที่ต่างกันในระบบนิเวศที่ต่างกันมาใช้รักษาโรคต่างๆ ที่คล้ายกันได้ ความรู้ของระบบการแพทย์พื้นบ้านจึงอิงอยู่กับระบบนิเวศของแต่ละพื้นที่มาก หรือกล่าวได้ว่าเรื่องของระบบนิเวศ อาหาร และการดูแลรักษาสุขภาพแยกออกจากกันไม่ได้

สำหรับตำรับตำราการแพทย์พื้นบ้านภาคใต้ จากการศึกษา รายงานการสาธารณสุขไทย ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก 2552-2553 พบว่า มีการบันทึกเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพ และตำรายารักษาอาการโรคภัยไข้เจ็บไว้แต่อดีต โดยแต่เดิมจะบันทึกหรือจารไว้ในหนังสือใบเป็นหลัก ทั้งใบดอคำและใบดอขาว แต่ส่วนใหญ่จะจารไว้ในใบดอขาว มีบ้างที่จารไว้ในใบลาน

หนังสือใบดอคำคือหนังสือที่ทำด้วยกระดาษย่านปริหา ซึ่งพับเป็นชั้นๆ ภาคกลางเรียกหนังสือชนิดนี้ว่า “สมุดไทย” หรือ “สมุดข่อย” ใบดอคำคือหนังสือใบดอคำที่พับกระดาษเป็นสี่ดอแล้วจารเป็นตัวหนังสือสีขาว ส่วนใบดอขาวคือหนังสือใบดอขาวที่พับกระดาษเป็นสี่ขาวแล้วจารเป็นตัวหนังสือสีดำ ในการจารดังกล่าวนี้แต่เดิมจะใช้ตัวอักษรขอม ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ใช้เขียนภาษาบาลีที่สอนกันอยู่ในวัด ผู้ที่จารตำรายาด้วยตัวอักษรขอมดังกล่าวจึงได้แก่ พระภิกษุ หรือผู้ที่ผ่านการศึกษาล่าเรียนมาจากวัด การจารหรือการเขียนด้วยตัวอักษรขอมดังกล่าวจะเขียนเป็นคำไทยท้องถิ่น เลยเรียกการเขียนภาษาลักษณะนี้ว่า ขอมไทย ต่อมาในระยะหลังจึงนิยมใช้ตัวอักษรไทยแทนแต่เกิดขึ้นในช่วงสั้นๆ เพราะความก้าวหน้าของการพิมพ์ได้ขยายตัวเข้ามาแทนที่

การบันทึกตำราการแพทย์พื้นบ้านลงในหนังสือใบดอคำและใบลานนี้มีอยู่อย่างแพร่หลายในภาคใต้ เนื่องจากการดูแลรักษาสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ การบันทึกตำราดังกล่าวทำให้การเรียนรู้การแพทย์พื้นบ้านเป็นไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งการรักษาโรคภัยไข้เจ็บและการคัดลอกตำรายาของสำนักหรือของหมอที่มีชื่อเสียงไปเผยแพร่ เท่ากับเป็นการทำกุศลให้แก่เพื่อนมนุษย์ ดังจะเห็นว่าในระยะหลังแม้จะมีการพิมพ์หนังสือแล้วเจ้าภาพที่จัดงานศพหรืองานบุญต่างๆ เช่น งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่าก็นิยมพิมพ์หนังสือตำรายาแจก หรือไม่ก็ไปซื้อหนังสือตำรายาจากวัดหรือของหมอที่มีชื่อเสียงและพิมพ์หนังสือไว้จำนวนมาก เพื่อนำมาแจกญาติมิตรที่มาร่วมงาน แม้แต่วัดเมื่อจัดงานบุญต่างๆ เช่น งานฝังลูกนิมิต ก็มักจะพิมพ์หนังสือตำรายาแจกเช่นกัน

ในยุคที่ยังจารหนังสือใบดอคำและใบลานด้วยตัวหนังสือขอม ผู้ที่จารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ คือ พระสงฆ์ หรือผู้ที่เรียนมาจากวัด การจารสมัยนั้นลูกศิษย์ของสำนักต่างๆอาจจารตำราที่ตนเรียนไว้ หรือผู้ที่สนใจอาจจะไปขอลอกตำรายาต่างๆ มาใช้ประโยชน์หรือเผยแพร่ ซึ่งจะลอกมามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสนใจ

ดังนั้น ตำรายาที่แพร่หลายอยู่จะมีทั้งเป็นตำราทั้งหมดของสำนักใดสำนักหนึ่ง หรือของหมอตระกูลใดตระกูลหนึ่งหรืออาจจะเป็นตำราเพียงบางส่วนที่ถูกคัดลอกมา และบางครั้งก็อาจเป็นตำราที่รวบรวมมาจากหลายสำนักตามความสนใจของคนคัดลอก ตำราการแพทย์พื้นบ้านในส่วนที่จารหรือเขียนด้วยตัวอักษรขอมนี้ยังคงตกทอดมาถึงปัจจุบัน บางส่วนก็ชำรุดเสียหาย บางส่วนสถาบันทางวิชาการนำไปรวบรวมเก็บรักษาไว้และหาทางแปลออกมาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน แต่ก็ยังทำได้ไม่มากนัก

สถาบันทางวิชาการที่รวบรวมตำราดังกล่าวไว้มาก ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง เป็นต้น และยังมีหลงเหลืออยู่ตามวัดและตามบ้านต่างๆ ที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาอีกมาก

การจารตำรายาลงในหนังสือใบลานด้วยตัวอักษรขอมในพื้นที่ภาคใต้ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ต่อรัชกาลที่ 5 พัฒนาการการพิมพ์หนังสือขยายตัวมากขึ้น และขยายตัวลงมายังภาคใต้หลังจากที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ไม่นาน ประกอบกับการศึกษาตามแบบกรุงเทพฯ ได้ขยายตัวลงมากในภาคใต้มากขึ้น จึงมีผู้รู้หนังสือไทยมากขึ้นทำให้มีการนำตำราการแพทย์ที่เคยเขียนด้วยตัวหนังสือขอมมาถอดความเป็นภาษาไทยและพิมพ์จำหน่าย โดยการถอดความเป็นภาษาไทยนี้มีทั้งที่ถอดเป็นสำเนียงท้องถิ่นและที่ถอดเป็นสำเนียงภาษาภาคกลาง

การคัดลอกตำราการแพทย์พื้นบ้านออกมาเป็นตัวหนังสือไทยเพื่อจัดพิมพ์จำหน่ายนี้ มีทั้งคัดลอกตำราการแพทย์ของสำนักใดสำนักหนึ่งหรือของหมอกันใดคนหนึ่งมาโดยเฉพาะ การคัดลอกมาเพียงบางส่วน และการคัดลอกจากหลายๆ ตำรามาประกอบกัน ความนิยมของประชาชนในการซื้อหาตำรายามาไว้ที่บ้านมีมากพอสมควรเพราะสมัยนั้นยังไม่มีการแพทย์สมัยใหม่ ดังจะเห็นว่าแม้งานวัดต่างๆ ยังมีผู้ไปตั้งแผงขายหนังสือ และหนังสือประเภทหนึ่งที่ขายดีคือตำราแพทย์พื้นบ้าน

สมัยนั้นการคัดลอกตำรายามาจัดพิมพ์เป็นไปอย่างแพร่หลาย โดยเจ้าของตำรายาเดิมก็ไม่หวงเมื่อมีผู้มาขอคัดลอก เพียงแต่ขอให้บอกด้วยว่าคัดลอกมาจากตำรายาของใครหรือของสำนักใด รวมทั้งผู้ที่ไม่เคยบันทึกตำรายาของตนไว้ในยุคนี้ก็มีการบันทึกเพิ่มเติมเพื่อการพิมพ์เผยแพร่ด้วย ในยุคที่การพิมพ์แพร่หลายนี้ การเขียนในหนังสือใบลานและใบลานเสื่อมความนิยมลง มีการเปลี่ยนเป็นการเขียนด้วยตัวอักษรไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ

กล่าวได้ว่า ในภาคใต้การบันทึกตำรายาในสมัยก่อนยังมีลักษณะเฉพาะประการหนึ่งคือหมอพื้นบ้านบางคนหรือบางสำนักจะซ่อนปริศนาในตำรายาของตนบางส่วนไว้ เพื่อไม่ให้ใครเรียนรู้ได้โดยง่าย อย่างน้อยก็ต้องเรียนรู้กับเจ้าของตำรายาหรือกับลูกศิษย์ลูกหา โดยส่วนที่ซ่อนไว้คือชื่อสมุนไพร โดยจะไม่บอกชื่อสมุนไพรที่ชาวบ้านรู้จักกันทั่วไป แต่จะแต่งชื่อบางชื่อใช้เรียกแทน โดยในตำรายาจะใช้ชื่อที่เรียกแทนนี้ไม่ใช่ชื่อที่ชาวบ้านรู้จัก

ชื่อที่แต่งไว้เรียกแทนนี้หมอพื้นบ้านจะเรียกกันว่า คำอรรถ เช่น หัวร้อยรู ใช้คำอรรถว่า กระเช้าฝีมดหลวงวางช้าง ใช้คำอรรถว่า กินน้ำกับบอกรากกระเทียม ใช้คำอรรถว่า หมอยนางชี หล้าปราบดิน ใช้คำอรรถว่า โตไม่รู้ล้ม บานไม่รู้โรย ใช้คำอรรถว่า ดอกสามเดือน อย่างไรก็ตาม จะพบว่าการแต่งคำอรรถขึ้นใช้เรียกชื่อสมุนไพรแทนชื่อสามัญนั้นเจ้าของตำรายาก็ไม่ได้แต่งแบบนี้ขึ้นมาก็ได้ แต่จะใช้คุณลักษณะของสมุนไพรนั้นเองในการคิดหาชื่อเรียกแทน เช่น เรียกเห็บหมู ว่า ไซใต้ดิน ก็เนื่องจากเห็บหมูอยู่ใต้ดิน

ทั้งนี้ ในการนำตำราการแพทย์พื้นบ้านออกพิมพ์เผยแพร่มีทั้งรายที่ยังคงคำอรรถไว้และรายที่เปลี่ยนคำอรรถมาเป็นคำพื้นบ้านที่ชาวบ้านรู้จักกันดีแล้ว ในตำราการแพทย์ทั้งที่จารในหนังสือใบลานและทั้งที่พิมพ์เผยแพร่แล้วจะมีลักษณะคล้ายกัน คือเริ่มต้นด้วยการบอกชื่อโรค จากนั้นก็บอกอาการ แล้วก็บอกถึงตัวยาและการใช้ตัวยาดังกล่าว

อีกทั้งในยุคที่มีการพิมพ์แพร่หลายและมีความสนใจในตำราการแพทย์พื้นบ้านมากดังกล่าวนามักมีการส่งตำราแพทย์พื้นบ้านที่จัดพิมพ์ในกรุงเทพฯ มาขายในภาคใต้ด้วย ตำราที่เป็นที่รู้จักกันดี คือตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ทำให้หมอพื้นบ้านได้ศึกษาจากตำราดังกล่าวเพิ่มเติม ทำให้วิชาความรู้ของหมอพื้นบ้านกว้างขวางขึ้น ทำให้ปัจจุบันยังมีตำราการแพทย์พื้นบ้านเหลืออยู่อีกมาก ซึ่งมีทั้งที่เก็บอยู่ที่วัดที่บ้านหมอพื้นบ้านหรือที่บ้านชาวบ้านบางส่วน แต่จะมีมากในสถาบันวิชาการที่ไดรวบรวมตำราจากที่ต่าง ๆ มาไว้ และตำราดังกล่าวมีทั้งที่บันทึกเป็นตัวอักษรขอมและที่เป็นภาษาไทยกลาง

(4) เรื่องเล่า ที่มาของชื่อเกาะคอเขา

จากคำบอกเล่าของคนในพื้นที่ ชื่อเกาะ “คอเขา” มาจากชื่อพืชต้นไม้ที่มีในพื้นที่ ชื่อว่า “ต้นค้อ” โดยชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Livistona speciosa* Kurz. ชื่อสามัญคือ ” MountainSerdang) ภาคกลางเรียกว่า “ต้นค้อ” ภาคใต้ (แถบจังหวัดปัตตานี) เรียกว่า “ต้นสิเหร่” หรือที่พื้นที่เกาะคอเขาเรียกอีกชื่อว่า “ต้นชิง” สมัยก่อน มีการนำใบชิง (ใบค้อ, ใบสิเหร่) มาเย็บเพื่อมุงหลังคาบ้าน เนื่องจากบนภูเขา (เขาบางเนียง เขาพระพิชัย เขาโตน) มีต้นชิงหรือต้นค้อขึ้นอยู่มากมาย คนใต้มักเรียกต้นไม้เป็นคำสั้นๆ เข้าใจง่าย ดังนั้น ต้นชิงเรียกว่า ”ชิง “,”ค้อ” ขึ้นอยู่มากบนเขา จึงเรียก “ค้อเขา” เรียกนานเข้าตามฉบับสำเนียงใต้ จึงเพี้ยนกลายมาเป็น “คอเขา” ชื่อ “เกาะคอเขา” จึงมีที่มาจากใบไม้ ที่นำมาใช้สร้างหลังคาบ้านนั่นเอง ปัจจุบัน “ต้นชิง” หรือ “ต้นค้อเขา” สามารถพบได้บนภูเขาภายในเกาะนั่นเอง

ที่มาภาพ : http://srdi.yru.ac.th/bcgy/view/61_%E0%B8%84%E0%B9%89%E0%B8%AD

2.5.4 ศิลปกรรม งานช่างท้องถิ่น นาฏศิลป์ ดนตรี และการละเล่นพื้นบ้าน

(1) งานช่างท้องถิ่น หัตถกรรมท้องถิ่น

ผ้าบาติก

ผ้าบาติกหรือผ้าปาเต๊ะ เป็นคำที่เรียกผ้าชนิดที่มีการทำโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี และใช้วิธีการแต้ม ระบาย หรือย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี ผ้าบาติกบางชิ้นอาจจะผ่านขั้นตอนการปิดเทียน แต้มสี ระบายสี และย้อมสีนับสิบๆ ครั้ง ส่วนผ้าบาติกอย่างง่ายอาจทำโดยการเขียนเทียนหรือพิมพ์เทียน แล้วจึงนำไปย้อมสีที่ต้องการ

คำว่า ”บาติก” (Batik) หรือ ”ปาเต๊ะ” (Batek) มาจากคำว่า Ba = Art และ Tik = จุด เดิมเป็นคำในภาษาชวา ใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายเป็นจุด คำว่า ”ติก” มีความหมายว่า เล็กน้อยหรือจุดเล็กๆ มีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่า ตริติก หรือตาริติก ดังนั้นคำว่า บาติก จึงมีความหมายว่าเป็นงานศิลปะบนผ้าที่มีลวดลายเป็นจุดต่างๆ

วิธีการทำผ้าบาติกในสมัยดั้งเดิมใช้วิธีการเขียนด้วยเทียน (Wax writing /Wax hand draw) ดังนั้น ผ้าบาติกจึงเป็นลักษณะผ้าที่มีวิธีการผลิตโดยใช้เทียนปิดในส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี และใช้วิธีการระบาย แต้มและย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี แม้ว่าวิธีการทำผ้าบาติกในปัจจุบันจะก้าวหน้าไปมากแล้วก็ตามแต่ลักษณะเฉพาะ ประการหนึ่งของผ้าบาติกก็คือ จะต้องมีการผลิตโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีหรือส่วนที่ไม่ ต้องการให้ติดสีซ้ำอีก

(2) การแสดงพื้นบ้าน

ระบำร้อนแร่

จังหวัดพังงา เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ “แร่ดีบุก” ดังคำขวัญจังหวัดพังงาที่ว่า “แร่หมื่นล้าน บ้านกลางน้ำ ถ้ำงามตา ภูเขาแปลก แมกไม้จำปูน บริบูรณ์ด้วยทรัพยากร” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ “แร่ดีบุก”

ย้อนกลับไปตั้งแต่สมัยชาวจีนอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งในภายหลังหลังจากชาวจีนได้อพยพกลับแผ่นดินจีนไปแล้ว คงเหลือไว้แต่ชาวบ้านที่คิดค้นหาวิธีทำเหมืองแร่ให้ได้ผลผลิตมากที่สุด บ้างก็ใช้เครื่องกลหนักมาทำ แต่ก็มีชาวบ้านบางกลุ่มที่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างการใช้ “เรียง” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ร้อนแร่มาหาแร่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ในคูน้ำในบึง ยามเมื่อเวลาฝนตกน้ำก็จะไหลเป็นทางลงมาซึ่งมีแร่ดีบุกปะปนอยู่ด้วย ชาวบ้านก็จะคุ้ยดินใส่ในเรียงแล้วนำไปร่อนหา นำขยะออก ก็จะได้แร่ดีบุกออกมา ซึ่งเป็นนับได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนที่ได้กลายมาเป็น “ระบำร้อนแร่” ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนสมัยก่อนให้คงอยู่คู่ลูกหลานจังหวัดพังงาต่อไป

นอกจากนี้ การแต่งกายของ “การแสดงระบำร้อนแร่” ยังสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “ชาวมุสลิม” ที่สะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแต่งกาย เสื้อผ้าผ้า และผ้าถุงผ้าปาเต๊ะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพังงา โดย “การแสดงระบำร้อนแร่” นี้ จะใช้แสดงเนื่องในโอกาสต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มา เพื่อบอกให้เขารู้ว่านี่คือจังหวัดพังงา นี่คือนิสัยชีวิตของชาวพังงา หรือในงานรื่นเริงทั่วไป เพลงที่ใช้บรรเลง ใช้เพลงตะลุงชาตรี ตั้งแต่ 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม)

(3) การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ซักเย่อ เรือบก วังกระสอบ ปิดตาตีหม้อ วังเปี้ยว วังสามขา ตะกร้อ วง แก้วดนตรี เดินกะลา เดินตีนสูง มวยทะเล เป็นต้น การละเล่นของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพหลายและการฝึกฝน การละเล่นถือเป็นกีฬาประเภทหนึ่งที่นิยมเล่นกันในหมู่ชาวบ้านเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

2.5.5 รูปแบบทางสังคมและเศรษฐกิจ

(1) ย่านเศรษฐกิจในอดีต

ดินแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะฝั่งทะเลอันดามัน มีหลักฐานที่แสดงถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับดินแดนภายนอกโพ้นทะเลมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษเส้นทางการค้าทางทะเลของโลก ได้โยงจากยุโรปตะวันตกโดยผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง ไปยังอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีนตอนใต้ เป็นเส้นทางการค้าทางทะเลของโลกที่เรียกว่า World System ทำให้เศรษฐกิจของดินแดนต่างๆ เกือบทั้งโลกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Glover, I. C. : 1996, 59) ซึ่งสิ่งนี้ได้ส่งผลอย่างสำคัญประการหนึ่งคือ ชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าดังกล่าวได้ พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นเมืองท่าหรือสถานีการค้าสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากลักษณะทางกายภาพและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีลักษณะเหมือนกำแพง ธรรมชาติยื่นไปในทะเล จึงเป็นจุดปะทะของเส้นทางการเดินเรือระหว่างดินแดนด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตกของแหลมมลายู จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกิดเมืองท่าหรือสถานีการค้า (Trading-Station) ยุคแรกๆ ขึ้นแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่เกิดจากการเดินเลียบชายฝั่งทะเลที่จำเป็นจะต้องมาแวะพักเป็นจุดๆ เมืองท่าในยุคแรกนี้น่าจะเกิดจากการเข้ามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม รวมถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของนักเดินเรือหรือพ่อค้าจากภายนอก โดยเฉพาะจากอินเดียในช่วงแรก แล้วจึงค่อยๆ ผสมผสานเข้ากับคนพื้นเมืองในภายหลัง พ่อค้าชาวอินเดียได้พากันมาตั้งนิคมการค้าตามเมืองท่าต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งวรรณกรรมโบราณของอินเดียเรียกว่า “ดินแดนสุวรรณภูมิ หรือสุวรรณทวีป” ดังนั้น สินค้าจากเมืองท่าต่างๆ ของอินเดียที่มีการตั้งสถานีการค้าของโรมัน จึงมีทั้งสินค้าของอินเดียและโรมัน รวมทั้งสินค้าเลียนแบบโรมันหลังไหลเข้ามายังเมืองท่าโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนอกจากพ่อค้าชาวอินเดีย พ่อค้าซีเรียนแล้ว อาจมีพ่อค้าชาวโรมันเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตรงด้วย (ผาสุข อินทราวุธ : 2542, 37)

(2) ท่าเรือในอดีตที่สำคัญ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการรับรู้ความหมายในสมัยโบราณของตะกั่วป่า (ตะโกลา) ปรากฏหลักฐานว่าเมืองตะโกลาเกิดขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 ตั้งอยู่ริมบริเวณแม่น้ำตะกั่วป่าในฐานะเป็นเมืองที่ไว้วางใจและศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าของคนหลายเชื้อชาติ ดังที่หนังสือภูมิศาสตร์ (Geographic) ของปโตเลมี (Cladius) แห่งกรีกได้ กล่าวถึงเมืองตะโกลา ว่าเป็นเมืองท่าใหญ่ริมฝั่งทะเลอันดามันแห่งแหลมทอง (Golden Khersonese) มีการติดต่อค้าขายกับชาวอินเดีย จีน และอาหรับตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของประวัติศาสตร์ล้วนแสดงถึงความเจริญในอดีตอันยาวนาน โดยเป็นทั้งเมืองท่าโบราณเป็นศูนย์กลาง

การค้าขนาดใหญ่ในการค้าขาย และเป็นเส้นทางลัดในการค้าขายสินค้าข้ามคาบสมุทรจากฝั่งทะเลอันดามันไปยัง
อ่าวไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (สร้อยดี อ่องสกุล และ สมโชติ อ่องสกุล, 2557) จักเห็นได้ว่าเมืองตะกั่วป่ามีความ
เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนำมาสู่การขยายตัวของเมืองก่อเกิดเป็นธุรกิจอย่างแพร่หลาย

(3) ย่านค้าขาย

จังหวัดพังงาเคยเป็นเมืองทำการค้าที่สำคัญของแหลมมลายูทางฝั่งตะวันตก พ่อค้าต่างชาติ
สมัยโบราณอย่างอินเดีย จีน และอาหรับ จะใช้แม่น้ำตะกั่วป่าล่องสินค้า และขนส่งสินค้าต่อทางบก เพื่อไปยังอีกฝั่ง
หนึ่งของแหลมมลายู ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมัยนั้นระบุว่า หัวเมืองริมฝั่งทะเลอันดามันอย่าง
ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่งและถลาง ล้วนเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย จนเมื่ออาณาจักรสุโขทัยเรืองอำนาจได้เข้า
ปกครองศรีวิชัย จึงได้ตั้งเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองเอก แล้วนำหัวเมืองทั้ง 3 มาเป็นเมืองขึ้นด้วย สมัยกรุงศรี
อยุธยา ตะกั่วป่ามีฐานะเป็นหัวเมืองทางใต้ ส่วนเมืองพังงาเป็นเมืองแขวง ขึ้นอยู่กับเมืองตะกั่วป่า สมัยนั้นเมือง
นครศรีธรรมราชเป็นหัวเมืองเอก และมีหัวเมืองต่างๆ ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชหลายเมือง รวมถึงเมืองตะกั่วป่า
ตะกั่วทุ่ง และเมืองถลางด้วย

บทที่ 3

ศักยภาพและความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.1 คุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว

3.1.1 คุณค่าทางธรรมชาติ

เกาะคอเขา มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 63 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 39.38 ไร่ จึงมีระบบนิเวศชายฝั่งที่มีความสวยงามทั้งหาดทราย เกาะแก่งปะการัง และมีป่าชายเลนประมาณ 11,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 หมู่บ้านโดยหมู่ 1 บ้านเมืองใหม่มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,000 ไร่ หมู่ 2 บ้านนอกนา มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,500 ไร่ อีกทั้งได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน (ม.ค. – เม.ย.) และฤดูฝน (พ.ค. – ธ.ค.)

สภาพพื้นที่เป็นแผ่นดินซึ่งถูกตัดขาดออกจากแผ่นดินใหญ่ด้วยลำน้ำขนาดใหญ่มีสภาพเป็นเกาะน้ำล้อมรอบมีพื้นที่ราบกว้าง สภาพป่าไม้บนเกาะที่สำคัญ คือแนวป่าชายเลน ป่าดิบเขา ป่าไม้ผลัดใบและทุ่งหญ้าที่กระจายตัวอยู่ทั่วเกาะ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ป่าชายหาดและป่าทุ่งเสม็ดขาวของหาดท้ายเหมือง แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของระบบนิเวศในอดีต พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกโดยประชาชนในท้องที่เพื่อทำการเกษตร เช่น ไม้ผล ยาพารา ปาล์มน้ำมัน บางส่วนมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ความเสียหายของป่าชายหาดภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติทำให้พื้นที่ป่าชายหาดเสื่อมโทรมลงเป็นอันมาก ดังนั้นในปัจจุบันพื้นที่ของเกาะคอเขาจึงมีระบบนิเวศร่อยถ่อน้อยลงเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกแบ่งแยกออกเพื่อการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ ป่าไม้ผลัดใบที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันมีพื้นที่น้อยลงมากและไม่มีความหลากหลาย ยังคงมีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่มากโดยเฉพาะริมฝั่งด้านตะวันออกของเกาะ แต่จากสภาพของการเป็นป่าปลูกโดยมนุษย์ ทำให้ความหลากหลายของพื้นที่ ทั้งในด้านพันธุ์ไม้ และสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นๆ จึงไม่มีความหลากหลายและสมบูรณ์เท่ากับป่าดั้งเดิม สภาพพื้นที่แบบเกาะทำให้มีความจำกัดทางด้านพื้นที่ และราคาที่ดินซึ่งสูงขึ้นตอบสนองกับกระแสการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินบนเกาะมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบกับแหล่งนิเวศทางธรรมชาติในอนาคต

เกาะคอเขามีแหล่งธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ ระบบนิเวศชายฝั่ง ประกอบด้วยพื้นที่ชายหาด พื้นที่ป่าชายหาด พื้นที่ป่าพรุ พื้นที่ป่าชายเลน แนวปะการัง (เกาะผ้า) ระบบนิเวศทางบก ได้แก่ พื้นที่ป่าดิบเขา

3.1.2 คุณค่าทางประวัติศาสตร์

เกาะคอเขาตามประวัติศาสตร์ ระบุว่า เมื่อปี พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ตั้งเมืองขึ้นที่เกาะคอเขา โดยย้ายศาลากลางเมืองตะกั่วป่าเดิม มาตั้งที่เกาะคอเขา โดยเรียกว่า “เมืองใหม่” มีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง เมืองใหม่ตั้งเป็นเมือง อีก 8 ปี ต่อมา คือในปี พ.ศ. 2456 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเมืองใหม่ และให้ย้ายมาตั้งที่บ้านย่านยาว ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอตะกั่วป่าในปัจจุบัน เมืองใหม่ จึงถูกลดฐานะเป็น อำเภอ เรียกว่า อำเภอเกาะคอเขา อีก 25 ปีต่อมาคือ ปี พ.ศ. 2481 อำเภอเกาะคอเขา ถูกลดฐานอีกครั้งหนึ่งเป็นกิ่ง เรียกว่า กิ่งอำเภอเกาะคอเขา ตัวกิ่งอำเภอเกาะคอเขา ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลเกาะคอเขา ซึ่งอยู่บนเกาะ

กิ่งเกาะคอเขา ในสมัยนั้น มีเนื้อที่ประมาณ 932.302 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 20 หมู่บ้าน คือ ตำบลเกาะคอเขา ตำบลเกาะพระทอง ตำบลบางวัน (ตั้งอยู่บนฝั่งแผ่นดินใหญ่) ส่วนอีก 1 ตำบล ไม่มีข้อมูลปรากฏว่าเป็นที่ใด แต่ผู้ที่เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอเกาะคอเขาในสมัยนั้น (ข้อมูล จากรายงานกิจการของกิ่งอำเภอเกาะคอเขา ประจำปี 2509) และอีก 24 ปี ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2508 กระทรวงมหาดไทย ประกาศให้ย้ายกิ่งอำเภอเกาะคอเขา มาตั้งใหม่ที่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เพชรเกษม ช่วงระหว่างระนอง-ตะกั่วป่า ณ หมู่ที่ 2 ตำบลกระ และตั้งชื่อใหม่ว่า อำเภอกระบุรี ขึ้นกับจังหวัดพังงา ซึ่งอำเภอนี้เป็นอำเภอที่อยู่เหนือสุด ห่างจากตัวจังหวัดพังงา ประมาณ 150 กิโลเมตร ในที่สุดกิ่งอำเภอเกาะคอเขา ถูกลดฐานะเป็นเพียงตำบลเกาะคอเขา และปัจจุบันมีการปกครองในรูปแบบ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. ผู้คนที่เคยอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น ก็ทยอยอพยพขึ้นไปทำมาหากิน บนแผ่นดินใหญ่ ที่มีความสะดวก มีงานทำ และความเจริญ ซึ่งเกาะคอเขาก็มีวัฏจักรหมุนเวียน ทั้งตกต่ำและรุ่งเรือง เหตุที่เกาะคอเขา ลดความสำคัญลง เพราะมีปัญหาจาก ลมมรสุมที่พัดอย่างรุนแรงในระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคมของทุกปี ทำให้การเดินทางโดยทางเรือ เป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งยังมีโจรสลัด ที่คอยเข้ามาปล้นสดมภ์อยู่ตลอดเวลา และการคมนาคมทางบกเริ่มสะดวกขึ้นแต่ก่อนหน้านั้นหลายร้อยปี เกาะคอเขาเป็นเมืองท่าอันสำคัญ ที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะ อินเดีย จีน กรีก โรมัน จนมีการเรียกเกาะคอเขาในยุคนั้นว่า “ฟุงติก” หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “เหมืองทอง” โดยเหมืองทองนี้ เป็นคำเปรียบเทียบกับ ดินแดนแห่งนี้เป็นเมืองธุรกิจการค้า ที่รุ่งเรืองเป็นเมืองพักสินค้า ที่จะรอขนถ่ายสินค้า จากฝั่งอันดามันไปขายทางฝั่งอ่าวไทย โดยใช้เส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่า ที่สามารถล่องเรือไปตามลำน้ำ เข้าไปในแผ่นดิน จากนั้นขนถ่ายสินค้าทางบก โดยใช้ช้างเป็นพาหนะ เพื่อที่จะนำสินค้าลงเรืออีกครั้งหนึ่ง แล้วล่องเรือตามลำน้ำตาปี หรือ ตามลำน้ำพุมดวง เพื่อนำสินค้าไปขายยังเมืองไซยา จากหลักฐานที่ปรากฏ มีให้เห็นหลายอย่าง อาทิ เทวรูปพระนารายณ์ ศิวลึงค์ และวัตถุโบราณอีกหลายอย่าง ที่เป็นหลักฐานระบุว่า เป็นอารยธรรมของอินเดียโบราณ ส่วนบริเวณเกาะคอเขา ยังปรากฏว่ามีลูกปัด ที่นิยมใช้เป็นเครื่องประดับ ตกกราดเกลื่อนเต็มไปหมด จนมีการบุกรุกของชาวบ้านเข้าทำการขุดค้นครั้งใหญ่ เมื่อปี 2525 นี้เอง จนทำให้โบราณสถาน เสียหายเป็นจำนวนมาก ล่าสุดกรมศิลปากรได้เข้ามาขุดแต่ง เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเก็บไว้เพื่อการศึกษา สืบค้นความเป็นมาของสถานที่แห่งนี้

3.1.3 คุณค่าทางวัฒนธรรม

เกาะคอเขาตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าขายสำคัญของเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะชาวอินเดีย จีน อาหรับ และมลายู ในครั้งอดีตกาล เนื่องจากเป็นเมืองท่าค้าขายและจอดเรือหลบลมมรสุมดังปรากฏร่องรอยทางประวัติศาสตร์ในส่วนของแหล่งโบราณสถาน รวมทั้งยังมีความสำคัญในฐานะเกาะที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนบ้านน้ำเค็ม ซึ่งในอดีตนั้นเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญด้านอุตสาหกรรมการขุดแร่ดีบุกรุ่งเรืองในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณ ปี พ.ศ. 2325 ในช่วงนั้นการแต่งตั้งกิ่งอำเภอเกาะคอเขามีการอพยพออกจากเกาะครั้งใหญ่ เพื่อย้ายไปสู่เมืองบริเวณบ้านย่านยาวอีกครั้งเนื่องจากประสบภัยมรสุมจากนั้นมีการประกาศเลิกทำเรือกลไฟเพื่อไปใช้การคมนาคมโดยทางรถยนต์แทน จึงทำให้เกาะคอเขาค่อย ๆ ลดความสำคัญลงและกลายเป็นเมืองประมงขนาดเล็กในที่สุด จนกระทั่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกาะเล็ก ๆ อันเงียบสงบได้เข้าสู่ศักราชใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้รักความสงบจากชาติต่าง ๆ ทั่วโลก

เนื่องจากเกาะคอเขาเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุคการทำเหมืองแร่ดีบุก ลักษณะสังคมจึงเป็นชุมชนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพื้นถิ่นได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน อาชีพในอดีต คือ การทำเหมืองแร่ดีบุกและการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเกาะจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูงลักษณะทางสังคมจึงเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน จนกระทั่งมีการพัฒนาการท่องเที่ยว เกาะอันเงียบสงบ และเต็มไปด้วยความสวยงามทางธรรมชาติจึงได้มีโอกาสรองรับนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ มนต์เสน่ห์ทางด้านวิถีและวัฒนธรรมของพื้นที่แห่งนี้ ยังคงดึงดูดหลายๆ คนให้ไปเยี่ยมชมไม่ว่าจะเป็นหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันทั้งต่างเชื้อชาติและต่างศาสนา คือมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยดั้งเดิมในพื้นที่ ชาวไทยใหม่หรือชาวเล และแรงงานชาวพม่าที่เข้ามารับจ้างแต่ในความหลากหลายเหล่านี้ก็ได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นแก่สังคมทุกคนจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนภายใต้จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามและมนต์เสน่ห์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้

ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม นำไปสู่จุดเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวิธีนั้นๆ ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยังคงความงดงามทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านรูปแบบประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมากันหลายชั่วอายุคนประเพณีเหล่านี้เกี่ยวพันกับการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อาทิเช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยแพ ประเพณีทำขวัญข้าว ประเพณีกินเจ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันสารทเดือนสิบ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เป็นต้น ด้วยพื้นฐานความเชื่อทางด้านศาสนา อันนำไปสู่การกลมเกลียวจิตใจให้ตั้งอยู่ในสิ่งที่ดีงามร่วมกัน ชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น นับถือศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปแต่มีความพิเศษและน่าสนใจในเรื่อง ประเพณีการกินเจ ซึ่งถือเป็นประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมาช้านานหรือเรื่องวัฒนธรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น ส่วนชาวไทยใหม่ หรือชาวเล ชนเผ่าเร่ร่อนตามท้องทะเลเมื่อครั้งอดีต ถึงแม้วันนี้จะตั้งรกรากเป็นหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลแล้วก็ตามที ชนเผ่านี้ยังคงยึดถือคำสอนของบรรพบุรุษ ความเชื่อดั้งเดิม การนับถือผี และความผูกพันกับธรรมชาติเชื่อมร้อยเข้าด้วยกันจนกลายเป็นบุคลิกเฉพาะของคนกลุ่มนี้ จากความเชื่อทางธรรมชาติพวกเขาก็เน้นความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายและเคารพในวิถีของธรรมชาติ ประเพณีที่สำคัญได้แก่ ประเพณีส่งหีบส่งคอน ประเพณีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ (เหนียะเอนหล่อโขง) การลอยกำบาง ประเพณีของส่วนบุญ เป็นต้น

3.2 สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว

3.2.1 แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่

ตำบลเกาะคอเขา เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ริมฝั่งอันดามัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบริมทะเล วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนเรียบง่าย เนื่องจากวิถีชีวิตยังคงพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทางทิศเหนือของเกาะผืนป่าชายเลน ทิศตะวันตกมีหาดทรายยาว ซึ่งยังคงมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบก เช่น ทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางทะเลที่มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะคอเขา ทางทิศใต้มีชายหาดที่สวยงามทอดยาวจากหัวเกาะถึงท้ายเกาะประมาณ 15 กิโลเมตร (จากหมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ ถึงหมู่ที่ 2 บ้านนอกนา) มีแหล่งปะการังน้ำตื้น “เกาะผ้า” เกาะประหลาดหาดสวยน้ำใส ที่ได้ชื่อว่า “มัลดีฟส์เมืองไทย” จุดเช็คอินใหม่ในพังงา ที่สมบูรณ์ สวยงาม จึงถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญที่สามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้ตำบลเกาะคอเขาเป็นอย่างดี อีกทั้งเกาะคอเขายังมีความหลากหลายของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก) น้ำตก การท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เป็นต้น เกาะคอเขาอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็น เขาหลัก หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดกระบี่ ภูเก็ตและสุราษฎร์ธานี จึงเป็นโอกาสที่จะได้เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพังงาต่อไป

โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม โดยที่ตั้งและการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขาใน ภาพที่ 10 และแสดงข้อมูลสรุปและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวจำแนกรายหมู่บ้านใน ตารางที่ 11

ภาพที่ 12 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา

ตารางที่ 11 แสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	คุณค่าและความสำคัญ
หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่		
เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	บริเวณป่าโกงกางทางด้านทิศเหนือของหมู่ 1 บ้านเมืองใหม่ใกล้กับท่าเรือประมงพื้นบ้าน ชุมชน อบต.และสำนักป่าชายเลนและองค์กรเอกชน ได้ร่วมมือกันในการจัดทำโครงการเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะเส้นทางประมาณ 800 เมตร เป็นแนววงกลมในป่าชายเลน นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความสมบูรณ์ของป่าโกงกางที่มีความหลากหลายทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เนื่องจากว่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติแห่งนี้ยังไม่มีแผนการจัดการหลังจากดำเนินการก่อสร้าง จึงทำให้เส้นทางบางแห่งชำรุดและขาดป้ายสื่อความหมายจึงไม่เป็นแรงดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว จำเป็นต้องมีการวางแผนและปรับปรุงสภาพเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยเฉพาะข้อมูลและปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว
น้ำตกโดนทอง (คลองโดน)	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	น้ำตกอันงดงามหนึ่งเดียวของชาวเกาะคอเขาอันเป็นต้นน้ำจืดแหล่งสุดท้ายของชาวเกาะคอเขา เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน พบกับความงามของแผ่นน้ำที่กระจายเป็นละอองเย็นที่คุ้มค้ำกับการเดินทางที่น้ำตื้นตื้นและผาดโผนเพื่อเข้าไปเยี่ยมชม น้ำตกโดนทองนั้นปิดซ่อนตัวอยู่ในจุดโขงแดงของต้นน้ำที่ชุมชนพยายามดูแลรักษาไว้ในรูปของป่าชุมชนคลองโดน รอผู้มาเยือนสัมผัสความงามอันมีช่วงเวลาที่เปิดให้เยี่ยมชมในช่วงเดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์เท่านั้น
ที่ทำการกิ่งอำเภอเกาะคอเขา	แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	พ.ศ. 2482 มีการยุบจังหวัดตะกั่วป่าเป็นอำเภอตลาดใหญ่ (เปลี่ยนเป็นอำเภอตะกั่วป่าในเวลาต่อมา) และปรับฐานะเกาะคอเขาเป็นกิ่งอำเภอเรียกว่า “กิ่งอำเภอเกาะคอเขา” สถานที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอขณะนั้น ตั้งอยู่บ้านเมืองใหม่ (หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ ตำบลเกาะคอเขาในปัจจุบัน)
ท่าเทียบเรือ หมู่ 1 บ้านเมืองใหม่	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม	
หมู่บ้านประมง บ้านเมืองใหม่	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม	ชุมชนประมงที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทั้งชุมชนประมงพื้นบ้าน และ ชาวเล (มอแกน) นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศของการทำประมงพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็นการผลิตเครื่องมือประมง เช่น ลอบและอวน และบรรยากาศบริเวณท่าเรือประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะตอนเย็นเวลาที่ชาวประมงกลับเข้าฝั่งและนำปลาที่จับได้ขึ้นจากเรือเพื่อขายให้กับพ่อค้าที่รับซื้อถึงท่าเรือ นักท่องเที่ยวก็มีโอกาสที่จะออกไปทำกิจกรรมตกปลา ในบริเวณปากอ่าวและทะเลด้านนอกมีบริการเรือนำเที่ยวโดยชาวประมงในหมู่บ้าน เพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยว
หมู่ที่ 2 บ้านนอกนา		
ชายทะเลบ้านนอกนา	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	ลักษณะหาดเป็นหาดทรายสีน้ำตาลอ่อน เม็ดทรายละเอียด น้ำทะเลขุ่นมาก กระแสน้ำชายฝั่งไหลไปทางทิศเหนือ อุณหภูมิชายหาด 26.8 องศาเซลเซียส

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	คุณค่าและความสำคัญ
		ความเร็วลม 4.4 กม./ชม. ลักษณะคลื่นเป็นคลื่นงัด อัตราคลื่นประท้วง 7 ครั้ง/นาที่ สภาพอากาศฝนตกเล็กน้อย ขยะบริเวณชายหาดปานกลาง การใช้ประโยชน์ชายฝั่งใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ พบนักท่องเที่ยวน้อย และไม่พบการกัดเซาะหรือการก่อสร้างเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเพิ่มเติม
ชายทะเลอ่าวหัวเขา	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	
หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ		
ชายทะเลบ้านปากเกาะ	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	
แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก (เหมืองทอง)	แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา หรือที่เรียกว่า แหล่งโบราณคดีบ้านทุ่งตึก เกาะคอเขา เป็นเกาะ ขนาดเล็กยาว ประมาณ 15 กิโลเมตร กว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณ ปากแม่น้ำตะกั่วป่า มีลักษณะคล้ายสันทราย มีป่าไม้ โกงกางทางด้าน ฝั่งตะวันออก ของเกาะส่วนทางด้านฝั่งตะวันตกของเกาะ หันหน้าออกสู่ทะเลอันดามัน ของมหาสมุทรอินเดีย ทางด้านเหนือของเกาะ มีภูเขาเตี้ย ๆ ทอดตัว ในแนวเหนือ-ใต้ แหล่งโบราณคดีที่สำคัญบนเกาะคอเขาตั้ง อยู่ในบริเวณ ที่ชาวบ้าน เรียกกันว่า "ทุ่งตึก" หรือ "เหมืองทอง" เหตุที่เรียกเช่นนี้คงจะเป็น เพราะ ว่าในบริเวณนี้มีซาก อาคารโบราณสถานอยู่ 3 แห่ง นอกจากนี้ในบริเวณนี้ยังได้ พบฐานเทวรูป เหรียญเงิน อินเดีย เศษทองคำ และผงทรายทอง ปัจจุบันโบราณ สถาน ดังกล่าวถูกทำลายไป คงเหลือ แต่ เพียงซาก ของฐานก่ออิฐ เพียงบางส่วน เท่านั้น แหล่งโบราณคดี เกาะคอเขา หรือ เหมืองทอง ได้มีการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2478 โดยพบซาก โบราณสถานก่อด้วยอิฐขนาดยาว 60 หลา กว้าง 30 หลาสูงจากระดับพื้นดิน ประมาณ 6 ฟุต และพบเศษภาชนะดินเผา ที่ผลิตใน สมัยราชวงศ์ถังของจีน (ราวพุทธศตวรรษที่ 12-13) และเครื่องแก้วของ ชาวเปอร์เซีย โดยที่ไม่ได้ ดำเนินการขุดค้นในชั้นดินธรรมชาติ โบราณวัตถุ เหล่านี้จัดได้ว่า มีอายุอยู่ใน ราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 จากโบราณวัตถุที่พบ เป็นจำนวนมาก แหล่ง โบราณคดีแห่งนี้ทำให้นักโบราณคดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดร.เอช.จี ควอริทซ์ เวลส์ นักโบราณคดีชาวอังกฤษก็เคย มาขุดตรวจดูชั้นดินครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2477 และนักปราชญ์ทางโบราณคดี ส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า ทุ่งตึกเป็นที่ตั้งเมืองท่าโบราณซึ่งชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวมลายู มาทำมาค้าขาย เพราะตั้งอยู่ในทำเลและ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมในการเป็นที่จอดเรือหลบคลื่นลม มี ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้ทะเลหลวงขนาดใหญ่สามารถเข้า ออกสะดวก อีกทั้งตั้งอยู่ตรงปากแม่น้ำตะกั่วป่าซึ่งการคมนาคมทางเรือทั้ง ขึ้นและลงตามลำแม่น้ำจะต้องผ่านเสมอ
หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก		

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	คุณค่าและความสำคัญ
ชายทะเลบ้านทุ่งตึก	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	
แหล่งค่าน้ำแนวปะการังน้ำตื้นเกาะผ้า	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	เกาะผ้า (Koh Pah) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลเกาะคอเขา ที่ตั้งของเกาะผ้าโดยแท้จริงอยู่กึ่งกลางทะเลอันสวยงาม ซึ่งหากนั่งบนเรือกินลมชมวิวกจากทะเลสวยๆอากาศสดใสมประมาณ 40 นาที จะพบกับพื้นแผ่นดินเรียบๆ ขึ้นเป็นเนินเหนือกลางทะเลขนาดเล็กที่พอจะให้คนหลายคนได้ไปเหยียบบ้างได้ เกาะผ้าเคยเป็นเกาะที่มีต้นไม้ใหญ่มากมายปกคลุมทั่วเกาะ เป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์เกาะหนึ่ง และในตอนนั้นก็มียักท่องเที่ยวและชาวบ้านมาเที่ยว แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิ ในวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ต้นไม้บนเกาะผ้าก็หายไปหมด เกาะที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็กลายเป็นเกาะที่มีทรายเรียบๆ เพียงเท่านั้น และนั่นคือที่มาของชื่อเกาะผ้า ซึ่งผืนผ้าส่วนใหญ่ก็เป็นผ้าเรียบๆ ที่ไม่มีอะไรมาเติมแต่ง ไม่ต่างกับเกาะสวยงามนี้ในปัจจุบันเลย เป็นเหมือนเพียงเนินทรายที่โผล่พ้นขึ้นมาเหนือน้ำกลางทะเลเท่านั้น
หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง		
ชายทะเลบ้านบางเนียง	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	

ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติสามารถติดตามข่าวสาร ข้อมูล และความรู้ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขาได้ที่ Facebook ซึ่งมีหลากหลายเพจที่ให้บริการ อาทิเกาะคอเขา Kohkhokhao, ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเกาะคอเขา, Koh Kho Khao Thailand เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขาที่ให้บริการข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และการคมนาคมและสาธารณูปโภค ที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนเพื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวรวมถึงการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเกาะคอเขา

จะเห็นได้ว่า เกาะคอเขานับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย ซึ่งในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม ทั้งนี้หน่วยงานในพื้นที่ได้มีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน ผู้ประกอบการในพื้นที่ได้รับความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ อาทิเช่น โครงการเก็บขยะตกค้างในระบบนิเวศชายหาดเกาะคอเขา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความสะอาดชายหาด ฟื้นฟูป่าชายหาด เพิ่มปริมาณสัตว์ทะเลอย่างบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อให้ชายหาดสะอาดสวยงามเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน เป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล โดยในโครงการมีกิจกรรมหลัก เช่น เก็บขยะ ปลูกต้นไม้ และปล่อยเต่าทะเล ณ ชายหาดเกาะคอเขา บ้านนอกนา ม.2 ต.เกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา หน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย อ.ตะกั่วป่า อบต.เกาะคอเขา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน นักเรียน ประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงนักท่องเที่ยวบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถเก็บขยะได้น้ำหนักรวม 3,695 กก. ประเภทขยะส่วนใหญ่เป็น ขวดแก้ว โฟม และรองเท้า

3.2.2 สถิตินักท่องเที่ยว

สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดพังงา

จากการรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยวในปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี 2565 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า จังหวัดพังงามีอัตราของจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติ ตั้งแต่ปี 2558 ถึงปี 2562 และลดลงในปี 2563 ดังตารางที่ 3.2-2 ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมด จังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2558 – 2565

	จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมด (คน)							
	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565
ชาวไทย	300,135	331,492	342,158	365,664	387,276	638,824	612,871	595,649
ชาวต่างชาติ	919,614	1,029,293	1,056,698	1,139,433	1,146,416	574,597	63,453	249,977
รวม	1,219,749	1,360,785	1,398,856	1,505,097	1,533,692	1,213,421	676,324	845,626

ที่มา : ปรับปรุงจากข้อมูลกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565

จากข้อมูลนักท่องเที่ยวในปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม ปี 2565 พบว่า จังหวัดพังงามีอัตราของรายได้จากผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติ ในช่วงปี 2558 – 2562 มีการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และลดลงในปี 2563 อันเนื่องมาจากประเทศไทยเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID – 19 สรุปข้อมูลดังตารางที่ 3.2-3 ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงรายได้จากผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมด จังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2558 – 2565

	รายได้จากผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมด (ล้านบาท)							
	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565
ชาวไทย	1,906.87	1,906.87	2,017.22	2,228.4	2,376.95	2,901.35	612,871	1,927.88
ชาวต่างชาติ	12,717.75	12,717.75	13,359.89	15,073.01	15,290.78	8,827.21	63,453	2,091.41
รวม	14,624.62	14,624.62	15,377.11	17,301.41	17,667.73	11,728.56	676,324	4,019.29

ที่มา : ปรับปรุงจากข้อมูลกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565

3.2.3 การประกอบธุรกิจด้านการบริการ

จากการทบทวนข้อมูลสถานประกอบการที่พัก จากระบบฐานข้อมูลสถานประกอบการที่พักในเขตพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา จังหวัดพังงา สามารถจำแนกเป็นประเภทของสถานประกอบการที่พัก พบว่า สถานประกอบการในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา จังหวัดพังงา มีทั้งหมด จำนวน 20 แห่ง แบ่งตามประเภท โรงแรม จำนวน 13 แห่ง และสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม จำนวน 7 แห่ง แสดงดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนสถานประกอบการที่ให้บริการที่พักในพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา พ.ศ.2565

ลำดับ	ชื่อสถานประกอบการ	ที่ตั้ง	ประเภท
1	อันดามัน ปรีนเซส รีสอร์ท แอนด์ สปา	หมู่ที่ 3	โรงแรม
2	C & N KAOKHAO BEACH RESORT	หมู่ที่ 3	โรงแรม
3	เดอะ คิป (คอเขา ไอร์แลนด์ บีช รีสอร์ท)	หมู่ที่ 3	โรงแรม
4	ดรีมซี โอเชียน เฟอร์ล รีสอร์ท แอนด์ สปา	หมู่ที่ 3	โรงแรม
5	มิลาเคิล ไอซ์แลนด์ รีสอร์ท	หมู่ที่ 3	โรงแรม
6	เดอะ ตะโกลา รีสอร์ท แอนด์ สปา	หมู่ที่ 3	โรงแรม
7	อตามัน ลักซูรี วิลล่า	หมู่ที่ 4	โรงแรม
8	พาราดีส วิลล่า	หมู่ที่ 4	โรงแรม
9	โอเรียลเต็ล บีช วิลเลจ	หมู่ที่ 4	โรงแรม
10	เดอะ ชันเซิร์ท บีช รีสอร์ท เกาะคอเขา	หมู่ที่ 4	โรงแรม
11	เกาะคอเขา การ์เด็นท์ พูล	หมู่ที่ 4	โรงแรม
12	คัชชิน รีสอร์ท เกาะคอเขา บีช	หมู่ที่ 4	โรงแรม
13	เกาะคอเขา รีสอร์ท	หมู่ที่ 4	โรงแรม
14	Baan Boon	หมู่ที่ 2	รีสอร์ท
15	ปราณีบังกาโล	หมู่ที่ 3	รีสอร์ท
16	สวีส ไกเกอร์ การ์เด็น	หมู่ที่ 3	รีสอร์ท
17	หาดหาปลา	หมู่ที่ 4	รีสอร์ท
18	อนันดาห์ บีช รีสอร์ท	หมู่ที่ 4	รีสอร์ท
19	ควายทะเล แคมป์ปิ้ง เกาะคอเขา	หมู่ที่ 4	สถานที่กางเต็นส์
20	เกาะคอเขาแคมป์ปิ้ง	หมู่ที่ 2	สถานที่กางเต็นส์

นอกจากนี้ ศักยภาพด้านอาหารและภัตตาคารในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา มีร้านอาหารหาทานได้ง่าย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามต้องการทั้งอาหารไทยและอาหารนานาชาติ ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร/ภัตตาคาร ตั้งราคาไม่แพงจนเกินไป โดยระดับราคาจะสอดคล้องกับวัตถุดิบ รสชาติ บรรยากาศ ความสะอาด และการบริการ ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยร้านอาหารที่ให้บริการในพื้นที่เกาะคอเขาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นโดยการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องของอาหาร เครื่องดื่มและวัตถุดิบที่ใช้ปรุงอาหารในพื้นที่ เช่น อาหารทะเลสด กะปิที่มีสูตรเฉพาะของเกาะคอเขา

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนร้านอาหารในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา

ลำดับ	ชื่อสถานประกอบการ	ที่ตั้ง	ประเภท
1	ก๊วยเตี๋ยวมุด่วน	หมู่ที่ 2	ร้านจำหน่ายอาหาร
2	ร้านนิตซีฟู้ด	หมู่ที่ 2	ร้านจำหน่ายอาหาร
3	สุณี ซีฟู้ด	หมู่ที่ 2	ร้านจำหน่ายอาหาร
4	P'moo thai food	หมู่ที่ 2	ร้านจำหน่ายอาหาร
5	เกาะคอเขาผัดไทย อาหารตามสั่ง	หมู่ที่ 3	ร้านจำหน่ายอาหาร
6	รัตนา	หมู่ที่ 3	ร้านจำหน่ายอาหาร
7	kokai	หมู่ที่ 3	ร้านจำหน่ายอาหาร
8	TACO TIME	หมู่ที่ 4	ร้านจำหน่ายอาหาร

3.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา มีการพัฒนาต่อยอดจากฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตที่สำคัญ โดยมีทั้งการพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวจากชุมชนเอง การดำเนินงานในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น การพัฒนาภายใต้โครงการ OTOP นวัตกรรม ซึ่งทำให้ชุมชน กลุ่ม ชมรม ได้มีความเข้าใจ มีองค์ความรู้ และมีทักษะในการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงประสบการณ์ในการรวมกลุ่มเครือข่ายในการดำเนินงาน รวมทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาภายใต้รูปแบบของพื้นที่พิเศษในระยะต่อไป โดยแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญ ที่มีการดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันที่ช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นและเป็นตัวช่วยในการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเยือน อาทิเช่น กิจกรรมดำน้ำดูปะการังที่เกาะผั่ว การสาธิตการทำกะปิสูตรเกาะคอเขา กิจกรรมตามรอยลูกปัดบนเกาะคอเขา เป็นต้น และเป็นตัวสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอัตลักษณ์ของชาวบ้านพื้นที่เกาะคอเขา ดังนี้

3.3.1 ชุมชนท่องเที่ยว “OTOP นวัตกรรม หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก ตำบลเกาะคอเขา”

3.3.2 ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนเกาะคอเขา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง

3.3.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเกาะคอเขา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง

3.3.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะคอเขาซีแคนู ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกาศพื้นที่พิเศษ

3.4.1 ประชุมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island)

วันที่ 27 มิถุนายน 2565 จัดขึ้น ณ ศาลาอเนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา นายจำเริญ ทิพญพงศ์ธาดา ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา พร้อมด้วย นาวาเอก อธิคุณ คงมี ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นาย เถลิงศักดิ์ นุชประหาร รองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา หัวหน้าส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่และภาคประชาชน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 54 คน เข้าร่วมประชุมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island) เพื่อพิจารณาขั้นตอนและวิธีการในการประกาศให้พื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

จังหวัดพังงาได้จัดทำโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Phangnga Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) เพื่อขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของประเทศตามนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการแพทย์และสุขภาพระดับโลก (Medical Hub) ตามแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจสุขภาพอันดามัน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระหว่างการระบาดและหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัด

พังงาจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ให้เป็นเกาะอัจฉริยะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากาครรัฐและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา ได้เน้นย้ำถึงการวางตำแหน่งการพัฒนาเกาะคอเขาในทุกมิติ อาทิ การสร้างสะพาน สร้างท่าเรือ เป็นการพัฒนาที่เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน พื้นที่โดยรอบต้องได้รับประโยชน์ด้วย และเกาะคอเขาต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจริง ๆ โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเป็นล้อเกวียนในการสนับสนุน

3.4.2 เวทีชี้แจงการศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา สร้างการรับรู้ เตรียมความพร้อมผู้นำชุมชน แกนนำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับมอบหมายจากจังหวัดพังงาในการดำเนินการโครงการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดจัดกิจกรรมลงพื้นที่ ณ ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

เพื่อจัดเวทีทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระหว่างวันที่ 28 – 30 กันยายน 2565 โดยกำหนดจัดขึ้น ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา และห้องประชุม ตึก ศาลากลางจังหวัดพังงา มีตัวแทนส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นและทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญได้แก่

(1) การนำเสนอ “การประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า รักษาการแทนรองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพันธกิจสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พร้อมด้วยคณะทำงานโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมณ์ ดร.พิเชตวุฒิ นิลละออ ดร.จตุรงค์ คงแก้ว และ ดร.ปรกรณ์ ประสิทธิ์ศุภโรจน์ บรรยายแนวคิดการศึกษาประเมินศักยภาพของพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา

(2) การทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเป็นตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนในพื้นที่ ร่วมทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2.1) ประสานงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายให้บริหารจัดการการท่องเที่ยว ไม่ว่าในระดับชาติ ระดับภูมิภาค หรือระดับท้องถิ่น

(2.2) ประสานงานการใช้อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน ผังเมืองสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยว หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2.3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนา และรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2.4) ส่งเสริมการใช้ศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว

(2.5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน

(2.6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นจัดให้มีการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

(2.7) ส่งเสริมการจัดหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

(2.8) ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่แห่งท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ตามขั้นตอนในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่เกาะคอเขา จะต้องดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ซึ่ง อพท. จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขาได้ โดยอาศัยความในมาตรา 23 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และบูรณาการให้องค์การมีอำนาจหน้าที่ประสานการปฏิบัติการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณและอำนาจหน้าที่ของตน ไม่ว่าในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ผังเมือง การควบคุมอาคาร การรักษาสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน การสาธารณสุข การรักษาความสะอาด การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือในด้านอื่นใด แล้วแต่กรณี ให้มีผลสำเร็จตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามที่คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนด และตามแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการหรือพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม” ทั้งนี้ ในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ จะต้องเป็นไปตามความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 35 ที่บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษ คณะกรรมการมีอำนาจประกาศให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ

ทั้งนี้ อพท. จะเข้ามาประสานกับจังหวัดพังงา เพื่อดำเนินงานในการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ และขอรับความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการประกาศพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา และจะนำเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติต่อไป

3.5 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความเหมาะสมควรมีคุณสมบัติ ได้แก่

- 1) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีศักยภาพสูง
- 2) มีชื่อเสียง เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน หรือมีแนวโน้มที่จะมีชื่อเสียงเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในอนาคต
- 3) การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของพื้นที่ในปัจจุบันหรือมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสำคัญในอนาคต
- 4) อยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวตามนโยบายของรัฐบาล
- 5) มีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หรือมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนแนวทางเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามระเบียบองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาความเหมาะสมเบื้องต้นในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว จะจำแนกออกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวผสม

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย 9 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) ความสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก 4) จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว 5) ขนาดของแหล่งธรรมชาติ 6) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ 7) ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ 8) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นและ 9) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม

2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 8 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 2) หลักฐานทางโบราณคดี 3) ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย 4) ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ 5) ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพ 6) ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรม 7) ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับของแหล่งประวัติศาสตร์ และ 8) ความผูกพันต่อท้องถิ่น

3. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ 2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ 6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น และ 7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

4. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทผสม ใช้แบบประเมินตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น พื้นที่ท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ให้ประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามเกณฑ์การประเมินทั้ง 9 ดัชนีชี้วัดและประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ทั้ง 8 ดัชนีชี้วัด และทำการคิดคะแนนแล้วเทียบระดับคุณค่าแยกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 สถานภาพความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย สถานภาพความเสี่ยงต่อการถูกทำลายเป็นการประเมินความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีประกอบ คือ

1. สภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. การใช้ประโยชน์ของมนุษย์
3. ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ
4. ขนาดของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ผลกระทบด้านมลพิษ
6. การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศหรือสภาพดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์และการจัดการภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 2) การมีแผนการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม 4) การจัดการของเสียและการรักษาความสะอาด 5) การให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) การให้บริการ 3) การเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว 4) การจัดการด้านความปลอดภัย

3. การบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว 2) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวในการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวตามคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. มีขั้นตอนและวิธีการประเมินประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ค่าคะแนน (ร้อยละ)

ค่าคะแนน (ร้อยละ)	ระดับคุณค่า
51 – 100	แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าสูง
0 - 50	แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าต่ำ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินสถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยว

ค่าคะแนน (ร้อยละ)	ระดับความเสี่ยง
51 – 100	แหล่งท่องเที่ยวมีความเสี่ยงต่อการทำลายสูง
0 - 50	แหล่งท่องเที่ยวมีความเสี่ยงต่อการทำลายต่ำ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ค่าคะแนน (ร้อยละ)	ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
51 – 100	การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพสูง
0 - 50	การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพต่ำ

ในการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวทำการประเมินองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ จากนั้นจึงนำค่าคะแนนของทั้ง 3 องค์ประกอบมารวมกันเพื่อคิดคะแนนรวมของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยกำหนดค่าคะแนนรวมของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินความสำคัญในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนำค่าคะแนน (ร้อยละ) ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในองค์ประกอบที่ 1 และองค์ประกอบ ที่ 3 มาจัดกลุ่มคะแนนในตารางจัดกลุ่มความสำคัญระหว่างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มี 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญสูง คือ แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าสูงและมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูง (กลุ่มที่ 1)

ประเภทที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ อาจจะมีคุณค่าสูงแต่มีประสิทธิภาพการจัดการต่ำหรือมีคุณค่าต่ำแต่มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูง (กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3)

สูง (100%)	กลุ่มที่ 2 คุณค่าต่ำ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูง	กลุ่มที่ 1 คุณค่าสูง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูง
	กลุ่มที่ 4 คุณค่าต่ำ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการต่ำ	กลุ่มที่ 3 คุณค่าสูง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการต่ำ
ต่ำ (0%) สูง (100%)		

คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความจำเป็นของพื้นที่ท่องเที่ยวในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากการประเมินความสำคัญประเภทที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญสูง (กลุ่มที่ 1) และประเภทที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ (กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3) มาพิจารณารวมกับค่าคะแนนองค์ประกอบที่ 2 ด้านความเสี่ยงจากการถูกทำลาย พื้นที่ที่สามารถประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้คือ พื้นที่กลุ่มความจำเป็นที่ 1 และพื้นที่กลุ่มความจำเป็นที่ 2

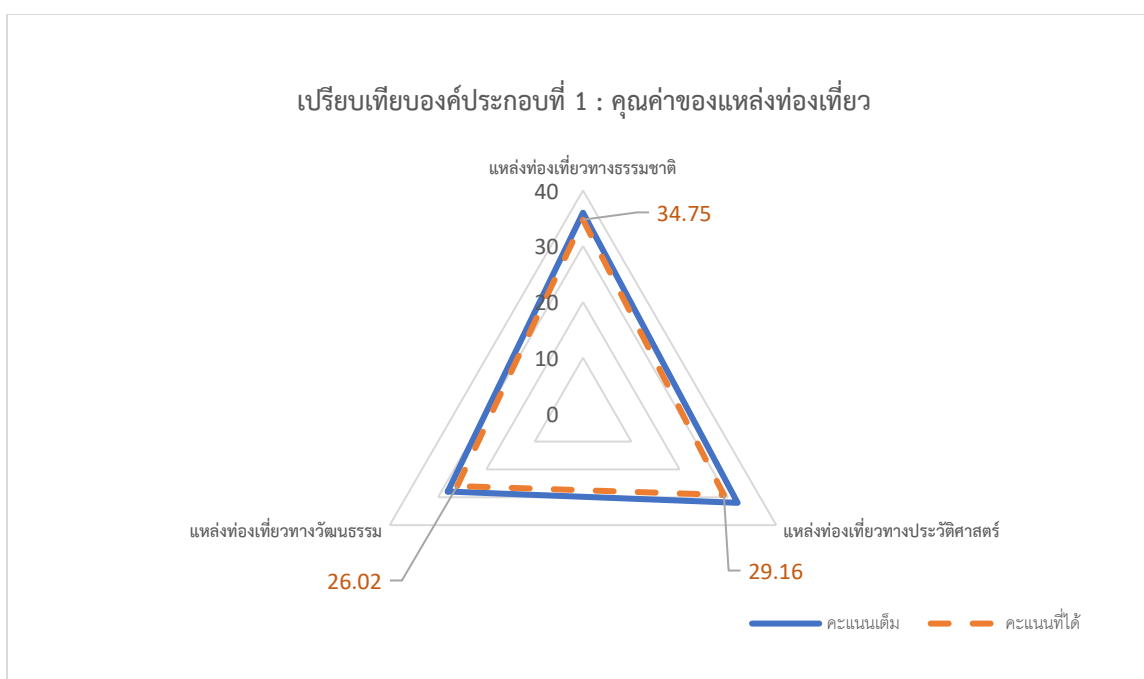
พื้นที่กลุ่มความจำเป็นที่ 1 คือ พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงและมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูง มีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง (1) และพื้นที่ที่มีคุณค่าสูงและมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูงมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายต่ำ (3) ส่วน พื้นที่กลุ่มความจำเป็นที่ 2 คือ พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงและมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการต่ำมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายต่ำ (5) พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงและมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการต่ำมีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง (6)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ	คุณค่าสูง 1 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง	คุณค่าต่ำ 2 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง	คุณค่าสูง 3 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง
	คุณค่าต่ำ 4 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง	คุณค่าสูง 5 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง	คุณค่าสูง 6 ประสิทธิภาพการบริหารฯ สูง ความเสี่ยงสูง

3.6 การประเมินความเหมาะสมในการประกาศพื้นที่พิเศษ

จังหวัดพังงาได้มีหนังสือขอแจ้งความประสงค์ขอรับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเสนอพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มาให้ อพท. พิจารณา และ อพท. ได้รับแบบประเมินศักยภาพตนเองของแหล่งท่องเที่ยวเกาะคอเขา และดำเนินการตรวจสอบผลคะแนนตามแบบประเมินของคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2558 แล้ว พบว่าผลคะแนนด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายและด้านการบริหารจัดการของพื้นที่เกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การพิจารณาของ อพท. ที่กำหนดค่าคะแนนไว้ที่คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75 ขึ้นไป จึงถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังแสดงผลการประเมินตนเองเบื้องต้นเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่เกาะคอเขา ได้ดังนี้

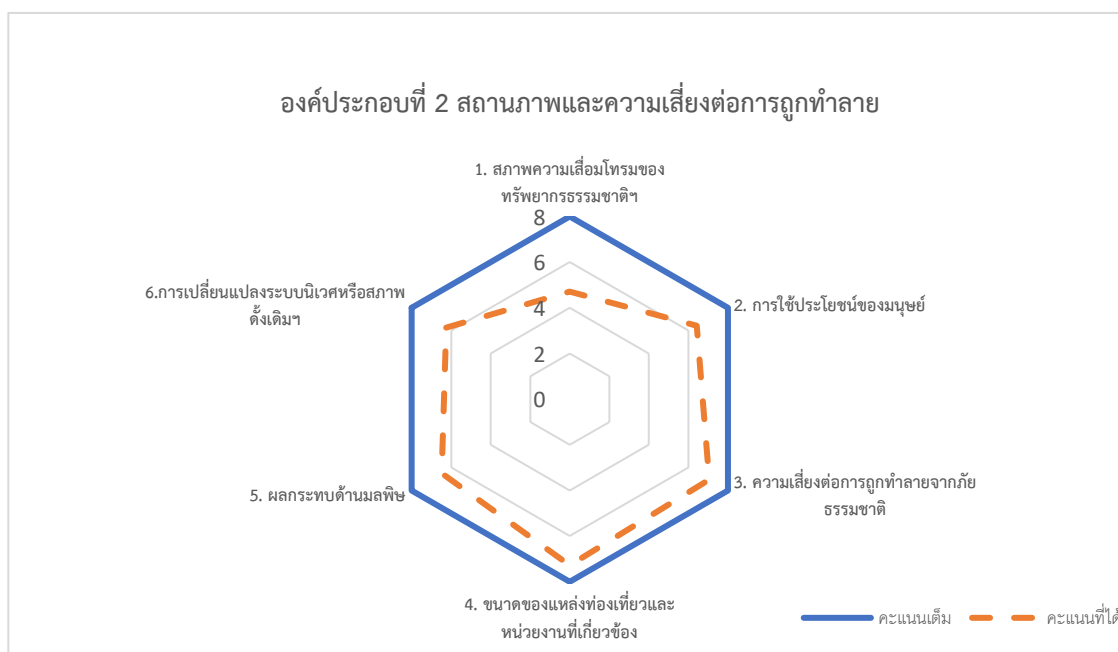
1. ผลคะแนนประเมินด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อทำการคิดคะแนนแล้วเทียบระดับคุณค่าแยกตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า พื้นที่เกาะคอเขา มีคะแนนตัวชี้วัดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้คะแนนรวม 34.75 คะแนน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 96.52 สูงกว่าการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ โดยเมื่อพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าได้คะแนนลดหลั่นลงมาเป็น 29.16 คะแนน (คะแนนเต็ม 32 คะแนน) และ 26.02 คะแนน (คะแนนเต็ม 28 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินที่ ร้อยละ 91.12 และ 92.92 ตามลำดับ

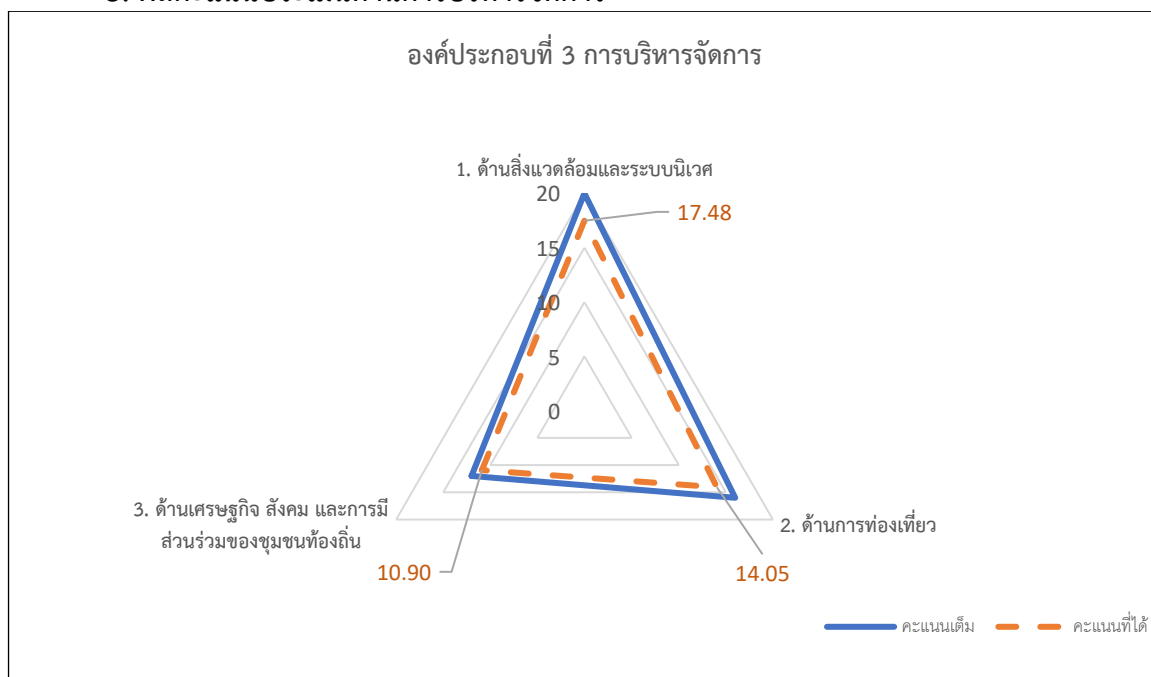

2. ผลคะแนนประเมินด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

จากการประเมินตนเอง พบว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนตัวชี้วัดด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายเท่ากับ 38.23 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินร้อยละ 79.64 เมื่อเทียบระดับความเสี่ยงถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง

3. ผลคะแนนประเมินด้านการบริหารจัดการ

จากการประเมินตนเอง พบว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ เท่ากับ 42.43 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 88.39 เมื่อเทียบระดับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการถือว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพสูง

สรุปผลคะแนนการประเมินพื้นที่พื้นที่เกาะคอเขาเพื่อประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เกณฑ์หลัก	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนเป็น % (ค่าคะแนนที่ได้ × 100) /คะแนนเต็ม
องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว			
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	36	34.75	96.52
องค์ประกอบที่ 2 สถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	48	38.23	79.64
องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ	48	42.43	88.39
คะแนนเฉลี่ยรวม (ร้อยละ)			88.18

เมื่อประเมินองค์ประกอบพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท.กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ

3.7 ประโยชน์และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประกาศพื้นที่พิเศษ

3.7.1 ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ

การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดย อพท. มีอำนาจหน้าที่ “ประสานกาปฏิบัติกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐเพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ของตน ไม่ว่าในด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ผังเมือง การควบคุมอาคาร การรักษาสาธารณสุขของแผ่นดิน การสาธารณสุขการ รักษาความสะอาด การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือในด้านอื่นใด แล้วแต่กรณี ให้มีผลสำเร็จตามนโยบายและ แผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่คณะกรรมการนโยบายการ ท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนด และตามแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการหรือพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน

อพท. มีเป้าหมายการทำงานเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่ม รายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ อพท. มีบทบาทในการบริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ เป็นองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ประสานงานกับท้องถิ่น หรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ

ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของ “พื้นที่พิเศษ” นั้น เป็นการใช้อยู่ หลักการเชิงวิชาการ เชิงเทคนิค มาวิเคราะห์และกำหนดสถานการณ์ปัญหา และอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวที่มี ลักษณะเฉพาะกับบริบทแต่ละพื้นที่ ซึ่งบางครั้งมีความเหมาะสม มีความซับซ้อน หรือไม่มีเจ้าภาพชัดเจนในการ ดำเนินงาน จนเราเรียกว่า **Pain Point** การแก้ปัญหาเหล่านั้น รวมถึงการก้าวข้ามและพัฒนาต่อยอดไปข้างหน้า อาจต้องการกลไกเข้ามาเสริมเพื่อดำเนินการให้ผ่านพ้นและลุล่วงไปได้ การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษก็เป็นช่องทาง หนึ่งที่ให้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดย เมื่อมีการประกาศเป็นพื้นที่เกาะคอเขาแล้วจะเกิดการดำเนินงาน ดังนี้

1. ในพื้นที่เกาะคอเขา มีการจัดทำแผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา ที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ ของเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตเกาะ คอเขา และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนขับเคลื่อนนี้จะทำให้การพัฒนาของภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทาง เดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ มีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติและขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ลดความซ้ำซ้อน ของการใช้งบประมาณ

2. การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความ ร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดยในการบริหารจัดการ พื้นที่พิเศษ จะเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม ตามปรัชญาการทำงานแบบ Co-creation เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ได้เข้ามามี ส่วนในการ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์” บนพื้นฐานใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยในพื้นที่พิเศษ

- (1) จะมีการจัดตั้งสำนักงานพื้นที่พิเศษ เพื่อเป็นหน่วยบริหารเพื่อดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้บรรลุวัตถุประสงค์และบริหารจัดการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- (2) รัฐมนตรีแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาและยกระดับการจัดการการท่องเที่ยว โดยเครื่องมือสำคัญที่ อพท.ได้นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างต้นแบบเพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือการใช้เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มุ่งสร้างความยั่งยืนและดูแลครอบคลุมในทุกมิติทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากร คุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างการแข่งขันทางสังคม และโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เป็นผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการใช้มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (STMS) ที่อพท.พัฒนาขึ้นได้รับการรับรองในระดับสากลแล้ว และสำหรับการพัฒนาและยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชุมชน และชมรม ที่ดำเนินการด้านท่องเที่ยว อพท. เป็นหนึ่งในภาคีหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อนเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย หรือ CBT

4. หลังจากขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอกเขา และตามแผนการถอนตัวจากพื้นที่ (Exit plan) อย่างเหมาะสม ชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายจะมีกลไกที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาไปเป็นพื้นที่พิเศษเกาะคอกเขา จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในมิติต่าง ๆ ดังนี้

(1) การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

(2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมพัฒนาเยาวชนในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การค้นหาปราชญ์ชาวบ้านด้านต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะท้องถิ่นให้กับชุมชนท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านด้านต่าง ๆ มิให้สูญหายพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(3) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและตลาดต่อไป

(4) การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยความสามัคคีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ถือเป็นจุดเด่นของสังคมไทย ซึ่งในปัจจุบันโลกที่หมุนไปตามกระแสของเทคโนโลยี อาจจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นหลงลืม ความเป็นพี่เป็นน้องของคนในชุมชน การที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน ถือเป็นโอกาสในการฟื้นฟูความสามัคคีของชุมชนอีกครั้ง

3.7.2 ความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมในการขับเคลื่อนพื้นที่พิเศษ ในรายงานฉบับนี้จะเป็นการนำเสนอในภาพกว้างในระดับระหว่างประเทศแล้วจึงขยายความสู่ระดับพื้นที่เพื่อให้สามารถทำการศึกษาได้ครอบคลุมทุกมิติ จากนั้นจึงทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) โดยการประยุกต์ใช้คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่⁴ เพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่ ระยะเวลา และประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนหรือแผนงาน โดยการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

ภาพรวมเศรษฐกิจโลกปี 2565

ภาพรวมเศรษฐกิจโลกจากรายงาน World Economic Outlook (October 2022) พบว่ามีมูลค่า 101.56 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกด้วยมูลค่า 25.04 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 24.66 รองลงมาเป็นเศรษฐกิจของประเทศจีนคิดเป็นมูลค่า 18.32 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 18.00

สำหรับขนาดเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมูลค่า 3.62 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในภูมิภาคด้วยมูลค่า 1.29 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 35.64 รองลงมาเป็นประเทศไทยมีขนาดเศรษฐกิจมูลค่า 0.53 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 15 สำหรับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ มีขนาดเศรษฐกิจเท่ากับ 0.43, 0.42, 0.41 และ 0.42 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ (รูป 1)

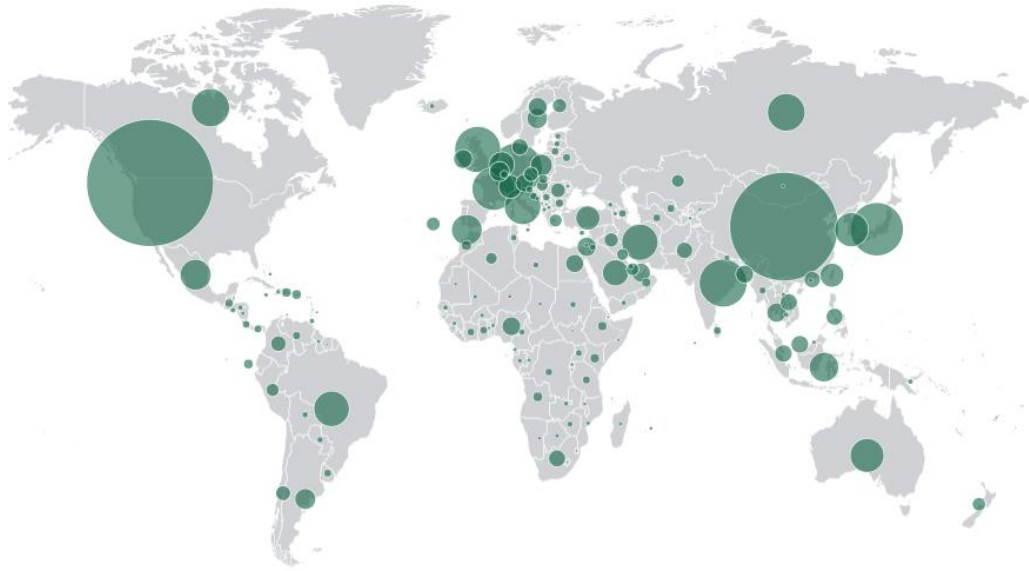
เมื่อพิจารณาจากรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ในกลุ่มประเทศอาเซียนในปี 2565 พบว่าประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงสุดเท่ากับ 79,430 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี รองลงมาเป็นประเทศบรูไน 42,940 ดอลลาร์สหรัฐ มาเลเซีย 13,110 ดอลลาร์สหรัฐ ประเทศไทย 7,630 ดอลลาร์สหรัฐ และอินโดนีเซีย 4,690 ดอลลาร์สหรัฐ (รูป 2) และเมื่อคำนวณรายได้ต่อหัวของประเทศไทยเป็นเงินบาทจะได้เท่ากับ 268,299.36 บาทต่อปี⁵ ซึ่งน้อยกว่าข้อมูลจากการสำรวจปี 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพียง 104,791.81 บาทต่อปี⁶ (รูป 3) ซึ่งน้อยกว่ารายได้ต่อหัวที่คำนวณจากรายได้ประชาชาติอย่างมีนัยสำคัญ⁷ แม้ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบคนละปีกัน ดังนั้น ประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในเชิงพื้นที่หรือชุมชนควบคู่กับรายได้ประชาชาติในภาพรวม ซึ่งการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มรายได้ที่แท้จริงของประชากร

⁴ คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ โดยสำนักสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ก.ย. 65)

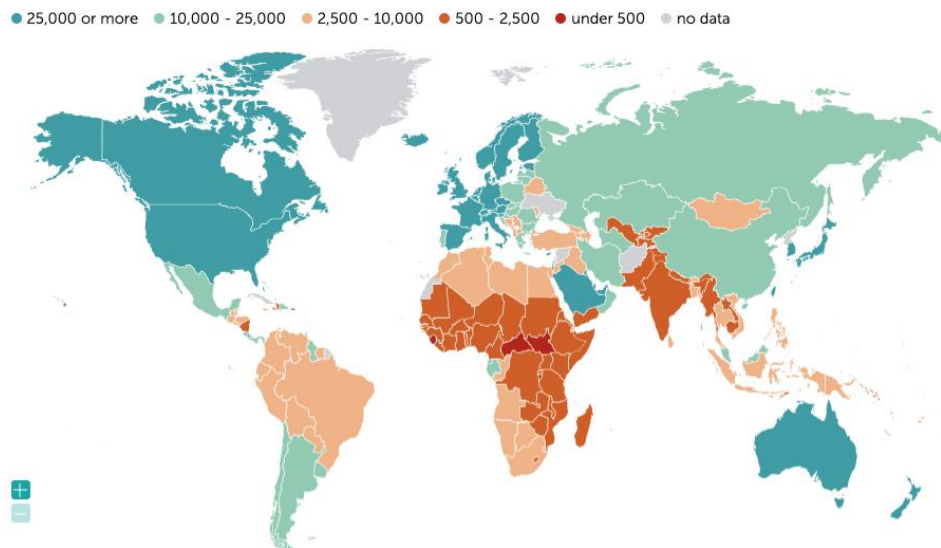
⁵ คำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นอัตราขายถัวเฉลี่ยในช่วงวันที่ 1 ม.ค. – 4 พ.ย. 65 ซึ่งเท่ากับ 35.1637 บาทดอลลาร์สหรัฐ

⁶ คำนวณจากรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนคูณด้วยจำนวนครัวเรือนแล้วหารด้วยจำนวนประชากรของปี 2558

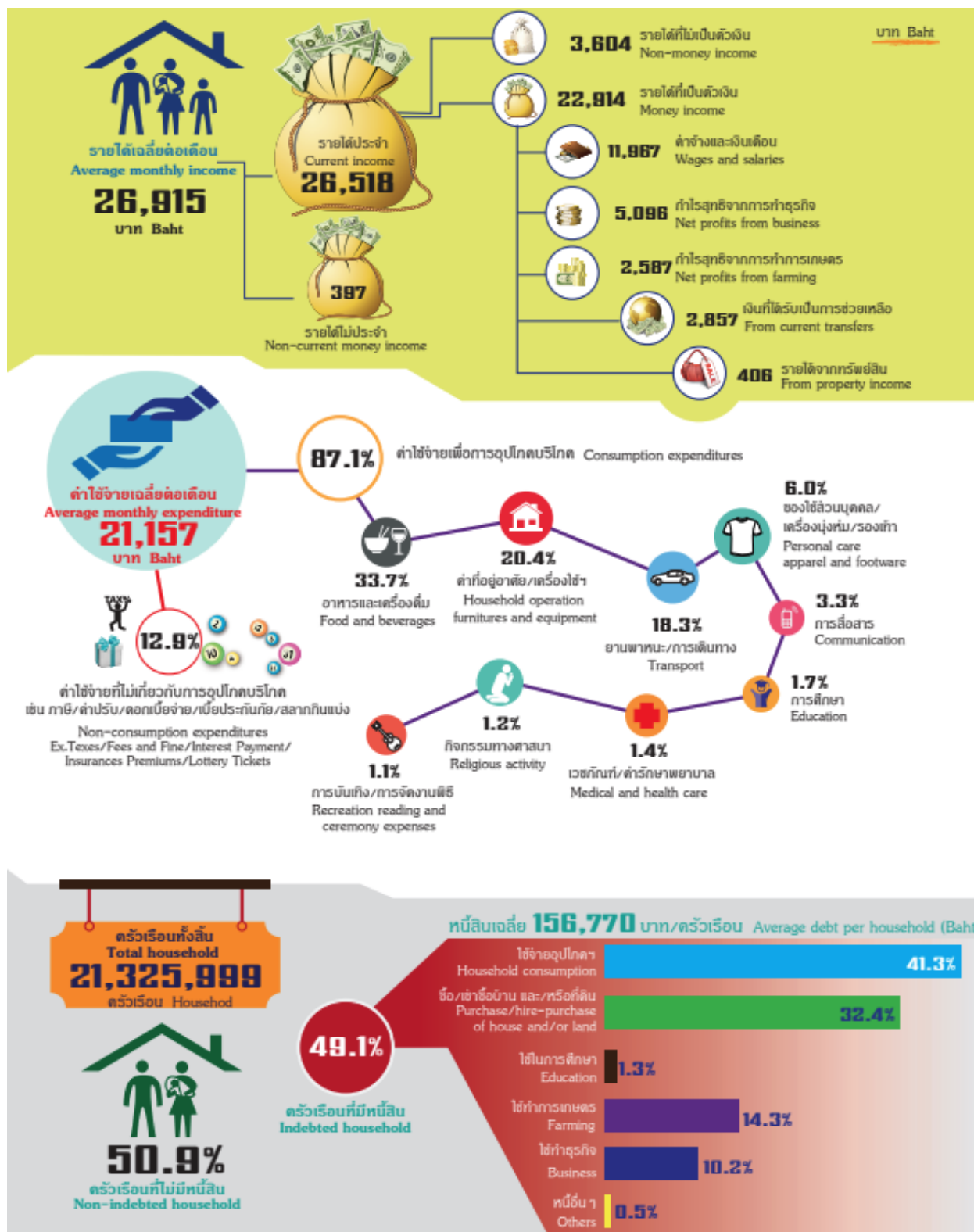
⁷ รายได้ต่อหัวที่คำนวณจากรายได้ประชาชาติเป็นการคำนวณโดยการนำผลผลิตของประเทศมาหารด้วยจำนวนประชากรจึงไม่ได้สะท้อนรายได้ที่แท้จริงของประชากร

ภาพที่ 13 ภาพรวมเศรษฐกิจโลกปี 2565 (ราคาปัจจุบัน)

ภาพที่ 14 รายได้ต่อหัวปี 2565 (ราคาปัจจุบัน)

ภาพที่ 15 รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น พ.ศ. 2558

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพรวมเศรษฐกิจไทย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาประจำปี 2563 มีมูลค่า 15,636,891 ล้านบาท เมื่อหักด้วยผลตอบแทน ปัจจัยการผลิตสุทธิไปต่างประเทศ 359,068 ล้านบาท เป็นผลให้รายได้ประชาชาติ (Gross National Income: GNI) มีมูลค่า 15,277,823 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 6.1 โดยรายได้ประชาชาติต่อหัว (NI per capita) มีมูลค่าเท่ากับ 219,796 บาท ต่ำกว่ามูลค่า 234,652 บาท ในปี 2562 หรือ ลดลงร้อยละ 6.3

โครงสร้างเศรษฐกิจไทยเมื่อแบ่งออกเป็น 2 ภาคเศรษฐกิจใหญ่ซึ่งประกอบด้วยภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร พบว่า ในปี 2563 เศรษฐกิจไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคนอกภาคเกษตรคิดเป็นร้อยละ 91.3 ขณะที่ภาคเกษตร (เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง) คิดเป็นร้อยละ 8.7 โดยเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรร้อยละ 25.5 เป็นการผลิภาคอุตสาหกรรม รองลงมาร้อยละ 17.0 เป็นการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ ร้อยละ 8.2 เป็นการเงินและการประกันภัย (ตาราง 1)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิตรายภาคในปี 2563 พบว่า กรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นภาคที่มีรายได้เป็นสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกร้อยละ 17.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 10.2 สำหรับภาคใต้มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 8.2 (ตาราง 2)

ส่วนผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita) ในปี 2563 ภาพรวมเฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ 224,962 บาทต่อปี โดยภาคที่มีผลิตภัณฑ์ภาค หรือ รายได้ต่อหัวมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเท่ากับ 436,255 บาทต่อปี รองลงมา เป็นพื้นที่ กทม. และปริมณฑลเท่ากับ 435,356 บาทต่อปี ภาคกลางเท่ากับ 256,663 บาทต่อปี ขณะที่ภาคใต้มี รายได้ต่อหัวเพียง 132,857 บาทต่อปี (ตาราง 3) โดยจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวมากที่สุด 3 อันดับแรก คือจังหวัด ระยองเท่ากับ 831,734 บาทต่อปี รองลงมาเป็นกรุงเทพมหานครเท่ากับ 585,689 บาทต่อปี และจังหวัดปทุมธานี 510,887 บาทต่อปี สำหรับจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวต่ำที่สุด 3 ลำดับสุดท้ายได้แก่ จังหวัดนราธิวาสเท่ากับ 55,417 บาทต่อปี ถัดมาเป็นจังหวัดหนองบัวลำภูเท่ากับ 59,157 บาทต่อปี และจังหวัดมุกดาหารเท่ากับ 61,354 บาทต่อปี ส่วนจังหวัดพังงามีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 219,867 บาทต่อปีซึ่งอยู่ในลำดับที่ 16 ของประเทศจากทั้งหมด 77 จังหวัด (ตาราง 4)

ตารางที่ 16 แสดงอัตรายายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มูลค่าที่แท้จริงและโครงสร้างการผลิต
ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต

(ร้อยละ)

สาขาการผลิต	อัตรายายตัว (มูลค่าที่แท้จริง)			โครงสร้างการผลิต ณ ราคาประจำปี		
	2561	2562	2563	2561	2562	2563
ภาคเกษตร	6.1	-0.9	-3.5	8.2	8.1	8.7
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	6.1	-0.9	-3.5	8.2	8.1	8.7
ภาคนอกเกษตร	4.1	2.4	-6.4	91.8	91.9	91.3
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	-2.9	1.7	-8.9	2.5	2.4	2.1
การผลิตอุตสาหกรรม	3.5	-0.8	-5.6	26.7	25.6	25.5
ไฟฟ้า ก๊าซ และระบบปรับอากาศ	2.2	4.5	-8.0	2.6	2.6	2.5
การประปาและการจัดการของเสีย	5.9	5.6	0.7	0.4	0.4	0.4
การก่อสร้าง	2.3	1.6	1.3	2.5	2.5	2.7
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และจักรยานยนต์	6.4	4.5	-3.2	15.8	16.3	17.0
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	3.9	2.8	-22.9	5.8	5.8	4.8
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	8.0	7.7	-37.5	5.6	6.1	3.8
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	8.8	11.4	1.1	2.4	2.6	2.8
การเงินและการประกันภัย	3.7	1.9	5.1	7.6	7.5	8.2
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	5.4	3.8	1.5	2.4	2.5	2.7
กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และกิจกรรม ทางวิชาการ	2.8	1.9	-4.9	1.7	1.7	1.8
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุนอื่น ๆ	3.5	2.3	-22.0	1.6	1.6	1.3
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ ฯ	1.5	1.4	1.6	5.8	5.9	6.6
การศึกษา	1.0	1.2	1.3	4.0	4.0	4.4
กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	4.8	3.7	3.2	2.1	2.2	2.5
ศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ	12.2	14.4	-13.0	0.6	0.7	0.7
กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	4.2	2.7	-7.4	1.3	1.3	1.3
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	-2.6	-0.6	2.7	0.2	0.2	0.2
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	4.2	2.2	-6.2	100.0	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 17 แสดงอัตราขยายตัวและโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิตรายภาค

(ร้อยละ)

ภาค	อัตราขยายตัวที่แท้จริง		โครงสร้าง ณ ราคาประจำปี	
	2562	2563	2562	2563
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.1	-1.4	9.4	10.2
เหนือ	0.3	-5.1	7.7	7.8
ใต้	2.7	-12.3	8.6	8.2
ตะวันออก	1.7	-6.1	18.0	17.2
ตะวันตก	-1.1	-4.7	3.5	3.6
กลาง	-1.5	-3.1	5.2	5.4
กทม. และปริมณฑล	3.6	-6.7	47.6	47.6
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	2.2	-6.2	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 18 แสดงผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita)

ภาค	GRP per capita (บาท/ปี)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	2562	2563	2562	2563
ตะวันออกเฉียงเหนือ	86,105	86,233	2.1	0.1
เหนือ	114,225	108,472	2.5	-5.0
ใต้	152,112	132,857	4.0	-12.7
ตะวันออก	501,429	436,255	-0.0	-13.0
ตะวันตก	161,214	153,790	1.4	-4.6
กลาง	273,517	265,663	-0.6	-2.9
กทม. และปริมณฑล	475,041	435,356	3.5	-8.4
เฉลี่ยทั้งประเทศ	243,705	224,962	2.9	-7.7

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 19 แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita)

จังหวัด	บาทต่อปี	จังหวัด	บาทต่อปี
1. ระยอง	831,734	40. ระนอง	110,240
2. กรุงเทพมหานคร	585,689	41. พิชณุโลก	107,854
3. ปราจีนบุรี	510,887	42. ตรัง	105,449
4. ชลบุรี	471,723	43. สุพรรณบุรี	105,238
5. พระนครศรีอยุธยา	436,363	44. ยะลา	102,821
6. ฉะเชิงเทรา	403,574	45. ลำปาง	100,591
7. สมุทรสาคร	382,372	46. อุดรดิตถ์	99,236
8. สระบุรี	321,625	47. พิจิตร	97,221
9. นครปฐม	288,232	48. เลย	95,989
10. สมุทรปราการ	285,173	49. พะเยา	95,197
11. จันทบุรี	254,246	50. หนองคาย	92,947
12. ชุมพร	250,823	51. อุทัยธานี	91,578
13. ปทุมธานี	239,753	52. เชียงราย	88,281
14. ภูเก็ต	226,158	53. เพชรบูรณ์	86,198
15. ราชบุรี	222,261	54. อุดรธานี	85,982
16. พังงา	219,867	55. นครพนม	82,712
17. ลำพูน	209,668	56. แพร่	82,657
18. นนทบุรี	193,682	57. ศรีสะเกษ	80,747
19. ประจวบคีรีขันธ์	187,718	58. มหาสารคาม	80,422
20. ตราด	166,451	59. สุโขทัย	80,206
21. กระบี่	163,070	60. สุรินทร์	79,182
22. สุราษฎร์ธานี	155,156	61. น่าน	78,147
23. สมุทรสงคราม	150,169	62. พัทลุง	77,516
24. เพชรบุรี	143,591	63. ร้อยเอ็ด	76,334
25. สิงห์บุรี	140,890	64. บุรีรัมย์	76,038
26. สงขลา	140,562	65. ปัตตานี	75,779
27. ลพบุรี	137,004	66. อุบลราชธานี	74,408
28. กำแพงเพชร	134,926	67. กาฬสินธุ์	73,404
29. เชียงใหม่	131,967	68. อำนาจเจริญ	72,573
30. อ่างทอง	127,940	69. สระแก้ว	71,924
31. ชัยนาท	123,905	70. ชัยภูมิ	69,375
32. กาญจนบุรี	123,679	71. สกลนคร	69,009
33. ขอนแก่น	121,648	72. บึงกาฬ	68,497
34. นครสวรรค์	121,070	73. ยโสธร	65,254
35. นครนายก	119,304	74. แม่ฮ่องสอน	63,419
36. ตาก	118,508	75. มุกดาหาร	61,345
37. นครศรีธรรมราช	117,801	76. หนองบัวลำภู	59,157
38. นครราชสีมา	117,521	77. นราธิวาส	55,417
39. สตูล	111,682		

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา (GPP PHANGNGA)

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา ณ ราคาตลาดในปี 2563 มีมูลค่าเท่ากับ 54,859 ล้านบาท มีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 219,867 บาทต่อปี โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมทางด้านภาคเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 19,357 ล้านบาท (ร้อยละ 35) ขณะที่นอกภาคเกษตรมีมูลค่า 35,501 ล้านบาท (ร้อยละ 65) โดยผลิตภัณฑ์นอกภาคเกษตร กิจกรรมในสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่า 3,183 ล้านบาท ขณะที่สาขาบริการมีมูลค่าสูงถึง 32,318 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านที่พักและบริการอาหารสูงถึง 9,965 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 18 ของ GPP จังหวัดพังงา) (ตาราง 6) ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคใต้ที่ผลิตภัณฑ์นอกภาคเกษตรในสาขาค้าปลีกค้าส่งฯ ที่มีมูลค่าสูงสุดของภาคใต้ (ตาราง 5)

สำหรับมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคใต้ซึ่งมีมูลค่า 1,282,225 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศนั้น เมื่อทำการวิเคราะห์เป็นรายจังหวัดทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่า จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่ผลิตภัณฑ์จังหวัดมากที่สุดในภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 18.2 รองลงมาเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราชคิดเป็นร้อยละ 13.9 เท่ากัน ส่วนจังหวัดพังงามีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 4.3 โดยมีจังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดน้อยสุดคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.4 (ตาราง 7)

เมื่อพิจารณารายได้ต่อหัวของจังหวัดในภาคใต้พบว่าจังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวมากที่สุดเท่ากับ 250,830 บาทต่อปีโดยอยู่ในลำดับที่ 12 ของประเทศ รองลงมาเป็นจังหวัดภูเก็ต 226,158 บาทต่อปี ส่วนจังหวัดพังงามีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 219,867 ต่อปีซึ่งอยู่ในลำดับที่ 16 ของประเทศและเป็นลำดับ 3 ของภาคใต้

จากข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจของจังหวัดพังงา จะเห็นได้ว่าภาคบริการเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้นการประเมินเกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงสอดคล้องกับพื้นฐานเศรษฐกิจของจังหวัด

ตารางที่ 20 แสดง GROSS REGIONAL PRODUCT AT CURRENT MARKET PRICES (SOUTHERN)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018r	2019r	2020p
Agriculture	338,154	305,305	261,805	298,429	300,702	288,276	316,978	335,312
<i>Agriculture</i>	338,154	305,305	261,805	298,429	300,702	288,276	316,978	335,312
Agriculture, forestry and fishing	338,154	305,305	261,805	298,429	300,702	288,276	316,978	335,312
Non-Agriculture	835,910	848,660	931,982	1,014,068	1,068,791	1,106,787	1,141,804	945,884
Industrial	215,330	213,446	222,476	223,283	228,594	213,061	212,519	209,918
Mining and quarrying	50,146	51,895	55,426	48,127	35,131	37,866	41,349	42,358
Manufacturing	138,169	132,820	139,757	143,887	159,787	142,704	136,591	135,439
Electricity, gas, steam and air conditioning supply	24,284	25,914	24,493	28,233	30,467	29,213	31,049	28,784
Water supply; sewerage, waste management and remediation activities	2,731	2,818	2,801	3,037	3,209	3,278	3,531	3,337
Services	620,580	635,214	709,505	790,785	840,198	893,726	929,284	735,966
Construction	42,361	39,272	42,347	46,046	43,362	46,120	49,387	48,508
Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycle	113,176	117,083	121,796	144,611	155,383	154,615	161,626	160,335
Transportation and storage	64,949	79,040	87,128	94,259	100,632	100,584	100,501	76,036
Accommodation and food service activities	101,430	106,335	144,054	172,175	194,493	220,181	233,872	83,056
Information and communication	9,035	9,089	10,411	9,735	11,627	13,194	14,948	14,349
Financial and insurance activities	53,608	58,968	61,280	66,650	69,290	73,386	76,049	75,436
Real estate activities	40,788	35,804	36,113	39,537	41,373	43,209	44,219	44,912
Professional, scientific and technical activities	1,457	1,523	2,049	2,442	2,522	2,485	2,691	2,394
Administrative and support service activities	15,601	17,125	19,061	20,273	23,512	25,538	26,881	7,354
Public administration and defence; compulsory social security	72,278	56,657	63,646	68,241	69,795	74,850	77,069	79,065
Education	68,981	75,399	80,370	82,476	80,904	87,419	87,301	90,489
Human health and social work activities	27,214	29,069	30,362	32,601	34,502	37,725	40,164	42,530
Arts, entertainment and recreation	1,780	1,827	2,147	2,740	3,232	3,511	3,740	2,622
Other service activities	7,922	8,023	8,741	9,000	9,570	10,909	10,835	8,880
Gross regional product (GRP)	1,174,064	1,153,965	1,193,787	1,312,497	1,369,494	1,395,063	1,458,782	1,281,196
GRP Per capita (Baht)	128,394	124,898	127,892	139,335	144,554	146,310	152,112	132,857
Population (1,000 persons)	9,144	9,239	9,334	9,420	9,474	9,535	9,590	9,643

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (<https://www.nesdc.go.th>)

ตารางที่ 21 แสดง GROSS PROVINCIAL PRODUCT AT CURRENT MARKET PRICES (PANGNGA)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018r	2019r	2020p
Agriculture	15,455	13,966	11,932	13,406	16,923	15,989	17,323	19,357
<i>Agriculture</i>	15,455	13,966	11,932	13,406	16,923	15,989	17,323	19,357
Agriculture, forestry and fishing	15,455	13,966	11,932	13,406	16,923	15,989	17,323	19,357
Non-Agriculture	28,454	32,659	46,039	51,697	57,542	59,964	63,361	35,501
Industrial	3,168	3,334	3,265	3,420	3,282	3,414	3,421	3,183
Mining and quarrying	434	428	516	600	593	595	664	657
Manufacturing	2,127	2,247	2,103	2,135	1,967	2,144	2,034	1,852
Electricity, gas, steam and air conditioning supply	564	606	586	620	648	600	640	587
Water supply; sewerage, waste management and remediation activities	44	53	60	65	73	75	84	87
Services	25,286	29,325	42,774	48,277	54,260	56,551	59,939	32,318
Construction	943	723	862	1,093	1,014	1,146	1,203	1,412
Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycle	3,636	3,810	3,908	4,653	5,825	5,311	5,593	5,688
Transportation and storage	3,675	4,610	4,534	5,048	6,744	4,833	5,192	4,356
Accommodation and food service activities	7,871	9,854	22,510	26,131	28,328	32,103	34,466	9,965
Information and communication	308	311	373	346	405	443	516	506
Financial and insurance activities	1,681	1,821	1,993	2,091	2,194	2,305	2,353	2,334
Real estate activities	1,146	1,219	1,151	1,169	1,287	1,309	1,278	1,298
Professional, scientific and technical activities	11	12	12	16	19	19	22	20
Administrative and support service activities	633	1,697	2,077	2,254	2,600	2,942	2,998	489
Public administration and defence; compulsory social security	2,311	1,953	1,925	1,907	2,092	2,323	2,425	2,378
Education	2,037	2,215	2,258	2,303	2,430	2,322	2,315	2,353
Human health and social work activities	763	822	866	925	970	1,103	1,191	1,172
Arts, entertainment and recreation	58	59	76	97	113	129	144	120
Other service activities	212	218	230	244	240	263	243	225
Gross provincial product (GPP)	43,909	46,625	57,971	65,103	74,465	75,954	80,684	54,859
GPP Per capita (Baht)	172,167	183,540	229,112	258,316	296,634	303,764	322,991	219,867
Population (1,000 persons)	255	254	253	252	251	250	250	250

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (<https://www.nesdc.go.th>)

ตารางที่ 22 แสดงผลิตภัณฑ์ภาคใต้ จำแนกตามจังหวัด

(ร้อยละ)

จังหวัด	อัตราขยายตัวที่แท้จริง		โครงสร้าง ณ ราคาประจำปี	
	2562	2563	2562	2563
1. ภูเก็ต	3.7	-41.3	17.1	10.5
2. สุราษฎร์ธานี	1.5	-15.6	14.4	13.9
3. ระนอง	-4.2	6.6	1.9	2.4
4. พังงา	4.3	-28.9	5.5	4.3
5. กระบี่	-1.9	-19.7	5.7	5.4
6. ชุมพร	20.5	1.6	8.0	9.8
7. นครศรีธรรมราช	8.0	-0.2	12.1	13.9
8. สงขลา	-3.1	-2.3	16.7	18.2
9. สตูล	1.4	4.5	2.1	2.6
10. ยะลา	1.2	2.2	3.2	3.8
11. ตรัง	0.7	1.8	4.4	5.2
12. นราธิวาส	-3.2	-7.6	2.9	3.2
13. พัทลุง	1.9	-0.9	2.6	3.0
14. ปัตตานี	1.2	-3.4	3.4	3.8
รวมทั้งภาค	2.7	-12.3	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

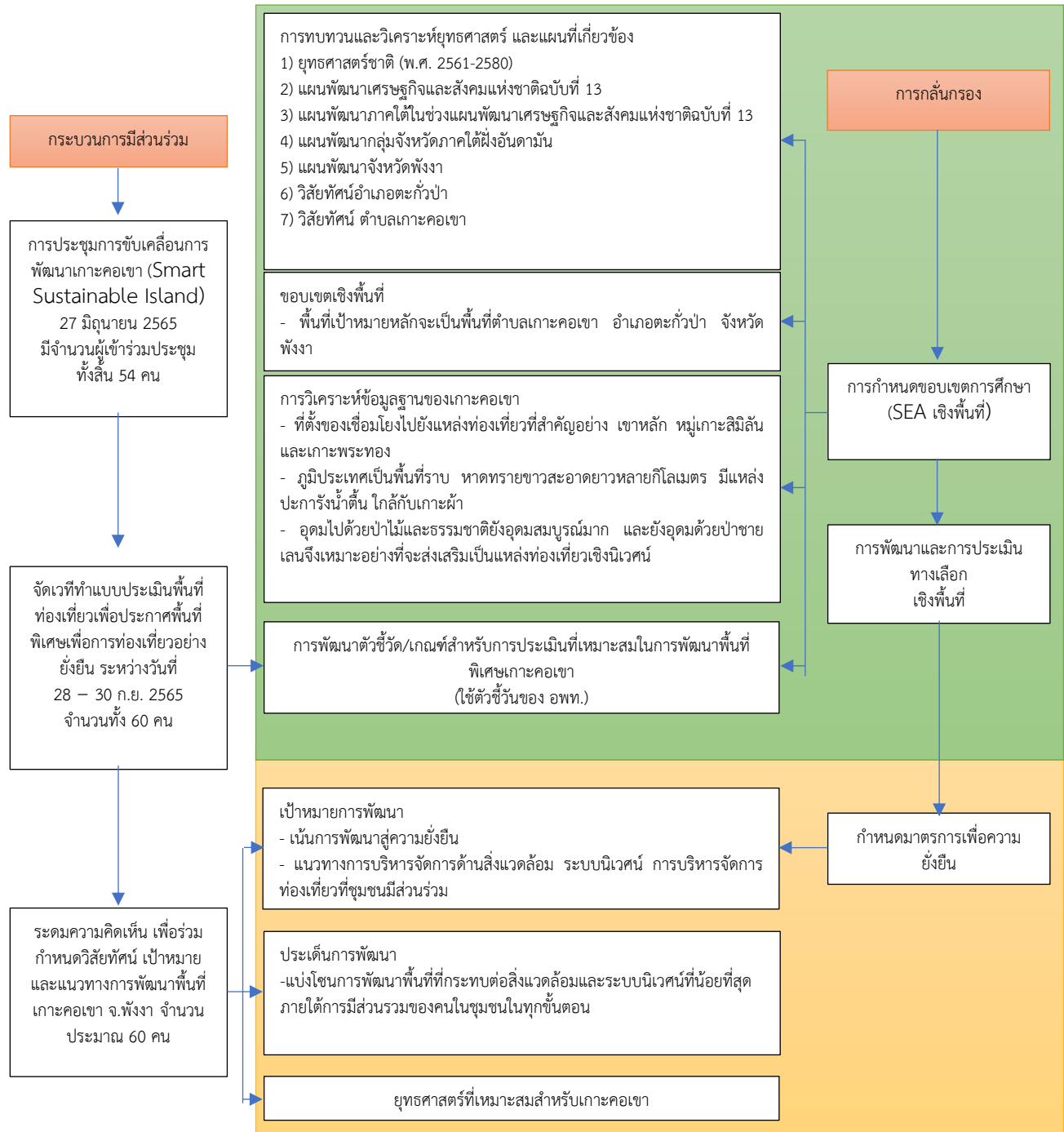
ความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคม

การขับเคลื่อนพื้นที่พิเศษจำเป็นต้องมีการประเมินความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่บนพื้นฐานที่จะต้องไม่กระทบต่อสภาวะแวดล้อม หรือต้องกระทบให้น้อยที่สุด และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมเมื่อทำการประเมินแล้วจะต้องน้อยกว่าความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งการประเมินความคุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและสังคมในการขับเคลื่อนพื้นที่พิเศษจะใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA)⁸ เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ โดยการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้เติบโตเป็นไปอย่างยั่งยืนให้กับพื้นที่ตามแนวทางเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs)

สำหรับกรอบแนวคิดในการศึกษาด้วยแนวทาง SEA จะเริ่มจากการกลั่นกรองเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่พิเศษ รวมถึงรูปแบบพื้นที่พิเศษที่มีในปัจจุบัน จากนั้นจึงเป็นการกำหนดขอบเขตของการศึกษาทั้งการทบทวนและวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ และแผนที่เกี่ยวข้อง พื้นที่และกรอบเวลาที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลฐานของเกาะคอกเขา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและประเด็นเพื่อพัฒนาที่มีความยั่งยืน รวมถึงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับเกาะคอกเขา โดยทุกระบวนการจะต้องผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญคือคนในชุมชน หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน (รูป 4)

⁸ คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ โดยสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ก.ย. 65) ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนไว้ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกลั่นกรอง 2) การกำหนดขอบเขตของ SEA เชิงพื้นที่ 3) การพัฒนาทางเลือกเชิงพื้นที่ 4) การประเมินทางเลือกเชิงพื้นที่ 5) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน 6) การรายงานผล SEA เชิงพื้นที่ 7) การบูรณาการผล SEA เชิงพื้นที่กับการวางแผนเชิงพื้นที่ 8) การติดตามตรวจสอบและประเมินผล SEA เชิงพื้นที่และแผนเชิงพื้นที่ อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ในรายงานฉบับนี้จะใช้ประยุกต์ใช้เฉพาะขั้นตอนที่สำคัญ

ทั้งนี้ขั้นตอนที่สำคัญในการศึกษาพื้นที่พิเศษตามแนวทาง SEA มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 16 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การกลั่นกรอง

แนวทางในการการพัฒนาพื้นที่พิเศษมีความหลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับความปัจจัยแวดล้อมหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานในพื้นที่ ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในพื้นที่ ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้นำมาซึ่งทางเลือกในการพัฒนาพื้นที่ที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program : ESB) ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นการกระจายกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ออกสู่ภูมิภาคเพื่อลดความแออัดและการกระจุกตัวของเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง และผลักดันให้เกิดการพัฒนาฐานการผลิตอุตสาหกรรมแห่งใหม่ของประเทศ และมุ่งเน้นอุตสาหกรรมผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อส่งออกมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ท่าเรือ รถไฟ อ่างเก็บน้ำ ที่มีการพัฒนาควบคู่กันมา จนทำให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทย มาจนถึงปัจจุบัน⁹ ส่งผลให้ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มีรายได้ประชากรต่อหัวอันดับ 1 อันดับ 4 และ อันดับ 6 ของประเทศตามลำดับในปัจจุบัน หรือตัวอย่างล่าสุดซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดมาจาก ESB คือ โครงการ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้ และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสังคม เช่นเดียวกับกรณีของต่างประเทศที่มีการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างเช่นเขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น เขตเศรษฐกิจพิเศษชวู่เถา ของประเทศจีน เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจีน-เวียดนาม เป็นต้น

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษส่วนใหญ่จะเป็นการมุ่งเน้นไปที่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งศักยภาพของบางพื้นที่ไม่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งการผลิตภาคอุตสาหกรรม หากแต่มีศักยภาพในด้านอื่น เช่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านการเกษตร ด้านการขนส่ง หรือด้านบริการ

ดังนั้น การกำหนดพื้นที่พิเศษจึงควรมีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับการพัฒนาพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาที่มีความเหมาะสมต่อการเป็นพื้นที่พิเศษประเภทใด ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของชุมชน โดยในส่วนของศักยภาพของพื้นที่ที่พิจารณาได้จาก ข้อมูล GPP จังหวัดพังงาที่มีรายได้ในสาขาบริการมีมูลค่าสูงถึง 32,318 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านที่พักและบริการอาหารสูงถึง 9,965 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 18 ของ GPP จังหวัดพังงา) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่นเดียวกับข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่จังหวัดพังงามีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 4.8 ล้านคน โดยอยู่ในลำดับที่ 3 รองจากจังหวัดภูเก็ตและกระบี่ตามลำดับ (ตาราง 8) ทำให้แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาเป็นชุดโครงการหรือกลุ่มโครงการ (Program) ที่มุ่งเน้นไปการเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่ง

⁹ <https://www.bangkokbiznews.com>

สอดคล้องกับการศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของคนในชุมชนภายใต้ความร่วมมือกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.

ทั้งนี้ในกระบวนการกลั่นกรองเป็นการดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นทีมผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา ทีมองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา ทีมจาก อพท. รวมถึงทีมจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ประชาชน หรือ ชุมชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการ องค์กรต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2561-2563 แยกรายจังหวัด (หน่วย: คน)

จังหวัด	ปี พ.ศ. 2561	ปี พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2563
ภูเก็ต	14,409,212	14,576,466	4,003,290
พัทลุง	1,641,841	1,626,132	737,243
ตรัง	1,578,906	1,563,563	648,092
ระนอง	1,012,560	1,003,731	393,022
ชุมพร	1,520,073	1,514,747	647,861
ปัตตานี	281,988	282,059	115,764
ยะลา	680,018	689,938	414,228
นครศรีธรรมราช	3,883,400	3,808,253	2,398,087
นราธิวาส	692,057	703,810	216,121
กระบี่	6,766,858	6,759,836	1,562,880
สงขลา	2,042,734	7,503,461	3,093,138
พังงา	4,868,330	4,905,309	1,213,421
สุราษฎร์ธานี	4,836,056	5,900,721	1,814,891
สตูล	1,519,352	1,556,230	812,549
ประจวบคีรีขันธ์	7,169,527	7,259,669	4,108,941

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดขอบเขต SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

การกำหนดขอบเขต SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ มี 8 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ ความสอดคล้องของนโยบาย แผนและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

การประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบาย แผนและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พบว่า การประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมีความสอดคล้องในแนวนโยบายต่างๆ ดังนี้ (ตาราง 9)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยในประเด็นด้านการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์ชาตินั้นเน้นย้ำในการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็น จุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ในหมวดหมู่ที่ 2 มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ด้วยการเปลี่ยนการท่องเที่ยวไทยเป็นการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม และบริการที่มีศักยภาพอื่น การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้พึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศและมีการกระจายโอกาส ทางเศรษฐกิจมากขึ้น และปรับการท่องเที่ยวไทยให้มีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในทุกมิติ นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยังมีแผนพัฒนาภาคใต้ โดยการระบุในหมวดหมู่ที่ 5 ที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาคด้วยการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาและรองรับการท่องเที่ยว และบริการในกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพ คือ การท่องเที่ยวอันดามันบริเวณจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง สตูล ให้เชื่อมโยงกันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล 1 ใน 5 ของโลก รวมถึงให้ความสำคัญกับการขนส่งระบบรางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นโครงข่ายการขนส่งหลักของประเทศ เชื่อมต่อกับเครือข่ายโลจิสติกส์ในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค ซึ่งจะส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง สำหรับหมวดหมู่ที่ 8 ที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาภาคให้พื้นฐานเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยใช้แนวทางการพัฒนา ภายใต้แผนพัฒนาภาค และการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ซึ่งกำหนดประเด็นการท่องเที่ยวเป็นวิสัยทัศน์ คือ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน” ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพ ด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน อย่างยั่งยืน รวมถึงยุทธศาสตร์ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดพังงา มีแผนพัฒนาจังหวัดโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรกรรมยั่งยืน สังคมแห่ง การเรียนรู้ สู่คุณภาพชีวิตที่ดี” ด้วยการส่งเสริมคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน

อำเภอตะกั่วป่า มีวิสัยทัศน์ “พังงาน่าอยู่ สู่เมืองพัฒนา รักษาวัฒนธรรม นำการท่องเที่ยว” โดยมีแผนงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงามและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ตำบลเกาะคอเขา มีวิสัยทัศน์ “คุณภาพชีวิตที่ดี โครงสร้างพื้นฐานครบถ้วน ประชาชนมีส่วนร่วม เพิ่มรายได้และประสิทธิภาพงาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจในท้องถิ่น

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องของนโยบาย แผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากระดับชาติลงถึงระดับท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะคอเขาจึงมีความสอดคล้องกันนโยบายทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

ตารางที่ 24 แสดงความสอดคล้องของนโยบาย แผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา

ระดับ	วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย/ประเด็น/แผนงาน/ทิศทางการพัฒนา
ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)	ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็น จุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ตั้งดู นักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย (1) ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (2) ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (3) ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย (4) ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ (5) ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	หมวดหมู่ที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน	กลยุทธ์ (1) การเปลี่ยนการท่องเที่ยวไทยเป็นการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม และบริการที่มีศักยภาพอื่น (2) การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้พึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศและมีการกระจายโอกาส ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (3) การท่องเที่ยวไทยต้องมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในทุกมิติ
แผนพัฒนาภาคใต้ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	หมวดหมู่ที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุน และ ยุทธศาสตร์ ทาง โลจิสติกส์ ที่สำคัญของ ภูมิภาค	กลยุทธ์ ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาปัจจัยสนับสนุนเพื่อสนับสนุนพื้นที่ ที่มีศักยภาพและเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งในปัจจุบัน และอนาคต อาทิ โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง บริการขนส่งและเครือข่ายโลจิสติกส์ตามเส้นทางสำคัญและการ เชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการลงทุนและการค้าชายแดน ท่าเรือและสะพานเศรษฐกิจ ในพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เพื่อให้ไทย เป็นประตูการค้าที่สำคัญ รวมถึงการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาและ รองรับการท่องเที่ยว และบริการในกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพ อาทิ การท่องเที่ยวอันดามันบริเวณจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง สตูล ให้เชื่อมโยงกันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล 1 ใน 5 ของโลก
	หมวดหมู่ที่ 8 ไทยมีพื้นที่ และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่	กลยุทธ์ ให้ความสำคัญกับการขนส่งระบบรางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นโครงข่ายการขนส่งหลักของประเทศ เชื่อมต่อกับเครือข่าย โลจิสติกส์ในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค เพื่อลดต้นทุนโลจิสติกส์ สนับสนุนจุดเชื่อมระหว่างไทย สปป.ลาว และจีน ที่จังหวัด หนองคายและเชียงราย รวมถึงสนับสนุนการเชื่อมต่อ กับพื้นที่เศรษฐกิจภายในประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ให้สามารถเข้าสู่จีนและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้ โดยสะดวก

ระดับ	วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย/ประเด็น/แผนงาน/ทิศทางการพัฒนา
	ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน	พัฒนาภาคให้เป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยใช้แนวทางการพัฒนา ภายใต้แผนพัฒนาภาค และการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ ระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน	วิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน”	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพ ด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน อย่างยั่งยืน - แผนงานพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานรองรับการ ท่องเที่ยวอันดามัน - แผนงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬา อันดามันสู่สากล - แผนงานพัฒนาและบริหารจัดการระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน - แผนงานบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบและ สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าภาคเกษตร ประมง และปศุสัตว์ ที่มีศักยภาพในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนเกิดความ เข้มแข็งอย่างยั่งยืน - แผนงานพัฒนาศักยภาพด้านการเกษตรครบวงจร ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างและ พัฒนาศักยภาพต้นทุนมนุษย์เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน - แผนงานพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว - แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและทุนมนุษย์เพื่อมุ่งสู่ ความเป็นอันดามันเมืองอัจฉริยะและน่าอยู่ (Andaman Smart and Livable City)
จังหวัดพังงา (แผนพัฒนาจังหวัดพังงา)	เป้าหมายการพัฒนา “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรกรรมยั่งยืน สังคมแห่ง การเรียนรู้ สู่คุณภาพชีวิตที่ดี”	การส่งเสริมคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การส่งเสริมระบบ การผลิตบริโภคและการค้าของสินค้าการเกษตรการส่งเสริม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การยกระดับคุณภาพชีวิต การสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง - เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพังงาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพังงา - สร้างเสริมคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครบวงจร - สร้างเสริมระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและสมดุล
อ.ตะกั่วป่า	วิสัยทัศน์	- ส่งเสริม รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น - ส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวในจังหวัด

ระดับ	วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย/ประเด็น/แผนงาน/ทิศทางการพัฒนา
	“พังงาน่าอยู่ สู่เมืองพัฒนารักษาวัฒนธรรม นำการท่องเที่ยว”	- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงามและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย - ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน - พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
ต.เกาะคอเขา	วิสัยทัศน์ “คุณภาพชีวิตที่ดี โครงสร้างพื้นฐานครบถ้วน ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่ม รายได้และประสิทธิภาพ งาน แหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศน์”	- พัฒนาการเมืองการปกครอง เพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้นำ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น - ส่งเสริมอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชน - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจในท้องถิ่น

2) การกำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่และเชิงเวลา

พื้นที่เป้าหมายหลักจะเป็นพื้นที่ตำบลเกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา และพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา, อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา และอำเภอกะปง จังหวัดพังงา

สำหรับการกำหนดขอบเขตเชิงเวลาในการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะอยู่ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2565

3) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย

การดำเนินงานได้มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนและได้มีการประชุมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island) เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2565 จัดขึ้น ณ ศาลาอเนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา ตำบลเกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา นายจำเริญ ทิพญพงศ์ธาดา ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา พร้อมด้วย นาวาเอก อธิคุณ คงมี ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายเถลิงศักดิ์ นุชประหาร รองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา หัวหน้าส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่และภาคประชาชน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 54 คน เข้าร่วมประชุมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Sustainable Island) เพื่อพิจารณาขั้นตอนและวิธีการในการประกาศให้พื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

นอกจากนี้ยังมีการจัดเวทีชี้แจงการศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา สร้างการรับรู้ เตรียมความพร้อมผู้นำชุมชน แกนนำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับมอบหมายจากจังหวัดพังงาในการดำเนินการโครงการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดจัดกิจกรรมลงพื้นที่ ณ ตำบลเกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา เพื่อจัดเวทีทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระหว่างวันที่

28 – 30 กันยายน 2565 โดยกำหนดจัดขึ้น ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา มีตัวแทนส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นและทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน

สุดท้ายจะเป็นการระดมความคิดเห็น เพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา จ.พังงา ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในพื้นที่ประกอบด้วย ส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน จำนวนประมาณ 60 คน

4) การวิเคราะห์ข้อมูลฐาน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับมอบหมายจากจังหวัดพังงาในการดำเนินการโครงการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา และพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลฐานในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ที่ตั้งและอาณาเขต ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การปกครอง ประชากร สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ลักษณะชุมชนชนบท ทรัพยากรธรรมชาติ

พัฒนาการทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมแห่งวิถีชีวิต ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนต้น โดยมีประเด็นข้อมูลฐานที่สำคัญคือ ที่ตั้งของเกาะคอเขาที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อย่าง เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน และเกาะพระทอง นอกจากนี้เกาะคอเขายังมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ หาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตร มีแหล่งปะการังน้ำตื้น ใกล้กับเกาะผ้าที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล ร่มรื่นด้วยแนวต้นสนและต้นมะพร้าว เกาะคอเขาอุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์มาก บนเกาะคอเขามีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ และยังอุดมด้วยป่าชายเลนจึงเหมาะอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

5) การวางแผนการพัฒนา

กรอบแนวทางการพัฒนาและแผนการพัฒนาสู่ความยั่งยืน แนวทางการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว แนวทางการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

6) การวิเคราะห์เพื่อระบุประเด็นการพัฒนา และวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

ตารางที่ 25 แสดงประเด็นการพัฒนาและวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนา	วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน
แนวทางการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์	- แบ่งโซนการพัฒนาพื้นที่ที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ที่น้อยที่สุด ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอน - แบ่งโซนการพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับรากฐานเดิมของพื้นที่และชุมชน
แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว	- เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ที่จะไม่กระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน - การแบ่งโซนการท่องเที่ยว สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง - พัฒนาเกาะคอเขาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยสูง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
แนวทางการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม	- ส่งเสริมให้มีการจ้างงานของคนในพื้นที่เป็นหลักเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ยุวมัคคุเทศก์ - สนับสนุน ส่งเสริมให้มีคนในชุมชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมทั้งด้านการเงิน และทักษะการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว

7) การกำหนดตัวชี้วัด

การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะเป็นการประเมินกับตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.

8) การประเมินข้อมูลฐาน¹⁰

การประเมินโดยใช้เครื่องมือแบบประเมินขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. พบว่าองค์ประกอบพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้คะแนน 96.52% องค์ประกอบด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายได้คะแนน 79.65% และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการได้ 88.40% ทำให้ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท.กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ

ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางพื้นที่พิเศษจึงช่วยให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างบูรณาการทั้งระบบ และมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้ศักยภาพของพื้นที่และชุมชนถูกนำมาออกมามีใช้สูงสุด

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทางเลือกในการวางแผนเชิงพื้นที่

ในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนในการกลั่นกรองที่ได้กล่าวมาแล้วจะพบว่าแนวทางในการพัฒนาพื้นที่มีรูปแบบกว้างๆ ได้แก่ รูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษ รูปแบบด้านการท่องเที่ยว รูปแบบด้านการเกษตร รูปแบบด้านการขนส่ง รูปแบบด้านบริการ ซึ่งการจะเลือกรูปแบบใดย่อมต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่และคนในชุมชนเกาะคอเขาเป็นสำคัญ ซึ่งจากรูปแบบทางเลือกทั้งหมดจะพบว่า หากเลือกทางเลือกในรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเน้นการผลิตภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักอาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยวซึ่งจากข้อมูล GPP ของจังหวัดพังงาพบว่ารายได้ในสาขากิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านที่พักและบริการอาหารสูงถึง 9,965 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของ GPP จังหวัดเช่นเดียวกับรูปแบบด้านการขนส่งที่จังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่ไม่ได้มีกิจกรรมการผลิตเป็นสำคัญย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพการพัฒนาพื้นที่รูปแบบด้านการขนส่งที่อยู่ในระดับต่ำซึ่งจะแตกต่างจากพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางการผลิตและการขนส่งอย่างพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ดังนั้น จึงมีเพียงรูปแบบด้านการท่องเที่ยว ด้านการเกษตร และด้านบริการ ที่เป็นทางเลือกที่มีศักยภาพ โดยรูปแบบด้านการท่องเที่ยวถือเป็นรูปแบบที่มีศักยภาพมากกว่ารูปแบบอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเนื้อหาส่วนต่างๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้เกาะคอเขามีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว

¹⁰ การประเมินข้อมูลฐาน หมายถึง การประเมินลักษณะแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่บ่งชี้สภาพ ของพื้นที่ ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงสภาพปัจจุบัน (ที่มา: คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่, สศช., ก.ย. 65)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินทางเลือกเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ผ่านมาทำให้ได้ข้อสรุปในการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้คาดว่าจะการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาจะช่วยเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของพื้นที่เกาะคอเขาเอง พื้นที่จังหวัดพังงา รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทางทะเลฝั่งอันดามัน ซึ่งพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาจะช่วยยกระดับรายได้ของคนในชุมชนให้เพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนในการวางแผนเชิงพื้นที่

การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability) เป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานที่ช่วยให้ประเด็นการพัฒนาบรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยครอบคลุมทั้ง การส่งเสริม การหลีกเลี่ยงและการลดหรือบรรเทา และมาตรการฯ นาไปสู่ความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการเพื่อความยั่งยืนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะมี 3 ลักษณะ ดังนี้

มาตรการส่งเสริม (Enhancement)

1. พัฒนาการเชื่อมโยงการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงเข้ามาสู่พื้นที่ ด้วยการพัฒนาเพื่อรองรับการเดินทางเข้าสู่เกาะคอเขาในรูปแบบต่างๆ อาทิ การสร้างสะพานเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวจากทางบก เป็นต้น
2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงาม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สงบแตกต่างจากพื้นที่อื่นที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยว
3. พัฒนาเกาะให้เป็น Smart Island และเป็นเกาะที่มีความปลอดภัยสูงสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว
4. แบ่งโซนพื้นที่เกาะคอเขาให้มีความชัดเจน เพื่อความสะดวกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

มาตรการหลีกเลี่ยงผลกระทบ (Avoidance)

1. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ถือเป็นผลกระทบที่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงให้ได้ให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางทะเล ป่าชายเลน โดยการกำหนดโซนการพัฒนาให้สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ที่จะช่วยหลีกเลี่ยงผลกระทบได้ในระดับหนึ่ง
2. ผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบได้ด้วยการกำหนดโซนที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน และในการดำเนินการต่างๆ จะต้องผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. การพัฒนาพื้นที่ จะต้องเป็นการดำเนินการอย่างชัดเจนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคนในชุมชนอันเป็นผลมาจากการก่อสร้างหรือการพัฒนาพื้นที่โซนต่างๆ

มาตรการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น (Mitigation/ Reduction)

การแบ่งโซนการพัฒนาที่มีระบบแบบแผนที่ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น และการพัฒนาจะต้องมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และการจัดหาผู้รับเหมาะสมในแต่ละโครงการจะต้องมีความเป็นมืออาชีพปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และจะต้องไม่มีการทิ้งงาน

บทที่ 4

ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนพื้นที่พิเศษ

4.1 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม

จากการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อวางแผนทางและการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา ทั้งนี้จากการประเมิน วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โดยการลงพื้นที่สอบถามความคิดเห็นจากประชาชน และการศึกษาข้อมูลพบว่า เกาะคอเขามีจุดแข็งที่สำคัญ คือเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามันที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและในทะเล เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในสมัยอดีตมีหลักฐานยืนยันจากร่องรอยความเจริญของอารยธรรมว่าพื้นที่เกาะคอเขาเดิมเป็นเส้นทางการค้าขายของชาวอินเดีย จีน อาหรับและมลายู เป็นเมืองท่าค้าขายและจุดจอดเรือหลบลมมรสุม มีการค้นพบแหล่งโบราณคดี “ทุ่งตึก” ซึ่งปัจจุบันเรียกกันว่า “เหมืองทอง” นอกจากนี้ยังมีการขุดพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น พบเศษภาชนะดินเผาที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน เครื่องแก้วของชาวเปอร์เซีย เครื่องประดับทำด้วยหิน เป็นต้น ทั้งนี้เกาะคอเขายังเป็นแหล่งทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น เช่น ชายทะเล ปะการังน้ำตื้น ป่าชายเลน ทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ น้ำตก แหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิเช่น เกาะผ้า ชายทะเลอ่าวหัวเขา น้ำตกโดนทอง หาดทุ่งตึก เป็นต้น นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่สนับสนุนและครอบคลุมทุกด้านในการดึงดูดและสนับสนุนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ในส่วนของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยว คือ เกาะคอเขาแคมป์ปิ้ง ทั้งนี้ในส่วนของจุดอ่อนประเด็นหลักที่สำคัญ คือ สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะคอเขาโดยทั่วไปเป็นสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบชายทะเลจากหัวเกาะ-ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย การกัดเซาะของชายฝั่ง ภาวะภัยแล้ง สึนามิ แม้จะเป็นพื้นที่ที่มีจุดเด่นด้านทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ในพื้นที่ยังขาดแคลนบุคลากรและหน่วยงานที่มีความสามารถ ทักษะในการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบและสถานที่ท่องเที่ยว รวมไปถึงการทำการตลาดอย่างจริงจัง และที่สำคัญยังขาดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิเช่น การเชื่อมโยงและความพร้อมของถนน ระบบไฟฟ้าทั้งในระดับครัวเรือนและพื้นที่สาธารณะซึ่งในปัจจุบันยังมีครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้และยังขาดไฟถนนที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางของประชาชนและนักท่องเที่ยวมาค้าคิน ขาดการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ ระบบสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเนื่องจากสภาพภูมิประเทศในบางพื้นที่ และจุดอ่อนอีกประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนบนเกาะคือขาดความพร้อมในการสนับสนุนและการบริการทางด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งจุดอ่อนของพื้นที่จากการวิเคราะห์แล้วสามารถแก้ไขและพัฒนาโดยการสนับสนุนทางด้านนโยบายการพัฒนาและกำลังคนที่มีศักยภาพและความรู้เข้าไปพัฒนาพื้นที่อย่างจริงจังโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และคุณค่าของทรัพยากร ความเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา สำหรับโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาเพื่อส่งเสริมจุดแข็งและกำจัดจุดอ่อนของพื้นที่ ได้แก่ นโยบายการสนับสนุนการพัฒนาของรัฐบาลที่กำหนดให้กลุ่ม Hub Marina เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมไปถึงนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของประชากรในเกาะ อาทิ นโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก ที่เกื้อหนุนต่อภาค เกษตร รวมทั้งกระแสโลกมีความต้องการบริโภคอาหารปลอดภัย/ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพ และนโยบายการ

กำหนดพื้นที่การเกษตร (Zoning) ทำให้เกิดความชัดเจนต่อการบริหารจัดการภาคเกษตรในพื้นที่ และจากสภาพพื้นที่ของเกาะคอเขาเป็นพื้นที่เกาะที่ไม่มีเส้นทางเชื่อมกับพื้นที่แผ่นดินใหญ่ของจังหวัดพังงาส่งผลกระทบต่อความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ของประชาชนและนักท่องเที่ยว รวมไปถึงสิ่งที่จะนำพาความเจริญต่างๆ เข้ามาในพื้นที่เกาะ ทั้งนี้ในปัจจุบันกรมทางหลวงชนบทได้ทำการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสะพานเชื่อมเกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ถือเป็นความหวังและโอกาสที่เกาะคอเขาจะมีเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดพังงาและพื้นที่ในอนาคต นอกจากนี้เกาะคอเขาดังอยู่ในพื้นที่อันดามันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมระบบโลจิสติกส์กับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ซึ่งจะเป็นตัวช่วยยกระดับและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทั้งบนเกาะและที่เชื่อมไปยังเกาะได้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของการท่องเที่ยวมีนโยบายที่เอื้อและสนับสนุน ได้แก่ นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลที่สนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าประเทศที่ไม่ต้องกักตัว และด้วยพื้นที่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทางทะเลร่วมกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย นับได้ว่าพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่ที่มีนโยบายและการส่งเสริมความพร้อมที่จะพัฒนาและยกระดับพื้นที่ค่อนข้างชัดเจนและเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามยังคงมีอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่ อาทิเช่น ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ผลกระทบจาก COVID 19 ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลักที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะคอเขาและสถานะเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อค่าเงินและภาวะการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนวันท่องเที่ยว รวมถึงค่าใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การปิดประเทศของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เช่น จีน เป็นต้น ทั้งนี้การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของสถานการณ์ศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อวางแผนทางและแผนการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา แสดงดังตารางที่ 26 ดังนี้

**ตารางที่ 26 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของสถานการณ์ศักยภาพของชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**

ประเด็น	พื้นที่
Strengths - จุดแข็ง	
ความโดดเด่นของพื้นที่	- ตำแหน่งที่ตั้งเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลันและเกาะพระทอง - เกาะคอเขา เป็นเมืองท่าอันสำคัญในอดีตที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะอินเดีย จีน กรีก โรมัน - มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและในทะเลพื้นที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย เช่น อาชีพ ประมง การท่องเที่ยว การเกษตร - เป็นแหล่งท่องเที่ยวตากอากาศชายฝั่งทะเล ที่เป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ มีแหล่งปะการังน้ำตื้นที่มีความสวยงาม เกาะผ้าน้ำตกโดนทอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ	- แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขามีซากอาคารโบราณสถานอยู่ 3 แห่ง - พบฐานเทวรูป เหรียญ เงินอินเดีย เศษทองคำ และผงทรายทอง - โบราณสถานก่อด้วยอิฐขนาดยาว 60 หลา กว้าง 30 หลา สูงจากระดับพื้นดินประมาณ 6 ฟุต

ประเด็น	พื้นที่
	- พบเศษภาชนะดินเผาที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน เครื่องแก้วของชาวเปอร์เซีย เครื่องประดับทำด้วยหิน - ประติมากรรมเทพีและโอรสประติมากรรมชิ้นนี้ทำจากหินปูน
ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักหรือความโดดเด่นของทรัพยากร	- โบราณสถานโบราณวัตถุ - ชายทะเล - อัตลักษณ์ และวิถีของท้องถิ่นคนเกาะคอเขา - ป่าชายเลน - เกาะผ้า - พุ่งหญ้าขนาดใหญ่ (ทุ่งสนามบิน)
ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	- ชายทะเลอ่าวหัวเขา - น้ำตกโตนทอง - เกาะผ้า - หาดทุ่งตึก - หาดนอกนา - ชายหาด ชายทะเล หมู่ 3 บ้านปากเกาะ
รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการสร้างประสบการณ์นักท่องเที่ยว	- เกาะคอเขาแคมป์ปิ้ง Kohkhokhao Camping
ทรัพยากรด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่	- ประเพณีและงานประจำปีประเพณีบุญเดือนสิบ - งานประจำปีเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเกาะคอเขา - ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่นการร่อนแร่ดิบูก
Weaknesses - จุดอ่อน	
	- สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะคอเขาโดยทั่วไปเป็นสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบชายทะเลจากหัวเกาะ-ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย การกัดเซาะของชายฝั่ง ภาวะภัยแล้ง สึนามิ - การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังไม่ได้มาตรฐาน - ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟถนน การชำระรถของถนน ขาดป้ายบอกเส้นทางทั้งภาษาไทยและอังกฤษ - ขาดแคลนบุคลากรและหน่วยงานที่มีความสามารถ ทักษะในการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบและสถานที่ท่องเที่ยวอย่างจริงจัง - ขาดการตลาดที่มีประสิทธิภาพ - ขาดความพร้อมในการสนับสนุนและการบริการทางด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

ประเด็น	พื้นที่
	- ขาดการพัฒนาาระบบไฟฟ้าทั้งระดับครัวเรือนและพื้นที่สาธารณะประชาชนบางส่วนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ - ขาดการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ - ระบบสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเนื่องจากสภาพภูมิประเทศในบางพื้นที่
Opportunities - โอกาส	
	- นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้กลุ่ม Hub Marina เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด - กรมทางหลวงชนบทได้ทำการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสะพานเชื่อมเกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา - รัฐบาลมีนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกที่เกื้อหนุนต่อภาค เกษตรรวมทั้งกระแสโลกมีความต้องการบริโภคอาหาร ปลอดภัย/ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพ - รัฐบาลมีนโยบายการกำหนดพื้นที่การเกษตร (Zoning) ของทำให้เกิดความชัดเจนต่อการบริหารจัดการภาคเกษตรในพื้นที่ - จังหวัดพังงามีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ Slow Life ที่สอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขา - นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลที่สนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ โดยไม่ต้องกักตัว - อยู่ในพื้นที่อันดามันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมระบบโลจิสติกส์กับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) - อยู่ในพื้นที่ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทางทะเลร่วมกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย
Threats - อุปสรรค	
	- ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ - การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของการพัฒนา - ผลกระทบจาก COVID 19 ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลักที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะคอเขา - สงครามระหว่างสหรัฐกับรัสเซียส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย - ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลต่อค่าเงินและภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว จพนวนวัน

ประเด็น	พื้นที่
	ท่องเที่ยว รวมถึงค่าใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว - การปิดประเทศของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เช่น จีน

4.2 ความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ

ในการดำเนินงานจัดทำรายงานศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้มีการดำเนินงานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาศักยภาพให้มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องบูรณาการในทุกระดับ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนการปฏิรูปประเทศ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) 3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กรอบแผนพัฒนาและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals หรือ SDG และแผนพัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับภาคและจังหวัด เป็นต้น

1) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ สาระสำคัญในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยในภาคบริการเน้นขยายฐานการบริการให้มีความหลากหลาย มีความเป็นเลิศและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการยกระดับบริการที่เป็นฐานรายได้เดิม เช่น การท่องเที่ยวและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ ธุรกิจบริการด้านการเงิน และธุรกิจบริการที่มีศักยภาพอื่น ๆ เป็นต้น

2) แผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นที่ 5 ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ อันจะส่งผลต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index) ของประเทศและยกระดับการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมาย "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" ตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี โดยให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก โดยจะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพ แต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมไว้ได้ ทั้งนี้ การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะ 20 ปี ในระยะแรกให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วางรากฐานด้านการท่องเที่ยวที่เน้นมาตรฐานและคุณภาพระดับสากล สิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความปลอดภัย และไม่ให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วจึงกระจายการท่องเที่ยว ทั้งในมิติของพื้นที่และรายได้สู่ชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของการท่องเที่ยวในการเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มีการบรรจุประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้

อย่างยั่งยืนโดยเป้าหมายและตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา ในเป้าหมายที่ 4 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงขึ้น ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 4.1 รายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และตัวชี้วัด 4.2 อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 โดยมีแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูง และสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติในด้านการพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว โดย

- เสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการที่มีศักยภาพ ทั้งฐานบริการเดิมและฐานบริการใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างเข้มแข็ง โดยมีแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย พัฒนาศักยภาพของฐานบริการเดิมให้เติบโตอย่างเข้มแข็ง ยกกระดับฐานธุรกิจบริการใหม่ที่มีแนวโน้มขยายตัวและมีศักยภาพในการเติบโต และสร้างกลไกการขับเคลื่อนภาคบริการที่เป็นเอกภาพ
- พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย จัดทำและบังคับใช้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยว และปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน

4) กรอบแผนพัฒนาและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เนื่องจากการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เป็นช่วงรอยต่อระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และ 13 กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทย สู่ เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน (Transformation to Hi-Value and sustainable Thailand)” มีจุดประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทย หรือ เปลี่ยนแปลงประเทศขนานใหญ่ (Thailand's Transformation) ภายใต้แนวคิด "Resilience" ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการลดความเปราะบาง สร้างความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสภาวะวิกฤติ โดยสร้างภูมิคุ้มกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยการพลิกโฉมประเทศไทยครอบคลุมตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก ในขณะเดียวกัน กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังมุ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการสร้างสมดุลในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาแก่ทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเอง พร้อมทั้งการปรับเปลี่ยนองคาพยพในมิติต่าง ๆ ให้เท่าทันและสอดคล้องกับพลวัตและบริบทใหม่ของโลก โดยคำนึงถึงเงื่อนไขของสถานการณ์และทรัพยากรของประเทศ นอกจากนี้ กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังให้ความสำคัญกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทุกกลุ่ม และส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังรุ่นต่อไป

ในกรอบแผนพัฒนาฯ มีหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ หมวดหมู่ที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน การท่องเที่ยวเป็นภาคบริการที่สำคัญของไทย โดยสร้างมูลค่าเพิ่มสูงถึงร้อยละ 18 ของ GDP มีการจ้างงานกว่า 8.3 ล้านตำแหน่ง และมีห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปยังอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยรูปแบบกิจกรรมและการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมามักเน้นให้

ความสำคัญกับการสร้างรายได้อย่างรวดเร็วจากการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติปริมาณมาก ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว เมื่อประกอบกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ที่ส่งผลกระทบให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะธุรกิจภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหยุดชะงักทั่วโลก และอาจทำให้รูปแบบของตลาดการท่องเที่ยวในสังคมระดับโลกที่ส่งผลให้รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป ก่อให้เกิดโอกาสในการใช้จุดเด่นและความสร้างสรรค์เพื่อพลิกฟื้นรูปแบบการท่องเที่ยวไทยสู่ท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง มีเอกลักษณ์บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู อันเป็นการมุ่งเน้นสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวเป็นสาขาการผลิตที่มีการเติบโตมาอย่างต่อเนื่องและสร้างมูลค่าเพิ่มสูงถึง 3 ล้านล้านบาทในปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 18 ของ GDP การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับภาคการท่องเที่ยวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้มุ่งเน้นการสร้างหลากหลายของบริการท่องเที่ยว โดยรักษาความน่าดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวทุกระดับ พร้อมกับเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ซึ่งการให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจะช่วยลดจุดอ่อนหลักที่ผ่านมาของภาคการท่องเที่ยว

5) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ภายในระยะเวลา 5 ปี ดังนี้ "การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม (Rebuilding High Value Tourism Industry with Resilience, Sustainability and Inclusive Growth)" โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคตนับจากนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การดำเนินการเพื่อพัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ต่อยอดการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับภาวะความปกติถัดไป (Next Normal) โดยจะเป็นการพลิกโฉมการท่องเที่ยวของไทยสู่การท่องเที่ยวเน้นคุณค่า (High Value Tourism) ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการยกระดับใน 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ (Economic) มิติสังคม (Social) และมิติสิ่งแวดล้อม (Environment) มีรายละเอียดดังนี้

- การพัฒนาให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจท่องเที่ยวคุณค่าสูง (High Value Economy) โดยมีตัวอย่างแนวทางการพัฒนา เช่น การเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการท่องเที่ยว (Tourism Spending) และดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง (High Quality Tourists) การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การปรับสมดุลและลดการพึ่งพานักท่องเที่ยวต่างชาติ การยกระดับคุณภาพของบุคลากรและทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น
- การพัฒนาให้เกิดสังคมและชุมชนท่องเที่ยวคุณค่าสูง (High Value Society) โดยมีตัวอย่างแนวทางการพัฒนา เช่น การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และชุมชน การต่อยอดอัตลักษณ์ความเป็นไทย การกระจายความเจริญทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ การพัฒนาให้ประเทศไทยสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีการลดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล เป็นต้น
- การต่อยอดคุณค่าให้กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (High Value Environment) โดยมีตัวอย่างแนวทางการพัฒนา เช่น การต่อยอดมูลค่าให้กับต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคการท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำและพลังงานใน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษจากการท่องเที่ยว การบรรเทาผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นต้น

6) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (พ.ศ. 2566-2570) มีเป้าหมายการพัฒนา “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าและเกษตรแนวใหม่ เพื่อสังคมแห่งความสุขและวิถีชีวิตที่ยั่งยืน” เนื่องจากผลกระทบระยะยาวจากโรคระบาดโควิด-19 (Covid-19) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ รวมทั้งตลอดศักยภาพและภูมิสังคมของพื้นที่เชื่อมโยงตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยเน้นการแก้ปัญหา การฟื้นฟู และเยียวยา ผลกระทบจากโควิด-19 ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน และกระทบในวงกว้างต่อห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง พร้อมทั้งกำหนดบทบาทและยุทธศาสตร์การพัฒนาพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันให้เหมาะสมกับศักยภาพและโอกาสของพื้นที่ โดยยกระดับการพึ่งพาตนเองภายในท้องถิ่น เน้นการสร้างเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าที่มีมาตรฐานและปลอดภัย ใช้การเกษตรแนวใหม่เป็นฐานการผลิตส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาสังคมและความมั่นคงทุกมิติ การกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานราก ลดความเหลื่อมล้ำ ลดปัญหาสังคม รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐที่ตอบสนองกับความต้องการของประชาชน

7) การบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัดพังงา (พ.ศ.2566-2570) ถือเป็นกรอบทิศทางพัฒนาเมืองพังงาที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางการพัฒนาในระยะ 5 ปี เป้าหมายที่สอดคล้องและสอดคล้องกับทิศทางพัฒนาประเทศ ในแต่ละระดับ ทำในยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บททางใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติ ตลอดจนแผนพัฒนาภาคใต้และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน โดยเป้าหมายที่สำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ การยกระดับการผลิตและการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตร โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เพื่อสร้างฐานความมั่นคงของครัวเรือนและคุณภาพชีวิต รวมไปถึงการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยการดึงพลังทุกภาคส่วนในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด เพื่อให้บรรลุความเป็น " เมืองแห่งความสุข "

4.2.1 การขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยสร้างรายได้ และมีความสามารถที่จะกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง หลายหน่วยงานจึงได้ให้ความสำคัญกับการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาทั้งหมดเป็นไปอย่างสอดคล้องและมีทิศทางเดียวกัน การพัฒนาวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการบูรณาการกับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องในทุกระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561-2565) รวมถึงระดับนานาชาติ เช่น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. 2559-2568) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) เป็นต้น แล้วได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 เพื่อเป็นกรอบชี้แนะการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในระยะยาว ซึ่งเป็นผลสังเคราะห์จากการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบจากบริบทสภาพแวดล้อมและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวรวมทั้งผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ไว้ว่า "ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมี

ดูยภาพ บนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน"

การที่จะขับเคลื่อนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ซึ่งรวมทั้งการนำมากำหนดเป็น "การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา " จึงควรนำแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 ประการของวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยพ.ศ. 2579 มาประกอบด้วย ดังแสดงในรูปที่ 4.2-1 ได้แก่

- ประการที่หนึ่ง ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก
- ประการที่สอง การเติบโตอย่างมีคุณภาพ
- ประการที่สาม การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย
- ประการที่สี่ การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน
- ประการที่ห้า การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 17 แนวทางการจัดทำ “การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา”

ทั้งนี้ หากต้องการให้ “ศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา” เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ระยะ 20 ปี สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อวางรากฐานและแก้ไขปัญหาคือที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดในวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เนื่องด้วยพื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีปัจจัยหลักที่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการ ที่ต้องได้มาตรฐานระดับสากลและมีเอกลักษณ์โดดเด่น การพัฒนาต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในทั่ว ทุกภูมิภาคของประเทศไทย

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว ล้วนมีส่วนในการส่งเสริมประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ

3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ผ่านการยกระดับการอบรมและคุณภาพสู่ระดับสากล เพื่อให้ทัดเทียมขีดความสามารถของบุคลากรในระดับโลก และเพื่อเตรียมความพร้อมกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

4. การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาด และการสร้างความเชื่อมั่น ของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ผ่านการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มและการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวไทย กอปรกับการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์ของไทย และการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อการวิเคราะห์วางแผน และบริการจัดการรองรับความเสี่ยง รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคโดยรวม

4.2.2 กรอบการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

“การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา” เมื่อพิจารณาถึงหมวดหมู่ที่ 2 ในกรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน และมีห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปยังหลายอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในกลไก

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอย่างต่อเนื่องและความคาดหวังในการนำการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวมาฟื้นฟูด้านสังคมและเศรษฐกิจหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และผลจากรูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนจึงต้องสร้างโอกาสในการใช้จุดเด่นในการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา มีจุดเด่นด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ วิถีไทย มาสร้างสรรค์เพื่อพลิกฟื้นรูปแบบการท่องเที่ยวไทยสู่ท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง มีเอกลักษณ์ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟูอันเป็นการมุ่งเน้นสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีกรอบการดำเนินงานขับเคลื่อนที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนทุกระดับไปสู่การปฏิบัติด้วยสามกรอบหลัก ประกอบด้วย (1) การขับเคลื่อนตามแนวทางวาระแห่งชาติโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy (2) การยกระดับสู่ "การท่องเที่ยวสีขาว" และ (3) การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวด้วยหลักการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

ใน "การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา" จะเน้นการพัฒนาและขับเคลื่อนตาม "วาระแห่งชาติโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ BCG" ที่รัฐบาลประกาศวาระแห่งชาติโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) คือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) ซึ่งมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ร่วมกับ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ และอุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ โดยในภาคท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในสาขายุทธศาสตร์เป้าหมายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG ที่จำเป็นต้องเร่งพัฒนาให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ เข้าสู่ท้องถิ่นโดยตรงยังกระตุ้นให้เกิดการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากในการดึงดูดและสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาภาคท่องเที่ยวด้วย BCG Economy Model จึงมุ่งเน้นให้เกิดการเติบโตของภาคท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม และคำนึงผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น โดยมีเป้าหมายในระยะ 5 ปี คือ ลดความเหลื่อมล้ำ และมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือในเมืองรอง

"การศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา" เมื่อพิจารณาถึงหมวดหมู่ที่ 2 ในกรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน และมีห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปยังหลายอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว จึงเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอย่างต่อเนื่อง และความคาดหวังในการนำการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวมาฟื้นฟูด้านสังคมและเศรษฐกิจหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และผลจากรูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนจึงต้องสร้างโอกาสในการใช้จุดเด่นในพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา ซึ่งมีจุดเด่นในด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์วิถีไทย มาสร้างสรรค์เพื่อพลิกฟื้นรูปแบบการท่องเที่ยวไทยสู่ท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง มีเอกลักษณ์ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟูอันเป็นการมุ่งเน้นสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีกรอบการดำเนินงานขับเคลื่อนที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนทุกระดับไปสู่การปฏิบัติด้วยสามกรอบหลัก ประกอบด้วย

(1) การขับเคลื่อนตามแนวทางวาระแห่งชาติโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy (2) การยกระดับสู่ "การท่องเที่ยวสีขาว" และ (3) การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวด้วยหลักการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

4.3 ศักยภาพและการขับเคลื่อนสู่การเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.3.1 คุณค่าทางการท่องเที่ยว

(1) คุณค่าทางธรรมชาติ

ตำบลเกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ภูมิประเทศบนเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ อุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและมีพื้นที่ป่าบกบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก โดยทางด้านทิศตะวันตกของเกาะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ทางทิศใต้ของเกาะจนถึงทิศเหนือของเกาะ มีหาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตรที่กว้างต่อเนื่องไปถึงแนวทุ่งหญ้าป่าชายหาด คาดว่าในอดีตอาจเคยเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเลมาก่อน และแนวหาดทรายมีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งหากินของสัตว์หลายชนิดที่อาศัยอยู่ในหาดทราย ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในหาดทรายมักเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มีบทบาทสำคัญในระบบห่วงโซ่อาหารที่สามารถถ่ายทอดพลังงานไปยังระบบนิเวศแหล่งอื่น ๆ ได้ จึงนับเป็นระบบนิเวศที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งในพื้นที่นี้

เกาะคอเขามีแนวปะการังที่เป็นระบบนิเวศสำคัญในทะเล โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศชายฝั่งอื่น ๆ เช่น หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล เนื่องจากเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังทั้งทางด้านชนิดและรูปร่าง เช่น ปะการังสมอง ปะการังโขด ปะการังเขากวาง ปลานกขุนทอง เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังจุดนี้ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเนื่องจากสีสันความสวยงาม

พื้นที่ป่าชายหาดบนเกาะคอเขามีลักษณะเป็นป่าเสม็ดขาวและเสม็ดแดงขึ้นปะปนอยู่ในทุ่งหญ้า ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วเกาะ และนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีความเด่นชัดที่สุดจนสามารถนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา ในด้านความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าชายหาดของเกาะคอเขาที่น่าสนใจ เช่น เสม็ดขาว เสม็ดแดง พุดทุ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนกหายากอีกหลายชนิด เช่น นกเป็ดน้ำใหญ่

เกาะคอเขามีพื้นที่ป่าพรุซึ่งเป็นของเอกชน มีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก เช่น ต้นหม้อข้าวแกงลิง เป็นพืชที่ขึ้นเฉพาะถิ่น และในพื้นที่ชุ่มน้ำก็มีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งพันธุ์กล้วยไม้ป่าที่ขึ้นเกาะอยู่ตามไม้ใหญ่ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายหาดที่เกาะคอเขา เช่น โกกงาง แสมลิงแสม ตะกวด และนกไม่น้อยกว่า 30 ชนิด ทั้งยังมีพื้นที่ป่าดิบเขา ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่สำคัญเนื่องจากโดยมากแล้วต้นน้ำสำคัญในพื้นที่ต่าง ๆ มักเกิดจากป่าดิบ โดยชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในระบบนิเวศป่าดิบเขา

ด้วยความเสียหายของป่าชายหาดภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติทำให้พื้นที่ป่าชายหาดเสื่อมโทรมลงเป็นอันมาก ดังนั้นในปัจจุบันพื้นที่ของเกาะคอเขาจึงมีระบบนิเวศร่อยถ่อน้อยลงเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกแบ่งแยก ออกเพื่อการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ จึงไม่มีความหลากหลายและสมบูรณ์เท่ากับป่าดั้งเดิม สภาพพื้นที่แบบเกาะทำให้มีความจำกัดทางด้านพื้นที่ และราคาที่ดินซึ่งสูงขึ้นตอบสนองกับกระแสการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกครอบครองที่ดินบนเกาะมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบกับแหล่งนิเวศทางธรรมชาติในอนาคต

(2) คุณค่าทางประวัติศาสตร์

เกาะคอเขามีหลักฐานที่แสดงถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับดินแดนภายนอกโพ้นทะเลมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเป็นเมืองท่าอันสำคัญที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอินเดีย จีน กรีก โรมัน จนมีการเรียกเกาะคอเขาในยุคนั้นว่า “ทุ่งตึก” หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “เหมืองทอง” มีบทบาทในการเป็นเมืองท่าของชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่เชื่อมโยงระบบการค้าทางทะเลหรือที่เรียกว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” ระหว่างดินแดนตะวันตกและตะวันออก เหตุผลที่ทำให้เกิดเมืองท่าหรือสถานีการค้าที่ทุ่งตึกขึ้น คือ มีตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการเป็นเมืองท่าในการขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทร โดยมีการเลือกที่ตั้งชุมชนที่อยู่ด้านทิศตะวันออกของเกาะคอเขา ซึ่งเป็นด้านกำบังลมสามารถจอดเรือได้ในทุกฤดูกาล แม้ฤดูมรสุมที่มีคลื่นลมรุนแรง

เส้นทางตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน (ทุ่งตึก-แหลมโพธิ์) เป็นเส้นทางที่มีหลักฐานทางโบราณคดีรองรับมากที่สุด ด้วยเหตุผล คือ มีเมืองท่าที่อยู่ร่วมสมัยกันทั้ง 2 ด้าน โดยมีทุ่งตึกเป็นเมืองท่าแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน แหลมโพธิ์เป็นเมืองท่าฝั่งทะเลอ่าวไทย จากผลการขุดค้นทางโบราณคดีจากทั้ง 2 แห่ง พบโบราณวัตถุที่เหมือนกัน หลักฐานต่าง ๆ แสดงว่าเป็นเมืองที่อยู่ร่วมสมัยในยุคเดียวกันอย่างชัดเจน (อมรา ศรีสุชาติ : 2532, 32-37, Bennet Bronson : 1496, 141-197) ทั้งยังเป็นแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานรองรับตามเส้นทางแม่น้ำภายใน เส้นทางนั้นนอกจากมีเมืองท่าหรือสถานีการค้ารับทั้ง 2 ด้านแล้ว ตามเส้นทางแม่น้ำภายในยังมีแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถานที่อยู่ร่วมสมัยเดียวกันรองรับเป็นระยะ ๆ และเนื่องด้วยการเดินทางเมื่อประมาณกว่า 1,000 ปีมาแล้ว ไม่สามารถเดินทางตัดตรงข้ามป่าเขาที่มีอุปสรรคมากมายได้แล้ว ยังไม่สามารถเดินตัดข้ามคาบสมุทรตามเส้นทางลำน้ำ ซึ่งมีความยาวมากกว่า 150 กิโลเมตรในคราวเดียวโดยไม่หยุดพัก ดังนั้น ตามเส้นทางภายในจะต้องมีสถานีหรือจุดแวะพักต่าง ๆ ตามเส้นทางลำน้ำเป็นระยะ ๆ ด้วย

ทุ่งตึกเป็นแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลอันดามันที่อยู่ตอนกลางของคาบสมุทรที่พบโบราณวัตถุภายนอกจากดินแดนโพ้นทะเล ทั้งทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออกเป็นจำนวนมากที่สุดในภาคใต้หรืออาจจะมากที่สุดในประเทศไทยในรอบอายุเกินกว่า 1,000 ปี มาแล้วก็เป็นได้ โบราณวัตถุนำเข้าที่เป็นสินค้าชั้นดีหรือสินค้าฟุ่มเฟือย ได้แก่ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถังตอนปลายหลายชนิด เครื่องถ้วยเปอร์เซียหรือบาสุรา แวร์ เครื่องแก้วจากแถบตะวันออกกลางหรือแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ลูกปัดแก้วและหินจากตะวันออกกลางหรืออินเดีย ทั้งหมดนี้มีอายุในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-16 จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งชี้ถึงฐานะการเป็นเมืองท่าหรือสถานีการค้าของสถานที่แห่งนี้ได้อย่างชัดเจน

แหล่งโบราณคดีทุ่งตึกมีความสำคัญอย่างยิ่งไม่เฉพาะสำหรับประเทศไทยเท่านั้น เพราะสถานที่แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าทางทะเลของโลก ที่เชื่อมโยงระหว่างดินแดนด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น แหล่งโบราณคดีแห่งนี้จึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของโลกก็ได้

(3) คุณค่าทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรมบนเกาะคอเขา ประกอบด้วย โบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งโบราณสถานที่สำคัญ คือ โบราณสถานทุ่งตึก ที่มีชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวมลายูมาทำการค้าขาย เพราะตั้งอยู่ในทำเลและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมในการเป็นที่จอดเรือหลบคลื่นลม มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้ทะเลหลวงขนาดใหญ่สามารถเข้าออกสะดวก สันนิษฐานว่าทุ่งตึกคงจะเจริญรุ่งเรืองอยู่ในสมัยศรีวิชัยในนามเมืองตะโกลาและตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยเป็นเวลานาน

ส่วนโบราณวัตถุ อันได้แก่ (1) โบราณวัตถุประเภทดินเผา เป็นภาชนะใช้สอยของชุมชนโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสืบทอดรูปแบบและเทคนิคการผลิตมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ และยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันตามชนบทต่าง ๆ ของไทย (2) โบราณวัตถุประเภทแก้ว เช่น ลูกปัดเป็นเครื่องประดับที่พบแพร่หลายทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยด้วย ลูกปัดในสมัยโบราณเป็นเครื่องแสดงความเจริญของคนแต่ละยุคสมัยในการประดิษฐ์คิดค้น และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันทางอารยธรรมระหว่างชุมชนได้ ดังนั้น ลูกปัดคือหลักฐานที่สามารถอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์การติดต่อกับดินแดนภายนอกโพ้นทะเลอย่างกว้างขวาง (3) โบราณวัตถุประเภทโลหะ เช่น ชิ้นส่วนประติมากรรม แสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณทุ่งตึกมีการเข้ามาของกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอย่างหลากหลายทั้งพุทธ นิกายหินยาน และ มหายาน ศาสนาฮินดู อาจรวมไปถึงกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลามด้วย

เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12-14 ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเกาะคอเขาได้พัฒนามาเป็นชุมชนเมืองท่าที่สำคัญทางฝั่งทะเลอันดามัน เป็นชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่ได้ผสมผสานวัฒนธรรมแบบอินเดียเข้ากับวัฒนธรรมพื้นเมือง มีการสร้างศาสนสถานและรูปเคารพตามแบบอย่างศาสนาฮินดู โดยมีทั้งไศวนิกาย วัชรพินิกาย หรือแม้กระทั่งลัทธิคานถัปะยะควบคู่กันไป ส่วนพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในช่วงสมัยและมีคนกลุ่มหนึ่งที่รับนับถือ ไม่เพียงแต่หลักฐานที่แสดงถึงคติการนับถือลัทธิศาสนาต่าง ๆ กันปรากฏอยู่ร่วมกันในชุมชน หลักฐานทางวัตถุที่หลากหลายแสดงให้เห็นว่า เป็นชุมชนที่มีคนหลายกลุ่มพำนักอาศัย เข้ามาติดต่อค้าขายหรือดำเนินกิจการค้า โดยแต่ละกลุ่มต่างมีหรือนำเอาวัฒนธรรมของตนเข้ามาใช้ และเผยแพร่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของชาวท้องถิ่นพื้นเมืองดั้งเดิม

เกาะคอเขาเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุคการทำเหมืองแร่ดีบุก อาชีพในอดีต คือ การทำเหมืองแร่ดีบุกและการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเกาะจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูง ลักษณะทางสังคมจึงเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน หากย้อนกลับไปได้ตั้งแต่สมัยชาวจีนอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก ชาวบ้านคิดค้นหาวิธีทำเหมืองแร่ให้ได้ผลผลิตมากที่สุด โดยนำภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างการใช้ “เรียง” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ร่อนแร่ มาหาแร่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ในคูน้ำ ในบึง ชาวบ้านก็จะคุ้ยดินใส่ในเรียงแล้วนำไปร่อนหา นำขยะออก ก็จะได้แร่ดีบุกออกมา ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนที่ได้กลายมาเป็น “ระบาร่อนแร่” ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนสมัยก่อนให้ได้คงอยู่คู่ลูกหลานจังหวัดพังงาต่อไป นอกจากนี้การแต่งกายของ “การแสดงระบาร่อนแร่” ยังสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “ชาวมุสลิม” ที่สะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแต่งกาย เสื้อผ้า และผ้าถุงผ้าปาเต๊ะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพังงา โดย “การแสดงระบาร่อนแร่” นี้ จะใช้แสดงเนื่องในโอกาสต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มา เพื่อบอกให้เขาทราบว่านี่คือจังหวัดพังงา นี่คือนิเวศวิถีชีวิตของชาวพังงา

ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม นำไปสู่จุดเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวิถีนั้น ๆ แต่ในความหลากหลายเหล่านี้ก็ได้สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นแก่สังคม ทุกคนจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนภายใต้จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามและมนเสน่ห์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้ ซึ่งปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กลายเป็นจุดดึงดูดให้หลายๆ คนได้ไปเยี่ยมชมเยือน โดยเฉพาะผู้รักความสงบจากชาติต่าง ๆ ทั่วโลก

4.3.2 ศักยภาพด้านการตลาดท่องเที่ยว

สถานการณ์และศักยภาพการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา มีจุดแข็งที่สำคัญ คือ เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ริมฝั่งอันดามัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมทะเล เป็นแหล่งทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น ทั้งชายทะเล ปะการังน้ำตื้น ป่าชายเลน หุบเขาขนาดใหญ่ และน้ำตก โดยทิศเหนือของเกาะเต็มไปด้วยผืนป่าชายเลน ทิศตะวันตกมีหาดทรายยาว ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรทางทะเล มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าและสัตว์ทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา ส่วนทางทิศใต้ มีชายหาดที่สวยงามทอดยาวจากหัวเกาะถึงท้ายเกาะประมาณ 15 กิโลเมตร มีแหล่งปะการังน้ำตื้น “เกาะผ้า” เกาะประหลาด หาดสวยน้ำใส ที่ได้ชื่อว่า “มัลดีฟส์เมืองไทย” ซึ่งเป็นจุดเช็คอินแห่งใหม่ของจังหวัดพังงา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ สามารถสร้างงานและรายได้ให้ตำบลเกาะคอเขาได้เป็นอย่างดี เกาะคอเขายังมีความหลากหลายของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ เช่น เกาะผ้า ชายทะเลอ่าวหัวเขา น้ำตกโดนทอง หาดทุ่งตึก เป็นต้น รวมทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในอดีต มีหลักฐานยืนยันจากร่องรอยความเจริญของอารยธรรมว่าพื้นที่เกาะคอเขาเดิมเป็นเส้นทางการค้าขายของชาวอินเดีย จีน อาหรับและมลายู เป็นเมืองท่าค้าขายและจุดจอดเรือหลบลมมรสุม มีการค้นพบแหล่งโบราณคดี “ทุ่งตึก” ซึ่งปัจจุบันเรียกกันว่า “เหมืองทอง” นอกจากนี้ยังมีการขุดพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น พบเศษภาชนะดินเผาที่ผลิตในสมัยราชวงศ์ถังของจีน เครื่องแก้วของชาวเปอร์เซีย เครื่องประดับทำด้วยหิน เป็นต้น โดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ในพื้นที่เกาะ เกาะคอเขายังอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็น เขาหลัก หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดกระบี่ ภูเก็ตและสุราษฎร์ธานี จึงเป็นโอกาสที่จะได้เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับจังหวัดอื่นในภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

ส่วนจุดอ่อนมีประเด็นหลักที่สำคัญ คือ สภาพภูมิประเทศของเกาะคอเขาโดยทั่วไปเป็นสภาพพื้นที่ราบชายทะเลจากหัวเกาะ-ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย การกัดเซาะของชายฝั่ง ภาวะภัยแล้ง สึนามิ รวมทั้งพื้นที่ยังขาดแคลนบุคลากรและหน่วยงานที่มีความสามารถ ทักษะในการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว รวมไปถึงการพัฒนาด้านการทำการตลาดอย่างจริงจัง สำหรับโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาเพื่อส่งเสริมจุดแข็งและกำจัดจุดอ่อนของพื้นที่ ได้แก่ นโยบายการสนับสนุนการพัฒนาของรัฐบาลที่กำหนดให้กลุ่ม Hub Marina เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมไปถึงนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในเกาะ อาทิ นโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก ที่เกื้อหนุนต่อภาคเกษตร รวมทั้งกระแสโลกมีความต้องการบริโภคอาหาร ปลอดภัย/ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพ และนโยบายการกำหนดพื้นที่การเกษตร (Zoning) ทำให้เกิดความชัดเจนต่อการบริหารจัดการภาคเกษตรในพื้นที่ และจากสภาพพื้นที่ของเกาะคอเขาเป็นพื้นที่เกาะที่ไม่มีเส้นทางเชื่อมกับพื้นที่

แผ่นดินใหญ่ของจังหวัดพังงา ส่งผลกระทบต่อความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ของประชาชนและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ในปัจจุบันกรมทางหลวงชนบทได้ทำการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสะพานเชื่อมเกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ถือเป็นความหวังและโอกาสที่เกาะคอเขาจะมีเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดพังงาและพื้นที่ในอนาคต นอกจากนี้เกาะคอเขาตั้งอยู่ในพื้นที่อันดามันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมระบบโลจิสติกส์กับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ซึ่งจะเป็นตัวช่วยยกระดับและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทั้งบนเกาะและที่เชื่อมไปยังเกาะได้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของการท่องเที่ยวมีนโยบายที่เอื้อและสนับสนุน ได้แก่ นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลที่สนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยว จากการลดมาตรการเกี่ยวกับ COVID 19 เปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าประเทศโดยไม่ต้องกักตัว และด้วยพื้นที่จังหวัดพังงาอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทางทะเลร่วมกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย นับได้ว่าพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่ที่มีนโยบายและการส่งเสริมความพร้อมที่จะพัฒนาและยกระดับพื้นที่หลาย ๆ ด้านที่ค่อนข้างชัดเจนและมีความเป็นไปได้

อุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา คือ ยังขาดการพัฒนา ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิเช่น การเชื่อมโยงและความพร้อมของถนน ระบบไฟฟ้าทั้งในระดับครัวเรือนและพื้นที่สาธารณะซึ่งในปัจจุบันยังมีครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้และยังขาดไฟถนนที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางของประชาชนและนักท่องเที่ยว ขาดการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ ระบบสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเนื่องจากสภาพภูมิประเทศในบางพื้นที่ และจุดอ่อนอีกประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนบนเกาะคือ ขาดความพร้อมในการสนับสนุนและการบริการทางด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งจุดอ่อนดังกล่าวหากสามารถวิเคราะห์แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนา โดยต้องได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว รวมทั้งการพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพและนำความรู้เข้าไปเสริมในพื้นที่อย่างจริงจังโดยกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนและไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และคุณค่าของทรัพยากร ความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา จะสามารถพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขาได้

การท่องเที่ยวเป็นสาขาที่มีบทบาทสำคัญ เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของจังหวัดจังหวัดพังงา ด้วยมีความหลากหลายทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน เชิงสุขภาพ สปา น้ำพุร้อน และการท่องเที่ยวทางทะเล มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีศักยภาพ เช่น หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งดำน้ำดูปะการังที่มีชื่อเสียงในระดับโลก และยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนต่อเนื่อง สร้างรายได้ในภาคบริการท่องเที่ยวมูลค่าหลายล้านบาท/ต่อปี ให้กับประเทศ และเป็นจังหวัดที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว สูงเป็นอันดับ 5 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดภูเก็ต สงขลา กระบี่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ด้วยจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลกทุกภูมิภาค รวมทั้งประเทศไทย และจังหวัดพังงา ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตของประชาชน ในช่วงปี 2563 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนจังหวัดพังงาหดตัวลดลงร้อยละ 75.26 กลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศ ปี 2562 หดตัวลง ร้อยละ 55.48 ในขณะเดียวกันกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ หดตัวลง ร้อยละ 83.44 เช่นกัน ปี 2562 มีชาวต่างชาติที่เข้ามาจังหวัดพังงา 5 ประเทศสูงสุดได้แก่ เยอรมัน จีน ออสเตรเลีย รัสเซีย และฝรั่งเศส นักท่องเที่ยวมีอัตราการพักค้างคืนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.39 วัน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,486.18 บาท/คน/วัน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในจังหวัดพังงาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวซ้ำ ทั้งนักท่องเที่ยว

ชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน หรือสแกนดิเนเวีย เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ จังหวัดพังงาเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นตลาดหลักของจังหวัดพังงา เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและประทับใจต่อการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว การได้รับบริการที่ดี สร้างความพึงพอใจ จึงทำให้นักท่องเที่ยว ใช้ระยะเวลาท่องเที่ยวค่อนข้างนาน และยังเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวซ้ำอีก แม้จะมีปัญหา อุปสรรคจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ทำให้จังหวัดมีความจำเป็นในการสร้างทุน กระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อนำรายได้เข้าสู่จังหวัดต่อไป จังหวัดพังงามีลักษณะการท่องเที่ยวเป็นเมืองท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับภูเก็ต แต่มีจุดอ่อนในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ลักษณะการท่องเที่ยวจึงเป็นการท่องเที่ยวในเชิงฤดูกาล เมื่อหมดหน้าฤดูกาลจะมีนักท่องเที่ยวทางเข้ามาน้อยมาก จึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาและลงทุนด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา แต่หากภาครัฐและภาคเอกชน ในพื้นที่ร่วมกันส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ให้สามารถทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี อาจจะกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพังงามากยิ่งขึ้น และจากนโยบายสำคัญด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลซึ่งได้มีโครงการกระตุ้นด้านการท่องเที่ยว เช่น “โครงการเราเที่ยวด้วยกัน” เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ และหลายประเทศปรับมาตรการเกี่ยวกับ โควิด-19 ผ่อนคลายมาตรการ Lockdown ทำให้การเดินทางเริ่มเข้าสู่สถานการณ์ปกติ สถานประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เปิดให้บริการได้เป็นปกติ ทำให้พอเริ่มเห็นช่องทางการฟื้นตัวของการท่องเที่ยวได้ชัดเจนมากขึ้น

4.3.3 ศักยภาพและความพร้อมในการเป็นพื้นที่พิเศษ

พื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมเต็มไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีคุณค่าทั้งทางด้านการท่องเที่ยว ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ด้วยเสน่ห์ของพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวทั้งจากประเทศไทยและจากทุกมุมโลก ทั้งนี้จากจังหวัดพังงาได้มีหนังสือขอแจ้งความประสงค์ขอรับการประกาศให้พื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำแบบประเมินตนเองให้ อพท. พิจารณา และดำเนินการตรวจสอบผลคะแนนตามแบบประเมินของคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2558 แล้ว พบว่า

1. ผลคะแนนประเมินด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนนตัวชี้วัดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้คะแนนรวม 34.75 คะแนน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 96.52 สูงกว่าการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ โดยเมื่อพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าได้คะแนนลดหลั่นลงมาเป็น 29.16 คะแนน (คะแนนเต็ม 32 คะแนน) และ 26.02 คะแนน (คะแนนเต็ม 28 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินที่ ร้อยละ 91.12 และ 92.92 ตามลำดับ

2. ผลคะแนนประเมินด้านสถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีคะแนนตัวชี้วัดด้านสถานภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายเท่ากับ 38.23 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินร้อยละ 79.64 เมื่อเทียบระดับความเสี่ยงถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง

3. ผลคะแนนประเมินด้านการบริหารจัดการ มีคะแนนตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ เท่ากับ 42.43 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 88.39 เมื่อเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการถือว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพสูง

เมื่อประเมินองค์ประกอบพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท.กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ ทั้งนี้ถ้าหากพื้นที่เกาะคอเขาได้ถูกยกระดับเป็นพื้นที่พิเศษจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชนในมิติต่างๆ อาทิเช่น เกิดการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย การยกระดับและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นต้น

นอกจากนี้การประกาศเกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษเป็นการเปิดพื้นที่ให้ทาง อพท. เข้ามาดูแลและสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่และในมิติทางการท่องเที่ยวทาง อพท. จะมาช่วยทำหน้าที่บริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการและช่วยเป็นองค์กรกลางคอยทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์รวมถึงการประสานงานกับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก อพท. มีอำนาจหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ อพท. หน่วยงานในกำกับของรัฐเพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ของตนในการดำเนินงานและปฏิบัติหน้าที่ เช่น ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ผังเมือง เป็นต้น เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะคอเขาซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษตามแนวทางของเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) เพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดการกระจายรายได้ มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คงสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีความงดงาม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามนับได้ว่าการเป็นพื้นที่พิเศษช่วยให้เกาะคอเขามีความพิเศษขึ้นจากการยกระดับและพัฒนาตามแนวทางที่ถูกต้องและยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขาที่ไม่ถูกทำลายจากการท่องเที่ยวและการพัฒนารวมไปถึงการรื้อฟื้นพื้นที่จากกลุ่มนายทุนที่มีเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญอย่างยิ่งการเป็นพื้นที่พิเศษช่วยเปิดโอกาสคนในชุมชนบนเกาะคอเขามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นการเป็นพื้นที่พิเศษจะเป็นตัวการันตีได้ว่าการพัฒนาจะเป็นไปตามทิศทางและความต้องการจากคนในพื้นที่ในทุกมิติที่ยั่งยืน

พื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมเต็มไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีคุณค่าทั้งทางด้านการท่องเที่ยว ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ด้วยเสน่ห์ของพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวทั้งจากประเทศไทยและจากทุกมุมโลก ทั้งนี้จากจังหวัดพังงาได้มีหนังสือขอแจ้งความประสงค์ขอรับการประกาศให้พื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำแบบประเมินตนเองให้ อพท. พิจารณาและดำเนินการตรวจสอบผลคะแนนตามแบบประเมินของคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2558 แล้ว พบว่า

1. ผลคะแนนประเมินด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนนตัวชี้วัดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้คะแนนรวม 34.75 คะแนน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 96.52 สูงกว่าการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ โดยเมื่อพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าได้คะแนนลดหลั่นลงมาเป็น 29.16 คะแนน (คะแนนเต็ม 32 คะแนน) และ 26.02 คะแนน (คะแนนเต็ม 28 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินที่ ร้อยละ 91.12 และ 92.92 ตามลำดับ

2. ผลคะแนนประเมินด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีคะแนนตัวชี้วัดด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายเท่ากับ 38.23 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินร้อยละ 79.64 เมื่อเทียบระดับความเสี่ยงถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง

3. ผลคะแนนประเมินด้านการบริหารจัดการ มีคะแนนตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ เท่ากับ 42.43 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 88.39 เมื่อเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการถือว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพสูง

เมื่อประเมินองค์ประกอบพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท.กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็น **พื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษ** ทั้งนี้ถ้าหากพื้นที่เกาะคอเขาได้ถูกยกระดับเป็นพื้นที่พิเศษจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชนในมิติต่างๆ อาทิเช่น เกิดการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย การยกระดับและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นต้น

นอกจากนี้การประกาศเกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษเป็นการเปิดพื้นที่ให้ทาง อพท. เข้ามาดูแลและสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่และในมิติทางการท่องเที่ยวทาง อพท. จะมาช่วยทำหน้าที่บริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการและช่วยเป็นองค์กรกลางคอยทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์รวมถึงการประสานงานกับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก อพท. มีอำนาจหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ อพท. หน่วยงานในกำกับของรัฐเพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ของตนในการดำเนินงานและปฏิบัติหน้าที่ เช่น ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ผังเมือง เป็นต้น เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะคอเขาซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษตามแนวทางของเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) เพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของร่วมกันเกิดการกระจายรายได้ มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คงสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีความงดงาม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามนับได้ว่าการเป็นพื้นที่พิเศษช่วยทำให้เกาะคอเขามีความพิเศษขึ้นจากการยกระดับและพัฒนาตามแนวทางที่ถูกต้องและยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขาที่ไม่ถูกทำลายจากการท่องเที่ยวและการพัฒนา รวมถึงการรื้อฟื้นพื้นที่จากกลุ่มนายทุนที่มีเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญอย่างยิ่งการเป็นพื้นที่พิเศษช่วยเปิดโอกาสคน

ในชุมชนบนเกาะคอเขามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นการเป็นพื้นที่พิเศษจะเป็นตัวการันตีได้ว่าการพัฒนาจะเป็นไปตามทิศทางและความต้องการจากคนในพื้นที่ในทุกมิติที่ยั่งยืน

4.4 การกำหนดขอบเขตพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ กำหนดพื้นที่ครอบคลุมตำบลเกาะคอเขา อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเมืองใหม่ หมู่ที่ 2 บ้านนอหนา หมู่ที่ 3 บ้านปากเกาะ หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งตึก และหมู่ที่ 5 บ้านบางเนียง ซึ่งกำหนดขอบเขตพื้นที่เกาะคอเขาเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 18

แผนผังขอบเขตของพื้นที่ที่มีศักยภาพประกาศพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา

ภาพที่ 18 แผนผังของขอบเขตที่มีศักยภาพประกาศพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา

4.5 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา

4.5.1 ภายใต้ โครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Phangnga Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) เพื่อขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของประเทศตามนโยบายรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการแพทย์และสุขภาพระดับโลก (Medical Hub) ตามแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจสุขภาพอันดามัน (Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระหว่างการระบาดและหลังการระบาดของโรคโควิด - 19 ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Phangnga Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) จังหวัดพังงาจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ให้เป็นเกาะอัจฉริยะ (Smart Sustainable Island) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็น พื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาครัฐ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกาะอัจฉริยะ (Smart Sustainable Island) จังหวัดพังงา โดยกำหนดกรอบการพัฒนาภายใต้แนวคิด

“เกาะคอเขา SMART GREEN ISLAND”

- ยกระดับการท่องเที่ยวสีเขียวมูลค่าสูง
- พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่
- รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาเกาะคอเขา (Smart Island) 6 หัวข้อตามหลักเกณฑ์การประเมินของ LEED (LEED Rating System) โดยเน้นชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการตกผลึกโดยชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

(1) Integrative Process

การบูรณาการ และบริหารจัดการออกแบบอาคารเขียวในชุมชนได้อย่างมีมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างดีกว่าเดิม ปรับปรุงฟื้นฟูเพื่อให้ประหยัดการบริโภคพลังงาน และน้ำในอัตราสูงสุด รวมทั้ง การจัดการของเสียและสิ่งแวดล้อม

(2) Ecology and Natural Systems

การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการนิเวศเมือง เพื่อความยั่งยืนของ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งยังส่งผลต่อเนื่องไปถึงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ดีขึ้น ด้วยการประเมินระบบ นิเวศ ปกป้องมลภาวะจากการก่อสร้าง และรักษาพื้นที่สีเขียว

(3) Transportation and Land Use

การสนับสนุนการสัญจร และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้วยการพัฒนาที่ดินแบบผสมผสาน เพิ่มประสิทธิภาพในภาคการขนส่งมวลชนที่มีคุณภาพ ใช้ระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ รถที่ใช้พลังงานไฟฟ้า รวมทั้งส่งเสริมการเดิน และการใช้จักรยานมากขึ้น เพื่อลดความจำเป็นการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งสามารถลดการผลิตก๊าซเรือนกระจกได้

(4) Water

มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถเข้าถึงระบบการจัดการน้ำสะอาดได้ง่ายขึ้น และยังให้ความสำคัญกับการเก็บกักน้ำฝน และการจัดการไหลบ่าของน้ำในพื้นที่ชุมชน

(5) Energy and Greenhouse Gas Emission

การจัดการด้านพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการประมาณการการใช้พลังงาน และคำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงการสร้างประสิทธิภาพการใช้น้ำ ไฟฟ้า ระบบพลังงาน และพลังงานหมุนเวียนของชุมชน ในการสร้างสะพานจากบ้านน้ำเค็มไปยังเกาะคอเขา นั้นขอเสนอให้มีการกำหนดพื้นที่จอดรถที่ฝั่งบ้านน้ำเค็มไว้ประมาณ 50 – 100 คัน เพราะเราอาจกำหนดว่ารถที่จะข้ามไปยังเกาะคอเขา จะต้องเป็นรถพลังงานไฟฟ้าเท่านั้น รวมทั้งมีการทยอยปรับเปลี่ยนรถยนต์ที่อยู่บนเกาะคอเขาขณะนี้ซึ่งมีประมาณ 2,000 คัน เป็นรถพลังงานไฟฟ้าด้วย ทุกอย่างที่อยู่บนเกาะจะต้องบนมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(6) Quality of Life

มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีการจัดทำแผนการประเมินประชากร เพิ่มรายได้ประชากร และวางแผนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชากร และลดความเหลื่อมล้ำลง การพัฒนาที่อยู่อาศัย ยกระดับด้านสุขภาพ รวมถึงวางแผนรองรับ และปรับปรุงฟื้นฟูเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน

การพัฒนาพื้นที่ที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปด้วย เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาขึ้นมา จำเป็นจะต้องสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพขึ้นมารองรับการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย เช่น บุคลากรที่มีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ หรือด้านอื่นๆ โดยเริ่มจากการเรียนในห้องเรียน หรือการฝึกงาน เป็นต้น

4.5.2 จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 ณ ห้องประชุมภูผา ศาลากลางจังหวัดพังงา โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนส่วนราชการ และกลุ่มที่ 2 ตัวแทนชุมชน ผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนส่วนราชการ

วิสัยทัศน์

1. เกาะคอเขาแหล่งท่องเที่ยวไร้มลพิษ บนฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อชีวิตมีสุข
2. การท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดย Smart City
3. เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะ สุขภาพดี มีความสุข
4. เมืองท่องเที่ยวสงบ สะอาดปลอดภัย บนฐาน Smart City
5. แหล่งท่องเที่ยวครบวงจร เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสากล
6. เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งสุขภาพ เชื่อมโยงการค้านานาชาติ บนพื้นฐานระบบนิเวศที่ยั่งยืน

กลยุทธ์เชิงรุก 1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบ slow life เช่น มีทางจักรยาน 2. ส่งเสริมวิสาหกิจแปรรูปสัตว์น้ำในรูปแบบ start up ในระดับนานาชาติ 3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว medical hub 4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ long stay และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแหล่งธรรมชาติ 5. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ wellness center 6. ส่งเสริมการเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (อาหารปลอดภัย) 7. ส่งเสริมการท่องเที่ยวพลังงานสะอาด low carbon	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (medical hub, การพัฒนาหลักสูตร, การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน, การพัฒนาศักยภาพ, การพัฒนาบุคลากร) 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว medical hub 2. เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวปลอดภัย 3. การพัฒนาหลักสูตรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับสถานศึกษา 4. การพัฒนาบุคลากรรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, สนับสนุน งบประมาณ เพื่อพัฒนาศักยภาพ บุคลากรด้านสาธารณสุข 5. ปรับปรุงระบบ logistic และส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 6. การขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าเพื่อรองรับ southern Economic corridor 7. สนับสนุน งบประมาณ เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขและการให้บริการด้านการแพทย์ที่มีมาตรฐานสากล 8. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน smart city เพื่อรองรับการท่องเที่ยว 9. เพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
กลยุทธ์เชิงป้องกัน 1. สร้างกลไกการตั้งรับปรับตัวต่อภาวะโลกรวน/โรคระบาด 2. เชื่อมโยงข้อมูลของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวแบบ DATA ช่วยเตือนภัย 3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ การใช้สื่อ social 4. มีกลไกการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน 5. ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้ผู้ประกอบการ เพื่อลดการพึ่งพาท่องเที่ยว เช่น ชิม่า ปั่นจักรยาน โกคาร์ท และมีการปรับอัตราค่าบริการตามสภาวะเศรษฐกิจโลก	กลยุทธ์เชิงรับ (การพัฒนาด้านภาษา, แผนแม่บทการจัดการน้ำ/สาธารณสุข, แผนภัยพิบัติ/แผนบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน) 1. การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและการบริหารจัดการน้ำแบบครบวงจร 2. การพัฒนาด้านสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนชุมชน ผู้นำ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน วิสัยทัศน์

ประจักษ์อันดามัน แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ควบคู่ประเพณีวัฒนธรรม คนมั่นคงทาง
อาชีพ สุขภาพดีมีความสุข ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดแข็ง (S)

1. ประจักษ์พื้นที่อำเภอตะกั่วป่า
2. ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางทะเลเชื่อมประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า อินเดีย
3. ศูนย์กลางทาง Logistics

จุดอ่อน (W)

1. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร
2. โครงสร้างพื้นฐานไม่ครอบคลุม
3. เด็ก/เยาวชน/คนในพื้นที่ยังต้องการการยกระดับ/ต้องการความพร้อมของ
ทรัพยากรบุคคล
4. ขาดแคลนบุคลากรสนับสนุนการท่องเที่ยว/ผู้ให้บริการโรงแรม

โอกาส (O)

1. ภาคเอกชนมีความเข้มแข็งพร้อมสนับสนุนการพัฒนา

อุปสรรค (T)

1. การกัดเซาะชายฝั่ง

แนวทางการพัฒนา

1. การยกระดับทรัพยากรบุคคล
2. การแก้ไขและพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ
3. การยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน/ขยายถนน/ทางเท้า/ทางจักรยาน (ให้สมบูรณ์มี
ความพร้อมและคล่องตัว)
4. การใช้พลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
5. แนวทางการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์/พืชเฉพาะถิ่น โดยใช้แปลงสาธิตหรือการบริหาร
จัดการที่ดิน
6. การส่งเสริมการปลูกผักออร์แกนิกและส่งแก่โรงแรม สถานประกอบการเพื่อเพิ่ม
รายได้แก่ประชาชน
7. การบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธีและยั่งยืน/การบำบัดน้ำเสียที่ถูกสุขลักษณะ
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์
9. การพัฒนาที่เป็นประโยชน์กับพื้นที่และเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียง เช่น บ้านน้ำเค็ม
10. การพัฒนาที่ยังคงเป็นไปตามกฎหมายการอนุรักษ์ เช่น พื้นที่ป่า / ร่องน้ำ / ปากน้ำ
สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่
11. การพัฒนาและบริหารจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

12. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
13. การบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาครัฐและภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพ
14. การพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและคนในพื้นที่
15. การพัฒนาที่ได้รับประโยชน์ทั้งในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง
16. การใช้นวัตกรรมทางการสื่อสารที่ทันสมัยและครอบคลุมพื้นที่

4.6 ยุทธศาสตร์/แผนงาน/โครงการ การพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา

การประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา จะต้องดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ซึ่งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะคอเขาได้โดยอาศัยความในมาตรา 23 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและบูรณาการให้องค์การมีอำนาจหน้าที่ประสานการปฏิบัติการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ของตน ไม่ว่าในด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ผังเมือง การควบคุมอาคาร การรักษาสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน การสาธารณสุข การรักษาความสะอาด การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือในด้านอื่นใด แล้วแต่กรณีให้มีผลสำเร็จตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามที่คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนด และตามแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการหรือพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม” ทั้งนี้ ในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ จะต้องเป็นไปตามความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 35 ที่บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษคณะกรรมการมีอำนาจประกาศให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยความยินยอมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดแนวเขตของพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการบูรณาการและขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อพื้นที่ใดได้รับการประกาศเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยวและแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้องค์การบริหารการพัฒนาปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มาตรา 36 ในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแต่ละแห่ง คณะกรรมการอาจเสนอรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น”

เมื่อมีการประกาศเขตพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษพื้นที่เกาะคอเขาแล้ว ในการขับเคลื่อนจะดำเนินงานผ่านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ในมาตรา 21 ที่กำหนดว่า “การจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมาตรา 20 (1) จะต้อง

สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวและต้องคำนึงถึงหลักการผังเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมการก่อสร้างให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมการวางผังเมืองและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวในเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน

(2) การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในลักษณะสมดุล กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกินความจำเป็น การกำหนดตัวชี้วัด และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(3) การสนับสนุนอุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยใช้วัสดุท้องถิ่น พัฒนาสินค้าหัตถกรรมและช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่นในการออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสร้างตลาดและอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วย

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ และมาตรการด้านสุขอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อมด้านการควบคุมมลภาวะ และด้านการกำจัดขยะและของเสียอื่น

(5) การพัฒนาโครงข่ายของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม สินค้า บริการ และบุคลากรการท่องเที่ยว

(6) การส่งเสริมการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

โดยในปี 2565 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับ อพท. ได้ดำเนินโครงการประเมินศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่เกาะคอเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพังงา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ การดำเนินงานโครงการดังกล่าว ได้จัดให้มีเวทีชี้แจงการศึกษาพื้นที่เกาะคอเขา สร้างการรับรู้ เตรียมความพร้อมผู้นำชุมชน แกนนำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระหว่างวันที่ 28 – 30 กันยายน 2565 โดยกำหนดจัดขึ้น ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะคอเขา และห้องประชุมตึก ศาลากลางจังหวัดพังงา มีตัวแทนส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นและทำแบบประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตัวแทนส่วนราชการ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และภาคเอกชน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา โดยเน้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา เน้นการบูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว จัดขึ้นวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 ณ ห้องประชุมภูผา ศาลากลางจังหวัดพังงา

สรุป

จังหวัดพังงาได้จัดทำโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Phangnga Andaman Wellness Economic Corridor : AWC) เพื่อขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจของประเทศตามนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการแพทย์และสุขภาพระดับโลก (Medical Hub) ตามแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจสุขภาพอันดามัน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระหว่างและการระบาดและหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการพังงาเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดพังงาจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ให้เป็นเกาะอัจฉริยะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เกาะคอเขาให้เป็นพื้นที่พิเศษ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาครัฐและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

จังหวัดพังงาได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมพื้นที่เกาะคอเขา จังหวัดพังงา เพื่อการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับที่จังหวัดพังงาได้มีหนังสือขอแจ้งความประสงค์ขอรับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเสนอพื้นที่เกาะคอเขา และได้ส่งผลการประเมินตนเองให้ อพท. พิจารณา ซึ่ง อพท. ได้ดำเนินการตรวจสอบผลคะแนนการประเมินตนเองของแหล่งท่องเที่ยวเกาะคอเขา ตามแบบประเมินของคู่มือการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. แล้ว พบว่า

(1) ผลคะแนนประเมินด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนนตัวชี้วัดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้คะแนนรวม 34.75 คะแนน (คะแนนเต็ม 36 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 96.52 สูงกว่าการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ โดยเมื่อพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าได้คะแนนลดหลั่นลงมาเป็น 29.16 คะแนน (คะแนนเต็ม 32 คะแนน) และ 26.02 คะแนน (คะแนนเต็ม 28 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมินที่ ร้อยละ 91.12 และ 92.92 ตามลำดับ

(2) ผลคะแนนประเมินด้านสภาพและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย มีคะแนนตัวชี้วัดเท่ากับ 38.23 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 79.64 ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงต่อการถูกทำลายสูง

(3) ผลคะแนนประเมินด้านการบริหารจัดการ มีคะแนนตัวชี้วัดเท่ากับ 42.43 คะแนน (คะแนนเต็ม 48 คะแนน) หรือคิดเป็นผลการประเมิน ร้อยละ 88.39 ถือว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพสูง

เมื่อประเมินองค์ประกอบพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 องค์ประกอบแล้ว ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินตนเองของพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะคอเขา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ อพท. กำหนด (อพท. กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป) ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการลงพื้นที่สำรวจศักยภาพ จัดทำรายงานการศึกษาศักยภาพและประเมินความเหมาะสมของพื้นที่ จัดทำเวทีระดมความคิดเห็น รวมทั้งรวบรวมข้อมูลเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์

เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

คุณค่าทางธรรมชาติ ตำบลเกาะคอเขาตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ภูมิประเทศบนเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ อุดมไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีป่าไม้ปกคลุมกว่าครึ่งของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและมีพื้นที่ป่าบกบริเวณเขาพระพิชัยในทิศตะวันตก โดยทางด้านทิศตะวันตกของเกาะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ทางทิศใต้ของเกาะจนถึงทิศเหนือของเกาะ มีหาดทรายขาวสะอาดยาวหลายกิโลเมตรที่กว้างต่อเนื่องไปถึงแนวทุ่งหญ้าป่าชายหาด คาดว่าในอดีตอาจเคยเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเลมาก่อน และแนวหาดทรายมีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งหากินของสัตว์หลายชนิดที่อาศัยอยู่ในหาดทราย ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในหาดทรายมักเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มีบทบาทสำคัญในระบบห่วงโซ่อาหารที่สามารถถ่ายทอดพลังงานไปยังระบบนิเวศแหล่งอื่น ๆ ได้ จึงนับเป็นระบบนิเวศที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งในพื้นที่นี้ มีแนวปะการังที่เป็นระบบนิเวศสำคัญในทะเล โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศชายฝั่งอื่น ๆ เช่น หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล เนื่องจากเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังทั้งทางด้านชนิดและรูปร่าง เช่น ปะการังสมอง ปะการังโขด ปะการังเขากวาง ปลานกขุนทอง เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังจุดนี้ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากสีสันความสวยงาม

พื้นที่ป่าชายหาดบนเกาะคอเขามีลักษณะเป็นป่าเสม็ดขาวและเสม็ดแดงขึ้นปะปนอยู่ในทุ่งหญ้า ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วเกาะ และนับว่าเป็นระบบนิเวศที่มีความเด่นชัดที่สุดจนสามารถนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะคอเขา ในด้านความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าชายหาดของเกาะคอเขาที่น่าสนใจ เช่น เสม็ดขาว เสม็ดแดง พุดทุ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนกหายากอีกหลายชนิด เช่น นกเป็ดน้ำใหญ่มีพื้นที่ป่าพรุซึ่งเป็นของเอกชน มีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก เช่น ต้นหม้อข้าวแกงลิง เป็นพืชที่ขึ้นเฉพาะถิ่น และในพื้นที่ชุ่มน้ำก็มีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งพันธุ์กล้วยไม้ป่าที่ขึ้นเกาะอยู่ตามไม้ใหญ่ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายหาดที่เกาะคอเขา เช่น โกนกาสด สมอ ลิงสมอ ตะกวด และนกไม่น้อยกว่า ๓๐ ชนิด ทั้งยังมีพื้นที่ป่าดิบเขา ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่สำคัญเนื่องจากโดยมากแล้วต้นน้ำสำคัญในพื้นที่ต่าง ๆ มักเกิดจากป่าดิบ โดยชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในระบบนิเวศป่าดิบเขา

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ เกาะคอเขาเป็นเมืองท่าอันสำคัญ ที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอินเดีย จีน กรีก โรมัน จนมีการเรียกเกาะคอเขาในยุคนั้นว่า “ทุ่งตึก” หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “เหมืองทอง” โดยเหมืองทองนี้ เป็นคำเปรียบเทียบกับ ดินแดนแห่งนี้เป็นเมืองธุรกิจการค้า ที่รุ่งเรืองเป็นเมืองพักสินค้า ที่จจะรอขนถ่ายสินค้า จากฝั่งอันดามันไปขายทางฝั่งอ่าวไทย โดยใช้เส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่า ที่สามารถล่องเรือไปตามลำน้ำ เข้าไปในแผ่นดิน จากนั้นขนถ่ายสินค้าทางบก โดยใช้ช้างเป็นพาหนะ เพื่อที่จะนำสินค้าลงเรืออีกครั้งหนึ่ง แล้วล่องเรือตามลำน้ำตาปี หรือ ตามลำน้ำพุมดวง เพื่อนำสินค้าไปขายยังเมืองไชยา จากหลักฐานที่ปรากฏ มีให้เห็นหลายอย่างอาทิ เทวรูปพระนารายณ์ ศิวลึงค์ และวัตถุโบราณอีกหลายอย่าง ที่เป็นหลักฐานระบุว่า เป็นอารยธรรมของอินเดียโบราณ ส่วนบริเวณเกาะคอเขา ยังปรากฏว่ามีลูกปัด ที่นิยมใช้เป็นเครื่องประดับ ตกเกรดเคลื่อนเติมไปหมด จนมีการบุกรุกของชาวบ้านเข้าทำการขุดค้นครั้งใหญ่ เมื่อปี 2525 นี้เอง จนทำให้โบราณสถานเสียหายเป็นจำนวนมาก ล่าสุดกรมศิลปากรได้เข้ามาขุดแต่ง เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเก็บไว้เพื่อการศึกษา สืบค้นความเป็นมาของสถานที่แห่งนี้

ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม เกาะคอเขาเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุคการทำเหมืองแร่ดีบุก ลักษณะสังคมจึงเป็นชุมชนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพื้นถิ่นได้เข้ามาอาศัยอยู่รวมกัน อาชีพในอดีต คือ การทำเหมืองแร่ดีบุกและการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเกาะจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูงลักษณะทางสังคมจึงเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน จนกระทั่งมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะอันเงียบสงบ และเต็มไปด้วยความสวยงามทางธรรมชาติจึงได้มีโอกาสรองรับนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ มนต์เสน่ห์ทางด้านวิถีและวัฒนธรรมของพื้นที่แห่งนี้ ยังคงดึงดูดหลาย ๆ คนให้ไปเยี่ยมเยือนไม่ว่าจะเป็นหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากคนในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันทั้งต่างเชื้อชาติและต่างศาสนา คือมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยดั้งเดิมในพื้นที่ ชาวไทยใหม่หรือชาวเล และแรงงานชาวพม่าที่เข้ามารับจ้างแต่ในความหลากหลายเหล่านี้ก็ได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นแก่สังคมทุกคนจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนภายใต้จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างมีแบบแผน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามและมนต์เสน่ห์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนี้

ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม นำไปสู่จุดเด่นที่น่าสนใจแตกต่างกันไปตามความเชื่อและวิถีนั้นๆ ชาวไทยพุทธในพื้นที่ยังคงความงามทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านรูปแบบประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมากันหลายชั่วอายุคนประเพณีเหล่านี้เกี่ยวพันกับการใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เป็นต้น ด้วยพื้นฐานความเชื่อทางด้านศาสนา อันนำไปสู่การกล่อมเกลাজิตใจให้ตั้งอยู่ในสิ่งที่ดีงามร่วมกัน ชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น นับถือศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปแต่มีความพิเศษและน่าสนใจในเรื่อง ประเพณีการกินเจ ซึ่งถือเป็นประเพณีอันดีงามที่สืบทอดมาช้านานหรือเรื่องวัฒนธรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น ส่วนชาวไทยใหม่ หรือชาวเล ชนเผ่าเร่ร่อนตามท้องทะเลเมื่อครั้งอดีต

จากการศึกษา พบว่า สถานการณ์และศักยภาพการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เกาะคอเขา พบว่า จุดแข็งประกอบด้วย ความโดดเด่นของพื้นที่ เกาะคอเขามีตำแหน่งที่ตั้งเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น เขาหลัก หมู่เกาะสิมิลันและเกาะพระทอง เป็นเมืองท่าอันสำคัญในอดีตที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะอินเดีย จีน กรีก โรมัน มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งบนบกและในทะเลพื้นที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย เช่น อาชีพ ประมง การท่องเที่ยว การเกษตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวตากอากาศชายฝั่งทะเล ที่เป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ มีแหล่งปะการังน้ำตื้นที่มีความสวยงาม เกาะผ้า น้ำตกโตนทอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดอ่อนประกอบด้วย สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะคอเขาโดยทั่วไปเป็นสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบชายทะเลจากหัวเกาะ-ท้ายเกาะ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย การกัดเซาะของชายฝั่ง ภาวะภัยแล้ง สึนามิ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังไม่ได้มาตรฐาน -ขาดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญของพื้นที่เกาะคอเขา ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้กลุ่ม Hub Marina เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลที่สนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ โดยไม่ต้องกักตัวอยู่ในพื้นที่อันดามันซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมระบบโลจิสติกส์กับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้

(Southern Economic Corridor: SEC) และอยู่ในพื้นที่ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทางทะเลร่วมกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย

การประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ อพท. จะเข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษ โดย อพท. มีอำนาจหน้าที่ “ประสานการปฏิบัติการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ทรัพยากร บุคคล งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ของตน ไม่ว่าในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมผังเมือง การควบคุมอาคาร การรักษาสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน การสาธารณสุข การรักษาความสะอาดการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือในด้านอื่นใด แล้วแต่กรณี ให้มีผลสำเร็จตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนดและตามแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการหรือพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เมื่อได้รับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาแล้ว จะมีแผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ ของแผนพัฒนาจังหวัดในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะคอเขา และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนขับเคลื่อนนี้จะทำให้การพัฒนาของภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ มีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติและขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องลดความซ้ำซ้อนของการใช้งบประมาณ โดยการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ให้ อพท. เข้ามาทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกภาคี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่พิเศษโดยในการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษ จะเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม ตามปรัชญาการทำงานแบบ Co-creation เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนได้เข้ามามี ส่วนในการ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ” บนพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ ภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พิเศษเกาะคอเขาจะได้พัฒนาและยกระดับการจัดการการท่องเที่ยว โดยเครื่องมือสำคัญที่ อพท. ได้นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างต้นแบบเพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือการใช้เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มุ่งสร้างความยั่งยืน และดูแลครอบคลุมในทุกมิติทั้งการจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากร คุณภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งทางสังคมและโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เป็นผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการใช้มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (STMS) ที่ อพท. พัฒนาขึ้น ได้รับการรับรองในระดับสากลแล้ว และสำหรับการพัฒนาและยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่ม ชุมชน และชมรม ที่ดำเนินการด้านท่องเที่ยวอพท. เป็นหนึ่งในภาคีหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อน เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยหรือ CBT โดยหลังจากขับเคลื่อนตามแผนขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเกาะคอเขา และตามแผนการถอนตัวจากพื้นที่ (Exit plan) อย่างเหมาะสมชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายจะมีกลไกที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ แสดงให้เห็นว่า มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้น พื้นที่เกาะคอเขาจึงเป็นพื้นที่ศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ และมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. ศิลจารึกเขาพระนารายณ์ : ตะกั่วป่า, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 14. กรุงเทพฯ, มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542
- เชมชาติ เทพไชย. หลักฐานเกี่ยวกับการเดินเรือสมัยศรีวิชัย. ศิลปากร ปีที่ 26 เล่ม 2, 2525
- เชมชาติ เทพไชย. แหลงโพธิ์ : แหล่งโบราณคดี สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 10. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529
- เชมชาติ เทพไชย. การสำรวจขุดค้น และการศึกษาทางด้านโบราณคดีเพื่อหาหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องศรีวิชัย รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์-โบราณคดี ศรีวิชัย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2525
- จังหวัดพังงา. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพังงา : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544
- จังหวัดพังงาร่วมกับกรมศิลปากร. พง์ตึกจุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล. สงขลา, 2552
- ชัยวุฒิ พิชะกุล และกลิ่น คงเหมือนเพชร, ชำมคาบสมุทรมลายู : จากคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ถึงอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี, วารสารทักษิณคดี, ปีที่ 5 ฉบับที่ 3, 2546
- ณัฏฐภัทร จันทวิช. ลูกปัดโบราณ. ศิลปากร ปีที่ 28 เล่ม 4, 2527
- ดวงรัตน์ ชวงศ์. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะคอเขา จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2553
- อนิต อยู่โพธิ์. ตักโกละเมืองท่าค้าขายแหล่งใหญ่ในสมัยโบราณ. ศิลปากร ปีที่ 11 เล่ม 4, 2510
- อนิต อยู่โพธิ์ สุวณณภูมิ, สุวรรณภูมิอยู่ที่นี้ ที่แผ่นดินสยาม. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มติชน, 2545.
- อนิต อยู่โพธิ์ ตักโกละ เมืองท่าค้าขายแหล่งใหญ่ในสมัยโบราณ ศิลปากร. ปีที่ 11 เล่ม 4, 2510
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ, ตะกั่วป่า : ชุมชนโบราณ, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 3. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง : สมัยโบราณภาคใต้, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 3. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ, คลองท่อม : ชุมชนโบราณ, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 2. ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ, ลูกปัดต่างชาติในแหล่งโบราณคดีไทย. ศิลปากร. ปีที่ 11 เล่ม 4, 2510
- นงคราญ สุขสม, ประวัติศาสตร์โบราณคดีสุราษฎร์ธานี, กรุงเทพฯ บริษัท อาทิตย คอมมูเนเคชั่น จำกัด, กรุงเทพฯ, 2555
- ประเสริฐ วิทยารัฐ, สภาพภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรสทิงพระ, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคาบสมุทรสทิงพระ. ณ สถาบันทักษิณศึกษา สงขลา 5-11 สิงหาคม 2526
- ปรีชา นุ่นสุข, เกาะคอเขา : แหล่งโบราณคดี, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529

- ปรีชา นุ่นสุข. **ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช**. สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ที.พี.พรินท์ จำกัด, 2540
- ผาสุข อินทราวุธ. ภาษนะดินเผาพื้นเมืองจากการสำรวจและขุดค้นเมืองโบราณในคาบสมุทรสทิงพระ, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง **ประวัติศาสตร์และโบราณคาบสมุทรสทิงพระ** ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา สงขลา 5-11 สิงหาคม 2526
- ผาสุข อินทราวุธ, **สุวรรณภูมิจากหลักฐานทางโบราณคดี**, ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ศักดิ์โสภารการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 2548
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. **ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128**. องค์การค้าของคุรุสภา, 2506
- พรชัย สุจิตต์, แก้วโบราณในเอเชีย, **เมืองโบราณ** ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, 2528
- พรชัย สุจิตต์, เครื่องปั้นดินเผาเปอร์เซียที่ขุดพบในประเทศไทย. **วารสารเมืองโบราณ** ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2429
- พิริยะ ไกรฤกษ์ **อารยธรรมไทย พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะ เล่ม 1 ศิลปะก่อนพุทธศตวรรษที่ 19**. กรุงเทพฯ, อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2544
- พิริยะ ไกรฤกษ์, **ประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทย ฉบับคู่มือนักศึกษา**, กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2528
- มยุรี วีระประเสริฐ. คลองท่อมแหล่งอุตสาหกรรมทำลูกปัด และเมืองท่าขนถ่ายสินค้าสมัยโบราณ **ปัจจุบันของโบราณคดีไทย**, จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปีคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. มปป. มานิต วัลลิโกดม. สภาพของอาณาจักรต่างๆ ในภาคใต้ของประเทศไทยก่อนศรีวิชัยมีอำนาจ, **รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์โบราณคดีศรีวิชัย** โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2525
- ลักษมณ์ บุญเรือง. **หลักฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมศรีวิชัยในคาบสมุทรภาคใต้**. กรมศิลปากร, 2561
- วันวิสาข์ ธรรมานนท์. ความรู้เกี่ยวกับภาษนะดินเผาเอเชียตะวันตกที่พบในประเทศไทย. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ต.ค. - ธ.ค. 2557
- อมรา ศรีสุชาติ, คุยกับผู้เชี่ยวชาญ เบเนเนท บรอนสัน และฟิลิส จูริญวงส์ เรื่องงานขุดค้นแหล่งโบราณคดีเกาะคอเขาและแหลมโพธิ์และการศึกษาเส้นทางการค้าทางทะเลของโครงการศึกษาการตั้งถิ่นฐานและการค้าโบราณในประเทศไทย, **ศิลปากร**. ปีที่ 33 เล่มที่ 1, 2532
- อมรา ศรีสุชาติ, ลูกปัดโบราณ, **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ 8**. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2539
- เหอ ชุยเหมย และคณะ, เครื่องถ้วยจีนรุ่นแรกๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย, **ศิลปากร** ปีที่ 33 เล่มที่ 4, 2532
- Peter Francis, Jr. **Asia's Maritime Bead Trade 330 B.C. to the Present**. University of Hawaii Press, 2002

ภาคผนวก

คณะทำงาน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรฤทธิ	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มิตรชัย จงเขียวชำนาญ	หัวหน้าโครงการ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ ทองชุมนุม	นักวิจัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมณ์	นักวิจัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า	นักวิจัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ พุทธิรักษ์	นักวิจัย
7. ดร.จตุรงค์ คงแก้ว	นักวิจัย
8. ดร.พิเชษฐ ธิลละอ	นักวิจัย
9. ดร.ปกรณ์ ประสิทธิ์ศุภโรจน์	นักวิจัย
10. นายกิตติศักดิ์ พรหมรัตน์	นักวิจัย
11. นายฮะซาน แหะละยูหิม	ผู้ช่วยนักวิจัย
12. นางสาวชนิษฐา มานะการ	ผู้ช่วยนักวิจัย
13. นางสาวพรรชา บัวรัตน์	ผู้ช่วยนักวิจัย
14. นางสาวผาติเมื้อ และหิม	ผู้ช่วยนักวิจัย
15. นางสาวอนุสรุ ทศนีย์ปกรณ์	ผู้ช่วยนักวิจัย
16. นางสาวนันทยา บำรุงสุข	ผู้ช่วยนักวิจัย
17. นางสาวนุรุสุชญา แวสาเมาะ	ผู้ช่วยนักวิจัย
18. นางสาวจินตนา นวลละออง	ผู้ช่วยนักวิจัย